EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2025.6.4.
SWD(2025) 217 final

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM

2025. évi országjelentés - Magyarország

amely a következő dokumentumot kíséri

Ajánlás

A TANÁCS AJÁNLÁSA

Magyarország gazdaság-, szociális, foglalkoztatás-, strukturális és költségvetési politikájáról

{COM(2025) 217 final}

European Commission

Hungary

2025 Country Report

GAZDASÁGI FEJLEMÉNYEK ÉS FŐ SZAKPOLITIKAI KIHÍVÁSOK

A növekedés a magas infláció mellett várhatóan lassan élénkülni fog.

A gazdasági növekedés 2024-ben visszafogott volt. A GDP a 2023. évi 0,8 %-os visszaesést követően 2024-ben 0,5 %-kal nőtt. A 2024. évi lomha GDP-növekedés a gyenge külső keresletre, az üzleti hangulat romlására és a beruházások alacsonyabb szintjére vezethető vissza. Az előrejelzések szerint a GDP-növekedés 2025-ben eléri a 0,8 %-t, 2026-ban pedig 2,5 %-ra erősödik, köszönhetően a kereslet bővülésének és az új gyártókapacitásoknak, különösen az elektromosjármű-iparban. Magyarország gazdasági kilátásai azonban a vámok alakulásával összefüggésben továbbra is rendkívül bizonytalanok, mivel gazdasága magas szinten integrált a globális értékláncokba.

1.1. ábra: **Harmonizált fogyasztói árindex, 2015=100**

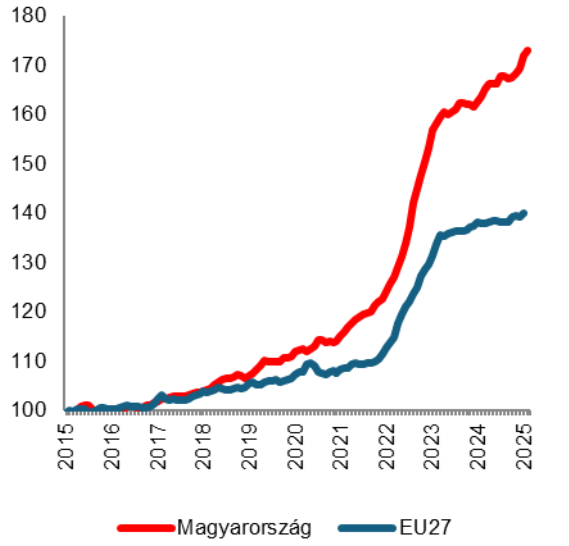

Forrás: Eurostat

A magas szintű maginfláció miatt 2025 elején felerősödött az infláció. Az infláció a 2023. évi 17,0 %-os csúcsról 2024-ben jelentősen, 3,7 %-ra csökkent, amint alábbhagyott az energia- és élelmiszerárak emelkedése és megszűntek az ellátási lánc szűk keresztmetszetei. Mivel azonban az élelmiszerek, az energia, az alkohol és a dohány nélkül számított maginfláció 2024-ben magas szinten, 5,9 %-on maradt, 2025 első negyedévében felerősödött az infláció, amelyet a belföldi kereslet és az emelkedő élelmiszerárak 2025-ben várhatóan magas szinten fognak tartani. Az inflációs várakozások továbbra is magasak, részben azért, mert a fogyasztói árak uniós összevetésben Magyarországon emelkedtek a leggyorsabban (1.1. ábra).

1.2. ábra: **Építőipari beruházások árindexe, 2015=100**

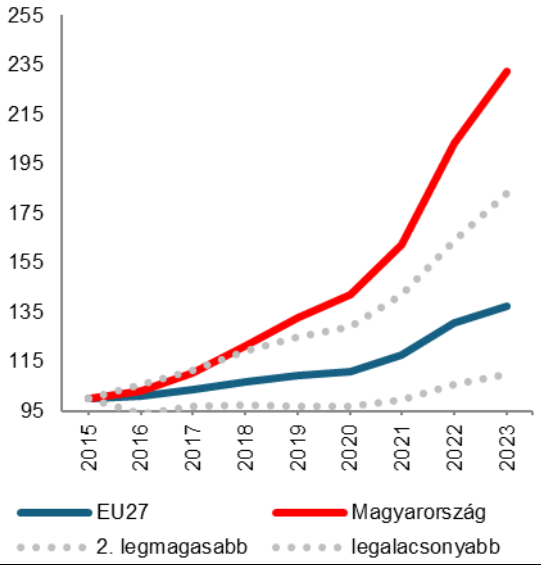

Forrás: Eurostat

A korábban magas szintű beruházások visszaestek. A beruházások 2023-ban 7,7 %-kal, 2024-ben pedig 11,1 %-kal – az EU-ban a legnagyobb mértékben – csökkentek, míg a GDP-hez viszonyított arányuk 2024-ben 23 % volt. Ebben az időszakban az építőipari árak

Magyarországon emelkedtek a leggyorsabban az EU-ban (1.2. ábra). A beruházások közelmúltbeli visszaesése a magas építőipari költségekkel és a vállalkozások bizonytalan gazdasági környezetével magyarázható. A beruházások visszaesése rontja a középtávú növekedési kilátásokat.

Továbbra is fennállnak gazdasági sebezhetőségek

Magyarország gazdasága továbbra is sebezhető, főként a versenyképesség és a kormányzati finanszírozási igények kielégítése terén. A kezelésükre hozott szakpolitikai intézkedések korlátozottak. Ezt a megállapítást az idei év elején Magyarországon lefolytatott részletes felülvizsgálat[1] részletezte, amely a makrogazdasági egyensúlyhiány-eljárás részét képezi. Először is, az államadósság 2024-ben nőtt, az adósságszolgálat költsége és a bruttó finanszírozási igény továbbra is magas. Ezzel egy időben, mivel a belföldi bankokat adókedvezményekkel ösztönzik az állampapírok megvásárlására, megnőtt annak a kockázata, hogy a bankok nagy arányban tartanak államkötvényeket eszközeik között. Másodszor, az inflációs nyomás tartós maradt, miközben a növekvő munkaerőköltségek gyengítették a költség-versenyképességet. Harmadszor, a gazdasági fellendülés lassú, és akár tovább is lassulhat, mivel a kihívásokkal teli külső környezet és a belpolitikai bizonytalanság jelenleg is hátráltatja az exportot és a beruházásokat. Negyedszer, bár 2024-ben javult a külkereskedelmi mérleg, a belföldi kereslet fellendítésére irányuló szakpolitikák és a jelentős energiaimport miatt kockázatok övezik az ország külfölddel szembeni pénzügyi helyzetének fenntarthatóságát. Végezetül a Magyarországra vonatkozó részletes felülvizsgálat kiemelte, hogy 2024-ben gyorsuló ütemben nőttek a lakásárak. Ezt az erős kereslet vezérelte, amely a könnyebb finanszírozási feltételekre, a nagyvonalú lakhatási politikákra és a szűkös kínálatra vezethető vissza.

Egyes kormányzati beavatkozások torzítják a pénzügyi piac működését. Magyarország a belföldi kereslet fellendítésének eszközeként széles körben nyújt gyenge célzottságú támogatott hiteleket a háztartásoknak és a vállalatoknak, és igazgatási eszközökkel szabályozza a jelzáloghitel-kamatokat. A támogatott hitelek aránya a Covid előtti szinthez képest továbbra is magas. Ezek a programok az optimálistól elmaradó tőkeallokációhoz vezethetnek azáltal, hogy alacsony megtérülésű és a termelékenységet csak korlátozottan növelő projekteket finanszíroznak. E gyakorlatok a központi bank kamatláb-politikájának hatékonyságát is gyengítik.

Az előre jelzett tartósan magas adósságszint miatt magasak az adósságszolgálati költségek és az államháztartás fenntarthatóságával kapcsolatos kockázatok. Az államadósság 2024-ben kismértékben, a GDP 73,5 %-ára nőtt, és várhatóan csak fokozatosan fog csökkenni. A 10 éves magyar kötvények hozama (7 %) továbbra is magas, ami a tartós inflációra vonatkozó várakozásokat tükrözi. Magyarország adósságszolgálati költségei az előrejelzések szerint a legmagasabbak között maradnak az EU-ban, az államadósság implicit kamatlába 2025-ben megközelíti a 6 %-ot. Az államháztartás fenntarthatóságával kapcsolatos kockázatok a Bizottság adósságfenntarthatósági keretrendszere szerint rövid távon alacsonyak, de középtávon magasak, hosszú távon pedig közepesek (lásd még: 1. melléklet).

Magyarországon a költségvetési célok elérését kockázatok övezik. 2024-ben a költségvetési hiány a GDP 4,9 %-ára csökkent az előző évi 6,7 %-hoz képest, ami az állami beruházások ideiglenes visszafogására, az energia-, pénzügyi és kiskereskedelmi vállalkozásoktól származó adóbevételekre, valamint az alacsonyabb energiatámogatásokra vezethető vissza. További konszolidáció hiányában azonban a költségvetési hiány a Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése szerint magas marad, 2025-ben a

[1] SWD(2025) 127 final.

GDP 4,6 %-át, 2026-ban pedig 4,7 %-át teszi majd ki. A Parlamentnek 2025. május 6-án benyújtott 2026. évi költségvetési törvény a 2026-os GDP-arányos hiánycélt 2,9 %-ról 3,7 %-ra módosította.

A nettó kiadások 2025-ben várhatóan erőteljesen növekedni fognak, de a 2024-re és 2025-re vonatkozó kumulált határérték alatt maradnak. 2024-ben Magyarországon a nettó kiadások[2] 2,3 %-kal nőttek (lásd: 1. melléklet). E növekedés hátterében főként a nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások vártnál alacsonyabb növekedése, valamint a bankszektorra kivetett extraprofitadó és az energiaszektorra kivetett különadók részleges kivezetése áll. 2025-ben a nettó kiadások a Bizottság előrejelzése szerint 6,1 %-kal fognak növekedni, meghaladva a Tanács által ajánlott maximális növekedési rátát[3]. E növekedés hátterében a nemzeti finanszírozású elsődleges kiadások előre jelzett gyors növekedése áll, különösen a közszférabeli bérek és a működési kiadások terén. A nettó kiadások 2024-re és 2025-re vonatkozó kumulált növekedési rátája 8,6 %-os lesz, amely nem éri el a Tanács által ajánlott maximális arányt. Az előre jelzett eltérés a védelmi kiadásokra vonatkozó jelenlegi előrejelzések figyelembevételével a nemzeti mentesítési rendelkezés feltételei szerint megengedett.

Egy reális és stabil középtávú költségvetési keret kialakításával Magyarország költségvetési politikája hitelesebb és hatékonyabb lehetne. Amint azt a 2023. és a 2024. évi részletes vizsgálat, valamint az európai szemeszter 2024. évi országjelentése is megemlítette, Magyarország költségvetési keretének számos gyenge pontja van, amelyek csökkentik a költségvetés átláthatóságát, és egyúttal túlzottan expanzívvá teszik azt[4]. A költségvetés év elején történő elfogadásának (a 2024. évet nem számítva) folytatódó gyakorlata és a költségvetési célok gyakori felülvizsgálata csökkenti a megbízhatóságot. Ez ugyanakkor korlátozza a szakpolitika kiszámíthatóságát és a megfelelő elszámoltathatóságot. A 2020-ban bevezetett és azóta többször meghosszabbított „veszélyhelyzet" alatt nem kell közzétenni hároméves költségvetési tervet, és szélesebb a mérlegelési jogkör az éves költségvetések végrehajtásakor. Az éves költségvetési törvény gyakori módosítása csökkenti a kiszámíthatóságot. Magyarország középtávú költségvetési tervezésében hiányoznak a többéves kiadási korlátok, amelyek megkönnyítenék a megreformált uniós gazdasági kormányzási keret követelményeinek teljesítését. 2023–2024-ben két kiadási felülvizsgálatra került sor, egyre az egészségügyi ellátás, egyre pedig a lakhatási és a családi támogatások tekintetében, ezeket azonban még nem tették közzé, továbbá nem vették figyelembe a költségvetési tervezésben. A magyar Költségvetési Tanács megbízatása és működési erőforrásai továbbra is korlátozottak.

Az új állami alapkezelési struktúrák tovább gyengíthetik a költségvetési felügyeletet. Magyarország az elmúlt években egyre több alapot (közérdekű vagyonkezelő alapítványokat, központi banki alapítványokat stb.) hozott létre olyan közfeladatok ellátására, mint az oktatás és a kutatás. Ezek az alapok jelentős állami vagyont és/vagy éves költségvetési finanszírozást kaptak. Úgy tűnik azonban, hogy hatékony felügyelet és kontroll nélkül működnek. A kuratóriumi tagok kinevezéséhez nem alkalmaznak átlátható és objektív

[2] Nettó kiadások alatt az (EU) 2024/1263 rendelet 2. cikkének (2) bekezdésében meghatározottak szerint i. a kamatkiadások, ii. a diszkrecionális bevételi intézkedések, iii. az uniós programokra fordított, teljes mértékben uniós alapokból származó bevételekből fedezett kiadások, iv. az Unió által finanszírozott programok társfinanszírozásával kapcsolatos nemzeti kiadások, v. a munkanélküli ellátásokra fordított kiadások ciklikus elemei, valamint vi. az egyszeri és egyéb átmeneti intézkedések nélkül számított kormányzati kiadások értendők.

[3] A Tanács ajánlása a Magyarországon fennálló túlzott hiány megszüntetéséről (C/2025/5896) és a Tanács ajánlása (2025. február 18.) Magyarország nemzeti középtávú költségvetési-strukturális tervének jóváhagyásáról (HL C, C/2025/1707, 2025.3.18., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1707/oj).

[4] A költségvetési politikát gyakran expanzívnak vagy „lazának" nevezik, ha a kiadások növelésével és az adók csökkentésével bővíti a keresletet a gazdaságban.

kiválasztási kritériumokat, és nem szükséges a vagyonkezelési tapasztalat igazolása. A kuratóriumi tagoknak emellett jelentős mozgásterük van a beruházási döntések meghozatalakor. Mivel ezek az alapok az államháztartási szektor részét képezik, a vezetés esetleges hibái az államháztartást is befolyásolhatják.

A népesség elöregedésének az államháztartásra gyakorolt hatása továbbra is kihívást jelent. A potenciális munkavállalóknak a 65 éves vagy annál idősebb személyek korcsoportjához viszonyított aránya az előrejelzések szerint a 2023. évi 2,9-ről 2070-re 1,8-ra esik. A népesség elöregedése miatt a GDP-arányos magyar állami nyugdíjkiadások a leggyorsabban növekvők között vannak az EU-ban, 2022 és 2070 között várhatóan 4,3 százalékponttal emelkednek (lásd: 1. melléklet). A Bizottság előrejelzései szerint az elöregedéssel kapcsolatos kiadások kezelése nélkül egy évtizeden belül Magyarország államadóssága is növekedni kezd majd. A nyugdíjrendszer szerkezete méltányossági problémákhoz vezet. Ilyen például a különböző korcsoportba tartozó nyugdíjasok közötti jelentős nyugdíjszakadék, valamint a nagy összegű nyugdíjakra fordított kiadások növekedése. A Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervében foglalt reformütemterv részeként az OECD 2024 júliusában a magyar kormány kérésére jelentést tett közzé, amelyben értékelte a jelenlegi nyugdíjrendszer kihívásait és lehetőségeit, és azonosította a szakpolitikai lehetőségeket[5]. Magyarország középtávú költségvetési-strukturális terve azonban egyértelművé tette, hogy a kormány a közeljövőben nem tervez változtatásokat a nyugdíjrendszerben.

A strukturális reformok kulcsfontosságúak a jövedelmi konvergencia folytatásához

A munkatermelékenység uniós összevetésben az egyik legalacsonyabb, szintje ugyanakkora, mint 15 évvel ezelőtt. Ezzel szemben a hasonló jövedelmű uniós országok termelékenysége 10 százalékponttal nőtt ez idő alatt (1.3. ábra). A jövedelemszint folyamatos növekedése nem a készségek és a termelékenység bővülésének, hanem a foglalkoztatás jelentős növekedésének volt köszönhető. 2024-ben a 20–64 évesek foglalkoztatási rátája 81,1 % volt, 19 százalékponttal nagyobb, mint 2010-ben (lásd: 13. melléklet, szociális eredménytábla). Vagyis 2025-ben 720 000-rel több ember dolgozik, mint 15 évvel korábban. A munkaerőpiacra újonnan belépők nagy része azonban alacsony képzettségű volt, ami az átlagos termelékenység csökkenését eredményezte. A növekedés fellendítéséhez innovációra és magas hozzáadott értékű tevékenységekbe történő beruházásokra lenne szükség, és figyelembe kell venni a régiók versenyelőnyeit is. A termelékenység jövőbeli növekedését azonban hátráltathatja az oktatás gyenge színvonala, a készségek viszonylag alacsony szintje és az üzleti környezet kiszámíthatatlansága

[5] OECD (2024) Strengthening-the-Hungarian-Pension-System (A magyar nyugdíjrendszer megerősítése)

1.3. ábra: **Egy foglalkoztatottra jutó munkatermelékenység, EU-27=100**

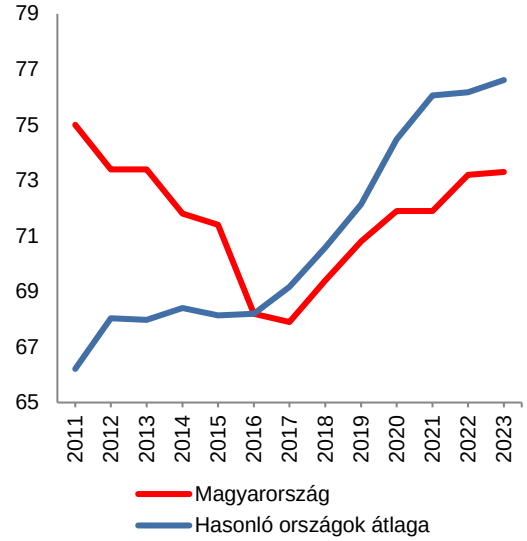

(1) Hasonló országok: BG, EE, HR, LT, LV, PL, RO és SK
Forrás: Eurostat

A szakemberhiány továbbra is rontja a növekedési kilátásokat. Az elmúlt évek jó foglalkoztatási eredményeivel összefüggésben egyre nehezebb a munkaerő- és szakemberhiány pótlása. Az oktatási rendszer nem bocsát ki elegendő magasan képzett munkavállalót ahhoz, hogy kielégítse a növekvő munkaerőpiaci keresletet. Magyarországon a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az elmúlt évtizedben nem javult, és uniós összevetésben jelenleg az egyik legalacsonyabb. A hátrányos helyzetűek és a korai iskolaelhagyók foglalkoztatási és készségfejlesztési lehetőségei a gyenge alap- és digitális készségeik miatt életük későbbi szakaszaiban is korlátozottak. Emellett sok magasan képzett magyar elhagyja az országot, mivel a rossz üzleti környezet nem vonzza a magas hozzáadott értéket képviselő beruházásokat. E tényezők gátolják a magas hozzáadott értékkel bíró vállalkozások alapítását Magyarországon.

Az üzleti környezet továbbra is az innováció egyik fő akadálya. A felmérések rendszeresen rávilágítanak olyan akadályokra, mint a kiszámíthatatlan szabályozási változások, az állam erős jelenléte a belföldi üzleti tranzakciókban, az ellenséges magatartás bizonyos (különösen külföldi tulajdonú) vállalkozásokkal szemben, a kormányzat korlátozott hatékonysága, az érzékelt korrupció magas szintje és a gyenge verseny a kulcsfontosságú ágazatokban.

Az energiaimporttól való függőség továbbra is terheli a külkereskedelmi mérleget. A nettó energiaimport a GDP-arányában a 2023. évi 4,7 %-ról 2024-ben 3,4 %-ra csökkent, főként az olaj- és gázárak csökkenése miatt. A nettó villamosenergia-import a belföldi villamosenergia-ellátás százalékos arányában kifejezve szintén csökkent, ami a növekvő napenergia-termelésnek köszönhető. A nemzeti energia- és klímaterv szerint 2030-ig 20 %-ra kell csökkenteni a nettó villamosenergia-import arányát; az országnak sikerült előrelépnie ezen a téren. Mindazonáltal további intézkedésekre van szükség, hogy minimalizálni lehessen az ország energiaársokkokkal szembeni kitettségét.

A gazdasági növekedés előnyei nem oszlanak meg egyenlő mértékben. Az általános szegénységi mutatók terén az ország teljesítménye jobb az uniós átlagnál, a nagycsaládokban élő gyermekekre, az alacsony képzettségű munkavállalókra, az idősekre, a fogyatékossággal élőkre és a roma népességre vonatkozó szegénységi mutatók terén viszont továbbra is rosszabb. Az adórendszer alacsony progresszivitása, a szociális ellátások egyre csökkenő értéke, az alapvető és szociális szolgáltatásokhoz való egyenlőtlen hozzáférés, valamint az adókedvezmények, a lakástámogatások és az energiatámogatások gyenge célzottsága miatt a lakosság legszegényebb rétegei meglehetősen rossz helyzetben vannak. A legmagasabb jövedelmű csoportok ugyanakkor nagyvonalú transzferekben részesülnek. Emellett a gazdasági növekedésből származó előnyök a régiók között sem oszlanak meg egyenlően, és az ország legkevésbé fejlett területeinek gazdasági és társadalmi konvergenciáját továbbra is számos akadály hátráltatja.

1. A magán- és a közberuházások akadályai

A magánberuházásokat Magyarországon fejlett közlekedési infrastruktúra, alacsony társasági adó, rugalmas foglalkoztatásvédelmi jogszabályok, alacsony munkaerőköltségek és nagyvonalú állami támogatások segítik elő. Ugyanakkor, különösen a szolgáltatási ágazatban, akadályok is nehezítik:

- A **gyakori szabályozási változások** és **diszkrecionális állami beavatkozások** csökkentik a beruházási döntések kiszámíthatóságát. Ez gátolja a vállalkozások – különösen az innovatív és gyorsan növekvő vállalkozások – növekedését. A helytelenül átültetett egységes piaci irányelvek nagy száma megnehezíti a termékpiacok hatékony működését.
- **A vállalkozások magas** energia- és banki **költségekkel**, ágazatspecifikus adókkal és magas kamatlábakkal **szembesülnek**. A finanszírozáshoz való hozzáférés elégtelen, a vállalkozások beruházásai jelentős mértékben az állami támogatásoktól függenek.
- **A szakképzett munkaerő hiánya**, amely a készségfejlesztés és az oktatás átlag alatti teljesítményére, valamint a felsőfokú végzettség alacsony arányára vezethető vissza, akadályt képez a magas hozzáadott értéket képviselő beruházások előtt.

A közberuházásokat a nemzeti érdekekre hivatkozva lerövidített engedélyezési eljárások segítik elő. Bizonyos tényezők azonban akadályozzák a közberuházásokat:

- **Az uniós támogatáshoz való hozzáférést** leginkább az EU pénzügyi érdekeinek védelmét szolgáló hatékony mechanizmusok hiánya korlátozza.
- A **korrupcióellenes kerettel, az ellenőrzési eljárások hiányosságaival és a közbeszerzési versennyel** (pl. annak keretmegállapodások útján való korlátozásával) kapcsolatos tartós problémák rontják a közforrás-allokáció hatékonyságát, valamint növelik a beruházások költségét és időigényét.
- A költségvetési korlátok csökkentik **a beruházási célkitűzések egyértelműségét**, ami bizonytalanná teszi és késlelteti a beruházások végrehajtását.

Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési tervének végrehajtása jelentős kihívásokkal néz szembe. Magyarország a jelenlegi állás szerint a terv mérföldköveinek és céljainak 0 %-át teljesítette. Továbbra is érvényes, hogy fel kellene gyorsítani a kohéziós politikai programok végrehajtását. A félidős felülvizsgálat jó lehetőség kínál az országnak az előrehaladás felgyorsítására, valamint a versenyképességgel, a védelemmel, a lakhatással, a vízgazdálkodás rezilienciájával és az energetikai átállással kapcsolatos uniós stratégiai prioritások jobb kezelésére. Magyarország jelezte, hogy a Stratégiai Technológiák Európai Platformját a kohéziós politika keretében kívánja igénybe venni, de azt a kritikus technológiák fejlesztésének vagy gyártásának további támogatására is felhasználhatná a digitális és mélytechnológiák, a tiszta és erőforrás-hatékony technológiák, valamint a biotechnológiák területén.

2. Az ENSZ által kitűzött fenntartható fejlődési célok

Magyarország a legtöbb fenntartható fejlődési cél, így az összes versenyképességi cél (4., 8. és 9. cél) terén is előrelépett, de az 1. (A szegénység felszámolása), a 11. (Fenntartható városok és közösségek) és a 15. (Szárazföldi ökoszisztémák védelme) cél kivételével az összes cél tekintetében elmarad az uniós átlagtól. Sőt, a fenntarthatósággal kapcsolatos egyes célok (2., 11. és 12. cél) esetében visszalépés történt.

Magyarország a méltányossággal kapcsolatos célok többsége tekintetében (1., 3., 4., 5., 7. és 8. cél) javulást ért el, de a 10. (Egyenlőtlenségek csökkentése) cél tekintetében visszalépés történt.

A nem hatékony verseny és a magas költségek akadályozzák az innovációt

A magyarországi üzleti környezet a legtöbb vállalat számára kihívást jelent. Az üzleti környezetnek vannak olyan jellemzői, amelyek vonzerőt jelentenek a beruházások szempontjából, főként a feldolgozóipar területén. Konkrétan, Magyarország földrajzilag központi helyen található, közlekedési infrastruktúrája fejlett, társasági adójának mértéke a legalacsonyabb az EU-ban (9 %), foglalkoztatásvédelmi jogszabályai rugalmasak, a környezetvédelmi szabályokat mérsékelten szigorúan érvényesíti, állami támogatásai nagyvonalúak. Számos ágazat azonban akadályokkal szembesül, és az üzleti környezet általános megítélése meglehetősen negatív. Az IMD (International Institute for Management Development) 2024. évi versenyképességi évkönyvének globális ranglistáján Magyarország az utolsók között volt az EU-ban. Az Európai Beruházási Bank 2024. évi beruházási felmérésében a válaszadók a beruházások akadályaként leggyakrabban a jövő bizonytalanságát (72 %), az energiaköltségeket (60 %) és a szakképzett munkaerő hiányát (51 %) nevezték meg. Más felmérések a kiszámíthatatlan és gyorsan változó szabályozási környezetet, a magas inflációt, az adókulcsokat, a bonyolult igazgatási eljárásokat és a korrupciót emelték ki.

A vállalkozások nagy fokú szabályozási volatilitással szembesülnek. Az elmúlt két évtizedben jelentősen nőtt a rendeletek aránya a törvényekhez képest (2.1. ábra). Emellett egyre gyakoribb a jogszabályok módosítása, ami fokozottan nehezíti a hosszú távú üzleti tervezést. 2004 és 2024 között az új jogszabályok száma viszonylag stabil maradt, a módosításoké viszont megkétszereződött, mivel egyre gyakrabban kerül sor salátatörvények alkalmazására, vagyis több, különböző témájú jogszabály egy idejű módosítására. E szabályozási infláció miatt a vállalkozásoknak egyre több forrást kell fordítaniuk a jogalkotás nyomon követésére és a jogi alkalmazkodásra. A kis- és középvállalkozások számára ez még nagyobb terhet jelent.

2.1. ábra: **Hatályos jogszabályok Magyarországon**

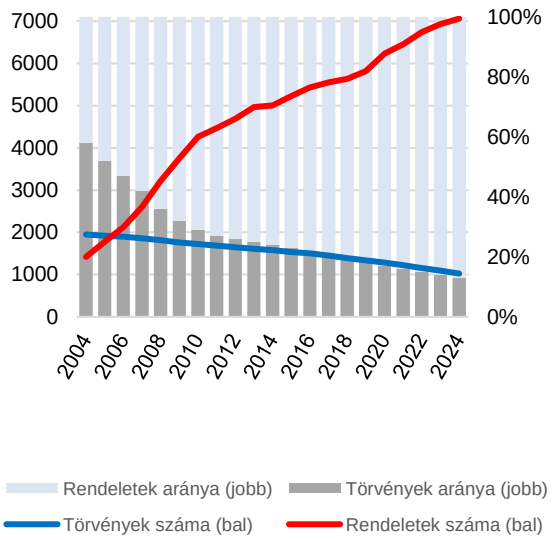

Forrás: njt.hu

A szabályozás kiszámíthatatlanságát tovább súlyosbítja az érdekelt felek korlátozott bevonása. Az OECD szabályozáspolitikai és irányítási mutatói szerint Magyarország átlagon alul teljesít a nyilvános konzultációk és a jogszabály-felülvizsgálat területén. 2022 vége óta rendszeresen nyilvános konzultációkat tartanak a jogszabálytervezetekről, bár az érdekelt felek szerint érdemi visszajelzés nélkül. A fontos törvénytervezetekről azonban nem konzultálnak a nyilvánossággal, mivel azokat kormányjavaslat helyett gyakran egyéni képviselői indítványként nyújtják be a

parlamentben, így nincs szükség nyilvános konzultáció lefolytatására. 2025 januárjában a kormány új formátumot vezetett be a hatásvizsgálatokhoz. A legtöbb jogszabálytervezethez összefoglaló hatásvizsgálati lapot csatolnak, annak színvonala és információtartalma azonban sokszor még javítható lenne.

A kormány továbbra is gyakran alkalmaz sürgősségi rendeleteket a szabályozáshoz. A törvények rendeleti úton történő módosítását a „veszélyhelyzet" teszi lehetővé a kormány számára, amelyet az elmúlt öt évben különböző okokból folyamatosan meghosszabbítottak. A kormány így váratlanul, a parlamenti felügyelet és a nyilvános konzultáció megkerülésével tud bevezetni gyakran jelentős szakpolitikai változtatásokat, megzavarva a szokásos üzleti tevékenységeket.

A korrupcióellenes keret eredménytelensége továbbra is akadály a vállalkozások számára. A vállalkozások az uniós átlagnál jóval nagyobb arányban vélik úgy, hogy a korrupció széles körben elterjedt és problémát jelent az üzleti tevékenység során. A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv számos intézkedést tartalmaz a korrupcióellenes keret megerősítésére. Ezek a következők: i. egy ténylegesen független és hatékony Integritás Hatóság létrehozása és működtetése; ii. új középtávú nemzeti korrupcióellenes stratégia és intézkedési terv elfogadása és végrehajtása; iii. az összeférhetetlenségi és vagyonnyilatkozati szabályok szigorítása; és iv. az ügyészség vagy a nyomozó hatóság által a feljelentés elutasításáról vagy a büntetőeljárás megszüntetéséről hozott határozatok bírósági felülvizsgálatának lehetősége. Alapvetően továbbra is biztosítani kell, hogy ezen intézkedéseket a gyakorlatban időben és hatékonyan alkalmazzák, és különösen, hogy az Integritás Hatóság hatékonyan el tudja látni feladatait.

A vállalatokkal szembeni egyenlőtlen bánásmód korlátozza a versenyt. A Világbank Business Ready jelentése[6] szerint a piacok szerkezete koncentrált, egy adott piacon mindig csak néhány vállalkozás versenyez. Számos szolgáltatást monopolhelyzetben lévő állami tulajdonú vagy magánvállalkozások nyújtanak. Ilyen szolgáltatás a tankönyvkiadás, a hulladékgazdálkodás, a mobilfizetés, a pénzszállítás, a dohány nagy- és kiskereskedelme, a szerencsejáték, az autópálya-építés, valamint 2025-től a kiberbiztonsági audit. A kormány mérlegelési jogkörében összefonódásokat és konkrét beruházási projekteket mentesít az igazgatási eljárások alól, ami egyenlőtlen versenyfeltételeket teremt a vállalkozások számára és növeli az állami apparátussal való kapcsolatok jelentőségét. A versenyt az is korlátozza, hogy a közbeszerzési eljárások során széles körben alkalmaznak keretmegállapodásokat, és így bizonyos vállalkozások „udvari szállítóvá" válva erőfölényt szerezhetnek a piacon. Az elmúlt években meredeken nőtt a keretmegállapodások száma és értéke. Értékük 2023-ban meghaladta az összes többi ajánlatét, és mintegy 70 %-ukat egyetlen ajánlattevővel kötötték meg.

Az állam üzleti tranzakciókban vesz részt, kiszorítva a magánszereplőket. Az elmúlt években az állam 80 %-os részesedést szerzett a budapesti repülőtér üzemeltetőjében (a tranzakció költsége a GDP 2,5 %-át tette ki), és számos irodaépületet is vásárolt (a GDP 1 %-a). Finanszírozási támogatással elősegítette továbbá több nagyvállalat, például a harmadik legnagyobb távközlési vállalat felvásárlását (a GDP 1,2 %-a) és a második legnagyobb bank létrehozását. Különböző állami beavatkozások révén – többnyire külföldi – tulajdonosokat vállalkozásuk eladására kényszerítettek, és ily módon állami vagy a kormányhoz kötődő „nemzeti bajnokok" létrehozását segítették elő.

A magántőkealapok növekvő jelenléte új kihívásokat teremt. A magántőkealapok száma és mérete jelentősen nőtt az elmúlt években, és 2024-ben meghaladta a GDP 2,5 %-át. Ezt a vállalati struktúrát különösen a kormányhoz kötődő magánszemélyek alkalmazzák, mivel ez – az offshore

[6] Business Ready.

vállalkozásokhoz hasonlóan – anonimitást biztosít számukra[7]. Egyre többször előfordul, hogy a közbeszerzéseket és a nagy értékű koncessziókat elnyerő vállalatok mögött magántőkealapok állnak, amelyek jelentős mértékben vesznek részt az állam üzleti tranzakcióiban. Emellett számos magántőkealap részesült állami támogatásban a nemzeti fejlesztési bankon keresztül. A magyar tényleges tulajdonosi nyilvántartás jelenleg nem tartalmaz teljes körű és pontos információkat a magántőkealapok tényleges tulajdonosairól. A bankok és a felügyeleti hatóság ezért a magántőkealapok tulajdonában lévő hitelfelvevők vagy bankok esetében nem tudnak egy hiteles központi tulajdonos-nyilvántartás adataira támaszkodni ahhoz, hogy teljesítsék a banktulajdonosoknak és vállalatcsoportoknak nyújtott hitelekre vonatkozó prudenciális szabályokat. 2024 novemberében Magyarország a tulajdonos-adatbázis kiegészítése érdekében módosította a magántőkealapokról szóló jogszabályt. Az adatbázis azonban a már létrehozott alapok tekintetében csak 2026 júliusát követően fog adatokat tartalmazni. Ezenkívül az adóhatóság nem tudja ellenőrizni az adatokat, és azokhoz nem férnek hozzá a jogos érdekkel rendelkező nem kormányzati szervezetek és oknyomozó újságírók.

A bizonyos ágazatokra kivetett adók növelik a szolgáltatások és az áruk árát. A vállalkozások banki és energiaköltségei a legmagasabbak közé tartoznak az EU-ban. A pénzátutalásokat – az alacsony értékű ügyletek kivételével – 0,45 %-os mértékű adó terheli (a 2024. augusztusi 0,3 %-hoz képest). Az euroövezetben az ilyen átutalások ingyenesek. A bankok a banki illeték költségét is átháríthatják az ügyfelekre. Ez a két adó 2024-ben a GDP 0,9 %-ának megfelelő mértékben növelte a háztartások és a vállalkozások banki költségeit. A magyar háztartások fogyasztási kiadásaik 3 %-át költik banki szolgáltatásokra, szemben az euroövezetben mért 0,8 %-kal. A mobiltávközlésre a GDP 0,1 %-ának megfelelő pótadót vetettek ki, ami hozzájárul a mobiltelefon-szolgáltatások viszonylag magas magyarországi költségeihez. 2025-től a szolgáltatási ágazatban működő közép- és nagyvállalatoknak kiberbiztonsági felügyeleti díjat is kell fizetniük.

A kiskereskedelmi ágazat instabil üzleti környezetben működik. Ebben az ágazatban az adóteher aránytalanul sújtja a nagyobb, gyakran külföldi tulajdonú vállalatokat. A 400 m^2-nél nagyobb üzletek megnyitásának és átalakításának feltételei nem átláthatóak. A kiskereskedőket az árképzéssel kapcsolatos adminisztratív beavatkozások is sújtják, például azársapkák, az árrésstop és a kötelező árengedmények. 2024 szeptemberében az Európai Bíróság kimondta, hogy Magyarország 2022-ben és 2023-ban megsértette az egységes piacra vonatkozó szabályokat, mivel bizonyos mezőgazdasági termékek tekintetébenársapkát vezetett be és meghatározta az értékesítésre kínált mennyiség minimumát is. 2025 márciusában a kormány az infláció elleni küzdelem érdekében 30 élelmiszer esetében 10 %-os árrésstopot vezetett be. 2025 májusában hasonló 15 %-os árrésstopot vezettek be 30 személyi higiéniai termék és háztartási tisztítószer tekintetében. Az élelmiszer-pazarlás elleni küzdelemről szóló jogszabályok alapján bizonyos kiskereskedők számára tilos az élelmiszerek minőségmegőrzési időtartam lejárta előtti 48 órán belüli értékesítése, ami zavarhatja a hatékony készletgazdálkodást. További adminisztratív terhet jelent az élelmiszer-kiskereskedők számára az online árbejelentésre vonatkozó kötelezettség (amely lényegében a külföldi tulajdonban lévőket érinti).

A kiskereskedelmi ágazatot érintő intézkedések és magas adók csökkentették az ágazat versenyképességét. Az élelmiszerek ára az elmúlt évtized legmagasabb élelmiszerár-inflációját követően 2023-ban csaknem elérte az uniós átlagot. A magas árak országspecifikus tényezői közé tartoznak többek között a nagy adminisztratív terhek, az EU-szerte legmagasabb héakulcs (27 %), a helyi iparűzési adó (a kiskereskedelmi árrés 1–2 %-a) és a kiskereskedelmi adó (2024-ben az árbevétel 4,5 %-a). A magas adóterhek

[7] Lásd az INFR(2023)2098 számú kötelezettségszegési ügyet.

különösen az alacsony árrésű kiskereskedelmi vállalatok, például az élelmiszer-, az üzemanyag- és az online kiskereskedők számára jelentenek versenyhátrányt.

A nem hatékony K+F-kiadások és a finanszírozáshoz való korlátozott hozzáférés hátráltatja az innovációt

A K+F-beruházások stagnálása visszafogja Magyarország tudományos és innovációs teljesítményét. A 2024. évi európai innovációs eredménytábla szerint Magyarország innovációs teljesítménye az évek során javult, de az uniós átlaghoz képest még mindig gyenge. A K+F-intenzitás az elmúlt évtizedben csak kis mértékben nőtt, és még mindig jóval az uniós átlag alatt van (2023-ban a GDP 1,4 %-a, szemben a GDP 2,2 %-ával). Az innováció fő akadályaként az instabil közfinanszírozási keret, a kiszámíthatatlan üzleti környezet, a magas kamatlábak, a piaci alapú finanszírozáshoz való elégtelen hozzáférés, a magasan képzett munkavállalók alacsony aránya és a vezetők gyenge vállalkozói készségei említhetők.

Az állami K+F-kiadások alacsony szintje gyengíti Magyarország alapkutatási kapacitását. Az állami K+F-kiadások mértéke az egyik legkisebb az EU-ban, még az egyetemeken is (0,4 %, szemben a 0,7 %-os uniós átlaggal). Az állami beruházások alacsony szintje visszafogja a tudományos kiválóságot. A kutatóintézetek folyamatban lévő átszervezése, valamint a nem egyértelmű belső értékelési mechanizmusok miatt a kutatók bizonytalan munkakörülmények között tevékenykednek. A technológiatranszfer-irodák még nem ágyazódtak be kellően a tudományos körökbe és elfogadottságuk sem kielégítő, a spin-off csatornák pedig még nem eléggé fejlettek. Válaszul a Neumann János Program keretében elkezdődött az egyetemi technológiaátadási eljárások megújítása. A tudományos intézmények és a vállalkozások közötti együttműködés elsősorban az egyetemekkel kapcsolatban álló meglévő vállalkozásokra korlátozódik. Noha az innovatív kis- és középvállalkozások közötti együttműködés a támogatási programoknak köszönhetően javult, 2024-ben még mindig jóval elmaradt az uniós átlagtól.

A vállalkozások K+F-kiadásai nagyvonalú állami támogatásban részesülnek. Közvetlen támogatások és adókedvezmények révén az EU-ban Magyarország nyújtja a legbőkezűbb támogatásokat a vállalkozások K+F-tevékenységeihez (2021-ben a GDP 0,3 %-a). A vállalkozások K+F-kiadásai azonban a 2021. évi 1,2 %-ról 2023-ban 1 %-ra csökkentek. Emellett a formatervezésiminta- és szabadalmi bejelentések GDP-arányos száma uniós összevetésben az egyik legalacsonyabb, és Magyarország nem vesz részt az egységes szabadalmi rendszerben. Innovációval csak néhány – főként nagyobb – vállalat foglalkozik, így a különböző támogatásokat is ők kapják. Ez a súlyos adminisztratív terheknek tudható be, és annak, hogy nem mindig egyértelműek az innovációs kiadásokra vonatkozó támogathatósági szabályok.

A vállalkozói ismeretek oktatása korlátozott. A vállalkozói készségek fejlesztését számos kezdeményezés támogatja. A vállalkozói ismeretek oktatását a nemzeti tanterv azonban szűken értelmezi, a gazdasági és pénzügyi jártasságra korlátozza. A Global Entrepreneurship Monitor felmérése szerint a válaszadóknak csak kis hányada érzi úgy, hogy rendelkezik a vállalkozásindításhoz szükséges készségekkel és ismeretekkel.

A vállalkozások potenciálisan jobban kihasználhatnák a digitális megoldásokat. A digitális infrastruktúra jól fejlett, és az uniós átlagnál jobb konnektivitást biztosít. A fejlett technológiák egyre növekvő alkalmazása ellenére a legtöbb vállalkozás, különösen a kis- és középvállalkozások még nem használják ki e digitális technológiák összes előnyét. A legalább alapszintű digitális intenzitással rendelkező kis- és középvállalkozások aránya még mindig alacsonyabb az uniós átlagnál (53,2 %, szemben az 57,7 %-kal). Ami a vállalkozásoknak nyújtott digitális közszolgáltatásokat illeti, Magyarország a jogi személyek tekintetében még nem hozott létre

és nem jelentett be elektronikus azonosítási rendszereket. Ez azt jelenti, hogy a vállalkozások nem tudják azonosítani magukat annak érdekében, hogy hozzáférjenek más országok közszolgáltatásaihoz.

A gyorsan növekvő kis- és középvállalkozások és induló vállalkozások piaci alapú finanszírozása továbbra is korlátozott. A kockázatitőke-finanszírozás 2023-ban a GDP 0,05 %-át tette ki, elmaradva a 0,1 %-os uniós átlagtól. A kockázatitőke-befektetések 40 %-a származott állami tulajdonban lévő, nemzeti és uniós forrásokból finanszírozott alapokból. Az OECD-tag uniós országok között ez a legmagasabb arány. Bár ezek a programok átmenetileg fellendíthetik a kockázatitőke-finanszírozást, a piac hosszú távú fejlődéséhez nem tudnak hozzájárulni. Emellett a magas kamatlábak és a gyakran változó szabályozási környezet megnehezíti az innovatív induló vállalkozások finanszírozását. A piac dinamikusabbá tételéhez hozzájárulhatnak az olyan közelmúltbeli intézkedések, mint a korai szakaszban lévő vállalkozásokba befektető gazdag magánszemélyek által nyújtott hitelekre vonatkozó egyszerűsített jóváhagyási eljárások, valamint az átváltható hitelek induló vállalkozások általi felhasználása.

Az állam jelentős szerepet vállal a vállalatfinanszírozásban, ami torzítja a piacok hatékony működését. A kormány az emelkedő kamatlábakra reagálva kibővítette a vállalkozásoknak szóló támogatott hitelprogramokat. 2022–2024-ben a kis- és középvállalkozásoknak nyújtott új hitelek 38,5 %-a támogatott hitel volt (2.2. ábra). E programok hatékonysága azonban megkérdőjelezhető, mivel nem feltétlenül vezetnek a kedvezményezettek termelékenységének javulásához[8], és költségeik az adófizetőket terhelik. A vállalatoknak nyújtott állami támogatások – köztük a vissza nem térítendő támogatások – összesített szintje szintén a legmagasabb az EU-ban: 2017 és 2022 között évente átlagosan a GDP 2,6 %-a volt (az uniós átlag 1,4 %).

2.2. ábra: **Új hitelek kis- és középvállalkozásoknak**

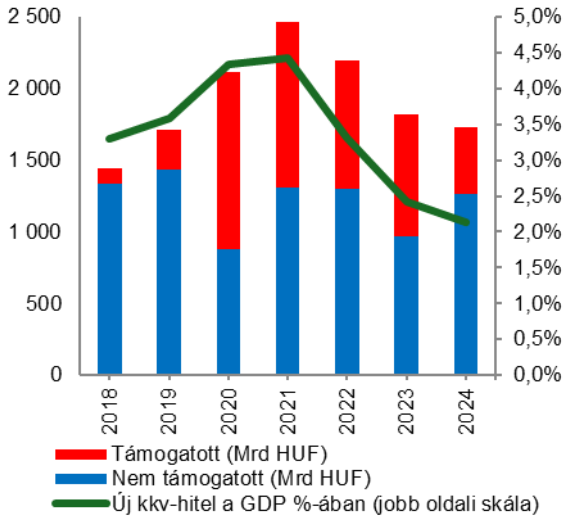

Forrás: MNB, KSH

Az alacsony kockázatú befektetések ösztönzése akadályozza a tőkepiacok fejlődését. Magyarországon a tőkepiacok fejletlenek ahhoz, hogy az induló vállalkozások és a rendkívül innovatív kis- és középvállalkozások finanszírozási csatornáiként működhessenek. 2023-ban a részvénypiaci kapitalizáció a GDP 17,6 %-ának felelt meg (az uniós átlag 68 %). A közelmúltbeli szakpolitikai intézkedések további akadályokat állítottak a tőkepiacok fejlődése elé. 2022-ben a kormány adómentes hosszú lejáratú kötvényeket kezdett kibocsátani a lakossági befektetők számára, miközben a kamatjövedelemre kivetett forrásadót (2023. júliustól) 15 %-ról 28 %-ra emelte. A lakáscélú beruházások adókedvezményei szintén a megtakarítások tőkepiaci befektetése ellen hatnak.

A bonyolult igazgatási eljárások és a torzító hatású ágazati adók további korlátokat jelentenek

A bizonyos eljárásokból eredő szabályozási teher negatívan befolyásolja a vállalkozások befektetési

[8] Telegdy Álmos – Tóth Gábor: A támogatott hitelezés hatásvizsgálata Magyarországon, Közgazdasági Szemle LXXI. évf., 2024, 113–130. o.

döntéseit. Új vállalkozások alapításához például bonyolult igazgatási eljárásokon kell túlesni, amit a minimális tőkekövetelménynek való megfelelés is nehezít. Emellett a Világbank B-READY mutatói szerint potenciálisan csökkenteni lehetne az ingatlanátírás, az építési engedélyek, az energiahálózati csatlakozás és a környezetvédelmi engedélyek adminisztratív időigényét. A kereskedelmi kamarai nyilvántartásba vételre és díjfizetésre vonatkozó követelmény esetenként szintén megterhelő lehet a vállalkozások számára, ezért opcionálissá lehetne tenni. Ugyanakkor a kormány rendszeresen egyszerűsíti az igazgatási és adózási eljárásokat. 2025-ben például 300 millióról 600 millió forint nettó árbevételre emelte a könyvvizsgálati értékhatárt, enyhítve a kisebb vállalkozásokra vonatkozó követelményeket. A kormány a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarával együttműködve keresi a bürokratikus terhek, így különösen a vállalatokat terhelő jogi, adó- és adatszolgáltatási kötelezettségek csökkentésének lehetőségeit. A kormány a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében vállalta, hogy 2023-hoz képest 10 %-kal csökkenti az adónemek számát.

Az ágazatspecifikus adók egyre kiterjedtebb alkalmazása bonyolulttá teszi az adórendszert, és aránytalanul sújtja a nem magyar vállalkozásokat. 2023-ban az ágazatspecifikus adókból származó bevételek a GDP 2,7 %-át tették ki. Ez a társaságiadó-bevétel duplája, noha az ágazatspecifikus adók adóalapja sokkal szűkebb. A leginkább érintett ágazatok közé tartozik a bankszektor, az energiaágazat, a kiskereskedelem, az építőanyagok ágazata, a biztosítás, a távközlés és a közműszektor. Az ágazatspecifikus adók gyakran nem a jövedelmen alapulnak, és általában olyan iparágakat céloznak meg, amelyek jelentős külföldi tulajdonban vannak[9], mint például a kiskereskedelem, a cement, az építőanyagok és a kerámiaanyagok ágazata. Ez egyenlőtlen versenyfeltételekhez vezet, így zavarja az egységes piac működését. Egyes esetekben ez a többletadó-teher hozzájárult ahhoz, hogy a külföldi vállalatok elidegenítsék magyar leányvállalataikat. Kedvező fejlemény, hogy 2025-től fokozatosan kivezetnek egyes ágazatspecifikus adókat, például a telekommunikációra és a légi közlekedésre kivetett különadókat. Ez azonban nem csökkenti jelentősen az ágazati adók általános torzító hatását.

[9] Lásd a kiskereskedelmi adóval (INFR(2024)4022) és az építőanyagokkal (INFR(2022)4009) kapcsolatos kötelezettségszegési ügyeket.

DEKARBONIZÁCIÓ, AZ ENERGIA MEGFIZETHETŐSÉGE ÉS FENNTARTHATÓSÁG

A versenyképesség kulcsa a jól működő energiapiac

Az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való nagy fokú függőség ellátásbiztonsági kockázatot jelent. Magyarország továbbra is nagymértékben támaszkodik Oroszországra a fosszilis tüzelőanyagok és az atomenergia tekintetében (2024-ben a földgáz több mint 70 %-a és a felhasznált nyersolaj több mint 80 %-a volt orosz eredetű), bár lépéseket tett az ellátás diverzifikálása érdekében. Mivel Magyarország tenger nélküli ország, a gázt és a nyersolajat csővezetékeken keresztül szerzi be. A szankciók, az ukrán–orosz kereskedelmi kapcsolatok megszakadása és az infrastruktúrát ért károk miatt azonban előfordulhat, hogy elérhetetlenné válnak az orosz fosszilis tüzelőanyagok. E kockázatok ellenére Magyarország csak lassan mozdul el az orosz függőségtől. Magyarország jelentős mennyiségű földgázt szerez be Oroszországból, 2024-ben mintegy 7 milliárd köbmétert, és ebből mintegy 4,5 milliárd köbmétert hosszú távú gázszerződés keretében.

A rendszer rugalmasságának növelése nélkül a megújuló energiaforrások gyors bevezetése nem csökkenti a villamosenergia-importtól való függést. A napenergia aránya 2014 és 2024 között 0,2 %-ról 25 %-ra nőtt a belföldi villamosenergia-termelésben, jelenleg a legmagasabb az EU-ban. A napsütéses órákban ez növeli az exportot, de nem ad megoldást a fogyasztás csúcsidőszakaiban jelentkező importigényre. Az energiamérleg az elmúlt évtizedben így összességében javult, de a bruttó villamosenergia-import nem csökkent (3.1. ábra). Sőt, az energiatermelőkre kivetett adó versenyképesebbé teszi az importárakat.

A napenergia-termelés bővítésében kulcsszerepet játszottak a nagyvonalú támogatások. A napenergia-termelési kapacitás a következőknek köszönhetően bővült: i. a lakossági napenergia-termelés és villamosenergia-felhasználás nettó elszámolása; ii. a kereskedelmi naperőművek garantált átvételi árai (KÁT és METAR); iii. a helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében lakossági napelemekre nyújtott 100 %-os vissza nem térítendő támogatás; és iv. egyéb támogatási programok. A támogatott lakossági energiaárak (a villamos energia ára kevesebb mint 10 cent/KWh, szemben a 2024. évi 32 cent/KWh uniós átlaggal), és a villamosenergia-átvételi árak (1,2 cent/KWh) alacsonyak. A háztartások számára ezért nagyvonalú támogatások nélkül pénzügyileg nem vonzók a megújulóenergia- és energiahatékonysági projektek.

3.1. ábra: **Villamosenergia-import, -export és napenergia-termelés Magyarországon, GWh-ban**

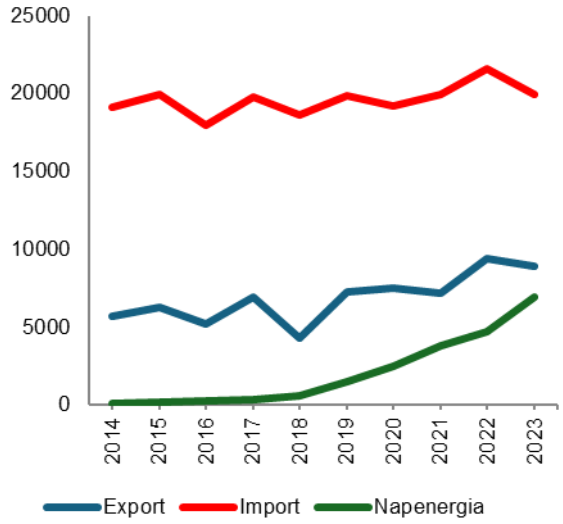

Forrás: Eurostat

A nagykereskedelmi villamosenergia-árak adott napon belüli szélsőséges volatilitása arra utal, hogy javítani kell a

hálózati infrastruktúrát, a tárolási kapacitásokat és a rugalmasságot. Egyre többször fordul elő, hogy a napsütéses órákban negatív, azokon kívül pedig magas áramárak alakulnak ki, szélsőséges áringadozást eredményezve az adott napokon. A naperőművek gyors telepítését nem kísérték a szükséges rugalmassági megoldások.

A villamosenergia-hálózat hagyományos és intelligens alrendszerei összességében nem elegendők, ahogy a tárolási infrastruktúrája sem. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv és más uniós programok hálózatfejlesztési és tárolókapacitás-bővítési intézkedéseket irányoznak elő; ezek végrehajtása kulcsfontosságú. Egy közüzemi méretű megújuló energiaforrás hálózatba kötése átlagosan hat évig tart, ami meghaladja a négyéves uniós átlagot. A szélenergia az uniós átlaghoz képest jóval kisebb szerepet játszik a villamosenergia-termelésben, és nem képes megfelelően hozzájárulni a villamosenergia-rendszer egyensúlyához. A háztartási fogyasztók számára a dinamikus árképzés csak korlátozottan hozzáférhető, és az intelligens fogyasztásmérők elterjedtsége is alacsony (10 % alatti), ami aláássa a rugalmasságot. A rugalmasságot várhatóan növelni fogja, ha végrehajtják a dinamikus árképzés reformját és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervnek az intelligens fogyasztásmérők elterjesztésére irányuló intézkedéseit. A dekarbonizációs intézkedések és a villamosenergia-intenzív gyártás (különösen az akkumulátorgyártás) bővülése várhatóan jelentősen növelni fogja a villamosenergia-keresletet.

3.2. ábra: **A vállalkozások által fizetendő villamosenergia-ár, EUR/KWh**

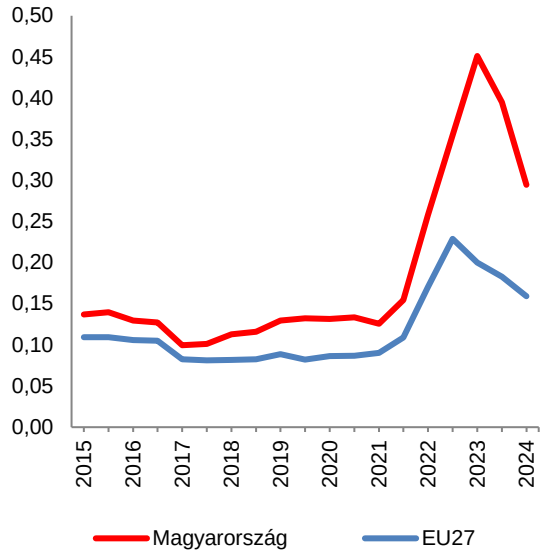

(1) Adók és illetékek nélkül, vásárlóerő-egységben (PPS), fogyasztás: 500–1999 MWh
Forrás: Eurostat

A magyarországi kiegyenlítőenergia-piac nagymértékben függ a gáztüzelésű erőművektől. Az ilyen erőműveknek kevesebb idejük van költségeik és nyereségük kitermelésére. Az általuk előállított energiát ezért a korábbinál jóval magasabb áron értékesítik, mivel a magyar kiegyenlítőenergia-piacon korlátozott a verseny. Magyarország nem tudja kihasználni a határokon átnyúló kiegyenlítés előnyeit, mivel még nem csatlakozott az európai PICASSO platformhoz.

A tartósan magas energiaárak akadályozzák a vállalkozások versenyképességét. Az alacsony szintű verseny, a megterhelő szabályozások és adók, valamint az elmúlt évtizedben elhalasztott beruházások miatt uniós összevetésben Magyarországon az egyik legmagasabb a vállalkozásokat terhelő energiaár (3.2. ábra). Emellett a szabályozott alacsony lakossági energiaárak közvetett módon növelik a vállalkozások energiaárait. A jelenleg alkalmazott kötelező átvételi tarifák (KÁT) az ipari megújulóenergia-termelők nagy része számára jelentős többletköltségeket eredményeznek, amelyeket a rendszerhasználati díjakon (3.3. ábra) keresztül áthárítanak az üzleti fogyasztókra (2024-ben a GDP 0,2 %-a). Az energiaágazati különadó

(az úgynevezett Robin Hood-adó) növeli a vállalkozások energiaárait, és elriasztja az energiatermelő vállalatokat a kapacitásnövelő beruházásoktól. Emellett nem segíti elő a villamosenergia-vásárlási megállapodásokat sem, amelyek elterjedtsége így jelenleg igen korlátozott. A gáz árához képest magas villamosenergia-ár nem ösztönöz a dekarbonizációra.

3.3. ábra: **A vállalkozásokat terhelő rendszerhasználati költség 2023-ban, EUR/KWh**

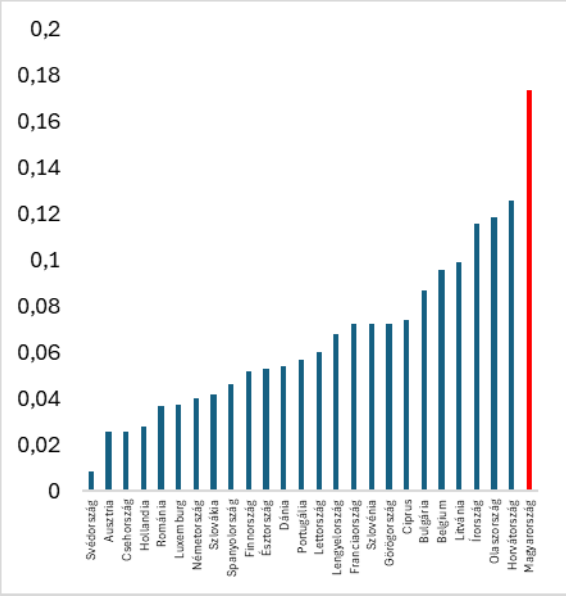

(1) Vásárlóerő-egységben (PPS), fogyasztás: 500–1999 MWh

Forrás: Eurostat

A fosszilis tüzelőanyagok kapcsán Magyarország a legtöbb támogatást nyújtók között van EU-ban. Ezek a támogatások, amelyeket Magyarország 2030 előtt nem kíván kivezetni, a GDP 1,01 %-át teszik ki. E támogatások csökkentése és fokozatos megszüntetése összhangban van az uniós kötelezettségvállalásokkal, és segítheti Magyarországot a kormányzati kiadások visszafogásában. A fosszilis tüzelőanyagokkal kapcsolatos támogatások között vannak olyanok, amelyek nem az energiaszegénység vagy a valós energiabiztonsági aggályok megoldására irányulnak, hátráltatják a villamosítást és nem lényegesek az ipari versenyképesség szempontjából; ilyen például: i. a rezsicsökkentési program; ii. a földgázalapú távfűtés héájának csökkentése; és iii. a mezőgazdaságban felhasznált gázolaj jövedéki adójának visszatérítése (lásd még: 8. melléklet).

A zöld gazdaságra való áttérést jelentős akadályok nehezítik

Magyarország vízgazdálkodásának rezilienciáját aszályok és villámárvizek veszélyeztetik. Magyarországot egyre inkább érintik az éghajlati kockázatok, amit különösen a 2022-ben, de a 2024-ben tapasztalt aszályok is bizonyítanak, amelyek jelentős károkat okoztak a mezőgazdaságban. Emellett a mezőgazdaságból, az iparból és a településekről származó szennyezés miatt rossz a vízminőség: a felszíni vizeknek csupán 11,3 %-a van jó ökológiai állapotban (uniós átlag: 37,3 %). Magyarországon a szennyvízkezelés továbbra is komoly aggodalomra ad okot, mivel nem felel meg az uniós előírásoknak, kapacitása csökken és jelentős szennyezési kockázattal jár. A helyzetet várhatóan súlyosbítani fogja a természetes forrásokból (például folyókból, tavakból és felszín alatti vizekből) történő illegális vízkitermelés, valamint az ipar növekvő vízigénye, amely már most is a teljes felszíni vízkivétel 82 %-át teszi ki. Magyarország vízstratégiája az ipar és a mezőgazdaság vízigényének kielégítésére összpontosít, főként olyan „szürke” infrastruktúrák révén, mint a lecsapolás, a víztározók és az öntözőcsatornák, és csak néhány intézkedése irányul a természetes vízmegtartásra. Az ivóvíz alacsony hatósági ára miatt a vízszolgáltatók elhanyagolják az infrastruktúra karbantartását. 2024-ben javult a vízgazdálkodás irányítási struktúrája, mivel a feladatok jó részét az Energiaügyi Minisztérium hatásköre alá vonták, bár egyes feladatok továbbra is más minisztériumokhoz tartoznak.

A körforgásos gazdaság megvalósítása lassú. A 2023. évi adatok szerint Magyarország 1,33 EUR/kg erőforrás-termelékenysége és 5,9 %-os körforgásos anyagfelhasználási aránya jelentősen elmarad az uniós átlagtól (2,74 EUR/kg és 11,8 %), és nincs jele a felzárkózásnak. Magyarország az uniós átlagnál kevesebb hulladékot termel

(2023-ban 429 kg/fő, szemben az 511 kg/fővel), de az utóbbi időben nem történt jelentős előrelépés a hulladékgazdálkodás terén. A települési hulladék újrafeldolgozási aránya 2018-ig fokozatosan javult, majd stagnálni kezdett, 2023-ban 33,4 %-on állt (uniós átlag: 48,9 %). A csomagolási, valamint az építési és bontási hulladék újrafeldolgozási aránya jóval elmarad az uniós átlagtól. Ennek oka az erőforrások szűkösségében, a kezelési kapacitások elégtelenségében és a hulladékgazdálkodási ágazaton belüli verseny fokozatos csökkenésében keresendő. A hulladékgazdálkodás hatékonyságának és stabilitásának fokozása érdekében Magyarország 2023-ban egységes hulladékgazdálkodási koncessziós rendszert vezetett be, 35 éves időtartammal. Magyarország ugyanebben az évben bevezette a kiterjesztett gyártói felelősségi rendszert is. A fennmaradó kérdések kezelése érdekében a körforgásos gazdaságra vonatkozó nemzeti stratégia készül.

Magyarország iparpolitikája potenciálisan alkalmas arra, hogy az ipar légköri kibocsátásainak csökkentése céljából jobban összpontosítson a „nettó zéró” iparra. Magyarország vezető szerepet tölt be az elektromosjármű-akkumulátorok gyártásában, de a többi „nettó zéró” technológia csak mérsékelten fejlődik. Az akkumulátor-értéklánc potenciális növekedését a munkaerőhiány és a rossz hatékonyságú átképzési programok korlátozzák. Továbbra sem készült el a „nettó zéró” technológiák átfogó szabályozási kerete, többek között az engedélyezés, a közbeszerzés és az innovációt előmozdító ipari klaszterek fejlesztése tekintetében. Ugyanakkor Magyarországon az ipar légköri kibocsátásai több környezeti kárt okoznak, mint az EU-ban átlagosan, és a légszennyezésnek tulajdonítható halálozások száma uniós összevetésben az egyik legmagasabb. Ez a két statisztika rávilágít azon intézkedések fontosságára, amelyekkel Magyarország biztosíthatja a levegőminőségre és az ipari kibocsátásokra vonatkozó jogszabályoknak való megfelelést, és kezelhet bármiféle típusú szennyezést.

KÉSZSÉGEK, MINŐSÉGI MUNKAHELYEK ÉS TÁRSADALMI MÉLTÁNYOSSÁG

Az oktatás és a készségfejlesztés nem igazodik a gazdaság igényeihez

A szakemberhiány gyengíti Magyarország innovációs és versenyképességi potenciálját. A magyarországi szakemberhiányt főként a hátrányos helyzetű és a szakképzésben részt vevő tanulók gyenge alapkészségei, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők alacsony aránya, valamint a kiszolgáltatott csoportok szerény mértékű továbbképzése és átképzése okozza. Noha a munkanélküliség 2024-ben 4,5 %-ra nőtt, a foglalkoztatási ráta továbbra is magas. A munkaerőpiacra még be lehetne vonni további – különösen fiatal és alacsony képzettségű – hazai munkavállalókat, de Magyarország külföldi munkavállalókra is támaszkodik (2025-ben kb. 80 000 fő).

Az alapkészségek javítása kulcsfontosságú Magyarország produktív munkaerő-állományának bővítéséhez. A korai iskolaelhagyók aránya továbbra is meghaladja az uniós átlagot, különösen a fogyatékossággal élő személyek között, a legkevésbé fejlett régiókban és a vidéki térségekben, valamint a roma közösség körében (lásd: 10. melléklet). A 2022. évi PISA-felmérés[10] alapján az EU-ban itt mutatkozik az egyik legnagyobb különbség az általános oktatásban és a szakképzésben részt vevők átlagos matematikai teljesítménye között, ami főként a társadalmi-gazdasági különbségekre vezethető vissza. Erősebb alapkészségek nélkül a hátrányos helyzetű diákok fele nehezen fér hozzá a munkaerőpiachoz.

Az oktatási rendszer strukturális hiányosságai megnehezítik e kihívások kezelését. A hátrányos helyzetű diákok már az általános iskolai szinttől kezdve bizonyos iskolákban koncentrálódnak, ami a hároméves szakközépiskolák esetében a legkirívóbb, és az egyik legmagasabb szintű szegregációt eredményezi az EU-ban. Ezek az iskolák súlyos tanárhiánnyal is szembesülnek, ami rontja az oktatás színvonalát. A középiskolások több mint 10 %-a olyan típusú hároméves szakképzésben vesz részt, amely nem biztosít közvetlen hozzáférést a felsőfokú oktatáshoz, vagyis korlátozza továbbképzésüket és szakmai előmenetelüket. Az ezekben az iskolákban oktatott általános tananyag bővítése javíthatná a rendszer átjárhatóságát (a tanulók zökkenőmentes iskolaváltását a teljes oktatási és képzési rendszeren belül, horizontálisan és vertikálisan), vagyis több végzős folytathatná tanulmányait, és juthatna el az érettségiig. A hátrányos helyzetű iskolák anyagi lehetőségeinek bővítése révén mérsékelni lehetne a teljesítménybeli különbségeket és a szegregációt.

A kormány számos lépést tett annak érdekében, hogy vonzóbbá tegye a tanári szakmát. Magyarországon a tanárhiány komoly problémát jelent, különösen a leghátrányosabb helyzetű régiókban és a vidéki térségekben. Ezt főként a tanári állomány elöregedése és a magasan képzett jelöltek elégtelen száma okozza. 2024-ben Magyarország – az Európai Szociális Alap Plusz társfinanszírozásával – elkezdte végrehajtani a tanári fizetések jelentős reformját. E reform folytatása – a tanári autonómia fokozásával, továbbá az innovatív és inkluzív pedagógiai módszereket jutalmazó teljesítményértékelési rendszer bevezetésével együtt – segíthetne abban, hogy a szakma vonzó legyen a tehetséges jelöltek számára és a fiatal tanárok ne váljanak pályaelhagyóvá.

[10] Az OECD nemzetközi tanulói teljesítménymérési programja.

Annak ellenére, hogy nő a magasan képzett munkaerő iránti kereslet, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya továbbra is alacsony. A friss diplomások foglalkoztatási rátája (93 %) meghaladja az uniós átlagot (86,6 %), ami magas keresletre utal. Az elmúlt évtizedben azonban a 25–34 évesek körében csökkent a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya. 2024-ben ez az arány már csak 32,3 % volt, az egyik legalacsonyabb az EU-ban (4.1. ábra). Az innovációs potenciált tovább korlátozza, hogy az információs és kommunikációs technológiai területet kivéve alacsony a természettudományos, technológiai, műszaki és matematikai végzettségűek száma, és ezért az ország kevésbé vonzó a csúcstechnológiai beruházások szempontjából. A hátrányos helyzetű diákok felsőoktatásban való alacsony részvétele elszalasztott lehetőséget jelent a magasan képzett magyar munkaerő-állomány bővítésére.

4.1. ábra: **Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya (%)**

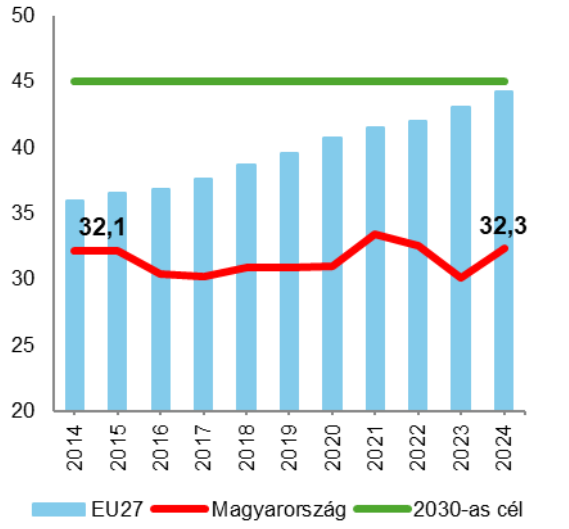

(1) A felsőfokú tanulmányokat sikeresen elvégző 25–34 éves népesség aránya
Forrás: Eurostat

A hátrányos helyzetű felnőttek nehezen aktiválhatók a munkaerőpiacon, mivel alapkészségeik alacsonyak, és korlátozottan vesznek részt az egész életen át tartó tanulásban. Az OECD Nemzetközi Felnőttkompetencia-értékelési Programjának (PIAAC) 2022. évi felmérése szerint a magyar felnőttek (köztük a 16–24 évesek) – különösen a hátrányos helyzetűek – alapkészségei elmaradnak az uniós átlagtól. A kiszolgáltatott csoportok (munkanélküliek, alacsony iskolai végzettségű felnőttek és 55 éven felüliek) az alapvető digitális készségek és az egész életen át tartó tanulásban való részvétel terén is lemaradásban vannak (lásd: 10. melléklet). Noha a kormány elindított bizonyos kezdeményezéseket, például a „mikrotanúsítványos”[11] képzést, az egyéni tanulási számlákat és a felnőttképzési alapot, és bővítette az álláskeresők elhelyezkedését segítő intézkedéseket, a kiszolgáltatott csoportok hozzáférése továbbra is korlátozott.

Nincsenek hatékony átképzési és továbbképzési lehetőségek, sem megfelelő támogatási szolgáltatások. Egyes intézkedések segítik ugyan a munkanélkülieket a munkakeresésben, de az állami foglalkoztatási szolgálatról szóló 2021. évi jogszabály szigorította a továbbképzéshez és átképzéshez való hozzáférést. A közelmúltbeli, 2024. évi jogszabály-módosítás lehetővé teszi, hogy az állami foglalkoztatási szolgálat jelentősebb szerepet töltsön be a munkaerőpiaci képzések nyújtásában. Problémát jelenthet, hogy a minőségi képzések korlátozottan állnak rendelkezésre. Célzott készségfejlesztési intézkedések és átfogó támogatási szolgáltatások szükségesek ahhoz, hogy ezek a csoportok hosszú távon foglalkoztathatókká váljanak és belépjenek a munkaerőpiacra. A mindössze három hónapos munkanélküli ellátás miatt korlátozott a megfelelő munkahely megtalálására vagy a továbbképzésre rendelkezésre álló idő, és ez növeli az alacsony színvonalú munkahelyek, a tartós munkanélküliség és a szegénység kockázatát. A magyarországi munkaerőigény kielégítése érdekében a kormány új szabályokkal lehetővé tette nem uniós állampolgárok számára, hogy korlátozott ideig Magyarországon dolgozzanak. 2025-től háromra csökkent azoknak az országoknak a

[11] Az egész életen át tartó tanulást és a foglalkoztathatóságot célzó mikrotanúsítványokra vonatkozó európai megközelítésről szóló, 2022. június 16-i tanácsi ajánlás szerint a mikrotanúsítvány „kis tanulási egységek elvégzését követően a tanuló által megszerzett tanulási eredményeket igazoló dokumentum”.

száma, amelyek állampolgárai munkát vállalhatnak Magyarországon, így még fontosabbá váltak a munkanélküliek elhelyezkedését segítő intézkedések. A 2024. évi kísérleti jellegű foglalkoztatási program nyújt némi támogatást, de célzottabb intézkedésekre van szükség. Magyarország készségigény-előrejelző eszközöket fejlesztett ki készségfejlesztési politikáinak jobb megalapozására, de ezek továbbra is különállóak, nincsenek összekapcsolva, és adataik nyilvánosan nem hozzáférhetők.

A munkáltatók és a szakszervezetek közötti szociális párbeszéd továbbra is gyenge, különösen a közszférában. Noha a magánszektor háromoldalú egyeztető fóruma 2024-ben jogi mandátumot kapott a minimálbérről szóló tárgyalások lefolytatására, a 2024-ben és 2025-ben javasolt főbb gazdaságpolitikai intézkedéseket az érintett munkáltatókkal és szakszervezetekkel folytatott konzultáció nélkül fogadták el. A közszolgálati érdekegyeztető fórum az elmúlt években nem ülésezett, és a kollektív tárgyalásokat az is nehezíti, hogy bizonyos ágazatokban (pl. egészségügy, oktatás, kultúra) a közalkalmazottak külön foglalkoztatási státuszt kaptak, esetükben érvénytelenítve az eddigi megállapodásokat. A munkáltatókat és a szakszervezeteket a közelmúltbeli készségfejlesztési és szociálpolitikai kezdeményezések kidolgozásába sem vonták be.

Növekedésnek indult a szegénység, próbára téve a szociálpolitikát

A régóta fennálló pozitív trend megfordult, fokozódik a szegénység és a társadalmi kirekesztődés. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya 2023-ban és 2024-ben is az uniós átlag alatt maradt ugyan, de nőtt. Ez megnehezítheti Magyarország számára a 2030-ra kitűzött nemzeti szegénységcsökkentési cél[12] elérését. Az iskolai végzettség és a foglalkoztatási státusz fontos szerepet játszik a szegénységi kockázatok meghatározásában. A hatások sokkal markánsabbak a fogyatékossággal élők és a romák esetében, akik gyakran alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek, és alulreprezentáltak a munkaerőpiacon. Egyes jelek szerint az idősek körében is nő a szegénység. Jelentős előrelépésnek számít az az uniós finanszírozású program, amely a 300 leghátrányosabb helyzetű településen támogatja a lakhatást, a szociális szolgáltatásokat és az oktatást. Eredményeit az általános szociális és alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítását célzó további intézkedésekkel lehetne fokozni.

A gyermekek körében jelentősen nőtt a szegénység. Magyarország családközpontú szakpolitikái ellenére a gyermekek több mint egyötöde és a három- vagy többgyermekes családok 28 %-a volt kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának. Az alacsony iskolai végzettségű szülők gyermekeinek csaknem 70 %-a érintett. A gyermekszegénység a mélységét tekintve is nőtt. A gyermekek ingyenes iskolai étkeztetése és kedvezményes utaztatása hozzájárul a szegénység egyes aspektusainak kezeléséhez, de a szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek korai fejlődését az is támogatná, ha a kormány további intézkedésekkel javítaná hozzáférésüket a minőségi kisgyermekkori neveléshez és gondozáshoz.

Az újraelosztási politikák alig javítják a jövedelmi egyenlőtlenségeket. A jövedelmi egyenlőtlenség (a legalacsonyabb és a legmagasabb ötöd összjövedelmének aránya) az elmúlt évtizedben stagnált, szemben a magasabb, de fokozatosan javuló uniós átlaggal. A vagyoni egyenlőtlenség jelentősen nőtt, és az egyik legmagasabb az EU-ban: 2023-ban a lakosság leggazdagabb 1 %-a a

[12] Magyarország nemzeti szegénységcsökkentési célja, hogy 2030-ig 13 %-ra csökkentse az anyagi és szociális nélkülözésben élő gyermekes családok arányát, ami azt jelentené, hogy 2030-ig 292 000 fővel csökkenne a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma.

teljes vagyon 33 %-át birtokolta[13]. Az adórendszer és a szociális ellátórendszer lényegesen több pénzügyi támogatást nyújt a magas jövedelmű háztartásoknak, mint az alacsonyabb jövedelmű csoportoknak. A legfelső jövedelmi csoportban az egy főre jutó átlagos szociális jövedelem 2023-ban csaknem háromszor akkora volt, mint a legalacsonyabb jövedelmű csoportban (4.2. ábra).

4.2. ábra: **A jövedelem eloszlása az ötödök között, 2023, éves jövedelem 1 000 HUF-ban**

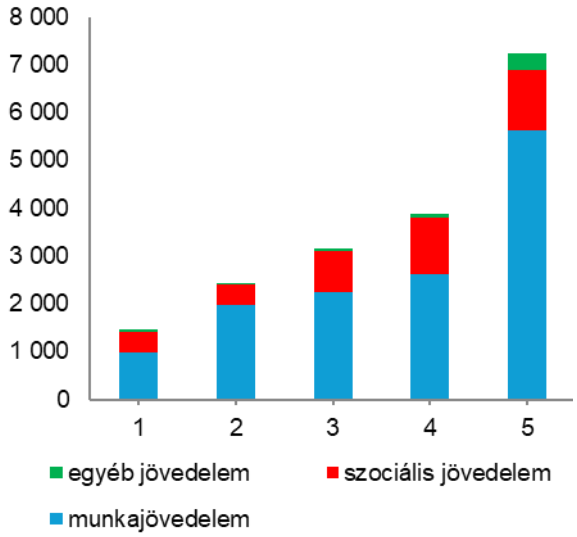

Forrás: KSH

Az adórendszer a jövedelemadó-kulcs és a magas fogyasztási adók miatt aránytalanul nagy terhet ró az alacsonyabb jövedelmű munkavállalókra. Az egykulcsos személyi jövedelemadó miatt a munkából származó jövedelem adóterhe az alacsony jövedelműek esetében viszonylag magas, a magas jövedelműek esetében pedig viszonylag alacsony. A szociális támogatás nagy részét adójóváírásként nyújtják, ezért a magas jövedelmű háztartások magasabb ellátásban részesülnek, mint az alacsony jövedelmű csoportok. Csak az államkötvényekből származó kamatjövedelem adómentessége 2025-ben a GDP 0,4 %-ának megfelelő összegű transzfert fog biztosítani a magas jövedelmű háztartások számára. A két- vagy többgyermekes anyák 2025 februárjában bejelentett szja-mentessége a magas jövedelműek körében növelni fogja a háztartások jövedelmét, a legalacsonyabb jövedelmű családok esetében azonban csak korlátozottan fogja javítani a családok életkörülményeit. A helyzet megítéléséhez a tartósan magas élelmiszer- és lakásárakat, valamint a minőségi közszolgáltatásokhoz való helyi hozzáférés korlátozottságát is figyelembe kell venni. 2025-től a nyugdíjasok bizonyos élelmiszerek, többek között a gyümölcsök és zöldségek után héa-visszatérítést kaphatnak. Bár ez javíthatja a kisnyugdíjasok jövedelmi helyzetét, az intézkedés nem őket célozza.

Tovább romlott a szociális védelem megfelelősége. A szociális ellátások 2021 óta sokkal kisebb mértékben járulnak hozzá a szegénység csökkentéséhez (különösen a gyermekek esetében), és továbbra is csak csekély mértékben segítik a jövedelmi egyenlőtlenség visszaszorítását. Az alacsony jövedelmű háztartások fő jövedelemforrásai az elmúlt évtizedben nem tartottak lépést a megélhetési költségekkel. A foglalkoztatást helyettesítő támogatás névértéke 2012 óta nem emelkedett, a fogyasztói árak viszont 75 %-kal nőttek. Következésképpen a foglalkoztatást helyettesítő támogatás megfelelősége az egyik legalacsonyabb az Unióban. E támogatás megfelelőségét valamelyest javítani lehetne, ha összegét az inflációs rátához vagy a minimálbérhez igazítanák.

A magas lakhatási költségek negatívan hatnak az életszínvonalra. 2021 és 2024 között megnőtt azon háztartások aránya, amelyek jövedelmük több mint 40 %-át költik lakhatási költségekre. Ez a szám különösen magas a szegénységi küszöb alatt élők között, különösen ha gyermeket nevelnek. A lakásárak 2010 és 2024 között 230 %-kal emelkedtek, ez a legnagyobb emelkedés volt az EU-ban, és a bérek jelentős emelkedése ellenére megdrágította a lakásszerzést. A lakásárak tekintetében jelentős regionális különbségek vannak: a vidéki árszint 2024-ben a fővárosinak csak a 13 %-át tette ki. Az áremelkedést felerősítették a piac keresleti oldalát célzó kormányzati intézkedések és a szabályozási környezet (nevezetesen az

[13] WID – World Inequality Database (globális egyenlőtlenségi adatbázis).

örökösödési és ajándékozási adó hiánya, illetve az ingatlanadó és a vagyonszerzési illeték nagyon alacsony szintje). Ezzel párhuzamosan a bérleti díjak 108 %-kal nőttek, ami a bérlők nagy részét pénzügyi nyomás alá helyezte. Ami a lakhatás színvonalát illeti, a marginalizált közösségek lakhatási körülményei általában rosszak.

Az alacsony jövedelmű háztartások csak korlátozottan férnek hozzá lakástámogatáshoz. A lakásvásárláshoz az emberek – különösen a magasabb jövedelmű háztartások – különböző típusú támogatott hiteleket vehetnek igénybe. E hitelek többsége önerőt is szükségessé tesz, ami általában kizárja az alacsony jövedelmű háztartásokat. Az állam csak a fiatal munkavállalók számára biztosít lakbértámogatást, általánosabb, rászorultságon alapuló lakbértámogatások nincsenek. A bérleti piac szabályozatlan, ami bizonytalanságot teremt mind a bérlők, mind a bérbeadók számára, továbbá növeli az árakat és csökkenti a kínálatot. A szociális lakásállomány kis méretű és zsugorodik, ami a határozatlan kormányzati politikára és a helyi önkormányzatok forráshiányára vezethető vissza. A kormány bejelentette, hogy 2025-ben lakhatási tőkeprogramot indít a lakáskínálat bővítése és a lakásszerzés megkönnyítése érdekében.

Az egészségügyi kiadások alacsony szintje kihat az egészségügyi eredményekre. Magyarország egészségügyi kiadásai 2023-ban a GDP 4,1 %-át tették ki, ami a legalacsonyabbak között van az EU-ban. A krónikus alulfinanszírozottság miatt korlátozottan állnak rendelkezésre többek között a kulcsfontosságú diagnosztikai technológiák. A magyarok többet fizetnek saját zsebből az egészségügyi ellátásért, különösen a gyógyszerekért, mint a más uniós országokban élők.

Az egészségügyi rendszer kórházcentrikus. Az egészségügyi kiadások nagy részét kórházi szolgáltatásokra fordítják, a kórházi ágyak száma magas, és az orvosok között arányaiban kevés a háziorvos. A hozzáférhetőség javítása érdekében meg kell erősíteni az alapellátást és a járóbeteg-szakellátást. Magyarországon tartós hiány van egészségügyi szakemberekből, akiknek a száma az egyik legalacsonyabb az EU-ban. Az orvosok egyenlőtlen földrajzi eloszlása jelentősen megnehezíti az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést a peremvidékeken. Az e kihívások kezelésére irányuló szakpolitikai intézkedések a helyreállítási és rezilienciaépítési terv egyes kötelezettségvállalásai ellenére továbbra is korlátozottak.

A rossz egészségügyi eredmények negatív hatást gyakorolnak a magyar munkaerő-állományra. A születéskor várható átlagos élettartam a legalacsonyabbak között van az EU-ban Ennek oka a betegségmegelőzés elhanyagolása és az egészségügyi rendszer korlátozott hozzáférhetősége. A szív- és érrendszeri betegségekre és a rákra visszavezethető korai halálozás az egyik legmagasabb az EU-ban. A halálozás kulcstényezői közé tartoznak a magatartási kockázatok, ideértve az átlag feletti alkoholfogyasztást és dohányzást, a csekély gyümölcs- és zöldségfogyasztást, valamint a szabadidős testmozgás alacsony szintjét. A légszennyezés az uniós átlagot meghaladó mértékben okoz halálozást Magyarországon.

Jelentős regionális különbségek vannak az oktatás, a szociális védelem, a lakhatás és az egészségügy, valamint az álláskeresést támogató intézkedések terén. Négy régiót különösen sújt a nagy szegénység, a társadalmi kirekesztődés és a jövedelmi egyenlőtlenségek problémája. Ez összefügg a korai iskolaelhagyás magas arányával, valamint a nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő személyek és az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező felnőttek nagy számával. A dél-dunántúli, az észak-magyarországi és az észak-alföldi régióban a munkanélküliség is magasabb. Ezekben a régiókban a lakosság legszegényebb része nem fér hozzá az olyan alapvető szolgáltatásokhoz, mint az oktatás, az egészségügy, a szociális szolgáltatások, a lakhatás, valamint a megfelelő szintű, álláskeresést segítő szolgáltatásokhoz.

Ezek a megállapítások összhangban vannak a társadalmi konvergenciával

kapcsolatos kerettel összhangban készült második elemzéssel. Az elemzés rámutat a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek növekvő arányával kapcsolatos kihívásokra, valamint a kiszolgáltatott csoportok gyenge oktatási és munkaerőpiaci eredményeire. A végrehajtott vagy tervezett intézkedések figyelembevételével azonban nem utal kihívásokra a Magyarországot érintő általános társadalmi konvergenciával kapcsolatban[14].

[14] Európai Bizottság, SWD (2025)95. Az elemzés a megtett és tervezett szakpolitikai válaszlépéseket vizsgálta, az összes rendelkezésre álló mennyiségi és minőségi adat felhasználásával.

FŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK

A versenyképesség, a fenntarthatóság és a társadalmi méltányosság előmozdítása érdekében Magyarország számára előnyös lenne, ha:

- **sürgősen felgyorsítaná a helyreállítási és rezilienciaépítési terv végrehajtását**, ideértve annak REPowerEU-fejezetét is.

- a félidős felülvizsgálatban rejlő lehetőségeket kihasználva **gyorsan végrehajtaná a kohéziós politikai intézkedéseket,** és a versenyképesség javítása érdekében **optimálisan kihasználná az uniós eszközöket, köztük az InvestEU-t és a STEP-et**;

- **az államháztartás és a külkereskedelem fenntarthatóságának biztosítása érdekében hatékony szakpolitikai koordinációt folytatna és javítaná a gazdaságpolitikát**, többek között azáltal, hogy megerősíti a középtávú költségvetési keretet és az éves költségvetés-tervezést, kerüli az expanzív költségvetési politikát, valamint megszünteti a hitel- és termékpiacokat torzító kormányzati beavatkozásokat;

- az államháztartás közép- és hosszú távú fenntarthatóságának javítása érdekében **megreformálná a nyugdíjrendszert**, biztosítva ugyanakkor, különösen a jövedelmi egyenlőtlenségek kezelésével, hogy a nyugdíj továbbra is elegendő legyen az emberek megélhetéséhez;

- **javítaná a korrupcióellenes keret hatékonyságát** azáltal, hogy kezeli a helyreállítási és rezilienciaépítési terv intézkedéseinek végrehajtásában mutatkozó késedelmeket és biztosítja azok hatékony gyakorlati alkalmazását;

- **javítaná az üzleti környezet minőségét** azáltal, hogy biztosítja a kiszámítható szabályozási keretet, a minden vállalat számára egyenlő versenyfeltételeket és az egységes piac szabályainak következetes alkalmazását – ideértve azt is, hogy elkerüli a közigazgatási hatóságok önkényes fellépését, a piactorzító hatású, államilag támogatott tranzakciókat és a torzító hatású jogszabályok alkalmazását –, továbbá szisztematikus versenyellenőrzésnek veti alá az üzleti tranzakciókat, valamint az egységes piac és a jogállamiság elveivel összhangban a feltétlenül szükséges mértékre csökkenti a veszélyhelyzeti jogszabályok alkalmazását;

- **csökkentené a vállalatok költségeit** azáltal, hogy fokozatosan megszünteti az egyes ágazatokra kivetett torzító hatású adókat és egyszerűsíti az adminisztratív eljárásokat, különösen a kiskereskedelmi ágazatban;

- **javítaná az innovatív és gyorsan növekvő kis- és középvállalkozások finanszírozáshoz való hozzáférését** azáltal, hogy szabályozási intézkedések révén egyenlő versenyfeltételeket biztosít a tőkepiac fejlődéséhez, és javítja a meglévő támogatási intézkedések hatékonyságát;

- kiszámíthatóbb és hatékonyabb állami K+F-kiadásokkal, valamint a kis- és középvállalkozásoknak a tudás- és technológiaátadásba való fokozottabb bevonásával **előmozdítaná az innovációt**;

- **tovább gyorsítaná a zöld átállást** azáltal, hogy fokozatosan megszünteti az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól való függőséget és konkrét lépéseket tesz a fosszilis tüzelőanyagokkal kapcsolatos támogatások fokozatos kivezetése érdekében, különös tekintettel a dízelolaj

jövedéki adójára és a lakóingatlanok villamosítását akadályozó intézkedésekre;

- **javítaná a rugalmasságot és a versenyt a villamosenergia-ágazatban** azáltal, hogy megerősíti a kiegyenlítőenergia-piacot, javítja az intelligens hálózatok, a tárolási kapacitások és az intelligens fogyasztásmérők infrastruktúráját, bővíti az energiakereslet kezelésére szolgáló megoldásokat, fellendíti a határokon átnyúló villamosenergia-kereskedelmet és csökkenti a szabályozási terheket és az adókat, miközben kiigazítja a szabályozott energiaárak jelenlegi rendszerét;

- **beruházna a fenntartható vízgazdálkodásba és az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásba**, többek között a természetes vízmegtartás növelésével és az adminisztratív kapacitások megerősítésével, valamint a hulladékkezelési kapacitások megerősítése révén a körforgásos jelleg további javításával;

- **további előrelépést tenne a dekarbonizáció terén azáltal, hogy támogatja a „nettó zéró" technológiai ágazat további bővítését**, biztosítva annak átfogó szabályozási keretét és kezelve a munkaerőhiányt;

- **a társadalmi felzárkózás támogatása érdekében javítaná a munkaerőpiaci részvételt** a kiszolgáltatott csoportok, köztük a romák és a fogyatékossággal élő személyek átképzésével és továbbképzésével, valamint azáltal, hogy megerősíti az állami foglalkoztatási szolgálat kapacitását a képzési és átfogó támogatási szolgáltatások terén;

- **hatékony szociális párbeszédet biztosítana a munkáltatók és a szakszervezetek között** különösen a közszférában, valamint ténylegesen együttműködne a munkáltatókkal és a szakszervezetekkel;

- **a munkatermelékenység és az innovációs potenciál megerősítése érdekében javítaná az oktatás teljesítményét** azáltal, hogy tovább növeli a tanári szakma vonzerejét és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát, előtérbe helyezi az alapkészségek fejlesztését, és különböző oktatási programokat tesz elérhetővé a legmagasabb oktatási szintig, megkönnyítve átjárhatóságukat és fokozva kihasználásukat;

- **növelné az érettségivel rendelkezők és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányát;**

- **növelné a szociális ellátások hatékonyságát** azáltal, hogy javítja a foglalkoztatást helyettesítő támogatás és a szociális ellátások, köztük a munkanélküli ellátás megfelelőségét;

- **növelné a lakhatáshoz való hozzáférést**, célzottabb lakhatási támogatásokkal, a bérleti piac szabályozásával és a lakáskínálat növelését célzó intézkedések bevezetésével, ideértve a szociális lakások kínálatát is;

- **javítaná a minőségi megelőző és alapellátási szolgáltatásokhoz való hozzáférést** azáltal, hogy több erőforrást különít el a megelőző ellátásra és kezeli az egészségügyi szakemberhiányt.

MELLÉKLETEK

A MELLÉKLETEK LISTÁJA

Fiscal 32

A1. Fiscal surveillance and debt sustainability 32

A2. Taxation 39

Productivity 43

A3. Innovation to business 43

A4. Making business easier 48

A5. Capital markets, financial stability and access to finance 53

A6. Effective institutional framework 61

Sustainability 66

A7. Clean industry and climate mitigation 66

A8. Affordable energy transition 73

A9. Climate adaptation, preparedness and environment 80

Fairness 87

A10. Labour market 87

A11. Social policies 92

A12. Education and skills 97

A13. Social Scoreboard 101

A14. Health and health systems 102

Horizontal 105

A15. Sustainable development goals 105

A16. CSR progress and EU funds implementation 107

A17. Competitive regions 114

A TÁBLÁZATOK LISTÁJA

A1.1. General government balance and debt 33

A1.2. Net expenditure growth 34

A1.3. Net expenditure (outturn and forecasts), annual and accumulated deviations vis-à-vis the recommendation 34

A1.4. Defence expenditure and the national escape clause 35

A1.5. Macroeconomic developments and forecasts 35

A1.6. General government budgetary position 36

A1.7. Debt developments 36

A1.8. RRF – Grants 37

A1.9. RRF - Loans 37

A1.10. Projected change in age-related expenditure in 2024-2040 and 2024-2070 38
A1.11. Fiscal Governance Database Indicators 39
A2.1. Taxation indicators 41
A3.1. Key innovation indicators 50
A4.1. Making Business Easier: indicators. 55
A5.1. Financial indicators 64
A6.1. Hungary. Selected indicators on administrative burden reduction and simplification 67
A6.2. Digital Decade targets monitored through the Digital Economy and Society Index 69
A7.1. Key clean industry and climate mitigation indicators: Hungary 79
A8.1. Key Energy Indicators 87
A9.1. Key indicators for progress on climate adaptation, preparedness and environment 95
A13.1. Social Scoreboard for Hungary 112
A14.1. Key health indicators 114
A16.1. Selected EU funds with adopted allocations - summary data (million EUR) 124
A16.2. Summary table on 2019-2024 CSRs 125
A17.1. Selected indicators at regional level in Hungary 129

AZ ÁBRÁK LISTÁJA

A2.1. Tax revenue shares in 2023 40
A2.2. Tax wedge for single and second earners, % of total labour costs, 2024 40
A2.3. FDI and use of SPEs in Hungary and the rest of the EU* as % of GDP, 2023 42
A3.1. Public expenditure on R&D (GOVERD + HERD) as a percentage of GDP in 2023 43
A3.2. Patent applications to the EPO by country of applicants and inventors in 2023 45
A4.1. Making Business Easier: selected indicators. 49
A5.1. Net savings-investment balance in Hungary 53
A5.2. International investment position of Hungary 53
A5.3. Capital markets and financial intermediaries in Hungary 54
A5.4. Composition of NFC funding as % of GDP 56
A5.5. Composition of household financial assets per capita and as % of GDP 57
A6.1. Trust in justice, regional / local authorities and in government 61
A6.2. Indicators of Regulatory Policy and Governance (iREG) 62
A6.3. Median time for law adoption in Parliament (days) 62
A7.1. GHG emission intensity of manu-facturing and energy-intensive sectors, 2022 68
A7.2. Manufacturing industry production: total and selected sectors, index (2021 = 100), 2017-2023 68
A7.3. Greenhouse gas emissions from the effort sharing sectors, 2005 and 2023 69
A7.4. Municipal waste treatment 70
A8.1. Retail energy price components for household and non-household consumers, 2024 73
A8.2. Monthly average day-ahead wholesale electricity prices and European benchmark natural gas prices (Dutch TTF) 74
A8.3. Hungary's installed renewable capacity (left) and electricity generation mix (right) 76
A9.1. Direct dependency(1) on ecosystem services(2) of the gross value added generated by economic sector in 2022 83
A9.2. Investment needs and gaps in EUR million, in 2022 constant prices 84
A10.1. Unemployment rates (%) 87
A10.2. Labour market slack 88
A10.3. Unit labour costs and productivity 90
A11.1. At-risk-of-poverty-or-social-exclusion rate and its component rates 92
A11.2. Impact of social transfers on poverty reduction (%) 94
A12.1. Underachievement in mathematics, reading and science by students' socio-economic background (%) 98
A12.2. Adult learning participation and digital skills of some vulnerable groups 100
A14.1. Life expectancy at birth, years 102
A14.2. Treatable mortality 102
A15.1. Progress towards the SDGs in Hungary 105
A16.1. Distribution of RRF funding in Hungary by policy field 108
A16.2. Distribution of cohesion policy funding across policy objectives in Hungary 108
A17.1. Labour productivity per hour worked 114

A TÉRKÉPEK LISTÁJA

A17.1. Regional Competitiveness Index 2.0, 2022 edition 116

1. MELLÉKLET: KÖLTSÉGVETÉSI FELÜGYELET ÉS AZ ÁLLAMADÓSSÁG FENNTARTHATÓSÁGA

Ez a melléklet a magyarországi költségvetési helyzet értékelése szempontjából releváns táblázatokat tartalmazza, valamint ismerteti, hogy Magyarország mennyiben tesz eleget a megreformált gazdasági kormányzási keret alapján kiadott tanácsi ajánlásoknak.

A 2024. április 30-án hatályba lépett megreformált keret[15] célja az államadósság fenntarthatóságának megerősítése, valamint a fenntartható és inkluzív növekedés előmozdítása növekedésösztönző reformok és kiemelt beruházások révén. A keret sarokkövét a középtávú költségvetési-strukturális terv (a továbbiakban: a terv) képezi, amely meghatározza az ország középtávú költségvetési kötelezettségvállalását. E kötelezettségvállalás a nettó kiadások növekedésére vonatkozik, amely a költségvetési felügyelet egyetlen operatív mutatója.

Magyarország 2024. november 4-én nyújtotta be tervét, ezt követően pedig 2024. december 20-án újabb adatokat tartalmazó kiegészítést nyújtott be a tervhez. A terv a 2028-ig tartó időszakot fedi le, és négy évre vonatkozó költségvetési kiigazítási pályát irányoz elő. A Tanács 2025. február 18-án elfogadta a Magyarország tervét jóváhagyó ajánlást[16], valamint az EUMSZ 126. cikkének (7) bekezdése szerinti ajánlást[17] a Magyarországon fennálló túlzott hiány megszüntetéséről. A Tanács által a túlzotthiány-eljárás keretében ajánlott korrekciós nettó kiadási pálya összhangban van a tervben meghatározott pályával.

A Magyarország tervét jóváhagyó tanácsi ajánlás végrehajtásának értékelésére az Eurostat eredményadatai és a Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése alapján, valamint a Magyarország által 2025. április 30-án benyújtott éves eredményjelentés figyelembevételével kerül sor. Tekintettel továbbá Magyarország azon kérésére, hogy a Bizottság 2025. március 19-i közleményét[18] követően kerüljön sor a nemzeti mentesítési rendelkezés aktiválására[19], az értékelés adott esetben a védelmi kiadások előre jelzett növekedését is figyelembe veszi a Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése alapján.

E melléklet felépítése a következő: először az A1.1. táblázat adatai alapján bemutatjuk az államháztartási hiány és az államadósság alakulását; ezután az A1.2–A1.9. táblázatokban szereplő, a védelmi kiadásokra is kiterjedő releváns adatok alapján értékeljük a túlzott hiány megszüntetéséről szóló tanácsi ajánlás és a tervet jóváhagyó tanácsi ajánlás végrehajtását.

A melléklet tájékoztatást nyújt továbbá a népesség elöregedésének költségeiről és a nemzeti költségvetési keretről. A költségvetési fenntarthatósági kockázatokat a 2024. évi adósságfenntarthatósági figyelő tárgyalja[20].

---

15 A megreformált uniós gazdasági kormányzási keret központi elemei a következők: a gazdaságpolitikák hatékony összehangolásáról és a többoldalú költségvetési felügyeletről szóló (EU) 2024/1263 európai parlamenti és tanácsi rendelet, a túlzott hiány esetén követendő eljárás végrehajtásáról szóló, módosított 1467/97/EK rendelet és a tagállamok költségvetési keretrendszeréről szóló, módosított 2011/85/EU tanácsi irányelv.

16 HL C, C/2025/1707, 2025.3.18., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/1707/oj.

17 A Tanács ajánlása a Magyarországon fennálló túlzott hiány megszüntetéséről, C/2025/5896.

18 A Bizottság közleménye – A megnövekedett védelmi kiadások kezelése a Stabilitási és Növekedési Paktum keretében, 2025. március 19., C(2025) 2000 final.

19 Magyarország 2025. április 30-án kérte a Bizottságtól és a Tanácstól a nemzeti mentesítési rendelkezés aktiválását. Ennek alapján a Bizottság tanácsi ajánlásra irányuló ajánlást fogadott el, amely lehetővé teszi Magyarország számára a Tanács által meghatározott nettó kiadási pályától való eltérést, illetve e pálya túllépését (COM/2025/608).

20 Európai Bizottság (2025): Debt Sustainability Monitor 2024. *European Economy-Institutional Papers* 306.

Az államháztartási hiány és az államadósság alakulása

Magyarország államháztartási hiánya 2024-ben a GDP 4,9 %-át tette ki. A Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése alapján a hiány 2025-ben a GDP 4,6 %-ára csökken. A GDP-arányos államadósság 2024 végén 73,5 %-ot tett ki, és a Bizottság szerint 2025 végére várhatóan 74,5 %-ra nő, ami az államháztartási hiány magas szintjét és az előző évben felhalmozott, nominális értéken kifejezett nagy összegű kamatfizetések miatti pozitív SFA-tételeket tükrözi. További diszkrecionális intézkedések hiányában és a visszafogott makrogazdasági kilátásokra tekintettel, amelyek fékezik az adóbevételek növekedését, az előrejelzések szerint a hiány csökkenése 2025-ben és 2026-ban megtorpan. A Bizottság előrejelzése 2025-re magasabb hiányt vetít előre, mint Magyarország éves eredményjelentése, mivel a Bizottság a nominális GDP alacsonyabb szintjével összhangban jelentősen alacsonyabb termelési- és jövedelemadó-bevételekre számít.

A1.1. táblázat: **Államháztartási egyenleg és adósság**

	Variables		2024	2025		2026	
			Outturn	APR	COM	APR	COM
1	General government balance	% GDP	-4.9	-4.1	-4.6	n.a.	-4.7
2	General government gross debt	% GDP	73.5	73.1	74.5	n.a.	74.3

Forrás: a Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése (COM), éves eredményjelentés (APR)

A nettó kiadások alakulása

A Bizottság előrejelzése szerint[21] Magyarország nettó kiadásainak[22] növekedése 2025-ben meghaladja az ajánlott maximális értéket, a GDP 0,7 %-ának megfelelő eltéréssel. 2024-et és 2025-öt együttesen tekintve a nettó kiadások kumulatív növekedési rátája várhatóan az ajánlott maximális kumulatív növekedési ráta alatt marad. A Bizottság előrejelzése 2025-ben alacsonyabb nettó kiadásnövekedéssel számol, mint Magyarország éves eredményjelentése; ennek oka a nemzeti finanszírozású kiadásokra vonatkozó előrejelzések között mutatkozó különbség.

[21] A Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése. European Economy-Institutional Paper 318., 2025. május.

[22] Nettó kiadások alatt az (EU) 2024/1263 rendelet 2. cikkének 2. pontjában meghatározottak szerint i. a kamatkiadások, ii. a diszkrecionális bevételi intézkedések, iii. az uniós alapokból származó bevételek által teljes mértékben fedezett, uniós programokkal kapcsolatos kiadások, iv. az Unió által finanszírozott programok társfinanszírozásával kapcsolatos nemzeti kiadások, v. a munkanélküli ellátásokra fordított kiadások ciklikus elemei, valamint vi. az egyszeri és egyéb átmeneti intézkedések nélkül számított kormányzati kiadások értendők.

A1.2. táblázat: **A nettó kiadások növekedése**

	Annual			Cumulative*		
	REC	APR	COM	REC	APR	COM
	Growth rates					
2024	n.a.	2.3%	2.3%	n.a.	n.a.	n.a.
2025	4.3%	7.4%	6.1%	9.1%	9.8%	8.6%
2026	4.0%	n.a.	6.0%	13.5%	n.a.	15.1%

* A kumulált növekedési ráták a 2023-as bázisév alapján kerültek kiszámításra.
Forrás: a Tanács ajánlása a Magyarországon fennálló túlzott hiány megszüntetéséről (REC); éves eredményjelentés (APR); a Bizottság számításai a Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése alapján (COM).

Forrás:

A nettó kiadások növekedésének értékelése és különösen az ajánlott nettó kiadási pályával való összehasonlítás figyelembe veszi, hogy Magyarország kérte a nemzeti mentesítési rendelkezés aktiválását a magasabb védelmi kiadásokra való átállás megkönnyítése érdekében. Magyarországon az államháztartás védelmi kiadásai 2021-ben a GDP 1,1 %-át, 2022-ben a GDP 1,4 %-át, 2023-ban pedig a GDP 1,9 %-át tették ki[23]. A Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése szerint a védelmi kiadások 2024-ben és 2025-ben egyaránt a GDP 2,0 %-át teszik ki. A védelmi kiadásokra vonatkozó jelenlegi előrejelzések alapján a Magyarország esetében előre jelzett eltérés a nemzeti mentesítési rendelkezés által biztosított rugalmasságon belül marad.

A1.3. táblázat: **Nettó kiadások (eredmény és előrejelzés), éves és halmozott eltérések az ajánlástól**

	Variables		2023	2024	2025	2026
			Outturn	Outturn	COM	COM
1	Total expenditure	bn NAC	37145.1	38209.9	40603.2	42859.8
2	Interest expenditure	bn NAC	3533.9	4039.9	3644.4	3658.8
3	Cyclical unemployment expenditure	bn NAC	-55.6	-44.9	-48.6	-48.3
4	Expenditure funded by transfers from the EU	bn NAC	582.9	489.2	1020.9	1524.5
5	National co-financing of EU programmes	bn NAC	193.4	193.8	419.3	694.9
6	One-off expenditure (levels, excl. EU funded)	bn NAC	0.0	0.0	0.0	0.0
7=1-2-3-4-5-6	**Net nationally financed primary expenditure (before discretionary revenue measures, DRM)**	**bn NAC**	**32890.5**	**33532.0**	**35567.3**	**37029.9**
8	Change in net nationally financed primary expenditure (before DRM)	bn NAC		641.4	2035.3	1462.6
9	DRM (excl. one-off revenue, incremental impact)	bn NAC		-116.6	-19.9	-665.0
10=8-9	**Change in net nationally financed primary expenditure (after DRM)**	**bn NAC**		**758.0**	**2055.2**	**2127.6**
11	Outturn / forecast net expenditure growth	% change		2.30%	6.1%	6.0%
12	Recommended net expenditure growth*	% change		4.6%	4.3%	4.0%
13=(11-12) x 7	Annual deviation	bn NAC		-754.9	613.3	704.9
14 (cumulated from 13)	Cumulated deviation	bn NAC		-754.9	-141.6	563.3
15=13/17	**Annual balance**	**% GDP**		**-0.9**	**0.7**	**0.8**
16=14/17	**Cumulated balance**	**% GDP**		**-0.9**	**-0.2**	**0.6**
17	p.m. Nominal GDP	bn NAC	75568.9	81514.2	86207.1	91529.7

* A 2024. évi növekedési ráta nem ajánlás, hanem a bázis rögzítésére szolgál, mivel a nettó kiadási pálya meghatározásakor 2023 az utolsó olyan év, amelyre vonatkozóan eredményadatokkal rendelkezünk.
Forrás: a Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése és a Bizottság számításai

A1.4. táblázat: **Védelmi kiadások és a nemzeti mentesítési rendelkezés**

			2021	2022	2023	2024	2025	2026
1	Total defence expenditure	% GDP	1.1	1.4	1.9	2.0	2.0	2.2
2	*of which: gross fixed capital formation*	% GDP	0.2	0.3	0.6	1.0	1.0	1.0
3	Flexibility from increases in defence expenditure	% GDP					0.9	1.1
4	**Cumulated balance after flexibility**	**% GDP**					**-1.0**	**-0.5**

Forrás: Eurostat (COFOG), a Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése és a Bizottság számításai

[23] Eurostat – Kormányzati kiadások a kormányzati funkciók osztályozása szerint (COFOG).

A1.5. táblázat: **Makrogazdasági fejlemények és előrejelzések**

	Variables		2024	2025		2026	
			Outturn	APR	COM	APR	COM
1=7+8+9	**Real GDP**	**% change**	**0.5**	**2.5**	**0.8**	**n.a.**	**2.5**
2	Private consumption	% change	5.1	3.5	3.4	n.a.	3.2
3	Government consumption expenditure	% change	-4.6	0.4	0.3	n.a.	1.5
4	Gross fixed capital formation	% change	-11.1	2.3	-1.5	n.a.	4.0
5	Exports of goods and services	% change	-3.0	3.0	0.2	n.a.	2.8
6	Imports of goods and services	% change	-4.0	3.6	1.1	n.a.	3.5
	Contributions to real GDP growth						
7	- Final domestic demand	pps	-1.2	2.7	1.4	n.a.	2.9
8	- Change in inventories	pps	1.2	0.0	0.0	n.a.	0.0
9	- Net exports	pps	0.6	-0.3	-0.6	n.a.	-0.4
10	Output gap	% pot GDP	-1.0	-3.8	-1.2	n.a.	0.0
11	Employment	% change	0.1	0.1	0.1	n.a.	0.3
12	Unemployment rate	%	4.5	4.3	4.4	n.a.	4.3
13	Labour productivity	% change	0.4	2.4	0.8	n.a.	2.2
14	HICP	% change	3.7	4.5	4.1	n.a.	3.3
15	GDP deflator	% change	7.3	5.2	4.9	n.a.	3.6
16	Compensation of employees per head	% change	12.6	7.8	8.7	n.a.	7.8
17	Net lending/borrowing vis-à-vis the rest of the world	% GDP	2.8	n.a.	2.6	n.a.	2.4

Forrás: a Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése (COM), éves eredményjelentés (APR)

A1.6. táblázat: **Az államháztartás helyzete**

	Variables (% GDP)	2024	2025		2026	
		Outturn	APR	COM	APR	COM
1=2+3+4+5	**Revenue**	**42.0**	**42.7**	**42.5**	**n.a.**	**42.1**
	of which:					
2	- Taxes on production and imports	17.1	17.2	17.2	n.a.	16.8
3	- Current taxes on income, wealth, etc.	7.6	7.6	7.5	n.a.	6.8
4	- Social contributions	10.4	10.5	10.7	n.a.	10.9
5	- Other (residual)	6.9	7.4	7.2	n.a.	7.5
8=9+16	**Expenditure**	**46.9**	**46.8**	**47.1**	**n.a.**	**46.8**
	of which:					
9	- Primary expenditure	41.9	42.9	42.9	n.a.	42.8
	of which:					
10	- Compensation of employees	10.3	10.4	10.8	n.a.	11.1
11	- Intermediate consumption	8.2	8.6	8.4	n.a.	8.4
12	- Social payments	12.0	11.9	11.9	n.a.	11.6
13	- Subsidies	2.1	1.9	1.7	n.a.	1.7
14	- Gross fixed capital formation	4.2	3.9	4.2	n.a.	4.2
15	- Other	5.1	6.2	5.9	n.a.	5.9
16	- Interest expenditure	5.0	3.9	4.2	n.a.	4.0
18=1-8	**General government balance**	**-4.9**	**-4.1**	**-4.6**	**n.a.**	**-4.7**
19=1-9	**Primary balance**	**0.0**	**-0.2**	**-0.4**	**n.a.**	**-0.7**
20	Cyclically adjusted balance	-4.5	n.a.	-4.0	n.a.	-4.7
21	One-offs	0.0	0.0	0.0	n.a.	0.0
22=20-21	**Structural balance**	**-4.5**	**-2.4**	**-4.0**	**n.a.**	**-4.7**
23=22+16	Structural primary balance	0.5	1.5	0.2	n.a.	-0.7

Forrás: a Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése (COM), éves eredményjelentés (APR)

A1.7. táblázat: **Az adósságállomány alakulása**

	Variables	2024	2025		2026	
		Outturn	APR	COM	APR	COM
1	**Gross debt ratio* (% of GDP)**	**73.5**	**73.1**	**74.5**	**n.a.**	**74.3**
2=3+4+8	Change in the ratio (pps. of GDP)	0.5	-0.3	1.0	n.a.	-0.2
	Contributions**					
3	**Primary balance**	**0.0**	**0.2**	**0.4**	**n.a.**	**0.7**
4=5+6+7	**'Snow-ball' effect**	**-0.4**	**-1.4**	**0.2**	**n.a.**	**-0.3**
	of which:					
5	- Interest expenditure	5.0	3.9	4.2	n.a.	4.0
6	- Real growth effect	-0.3	-1.7	-0.6	n.a.	-1.8
7	- Inflation effect	-5.0	-3.6	-3.4	n.a.	-2.6
8	**'Stock-flow' adjustment**	**0.9**	**0.9**	**0.4**	**n.a.**	**-0.6**

* Az időszak végén.

** A „hólabdahatás" a kamatkiadásoknak a felhalmozott államadósságra gyakorolt hatását, valamint a reál-GDP növekedésének és az inflációnak a GDP-arányos államadósságra (a nevezőn keresztül) gyakorolt hatását foglalja magában. Az SFA-tételek a pénzforgalmi és az eredményszemléletű számvitel különbségeit (beleértve a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó támogatások előrehozott és késleltetett folyósításait), a pénzügyi eszközök felhalmozását, valamint az értékelési és egyéb maradványhatásokat foglalják magukban.

Forrás: a Bizottság 2025. tavaszi előrejelzése és a Bizottság számításai (COM), éves eredményjelentés (APR)

A1.8. táblázat: **RRF-támogatások**

	Revenue from RRF grants (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1	RRF grants as included in the revenue projections	n.a.	0.0	0.2	0.3	0.2	0.4	n.a.
2	Cash disbursements of RRF grants from EU	n.a.	0.0	0.0	0.0	0.1	0.0	n.a.

	Expenditure financed by RRF grants (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
3	Total current expenditure	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.
4	Gross fixed capital formation	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.2	n.a.
5	Capital transfers	0.0	0.0	0.2	0.2	0.1	0.2	n.a.
6=4+5	Total capital expenditure	0.0	0.0	0.2	0.3	0.2	0.3	n.a.

	Other costs financed by RRF grants (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
7	Reduction in tax revenue	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.
8	Other costs with impact on revenue	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.
9	Financial transactions	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.

Forrás: éves eredményjelentés

A1.9. táblázat: **RRF-hitelek**

	Cash flow from RRF loans projected in the Plan (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1	Disbursements of RRF loans from EU	n.a.	0.0	0.0	0.4	0.0	0.0	n.a.
2	Repayments of RRF loans to EU	n.a.	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.

	Expenditure financed by RRF loans (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
3	Total current expenditure	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.
4	Gross fixed capital formation	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.
5	Capital transfers	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.
6=4+5	Total capital expenditure	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.

	Other costs financed by RRF loans (% of GDP)							
		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
7	Reduction in tax revenue	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.
8	Other costs with impact on revenue	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	n.a.
9	Financial transactions	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	n.a.

Forrás: éves eredményjelentés

A népesség elöregedésének költségei

Az előrejelzések szerint Magyarországon a népesség elöregedésével kapcsolatos összes GDP-arányos kiadás a 2024. évi mintegy 16 %-ról 2040-re mintegy 18 %-ra, 2070-re pedig 21 %-ra nő (lásd az A1.10. táblázatot). Az emelkedést főként a nyugdíjkiadások várható növekedése, kisebb részben pedig az egészségügyre, a tartós ápolásra-gondozásra és az oktatásra fordított kiadások növekedése okozza.

Az állami nyugdíjkiadások az előrejelzések szerint a következő évtizedekben folyamatosan emelkedni fognak. A nyugdíjkiadások GDP-hez viszonyított aránya 2070-ig a számítások szerint 4,1 százalékponttal nő majd, ami a 2024–2070-es időszakban az összes uniós tagállam esetében a harmadik legmagasabb várható növekedés. Ebből a növekedésből 1,2 százalékpont várhatóan 2040-ig fog bekövetkezni.

Az állami egészségügyi kiadások[24] az előrejelzések szerint 2024-ben a GDP 4,3 %-át teszik ki (a 6,6 %-os uniós átlag alatt), és 2040-re várhatóan 0,3 százalékponttal, 2070-re pedig további 0,2 százalékponttal emelkednek.

A tartós ápolásra-gondozásra[25] fordított állami kiadások az előrejelzések szerint 2024-ben a GDP 0,6 %-át teszik ki (az 1,7 %-os uniós átlag alatt), és 2040-re várhatóan 0,1 százalékponttal, 2070-re pedig további 0,2 százalékponttal emelkednek.

[24] Az egészségügy fő teljesítményjellemzőit, a közelmúltbeli egészségügyi reformokat és beruházásokat az „Egészségügy és egészségügyi rendszerek” című 14. melléklet tárgyalja.

[25] A tartós ápolási-gondozási rendszer minőségét és hozzáférhetőségét a „Szociálpolitika” című 11. melléklet tárgyalja.

A1.10. táblázat: **Az elöregedéssel kapcsolatos kiadások várható változása 2024–2040 és 2024–2070 között**

	age-related expenditure 2024 (% GDP)	change in 2024-2040 (pps GDP) due to: pensions	healthcare	long-term care	education	total	age-related expenditure 2040 (%GDP)	
HU	16.1	*1.2*	*0.3*	*0.1*	*0.0*	***1.6***	17.7	**HU**
EU	24.3	*0.5*	*0.3*	*0.4*	*-0.3*	***0.9***	25.2	EU

	age-related expenditure 2024 (% GDP)	change in 2024-2070 (pps GDP) due to: pensions	healthcare	long-term care	education	total	age-related expenditure 2070 (%GDP)	
HU	16.1	*4.1*	*0.5*	*0.3*	*0.2*	***5.1***	21.3	**HU**
EU	24.3	*0.2*	*0.6*	*0.8*	*-0.4*	***1.3***	25.6	EU

Forrás: Az idősödésről szóló 2024. évi jelentés (Európai Bizottság / Gazdaságpolitikai Bizottság).

A nemzeti költségvetési keretrendszer

A viszonylag kis létszámú Költségvetési Tanács szűk körű megbízatással rendelkezik, és más intézmények támogatására támaszkodik. A Tanácsot alkotó három személyből kettő a tagságával párhuzamosan egy másik intézmény elnöke (ezek a Magyar Nemzeti Bank, illetve az Állami Számvevőszék), ami befolyásolhatja a Tanács függetlenségét, különösen mivel a Tanács az ezen intézményektől származó elemzési támogatásra is támaszkodik. A tagoknak magyar állampolgároknak kell lenniük, ami korlátozza a kinevezhető személyek körét. Bár a Költségvetési Tanács bármikor szabadon nyilatkozhat, és rendszeresen szerepel a legnagyobb nemzeti televízió- és rádiócsatornákon, illetve napilapokban, az elmúlt években nem adott ki sajtóközleményt, nem tartott sajtókonferenciát, és weboldalának angol nyelvű változata is kívánnivalókat hagy maga után.

A1.11. táblázat: **Költségvetési Irányítási Adatbázis mutatók**

2023	Hungary	EU Average
Country Fiscal Rule Strength Index (C-FRSI)	10.39	14.52
Medium-Term Budgetary Framework Index (MTBFI)	0.40	0.73

A C-FRSI mutató a nemzeti költségvetési szabályok országos szinten aggregált erősségét méri i. a jogalap, ii. a szabályok kötelező jellege, iii. az ellenőrző szervek, iv. a korrekciós mechanizmusok és v. a sokkhatásokkal szembeni reziliencia értékelése alapján. Az MTBFI mutató a nemzeti középtávú költségvetési keretrendszer erősségét mutatja a következők alapján: i. a nemzeti középtávú költségvetési tervekben foglalt célértékek/felső határok hatóköre; ii. e célértékek/felső határok és az éves költségvetések közötti kapcsolat; iii. a nemzeti parlament bevonása a terv elkészítésébe; iv. független költségvetési intézmények bevonása a terv elkészítésébe; és v. a terv részletessége. A magasabb pontszám erősebb költségvetési szabályrendszerre és robusztusabb középtávú keretrendszerre utal.

Forrás: Költségvetési Irányítási Adatbázis

Ez a melléklet mutatókon alapuló áttekintést nyújt Magyarország adórendszeréről, és a következőkre vonatkozó információkat tartalmaz: i. az adószerkezet; ii. az adórendszer versenyképességi és méltányossági szempontjai; és iii. az adóbeszedés és az adóügyi megfelelés. Bár Magyarország elfogadott néhány intézkedést, az agresszív adótervezés elleni küzdelem továbbra is kihívást jelent.

Magyarország GDP-arányos adóbevételei az uniós átlag alatt vannak, viszonylag nagy mértékben támaszkodnak a fogyasztási adókra, és viszonylag alacsony mértékben támaszkodnak a munkát terhelő adókra. Az A2.1. táblázatból látható, hogy Magyarország GDP-arányos éves adóbevételei a 2022. évi 35,0 %-ról 2023-ban 35,1 %-ra nőttek, de így is elmaradtak a 39,0 %-os uniós átlagtól. A munkát terhelő adók (2023-ban a GDP 14,8 %-a) teszik ki az adóbázis legnagyobb részét, bár relatív jelentőségük 2010 óta csökkent. Az adórendszer nagymértékben támaszkodik a fogyasztási adókra is (2023-ban a GDP 13,5 %-a, ami meghaladja a 10,5 %-os uniós átlagot). A tőkeadókból származó GDP-arányos bevétel 2023-ban 6,8 % volt (szemben a 8,5 %-os uniós átlaggal). Míg a környezetvédelmi adókból származó bevételek közel vannak az uniós átlaghoz (2023-ban a GDP 2,2 %-át tették ki; uniós átlag 2 %), a rendszeres ingatlanadókból származó bevételek továbbra is viszonylag alacsonyak (2023-ban a GDP 0,3 %-a, szemben a 0,9 %-os uniós átlaggal). Az ingatlant terhelő összes adóból származó bevételek ugyancsak viszonylag alacsonyak voltak (a GDP 0,8 %-a), és továbbra is elmaradnak az uniós átlagtól (1,9 %).

Jóllehet Magyarországon a legalacsonyabb a társasági adó mértéke az EU-ban (9 %), a vállalkozásokat számos ágazatspecifikus adó is terheli, amelyek nem mindig a nyereségen alapulnak. A társasági adó mellett a belföldi illetőségű gazdasági társaságoknak helyi iparűzési adót (amely a társasági adó szempontjából levonható, és amely az adóegyezmények tekintetében nem minősül „nyereségadónak") és tevékenységalapú adókat kell fizetniük, amely utóbbiak közül egyeseket nem a nyereségre vetnek ki. A jogszabályban előírt legmagasabb társaságiadó-kulcs a 2014. évi 20,6 %-ról az elmúlt tíz évben több mint a felére csökkent. Az előretekintő átlagos effektív adókulcs 2022-ben 11,1 % volt, ami a harmadik legalacsonyabb az uniós tagállamok között – az uniós átlag 19 % körül van. Magyarország törvénybe iktatta a globális minimumadóról szóló irányelvet („2. pillér"), amely 15 %-os minimális adómértéket ír elő a nagyvállalatok számára. Mivel Magyarországon a nominális és az effektív adókulcsok egyaránt 15 % alatt vannak, valószínű, hogy a kiegészítő adónak köszönhetően nőni fognak az adóbevételek.

A magyar adórendszer számos adókedvezményt kínál, többek között olyan területeken, mint a K+F, a zöld beruházások és az induló innovatív vállalkozásokba történő beruházások. A kutatás-fejlesztést adójóváírás és adóalap-csökkentési lehetőség támogatja. 2024. január 1-je óta új, a globális minimumadóra („2. pillér)" vonatkozó szabályok értelmében visszatérítendő ösztönzőnek minősülő adókedvezmény áll rendelkezésre az elszámolható K+F költségekre. A nettó zéró üvegházhatásúgáz-kibocsátású gazdaságra való átállás szempontjából stratégiai jelentőségű beruházások után adójóváírás is igénybe vehető. Az induló innovatív vállalkozásokba befektető vállalkozások esetében az adóköteles nyereség a megszerzett részesedés költségének háromszorosával csökkenthető (bizonyos követelményektől függően).

Tax revenue shares in 2023, Hungary (outer ring) and EU (inner ring)

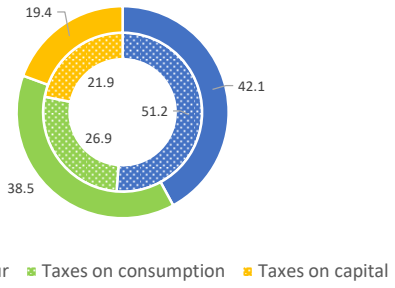

Forrás: az adóügyi trendekre vonatkozó adatok, Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság

A2.1. táblázat: **Adózási mutatók**

		Hungary					EU-27				
		2010	2021	2022	2023	2024	2010	2021	2022	2023	2024
Tax structure	Total taxes (including compulsory actual social contributions) (% of GDP)	36.9	33.6	35.0	35.1		37.8	40.2	39.7	39.0	
By tax base	Taxes on labour (% of GDP)	17.3	14.4	14.6	14.8		19.8	20.5	20.1	20.0	
	of which, social security contributions (SSC, % of GDP)	11.7	10.4	9.8	9.9		12.9	13.0	12.7	12.7	
	Taxes on consumption (% of GDP)	12.4	13.8	14.1	13.5		10.9	11.2	10.9	10.5	
	of which, value added taxes (VAT, % of GDP)	8.5	9.8	10.1	9.4		6.8	7.3	7.4	7.1	
	Taxes on capital (% of GDP)	7.2	5.4	6.3	6.8		7.1	8.5	8.7	8.5	
Some tax types	Personal income taxes (PIT, % of GDP)	6.3	4.1	5.3	5.4		8.6	9.6	9.4	9.3	
	Corporate income taxes (CIT, % of GDP)	1.1	1.2	1.3	1.7		2.2	2.9	3.2	3.2	
	Total property taxes (% of GDP)	1.1	0.9	1.0	0.8		1.9	2.2	2.1	1.9	
	Recurrent taxes on immovable property (% of GDP)	0.3	0.4	0.3	0.3		1.1	1.1	1.0	0.9	
	Environmental taxes (% of GDP)	2.6	2.0	1.9	2.2		2.5	2.4	2.1	2.0	
	Effective carbon rate in EUR per tonne of CO_2 equivalents	NA	59.6	NA	50.6		NA	86.0	NA	84.8	
Progressivity & fairness	Tax wedge at 50% of average wage (single person) (*)	41.0	43.2	41.2	41.2	41.2	33.9	31.8	31.5	31.5	31.8
	Tax wedge at 100% of average wage (single person) (*)	46.6	43.2	41.2	41.2	41.2	40.9	39.9	39.9	40.2	40.3
	Corporate income tax - effective average tax rates (1) (*)	18.1	10.2	10.2	10.2		21.3	19.3	19.1	18.9	
	Difference in Gini coefficient before and after taxes and cash social transfers (pensions excluded from social transfers) (2) (*)	12.6	4.6	5.6	4.6		8.6	8.2	7.9	7.7	
Tax administration & compliance	Outstanding tax arrears: total year-end tax debt (including debt considered not collectable) / total revenue (in %) (*)		12.0	10.6				35.5	32.6		
	VAT gap (% of VAT total tax liability, VTTL) (**)		4.7	2.3				6.6	7.0		

(1) Előretekintő effektív adókulcsok (KPMG).
(2) A magasabb érték az adózás erősebb újraelosztási hatását jelzi.
(*) EU-27 egyszerű átlag.
(**) A héabevétel-kieséssel kapcsolatos további részletekért lásd: Európai Bizottság, Adóügyi és Vámuniós Főigazgatóság: Héabevétel-kiesés az EU-ban – 2024. évi jelentés, https://data.europa.eu/doi/10.2778/2476549.
Az adóbevételekre és az alkalmazott módszertanra vonatkozó további adatokért lásd az „Adatok az adózásról" weboldalt, https://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation-1/economic-analysis-taxation/data-taxation_en.
Forrás: Európai Bizottság, OECD

A2.1. ábra: **Az adóbevételek összetevői 2023-ban**

Magyarország kötelezettséget vállalt arra, hogy helyreállítási és rezilienciaépítési tervének végrehajtása keretében egyszerűsíti az adórendszerét. Helyreállítási és rezilienciaépítési tervében Magyarország kötelezettséget vállalt arra, hogy az adózással kapcsolatos adminisztratív költségek mérséklése érdekében az adók számának csökkentése révén egyszerűsíti adórendszerét, így járulva hozzá a versenyképesebb és méltányosabb gazdaság és a jobb üzleti környezet kialakításához. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv egyik elérendő célja hat ideiglenes ágazatspecifikus adóintézkedés fokozatos kivezetése. Bár Magyarország haladást ért el ezen a területen, számos ágazatspecifikus adó továbbra is hatályos (többek között a pénzügyi intézményekre, az energiára és a kiskereskedelemre kivetett adók).

Az alacsony keresetűek esetében a munka adóterhe Magyarországon jelentősen meghaladja az uniós átlagot. Magyarország egykulcsos, 15 %-os személyi jövedelemadót alkalmaz, ami az egyik legalacsonyabb az EU-ban. Ennek eredményeként az adóék[26] a különböző jövedelmi szinteken azonos, azaz az alacsony jövedelműek esetében viszonylag magas, a magas jövedelműek esetében pedig viszonylag alacsony. Az A2.1. táblázatban látható, hogy 2024-ben Magyarországon a munkát terhelő 41,2 %-os teljes adóék magasabb volt az uniós átlagnál (31,8 %) az átlagbér 50 %-át kereső egyedülálló munkavállalók esetében, míg az átlagbért keresők és az azt meghaladó jövedelműek esetében megközelítette az uniós átlagot (40,3 %). Ez azt jelenti, hogy az adórendszer a magas jövedelemadó-kulcs révén aránytalan terhet ró az alacsonyabban fizetett munkavállalókra. Emellett aránytalanul nagy terhet rónak rájuk a magas fogyasztási adók is, mivel a szegényebb háztartások jövedelmük nagyobb hányadát költik fogyasztásra, mint a gazdagabb háztartások. Az adó- és szociális ellátórendszer egyre kevésbé járul hozzá az egyenlőtlenségek mérsékléséhez: a Gini-együttható csökkentésére gyakorolt hatása a 2010-es –12,6-hoz képest 2023-ban már csak –4,6 volt, és ezzel az uniós átlag (2023-ban –7,7) alá került.

A2.2. ábra: **Adóék az egyedülálló és a második keresők esetében, a teljes munkaerőköltség %-ában, 2024**

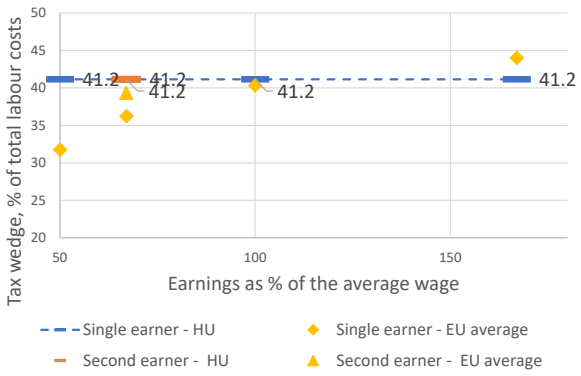

A második keresők adóéke esetében az átlagbér 100 %-ának megfelelő jövedelemmel rendelkező első keresőt és gyermektelen háztartást feltételezünk. A teljes módszertant lásd: OECD, 2016, Taxing Wages 2014–2015.
Forrás: Európai Bizottság

Magyarország jelentős REPowerEU-fejezettel egészítette ki helyreállítási és rezilienciaépítési tervét, de a környezetvédelmi adózás területén továbbra is vannak kihívások. Magyarország terve 13 reformot és 16 beruházást tartalmaz a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőségének csökkentése érdekében. A dízelre és az ólmozatlan benzinre kivetett nominális marginális adókulcsok azonban továbbra is az uniós átlag alatt maradtak. A magáncélú közúti használatra szánt dízel ára alacsonyabb, mint az ólmozatlan benzin ára, annak ellenére, hogy a dízel karbontartalma magasabb, és károsabb hatással van a levegőminőségre. Egyaránt igaz ez a literenkénti adótartalomra és tonnánkénti szén-dioxid-kibocsátás adótartalmára. 2024-ben a dízel/benzin arány a literenkénti adóráta tekintetében 0,94 volt, a benzin adómértéke pedig 392 EUR/1000 liter[27] volt.

Magyarország továbbra is viszonylag jól teljesít az adóügyi megfelelés és az adóigazgatás terén, ami az adóbeszedés hatékonyságát és eredményességét egyaránt bizonyítja. Ez a teljesítmény várhatóan tovább javul a vonatkozó eljárások és folyamatok jelenleg zajló digitalizációjával. Ezek az erőfeszítések a

[26] Az adóék a személyi jövedelemadók, valamint a munkavállalói és munkáltatói társadalombiztosítási járulékok összege a családi támogatások nélkül, a teljes munkaerőköltség (a munkáltató által fizetett bruttó bér és társadalombiztosítási járulékok összege) százalékában kifejezve.

[27] Az Európai Bizottság Adók Európában adatbázisa (https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/#/home).

helyreállítási és rezilienciaépítési terv azon intézkedéseinek részét képezik, amelyek célja az adóügyi megfelelési eljárások digitális átalakítása az adóbevallás megkönnyítése, egyszerűsítése és felgyorsítása érdekében. Magyarország az áfabevallások elkészítésének egyszerűsítése és automatizálása érdekében jelenleg dolgozik azon, hogy javítsa a közelmúltban elindított elektronikus áfaplatform (eÁFA) működését. Az eNyugta rendszer bevezetését 2025. július 1-jére halasztották, míg az EMAP platform 2026-os, többfázisú bevezetésének előkészületei jó úton haladnak. Egy technikai támogatási eszközre irányuló, folyamatban lévő projekt részeként a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) átfogó digitális átalakuláson dolgozik, beleértve egy új informatikai stratégiát és a jobb adatvagyon-kezelést is.

Az áfabevétel-kiesés még mindig jóval a 7 %-os uniós átlag alatt van. 2022-ben Magyarországon az áfabevétel-kiesés a teljes áfakötelezettség 2,3 %-át tette ki. Míg az uniós szintű kiesés 2021 és 2022 között kismértékben nőtt, Magyarország áfabevétel-kiesése 2,4 százalékponttal csökkent. Ez a javulás az évek során bevezetett különböző szakpolitikai és digitális eszközöknek tudható be, például a fordított adózás célzott alkalmazásának és az elektronikus nyomonkövetési rendszerek kiigazításának, amint azt az országjelentés korábbi mellékletei is vázolták[28]. A 2022. évi adóhátralékok a teljes nettó bevétel 10,6 %-át tették ki. Ez jelentősen elmarad a 32,6 %-os uniós átlagtól, bár ezt az átlagot torzítják a néhány tagállamban mért kiugróan magas értékek.

A megfelelés költsége és a vonatkozó könnyítési intézkedések viszonylag kedvező képet mutatnak. 2021-ben a kkv-k teljes megfelelési költsége a második legalacsonyabb volt az EU-ban. A NAV megkezdte továbbá az előre kitöltött adóbevallások bevezetését a személyi jövedelemadóra és az általános forgalmi adóra vonatkozóan.[29] Magyarország 2021-ben magas pontszámot ért el az elektronikus adóbevallás terén: a társaságiadó-bevallások 99,8 %-át és az szja-bevallások 95,9 %-át elektronikus úton nyújtották be. Az elektronikus áfabevallások aránya 2021-ben elérte a 100 %-ot[30]. Ami a vitarendezés hatékonyságát illeti, a kölcsönös egyeztetési eljárás befejezéséhez szükséges átlagos idő jóval rövidebb az uniós átlagnál[31].

Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési terve kötelezettségvállalást tartalmaz az adórendszernek az agresszív adótervezés kockázatával szembeni megerősítésére. Ez olyan intézkedéseket foglal magában, mint a fedőcégek társasági adójára vonatkozó minimumkövetelmények bevezetése, a transzferárazási szabályok megerősítése és a kifelé irányuló kifizetések levonhatóságára vonatkozó tilalom kiterjesztése. Magyarország intézkedéseket hozott az adókikerülés visszaszorítására vonatkozó szabályok hatékonyságának javítására. Intézkedéseket fogadott el annak érdekében, hogy 2024 januárjától végrehajtsa a jegyzékbe vett és alacsony adómértéket alkalmazó adójogrendszerek felé irányuló kamat- és jogdíjfizetések levonhatóságának tilalmát. Emellett megerősítette transzferárazási szabályait, adórendszerének fent ismertetett digitalizációja révén (EMAP, eNyugta, eÁFA) pedig javította az adóügyi megfelelést.

Bár még korai lenne értékelni a bevezetett intézkedések hatékonyságát, az agresszív adótervezés kezelése továbbra is kihívást jelent. A közvetlen külföldi befektetések beáramlása a GDP százalékában kifejezve csaknem háromszorosa az uniós átlagnak (2023-ban a GDP 194 %-a, szemben az uniós 84 %-kal). Emellett a különleges célú gazdasági egységeken keresztül beáramló közvetlen külföldi befektetések GDP-hez viszonyított aránya (65 %) magasabb Magyarországon, mint uniós szinten (25 %) (lásd az A2.3. ábrát). Ezek az adatok arra engednek

[28] Ebben az összefüggésben a Bizottság üdvözli továbbá, hogy Magyarország jelenleg dolgozik egy olyan technikai támogatási eszközre irányuló projekt megvalósításán, amelynek célja, hogy valós idejű adatszolgáltatási rendszerét összehangolja a közelmúltban elfogadott „Héa a digitális korban" csomag által előírt digitális héabevallási követelményekkel, és előkészítse a kötelező B2B e-számlázás keretrendszerét.

[29] OECD, 2022 https://www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/tax-technology-tools-and-digital-solutions/strategy-governanceand-new-skills.htm.

[30] OECD Tax Administration 2023 © OECD 2023.

[31] Minden adat az Európai Bizottság előzetes ármegállapításokra és kölcsönös egyeztetési eljárásokra vonatkozó statisztikáiból származik.

következtetni, hogy Magyarország kedvező célpontja lehet az agresszív adótervezési struktúráknak. Magyarország nem vet ki forrásadót a kamat-, osztalék- vagy jogdíjfizetésekre, ami megkönnyíti a befektetett pénzeszközök alacsony adóköltségű hazatelepítését. Mindazonáltal Magyarország forrásadót vezetett be az alacsony adójú országokba irányuló kifizetésekre. A Magyarország–USA kettős adóztatási egyezmény 2024-es hatállyal megszűnt.

A2.3. ábra: **A közvetlen külföldi befektetések és a különleges célú gazdasági egységek igénybevétele Magyarországon és az EU többi részén* a GDP %-ában, 2023**

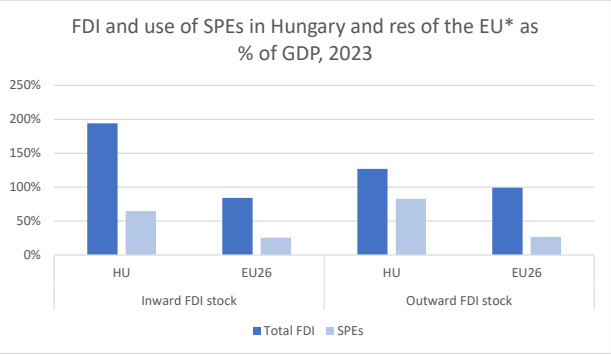

* 26 tagállamra vonatkozó összesített adatok. Ausztria adatai bizalmasak.
Forrás: Európai Bizottság

A K+F-beruházások stagnálása visszaveti Magyarország tudományos és innovációs teljesítményét. A 2024. évi európai innovációs eredménytábla[32] azt mutatja, hogy Magyarország innovációs teljesítménye az évek során javult, de az ország teljesítménye még ezzel együtt is gyenge maradt az uniós átlaghoz képest. Magyarország K+F-intenzitása nem nőtt az elmúlt évtizedben, és jóval az uniós átlag alatt marad (2023-ban a GDP 1,38 %-a, szemben az uniós 2,24 %-kal). A K+F-re fordított közkiadások alacsony mértéke rontja a tudományos bázis minőségét, ami aláássa Magyarország innovációs potenciálját. A tudomány és a vállalkozások közötti kapcsolatok kihasználatlanok, az innovációs tevékenységek a külföldi vállalkozások kis csoportjára összpontosulnak, ami határozott fellépést tesz szükségessé Magyarország hazai innovációs bázisának megerősítése és bővítése érdekében.

Tudomány és innovatív ökoszisztémák

A K+F-re fordított közkiadások alacsony szintje hátrányosan hat a közfinanszírozású tudományos bázis színvonalára és teljesítményére, és akadályozza Magyarország átállását a fokozottan tudásalapú gazdaságra. Az állami K+F-kiadások az elmúlt években stagnáltak, és 2023-ban jelentősen elmaradtak mind az uniós átlagtól (a GDP 0,37 %-a, szemben az uniós 0,72 %-kal), illetve más közép- és kelet-európai országok GDP-arányos szintjétől[33]. Az állami K+F-beruházások jelentős hiánya miatt Magyarország nehezen fogja elérni azt a célját, hogy 2030-ra (az állami és magánkiadásokat is beleértve) a GDP 3 %-át fordítsa K+F-re[34] Az állami beruházások hiánya visszafogja a tudományos kiválóságot, amit jól mutat az, hogy a világszinten leggyakrabban idézett publikációk 10 %-ába tartozó magyar tudományos publikációknak az összes magyar publikációhoz viszonyított aránya az évek során nem javult, és jóval az uniós átlag alatt marad (2021-ben 5,9 %, szemben az uniós 9,6 %-kal). Ezt a problémát igyekszik kezelni a Nemzeti Kutatási Kiválósági Program[35], amelynek célja a nemzetközi sztenderdeken alapuló, nemzetközileg versenyképes tudományos kiválóság előmozdítása. Ez azonban nem lesz elegendő az állami tudományos bázis krónikus alulfinanszírozottságának megszüntetéséhez, amely a tudományra vonatkozó szakpolitikák nyomon követésének és értékelésének hiányával együtt aláássa az állami kutatási rendszer minőségét.

A3.1. ábra: **A K+F-re fordított közkiadások (kormányzati+felsőoktatási) a GDP százalékában 2023-ban**

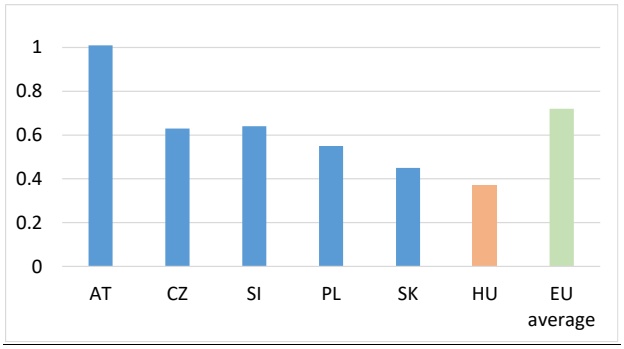

Forrás: Eurostat

Az alulfinanszírozottság és a kutatási környezet instabilitása, valamint az optimálistól elmaradó intézményi finanszírozás rontja az állami kutatási rendszer hatékonyságát és bizonytalanságot teremt a kutatók körében. Ami az állami finanszírozás elosztását illeti, úgy tűnik, hogy a kormány az állami vagyonkezelői alapok által irányított intézményeket részesíti előnyben az állami tulajdonú egyetemekkel szemben, ami hatással van a tudományos kiválóságra[36]. A

[32] 2024. évi európai innovációs eredménytábla (EIS), Magyarország országprofilja. Az innovációs eredménytábla összehasonlító elemzést nyújt az uniós országok innovációs teljesítményéről, beleértve nemzeti innovációs rendszereik viszonylagos erősségeit és gyengeségeit (az uniós átlaghoz képest is).

[33] Az állami K+F beruházások Csehországban például a GDP 0,63 %-át, Lengyelországban 0,55 %-át, Szlovéniában pedig 0,64 %-át teszik ki.

[34] Magyarország kutatási, fejlesztési és innovációs stratégiája (2021–2030).

[35] Nemzeti Kutatási Kiválósági Program (NKKP)

[36] Míg azok az állami fenntartású egyetemek, amelyek esetében nem zajlott le modellváltás, a karbantartási és

Magyar Tudományos Akadémia kutatóintézeteinek 2019 óta folyamatban lévő átszervezése, valamint a nem egyértelmű belső értékelési mechanizmusok[37] hozzájárulnak a kutatók bizonytalan munkakörülményeihez. Ez a bizonytalan környezet, valamint az alacsony fizetések és a kiszámítható karrierlehetőségek hiánya jelentősen befolyásolja a tudományos kutatói életpályák vonzerejét. Ez tovább gyengíti a tudásterjesztés, valamint az innováció társadalmi és piaci elterjedése szempontjából kulcsfontosságú készségek kínálatát. A Magyar Kutatási Hálózat, a HUN-REN reformjáról szóló új törvénytervezet[38] és a többéves teljesítményalapú finanszírozás bevezetése kiemelt figyelmet igényel a tekintetben, hogy megőrizzék a tudományos élet szabadságát, és jobb kutatási feltételekhez vezessenek. Pozitívumként említhető a Neumann János Program[39] bevezetése azzal a céllal, hogy megerősítsék Magyarország tudásalapú gazdaságát, és az országot az innovációs teljesítmény tekintetében 2030-ra Európa egyik vezető szereplőjévé tegyék. A program küldetésorientált megközelítése kulcsfontosságú lépés ahhoz, hogy a K+I erőfeszítéseket a stratégiai célokra irányítsák, de előnyös lenne a program számára, ha egy összkormányzati megközelítés formájában átfogó, stratégiaibb szempontú irányítást t kapna[40].

Üzleti innováció

Magyarország innovációs kapacitása továbbra is a külföldi tulajdonú nagyvállalatok kis csoportjára és néhány hazai feldolgozóipari nagyvállalatra korlátozódik. Az üzleti vállalkozások K+F-re fordított kiadásai a GDP százalékában kifejezve 2021-ben 1,23 %-on tetőztek, és azóta 1,00 %-on stagnálnak, jóval az 1,49 %-os uniós átlag alatt. A magyar gazdaság nagymértékben támaszkodik a közép- és csúcstechnológiás gyártással foglalkozó nagyvállalatok közvetlen külföldi tőkebefektetéseinek jelentős nettó áramlására[41]. A belföldi vállalatok főként alacsony hozzáadott értékkel rendelkező összeszerelési tevékenységek révén járulnak hozzá a nemzetközi termelési láncokhoz, és csak néhány nagy multinacionális vállalat helyezte át innovatív tevékenységeit Magyarországra[42]. A kis- és középvállalkozások zöme nem vesz részt innovációs tevékenységekben[43], és nem tartja azt szükségesnek, miközben magas az innovációs tevékenységet nem végző, de innovációs potenciállal rendelkező vállalkozások aránya[44]. Magyarország szűk (belföldi) innovációs bázisa és a közvetlen külföldi befektetésekre való túlzott támaszkodása magyarázhatja azt is, hogy miért csak egy magyar vállalat van a K+F-re legtöbbet költő 800 uniós vállalkozás között[45].

Az üzleti K+F-hez nyújtott állami támogatás viszonylag magas szintje Magyarországon nem hozta meg a várt eredményeket. A kormány számos ösztönző intézkedést alkalmaz az üzleti K+F előmozdítása érdekében, beleértve az adókedvezményeken keresztül megvalósuló

személyzeti költségek fedezéséhez szükséges alapfinanszírozásban részesülnek, a modellváltó intézmények a kormánytól további – elsősorban nem minőségi, hanem mennyiségi teljesítményen alapuló – finanszírozást kapnak például a bérfizetések vagy a K+I tevékenységek céljára.

37 2023-ban a HUN-REN egy új, mutatókon alapuló értékelési rendszert vezetett be, amely 2022-re visszamenőlegesen a teljesítménnyel kapcsolatos követelményeket rögzít, és meghatározza a kutatóközpontok 2024. évi pénzügyi allokációit. A HUN-REN kérésére 2024-ben sor került a kutatási hálózat nemzetközi szakértői értékelésére. A kutatói közösség és a két legnagyobb szakszervezet élesen bírálta a módszertan és az eredmények nyilvánosságra hozatalának hiányát.

38 Nyitólap – Országgyűlés

39 https://kormany.hu/dokumentumtar/neumann-janos-program

40 Az összkormányzati megközelítés olyan koncepció, amely azáltal biztosít szakpolitikai koherenciát, hogy egy átfogó célkitűzés elérése érdekében rendszerszintű, holisztikus vagy ágazatközi megközelítést alkalmaz mind a szakpolitikai kihívások, mind a megoldások tekintetében.

41 GDP-arányosan 39,4 %, ami meghaladja az 1,9 %-os uniós átlagot (forrás: EIS, Magyarország országprofilja).

42 Enhancing labour market relevance and outcomes of doctoral education: Country note Hungary | OECD (A doktori képzés munkaerőpiaci relevanciájának és eredményeinek javítása: Országprofil – Magyarország).

43 A kkv-k által K+F-re fordított, a GDP %-ában kifejezett kiadások 2018 óta csökkennek, és 2022-ben 0,38 %-ot tettek ki, szemben a 0,40 %-os uniós átlaggal.

44 Az innovációs tevékenységet nem végző, de innovációs potenciállal rendelkező vállalkozások aránya 39,6 % az uniós 17,8 %-hoz képest (forrás: EIS, Magyarország országprofilja).

45 A 2024. évi európai uniós ipari K+F beruházási eredménytábla | IRI

közvetett támogatásokat is[46]. Az üzleti K+F-hez nyújtott közvetlen támogatások a GDP 0,15 %-át teszik ki, ami az egyik legmagasabb arány az EU-ban. Az intézkedések biztosította lehetőségeket azonban végül a vártnál kevesebb vállalkozás vette igénybe[47], és a támogatás magas szintje nem eredményezte a szabadalmak számában mért innovációs teljesítmény növekedését. Ehelyett a Szabadalmi Együttműködési Szerződés alapján benyújtott szabadalmi bejelentések száma egymilliárd EUR GDP-re vetítve (PPS-alapon) csökkenő tendenciát mutatott az elmúlt évtizedben, és 2021-ben 1,1-re mérséklődött, ami jóval a 3,2-es uniós átlag alatt volt. Magyarország számára előnyös lenne az egységes szabadalmi rendszerben való részvétel, amely kulcsfontosságú előnyökkel jár az innováció előmozdítása és a versenyképesség fokozása szempontjából[48]. Magyarország a 2024. évi globális innovációs indexben a 36. helyen állt, ami visszaesést jelent az előző évhez képest; az üzleti tevékenységhez szükséges szakpolitikai stabilitás az ország egyik gyenge pontjaként került kiemelésre.

A3.2. ábra: **Az Európai Szabadalmi Hivatalhoz benyújtott szabadalmi bejelentések a bejelentők és feltalálók országa szerint 2023-ban**

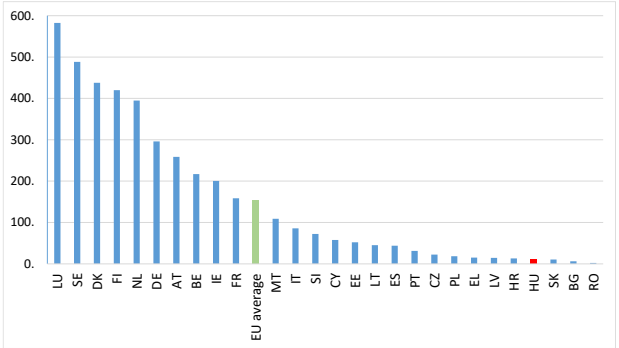

Forrás: Eurostat

Erre válaszul és számos finanszírozási program mellett az újonnan létrehozott Nemzeti Innovációs Ügynökség[49] (NIÜ) számos nem pénzügyi jellegű programot indított annak érdekében, hogy segítse a vállalkozásokat a projektfejlesztéssel és az iparjogvédelmi jogokkal kapcsolatos ismeretek elsajátításában. Az XPAND program például testre szabott képzést biztosít, hogy segítse az induló innovatív vállalkozásokat, a növekvő innovatív vállalkozásokat és az innovatív kkv-kat a nemzetközi piacon történő megjelenésben. A jövőben az üzleti K+F előmozdítására használt szakpolitikai mix, köztük a K+F-adókedvezmények[50] rendszeres és a nemzetközi bevált gyakorlatokon alapuló értékelése és nyomon követése elengedhetetlen a közkiadások hatékonyságának fokozásához, valamint a kkv-k és a gazdasági szereplők szélesebb körének az innovációra és az innovációs értékláncban történő részvételre való ösztönzéséhez. Az új és innovatív cégek, különösen a kkv-k piacra lépését elősegítő környezet megteremtésével együtt ez hozzájárul Magyarország innovációs bázisának bővítéséhez, valamint termelékenységnövekedésének és versenyképességének fokozásához.

A vállalkozások nem törekednek szisztematikusan a köz- és magánszféra közötti együttműködésre, a szakpolitikák és a vállalkozói kultúra hiánya pedig befolyásolja az innovációk kereskedelmi hasznosítását. A tudományos intézmények és a vállalkozások közötti együttműködés elsősorban az egyetemekkel kapcsolatban álló, a piacon már jelen lévő vállalkozásokra korlátozódik. Míg a köz- és magánszféra közötti partnerség keretében létrejövő tudományos kiadványok az összes publikáció százalékos arányában meghaladják az uniós átlagot, a vállalkozások által finanszírozott K+F-közkiadások GDP-hez viszonyított aránya jelentősen csökkent az elmúlt évtizedben: 2022-ben ez az arány 0,011 %-on állt, ami jóval a 0,050 %-os uniós átlag alatt van. A technológiatranszfer-irodákat még nem sikerült kellőképpen beágyazni és elfogadottá tenni a tudományos körökben, a technológiaátengedési csatornák pedig még nem eléggé fejlettek[51]. Erre válaszul a Neumann János Program elindította az egyetemi technológiaátadási eljárások megújítását. Míg az innovatív kkv-k közötti együttműködés javult, többek között az olyan

[46] Magyarország – részletes adatok | INNOTAX portál

[47] Enhancing labour market relevance and outcomes of doctoral education: Country note Hungary | OECD (A doktori képzés munkaerőpiaci relevanciájának és eredményeinek javítása: Országprofil – Magyarország).

[48] Magyarország várhatóan csatlakozik az Egységes Szabadalmi Bíróság létrehozásáról szóló megállapodáshoz, amelyet aláírt, de még nem erősített meg.

[49] Kezdőlap | Nemzeti Innovációs Ügynökség

[50] A K+I támogatási programok és eszközök szisztematikus, nemzetközi standardokon alapuló értékelését már az ország K+I-rendszerének 2016-ban elvégzett szakértői vizsgálata is javasolta. A magyar K+I-rendszer szakértői értékelése | Kutatás és innováció.

[51] Hungarian Startup Report 2023 (Az induló vállalkozásokról szóló 2023. évi magyar jelentés).

támogatási programoknak köszönhetően, mint a Széchenyi 2020 (amelyet a 2014–2020-as ERFA finanszírozott), 2024-ben 73,1 %-kal elmaradt az uniós átlagtól, és 2023 óta 7 %-kal gyengült. A Hungarian Startup University Program[52] (HSUP) célja, hogy javítsa a felsőoktatási intézmények K+F-eredményeinek kereskedelmi hasznosítását azáltal, hogy növeli a hallgatók érdeklődését az innováció és a vállalkozói készségek iránt. A tervezett tudományos és innovációs parkok[53] várhatóan szintén elősegítik a tudás hasznosítását. A jövőben kulcsfontosságú lesz ezeknek a közelmúltban elindított intézkedéseknek a megfelelő végrehajtása és nyomon követése, ugyanakkor gondosan értékelni kell a tudomány és az ipar közötti együttműködést támogató meglévő programok hatékonyságát azok hatásának maximalizálása érdekében.

A digitális technológiák vállalkozások általi alkalmazása folyamatosan javul, amit nemzeti intézkedések és uniós finanszírozás is támogatnak. Bár Magyarország jelentős előrelépést tett a kkv-k digitalizálása terén, a kkv-k 57,4 %-a alapszintű digitális intenzitással rendelkezik, ami továbbra is messze elmarad a 72,9 %-os uniós átlagtól. A kkv-k a digitális készségek hiánya miatt nem használják fel teljes mértékben a digitális technológiákat. A magyar vállalkozásoknak csupán 7,4 %-a alkalmaz MI-technológiákat, míg az uniós átlag 13,9 %.

Az innováció finanszírozása

A kockázati tőke rendelkezésre állása Magyarországon továbbra is instabil. A piaci statisztikák alapján a kockázatitőke-befektetések GDP-arányosan 2020-ig megfelelő ütemben bővültek, majd a 2021. évi 0,092 %-ról 2023-ban ennek csaknem a felére, 0,052 %-ra csökkentek (szemben a 0,078 %-os uniós átlaggal). A magyar kockázatitőke-piacon a finanszírozás döntően induló szakaszban nyújtott finanszírozás, míg az inkubációs finanszírozás szinte megszűnt. A kockázatitőke- és sajáttőke-finanszírozásban részesülő vállalkozások száma 2022 óta csökken. Ami a befektetett összeget illeti, az ügyletek bejelentett értéke 2024 első felében 183,7 %-kal volt magasabb, mint 2023 első felében, és 21,6 %-kal volt alacsonyabb, mint 2022 első felében[54]. Magyarországon a kockázatitőke-finanszírozás az induló vállalkozásokra összpontosul (az összes finanszírozás 53,1 %-a), míg a magvető finanszírozás és a rendszerint nagyobb tőkefinanszírozást igénylő, későbbi szakaszban megvalósuló kockázatitőke-finanszírozás sokkal kisebb arányban van jelen (sorrendben 15 % és 32 %). Ennek egyik oka lehet a korai szakaszban lévő induló vállalkozásokat segítő állami társfinanszírozási programok hatása. Mivel az új, technológiaalapú vállalkozásoknak a későbbi szakaszokban is valószínűleg több tőkére van szükségük a növekedéshez, fokozni kell a növekvő innovatív vállalkozásoknak a fejlesztési szakaszban nyújtott támogatásokat (lásd még a finanszírozáshoz való hozzáférésről szóló mellékletet).

Innovációs készségek

Magyarországon nagyon korlátozott a vállalkozói ismeretek oktatása, és e helyzet javításához rendszerszintű változásokra lenne szükség. Bár számos állami és magánkezdeményezés támogatja a vállalkozói készségek fejlesztését, Magyarország nem rendelkezik a vállalkozói ismeretek oktatására vonatkozó nemzeti stratégiával. A Nemzeti alaptanterv csak szűk értelemben, a gazdasági és pénzügyi műveltséggel összefüggésben használja a vállalkozói ismeretek oktatásának fogalmát[55]. A 2023. évi Global Entrepreneurship Monitor szerint[56] a válaszadók 36 %-a véli úgy, hogy rendelkezik a vállalkozásindításhoz szükséges készségekkel és ismeretekkel, ami a nemzetközi adatok tükrében nagyon alacsony. A vállalkozói aktivitás mérsékelt, a kezdő vállalkozók aránya a globális átlag alatt van.

A munkaerő- és szakemberhiány kezelése továbbra is döntő fontosságú az innováció

52 Hungarian Startup University Program

53 Neumann János Program

54 Venture Capital and Private Equity update Hungary (A kockázati tőke és a magántőke helyzete Magyarországon) – 2024. I. félév

55 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról

56 Global Entrepreneurship Monitor (Globális Vállalkozói Figyelő) 2023.

előmozdítása és a versenyképesség fenntartása szempontjából. A felsőfokú végzettséggel rendelkező 25–34 éves népesség aránya stagnált az elmúlt évtizedben, és 2023-ban 32,3 % volt, ami a legalacsonyabbak között van az EU-ban. A természettudományok és a műszaki tudományok területén frissen végzettek száma 1000 fő 25–34 év közötti lakosra vetítve csökkent az elmúlt években, és 2022-ben jóval az uniós átlag alatt volt (8,4, szemben az uniós 17,6 fővel). Ennek eredményeként 2020-ban a magyar vállalkozások 27 %-a számolt be készséghiányról; ez az arány a feldolgozóiparban több mint 30 % volt (és a készséghiány többnyire a nagyvállalatokat érintette)[57]. A strukturális reformok kulcsfontosságúak lesznek a munkaerőpiaci igények kielégítésében, mivel a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika területén diplomát szerzett személyek és a továbbképzésben részt vevő munkavállalók adják azokat a szakembereket, akikre a jövő technológiaalapú iparágaiban és an feltörekvő területeken (például a mesterséges intelligencia területén) szükség lesz.

[57] Understanding Skill Gaps in Firms | OECD (OECD tanulmány a vállalati készséghiányról).

A3.1. táblázat: **Fő innovációs mutatók**

Hungary	2012	2017	2020	2021	2022	2023	2024	EU average (1)	USA
Headline indicator									
R&D intensity (gross domestic expenditure on R&D as % of GDP)	1.26	1.31.	1.58	1.63	1.39	1.38	:	2.24	3.45
Science and innovative ecosystems									
Public expenditure on R&D as % of GDP	0.41	0.34	0.36	0.4	0.38	0.37	:	0.72	0.64
Scientific publications of the country within the top 10% most cited publications worldwide as % of total publications of the country	5.9	5.1	5.9	5.9	:	:	:	9.6	12.3
Researchers (FTEs) employed by public sector (Gov+HEI) per thousand active population	2.4	2.3	3.7	3.6	3.8	3.5	:	4.2	:
International co-publications as % of total number of publications	46.5	49.7	50.8	52.1	50.7	51.3	:	55.9	39.3
R&D investment & researchers employed in businesses									
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) as % of GDP	0.83	0.96	1.21	1.23	1	1	:	1.49	2.7
Business enterprise expenditure on R&D (BERD) performed by SMEs as % of GDP	0.37	0.35	0.47	0.42	0.38	:	:	0.4	0.3
Researchers employed by business per thousand active population	2.8	3.7	5.2	5.6	5.8	5.8	:	5.7	:
Innovation outputs									
Patent applications filed under the Patent Cooperation Treaty per billion GDP (in PPS €)	1.4	1.2	1.2	1.1	1	:	:	2.8	:
Employment share of high-growth enterprises measured in employment (%)	16.82	20.43	:	:	:	:	:	12.51	:
Digitalisation of businesses									
SMEs with at least a basic level of digital intensity % SMEs (EU Digital Decade target by 2030: 90%)	:	:	:	:	51.73	:	57.44	72.91	:
Data analytics adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	:	:	53.21	:	33.17	:
Cloud adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	20.6	:	37.12	39.8	38.86	:
Artificial intelligence adoption % enterprises (EU Digital Decade target by 2030: 75%)	:	:	:	2.98	:	3.68	7.41	13.48	:
Academia-business collaboration									
Public-private scientific co-publications as % of total number of publications	8.7	10.4	10.7	11.4	10.7	10.5	:	7.7	8.9
Public expenditure on R&D financed by business enterprise (national) as % of GDP	0.04	0.019	0.008	0.011	0.011	:	:	0.05	0.02
Public support for business innovation									
Total public sector support for BERD as % of GDP	0.26	0.21	0.24	0.26	0.191	:	:	0.204	0.251
R&D tax incentives: foregone revenues as % of GDP	0.12	0.06	0.038	0.035	0.041	0.039	:	0.102	0.141
BERD financed by the public sector (national and abroad) as % of GDP	0.142	0.141	0.200	0.225	0.150	:	:	0.100	0.110
Financing innovation									
Venture capital (market statistics) as % of GDP, total (calculated as a 3-year moving average)	0.03	0.04	0.08	0.09	0.08	0.05	:	0.08	:
Seed stage funding share (% of total venture capital)	4.06	20.49	27.18	22.84	21.89	14.97	:	7.29	:
Start-up stage funding share (% of of total venture capital)	62.26	67.88	54.18	46.68	46.33	53.07	:	44.02	:
Later stage funding share (% of total venture capital)	33.68	11.62	18.65	30.48	31.78	31.96	:	48.69	:
Innovative talent									
New graduates in science and engineering per thousand population aged 25-34	8.6	9.7	17.7	9.2	8.4	:	:	17.6	:

A legutóbbi rendelkezésre álló évre vagy arra az évre vonatkozó uniós átlag, amelyben a legtöbb országadat szerepel.
Forrás: Eurostat, Közös Kutatóközpont, OECD, Science-Metrix (Scopus adatbázis), Invest Europe, európai innovációs eredménytábla

Az egyre nehezebb gazdasági környezetben, a beruházások alacsony szintjével, a magas árakkal és a csökkenő növekedéssel jellemezhető környezetben a biztonságos és kiszámítható üzleti környezet megteremtése egyre kritikusabb tényező, és a fő kihívás, amellyel Magyarország szembenéz.

Gazdasági keretfeltételek

A beruházási kilátások szerények. Az előrejelzések2024-ben a reál GDP 0,6 %-os növekedésére és 2025-ben folytatódó további bővülésére számítottak, ugyanakkor az állami beruházások elhalasztása és az üzleti optimizmus csökkenése miatt a beruházási dinamika továbbra is gyenge. A gépjárműipar kilátásaival kapcsolatos bizonytalanságok várhatóan hatással lesznek a beruházásokra. A német–Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara 2024 végén végzett felmérése negatív beruházási hangulatot jelzett: több vállalkozás tervezte a kiadások csökkentését, mint azok növelését[58]. Az állami nettó állóeszköz-felhalmozás jelentősen csökkent (míg 2020-ban a GDP 0,48 %-a, 2024-ben már csak annak 0,1 %-a volt). Az EBB 2024. évi beruházási felmérése[59] szerint a beruházásokat fékező, leggyakrabban említett hosszú távú akadály a kilátások bizonytalansága (72 %), az energiaköltségek szintje (60 %) és a szakképzett munkaerő hiánya (51 %).

Magyarországon a beruházások főleg a gépekre és berendezésekre irányulnak, és csak korlátozott mértékben az immateriális javakra. A vállalkozások a beruházások sokkal kisebb részét fordítják K+F-re, mint uniós partnereik. 2023-ban a K+F-beruházások aránya a teljes összeg 2,8 %-át tette ki, ami jelentősen elmarad a 7,7 %-os uniós átlagtól.

A beruházások bővülésének egyik akadálya az elegendő finanszírozás hiánya. Az EBB 2024. évi beruházási felmérése[60] szerint Magyarországon magasabb az alulfinanszírozott vállalkozások aránya, mint az EU egészében. 2024-ben a vállalkozások közötti átlagos fizetési késedelem 2023-hoz képest nőtt, és jelenleg 14,6 nap (uniós átlag: 15,5 nap) ([8]). Ezzel szemben a közigazgatási intézmények által a vállalkozások felé teljesített kifizetések késedelme csökkent, és az uniós átlag alatt van (10,9 nap, szemben 15,2 nappal).

Magyarország fejlett digitális infrastruktúrával rendelkezik, és jól halad a kiépítés terén: a rendkívül nagy kapacitású hálózati lefedettség meghaladja az uniós átlagot, az 5G-lefedettség pedig megközelíti az uniós átlagot. A fogyasztóig vezetett üvegszálas hálózati (FTTP) lefedettség magas (76,2 %, míg az uniós átlag 64,0 %). 2023-ban Magyarország további haladást ért el a digitális évtized 2030-ra vonatkozó konnektivitási céljainak megvalósítása tekintetében, mivel a rendkívül nagy kapacitású vezetékes hálózati lefedettsége 2022-höz képest négy százalékponttal, 84,1 %-ra nőtt. Ez a fogyasztói igénybevétel hasonló növekedésével társult: a legalább 1 Gbps sebességű széles sávú vonalak aránya elérte a 37,2 %-ot, ami a második legmagasabb az EU-ban. Magyarország jelentős haladást ért el 5G-hálózata terén: a lefedettség 2023-ban 83,7 %-ra nőtt (az előző évhez képest 45 %-kal), így jelenleg alig marad el uniós átlagtól (89,3 %).

Tekintettel arra, hogy a vállalatok digitális technológiákra támaszkodnak, a kiberbiztonsági incidensek kockázata növekszik. 2022-ben a vállalkozások 13,4 %-a regisztrált olyan IKT-biztonsági incidenst, amely az IKT-szolgáltatások leállásához, az adatok megsemmisüléséhez vagy sérüléséhez, illetve bizalmas adatok nyilvánosságra kerüléséhez vezetett. Ez alacsonyabb az uniós átlagnál (22,2 %). A vállalkozások azonban kevésbé tűnnek felkészültnek, mint az uniós versenytársak, mivel csak 5,3 %-uk számolt be arról, hogy rendelkezik az IKT-biztonsági incidensekre kiterjedő biztosítással (az uniós átlag 25,0 %), és 79,0 %-uk nyilatkozott úgy, hogy alkalmaz IKT-biztonsági intézkedéseket (az uniós átlag 91,8 %).

Szabályozási és adminisztratív akadályok

A túlszabályozás, az eseti adóztatás és az instabil üzleti környezet továbbra is akadályozza a piacra lépést, a versenyt és az

[58] Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara
[59] EBB beruházási felmérés – Országprofil 2024: Magyarország
[60] Az EBB 2024. évi beruházási felmérése: Áttekintés – Európai Unió

innovációt. A kiskereskedelem, az energia, a közlekedés és a szellemi szabadfoglalkozások területén alkalmazott szigorú szabályozás korlátozza a versenyt és rontja a termelékenységet. Az EU-ban Magyarországon a legmagasabb a szabályozott szakmák száma, és egyes szakmákban, például az idegenvezetők, a szabadalmi ügyvivők és az ügyvédek esetében a szabályozás korlátozóbb jellegű az uniós átlagnál.

A4.1. ábra: **A vállalkozások helyzetének megkönnyítése: kiválasztott mutatók**

A (1) vállalkozások aránya, (2) az EU-n belüli átlagos export és import aránya a GDP-ben, (3) a vállalkozások aránya, (4) a kkv-k aránya.
Források: (1) EBB IS, (2) Eurostat, (3) ECFIN BCS, (4) SAFE-felmérés

Az OECD mutatói szerint Magyarországon az OECD-országok átlagánál lényegesen kiterjedtebb a termékpiaci szabályozás, ami rámutat a versenyt jobban támogató szabályozási keret kialakításának lehetőségére. Javulást lehetne elérni az új vállalkozások indítására vonatkozó adminisztratív eljárások egyszerűsítése, az új és meglévő szabályozások versenyre gyakorolt hatásainak értékelésére szolgáló módszerek fejlesztése, valamint az érdekelt feleknek a szabályozással kapcsolatos konzultációs folyamatba történő fokozottabb bevonása terén. A szellemi szabadfoglalkozások és a kiskereskedelmi ágazat szabályozási akadályainak, valamint a nem vámjellegű kereskedelmi akadályoknak a csökkentése elősegítené a termelékenységet.

A vállalkozásalapítások aránya alacsony, különösen azokban az ágazatokban, ahol meghatározó az állami tulajdon. A cégbejegyzési index 2024-ben, illetve ötéves átlagát tekintve is az uniós átlag alatt volt. 2024-ben több mint háromszor annyi csődöt jelentettek be, mint 2021-ben, és ezzel az EU-n belül Magyarországon volt a legmagasabb a csődbejelentések aránya. Az átlagosnál alacsonyabb vállalkozásalapítási arányokat súlyosbítja, hogy az átlagnál alacsonyabb arányban maradnak fenn az első öt évben az új vállalkozások, ami nem független néhány állami tulajdonú vállalatnak a versenyt, az innovációt és a kutatást korlátozó erőteljes jelenlététől.

Az állambarát belföldi tulajdon aránya egyre nő az olyan ágazatokban, mint a bankszektor, a távközlés, a közművek, a média és a műsorszolgáltatás. A külföldi tőke csökkenő jelenléte (a GDP százalékában kifejezett nettó magántőke-felhalmozás 2020 óta több mint a felére csökkent) és a szakértelem hiánya a nagy értékű iparágakban – például a bankszektorban és a távközlésben – kockázatot jelent a termelékenység növekedésére és az innovációra nézve. Az elmúlt években számos olyan piaci beavatkozás fordult elő például az építőiparban vagy a kiskereskedelemben (lásd alább), amelyek károsak voltak az üzleti környezetre nézve, visszatartották az EU-ból és külföldről érkező beruházásokat, és amelyek eredményeként kevésbé hatékony állami társaságok vagy kormányzati kapcsolatokkal rendelkező magáncégek vásároltak fel vállalatokat.

Egyes vállalatok és iparágak hátrányos megkülönböztetésben részesülnek a különadók, az árplafonok és a rövid határidővel és előzetes konzultáció nélkül bevezetett szabályozások miatt. Ennek példáiként megemlíthetők a cement és a kerámiaanyagok gyártására kivetett árplafonok és nyereségadók, valamint a biztosítókra és a gyógyszeripari vállalatokra kivetett többletadók.

A kiskereskedelmi ágazat tartósan instabil üzleti környezettel szembesül, mivel számos szabályozás érinti működését, miközben aránytalan teher nehezedik a külföldi vállalatokra. Ebben az ágazatban az adóterhek

aránytalanul nagy mértékben sújtják a nagyobb, gyakran külföldi tulajdonú vállalatokat, és a jogszabályok megakadályozzák, hogy az európai gazdasági szereplők a nagyobb magyar kiskereskedelmi vállalkozásokéhoz hasonló franchise-struktúrában működjenek. A 400 m^2-nél nagyobb üzletek létrehozásának vagy átalakításának feltételei kiszámíthatatlanok és átláthatatlanok. A termékek árát, promócióját és kiskereskedelmi árrését szabályozó szabályok befolyásolják a külföldi kiskereskedők életképességét. Az Európai Unió Bírósága 2024. szeptember 12-én a C-557/23. sz. ügyben úgy határozott, hogy az egyes mezőgazdasági termékek maximális eladási árát és az ilyen termékek meghatározott mennyiségének értékesítésre való felkínálására vonatkozó kötelezettséget meghatározó magyar intézkedések megsértették az (EU) 2021/2117 rendelettel módosított, a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról szóló 1308/2013/EU rendeletet. Az élelmiszer-pazarlás elleni küzdelemről szóló jogszabályjavaslat megtiltja az élelmiszerek értékesítését 48 órával azok lejárta előtt, ezzel túlnyomórészt a külföldi tulajdonú kiskereskedőket fosztva meg attól a lehetőségtől, hogy hatékonyan kezeljék készleteiket.

A kormány a hatásköreit felhasználva mentesít egyes ügyleteket az összefonódások ellenőrzése alól, ami azt jelenti, hogy ezeknek az ügyleteknek a gazdaságra, a versenyre és az egységes piacra gyakorolt hatását nem vizsgálják meg. A mentességek kritériumai homályosak, és nincs olyan eljárás, amely jogorvoslati lehetőséget biztosítana e kritériumok vagy a meghozott döntések tekintetében.

A kormány a közelmúltban üdvözlendő terveket jelentett be a kkv-k növekedésének elősegítésére. Az EU által társfinanszírozott Demján Sándor Program célja, hogy finanszírozást nyújtson a kkv-k számára a versenyképesség és a beruházások megerősítése, a digitalizáció előmozdítása és az adminisztratív terhek csökkentése érdekében.

Egységes piac

Magyarország nyitott gazdaság, amely nagymértékben integrálódott az egységes piacba. Az ország kiemelten támaszkodik az uniós beszerzési forrásokra (a hozzáadott érték 27,3 %-a az EU többi országából származott, szemben a 19,7 %-os uniós átlaggal).

Jelentősen romlott az uniós jognak való megfelelés, és e téren Magyarország teljesített a legrosszabbul az Unión belül. A megfelelési hiány (az összes helytelenül átültetett irányelv százalékos aránya) 2024 végén 3 % volt (az uniós átlag 0,9 %), szemben a 2022. évi 2,3 %-kal. Ez a szám az elmúlt öt évben évről évre romlott. 2020 óta jelentősen nőtt a Magyarországgal szembeni kötelezettségszegési eljárások száma; jelenleg negyvenegy ilyen eljárás van folyamatban, ami meghaladja a 26-os uniós átlagot[61]. Magyarország az általa illetékes központként kezelt SOLVIT-ügyek (az uniós jogokkal kapcsolatos kérdések megoldására szolgáló rendszer) 78 %-át rendezte, ami nem éri el a 85 %-os uniós átlagot. Magyarország nem vesz részt aktívan olyan uniós kezdeményezésekben, mint az egységes piac szabályainak érvényesítésével foglalkozó munkacsoport, amelynek célja az egységes piac működésének javítása.

Közbeszerzés

A közbeszerzési eljárások terén erősödik a verseny. Az uniós értékhatárt meghaladó magyar közbeszerzési szerződések közel egyharmada azonban nem vonz egynél több ajánlatot (32 %, szemben a 29 %-os uniós átlaggal), ami hatással van a közbeszerzési eljárások hatékonyságára és költséghatékonyságára; mindazonáltal az elmúlt években némi javulás volt megfigyelhető.

Magyarország célzott reformokat kezdeményezett egyes ágazatokban, ahol kötelezően lefolytatandó előzetes piaci konzultációkat vezettek be, és új iránymutatásokat adott ki a szerződések strukturálására vonatkozóan, az ajánlattevők számának növelése érdekében. Az olyan ágazatok, mint az informatikai szolgáltatások, az orvosi berendezések, a gyógyszerek és az építőanyagok, magas szintű piaci koncentrációt mutatnak, ami csökkenti a

[61] 2024. évi egységes piaci eredménytábla

versenynyomást. A verseny kérdésének szélesebb körű kezelése érdekében Magyarország 2024-ben felülvizsgálta a közbeszerzési verseny fokozására irányuló cselekvési tervét, és tizennégy új intézkedést vezetett be az OECD ajánlásai alapján[62], különös tekintettel az e-közbeszerzési rendszer (EKR) javítására, a kapacitásépítési programok fokozására és a kkv-k részvételének előmozdítására. 2024-re Magyarország teljes mértékben működőképessé tette a közbeszerzési eredmények nyomon követésére és a tartósan alacsony verseny jellemezte ágazatok azonosítására szolgáló, egyajánlatos eljárásokra vonatkozó jelentéstételi eszközt. 2023 végén Magyarország az OECD javaslatain alapuló új mutatókat vett fel a közbeszerzési teljesítménymérési keretébe, és a 2024. évi jelentés első ízben tartalmazott e továbbfejlesztett mérőszámok szerinti átfogó értékelést.

A közbeszerzési piac akadályainak felszámolása elősegítené a versenyt. A meglévő belépési akadályok a bürokrácia csökkentésével, a közbeszerzési eljárások egyszerűsítésével (pl. az ajánlatok értékelésével kapcsolatos döntéshozatal felgyorsításával) és a különböző felügyeleti szervek közötti jogértelmezéseknek az adminisztráció összetettségének csökkentéséhez hozzájáruló harmonizálásával szüntethetők meg. A köz- és magánszféra közötti rendszeres párbeszéd kialakítása és a reformok hatásának folyamatos értékelése elengedhetetlen a vállalkozások részvételének növeléséhez és Magyarország azon céljának eléréséhez, hogy tovább csökkentse az egyajánlatos eljárások számát.

Magyarország lépéseket tesz a társadalmilag felelős közbeszerzés alkalmazásának előmozdítása érdekében. A Közbeszerzési Hatóság külön weboldalt hozott létre a társadalmilag felelős közbeszerzések témájában, amely például iránymutatásokat és tanulmányokat tartalmaz. Külön adatbázis tartalmazza továbbá az akkreditált „védett munkahelyek” számára fenntartott szerződéseket. Az adatgyűjtési műveletek értékes információkat nyújtanak a társadalmi szempontok közbeszerzésbe történő beépítéséről. 2023-ban az uniós értékhatárok alatt lefolytatott közbeszerzési eljárások 4,2 %-a tartalmazott társadalmi szempontokat, és ezek az eljárások a teljes érték 6,7 %-át tették ki (ez kb. másfélszerese a 2022-es értéknek)[63].

[62] OECD (2024): Improving Competitive Practices in Hungary's Public Procurement: Reducing Single-bids and Enhancing Supplier Participation (Versenygyakorlatok javítása a magyar közbeszerzésben: az egyajánlatos eljárások számának csökkentése és a vállalkozások részvételének fokozása), OECD Public Governance Reviews, OECD Publishing, Párizs, https://doi.org/10.1787/5d1c1ec1-en.

[63] kozbeszerzes.hu/media/documents/annual-report-2023.pdf

A4.1. táblázat: **A vállalkozások helyzetének megkönnyítése: indikátorok**

Hungary							
POLICY AREA	**INDICATOR NAME**		**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**EU-27 average**
Investment climate								
Shortages	Material shortage, firms facing constraints, %[1]		8.8	23.4	22.2	10.8	7.1	10.0
	Labour shortage, firms facing constraints, %[1]		24.4	38.5	39.0	28.6	23.1	20.2
	Vacancy rate, vacant posts as a % of all available ones (vacant + occupied)[2]		1.8	2.3	2.7	2.3	1.9	2.3
Infrastructure	Transport infrastructure as an obstacle to investment, % of firms reporting it as a major obstacle[3]		4.7	4.4	3.9	3.6	4.9	13.4
	VHCN coverage, %[4]		-	71.8	80.3	84.1	-	78.8
	FTTP coverage, %[4]		-	64.2	70.1	76.2	-	64.0
	5G coverage, %[4]		-	17.6	57.9	83.7	-	89.3
Reduction of regulatory and administrative barriers								
Regulatory environment	Impact of regulation on long-term investment, % firms reporting business regulation as a major obstacle[3]		10.8	7.6	7.9	10.9	8.5	24.5
Late payments	Payment gap - corporates B2B, difference in days between offered and actual payment[5]		18.0	11.9	10.9	14.8	14.6	15.6
	Payment gap - public sector, difference in days between offered and actual payment[5]		18.9	8.7	14.0	14.0	10.9	15.1
	Share of SMEs experiencing late payments, %*[6]	from public or private entities in the last 6 months	43.9	34.6	40.6	43.6	-	-
		from private entities in the previous or current quarter	-	-	-	-	45.4	47.9
		from public entities in the previous or current quarter	-	-	-	-	17.6	16.6
Single Market								
Integration	EU trade integration, % (Average intra-EU imports + average intra EU exports)/GDP[2]		57.0	57.7	65.9	57.0	52.7	41.6
	EEA Services Trade Restrictiveness Index[7]		0.045	0.044	0.044	0.044	0.051	0.050
Compliance	Transposition deficit, % of all directives not transposed[8]		1.0	0.7	1.5	0.2	0.5	0.8
	Conformity deficit, % of all directives transposed incorrectly[8]		1.6	1.8	1.9	2.3	3.0	0.9
	SOLVIT, % resolution rate per country[8]		95.0	91.2	93.5	75.0	78.3	84.9
	Number of pending infringement proceedings[8]		32.0	30.0	32.0	41.0	41.0	24.4
Public procurement								
Competition and transparency in public procurement	Single bids, % of total contractors**[8]		39	40	33	32	23	-
	Direct awards, %**[8]		6	5	5	4	5	7.0

* A módszertan változása 2024-ben: a köz- és magánszervezetek általi késedelmes fizetéseket külön jelentik.
** Az egyajánlatos közbeszerzésekre vonatkozó 2024. évi adatok ideiglenesek és felülvizsgálat tárgyát képezik.
Források: (1) ECFIN BCS, (2) Eurostat, (3) EBB IS, (4) a digitális évtizedre vonatkozó országjelentések, (5) időközi kifizetési jelentés, (6) SAFE-felmérés, (7) OECD, (8) 2023-ig: egységes piaci és versenyképességi eredménytábla, 2024: közbeszerzési adattér (PPDS)

Magyarország nettó nemzetközi befektetési pozíciója negatív, e negatív pozíció azonban az elmúlt években csökkent. A pénzügyi szektort meghatározó bankok mind a tőke, mind a likviditás tekintetében stabilak. A tőkepiac továbbra is fejletlen, és nem járul hozzá kellő mértékben a magyar vállalatok finanszírozásához. Ha a háztartások közvetlen és közvetett tőkebefektetéseinek szintjét vizsgáljuk, a lakossági részvétel javult. Ugyanakkor a belföldi intézményi befektetők befektetési politikája meglehetősen konzervatív. Az adómentes államkötvények kibocsátása (az alapokra és betétekre kivetett forrásadó 15 %-ról 28 %-ra emelése mellett) nem teremt megfelelő ösztönzőket a tőkepiac fejlődésének előmozdítására. Ezt a tendenciát erősítik azok a tervek is, amelyek szerint 2025-ben lehetővé válik a magánnyugdíj-megtakarítások lakáscélú felhasználása. Így a magyar vállalkozások banki finanszírozásának fő alternatívája az önfinanszírozás, amely korlátozó tényező az alacsony vagy semmilyen nyereséget nem termelő innovatív induló vállalkozások létrehozása és bővítése szempontjából. Emellett a kevésbé fejlett tőkepiac csökkenti a magántőke- és kockázatitőke-befektetők kilépési lehetőségeit, és hozzájárul ahhoz, hogy a belföldi kockázatitőke- és növekedésitőke-piac fejletlen maradt, tovább súlyosbítva a versenyképesség kulcsfontosságú elemét képező innováció finanszírozási forrásainak hiányát.

A belföldi megtakarítások rendelkezésre állása és felhasználása

A magyar gazdaság növekvő nettó magánmegtakarításai segítettek enyhíteni a külső finanszírozással kapcsolatos sebezhetőségeket. 2014 és 2023 között a magánmegtakarítási arány a GDP 10,7 %-át kitevő tízéves átlag körül ingadozott, 2023-ban pedig 11,7 %-ra emelkedett (lásd az A5.1. ábrát). A nettó magánberuházások aránya, amely a magánszektornak a belföldi tőkefelhalmozáshoz való nettó hozzájárulását méri, az évtized során átlagosan a GDP 5,1 %-át tette ki, de 2023-ban 3,1 %-ra esett vissza. Ebben az időszakban a kormánynak nyújtott hitelek átlagos hiánya a GDP 4,1 %-ának felelt meg. A nettó belföldi megtakarítások és a nettó beruházások közötti jelentős pozitív egyenleg, valamint a jelentős költségvetési hiány 2014 és 2023 között átlagosan a GDP 1,5 %-ának megfelelő, külföldnek történő nettó hitelezést eredményezett.

A5.1. ábra: **Nettó megtakarítási–befektetési egyenleg Magyarországon**

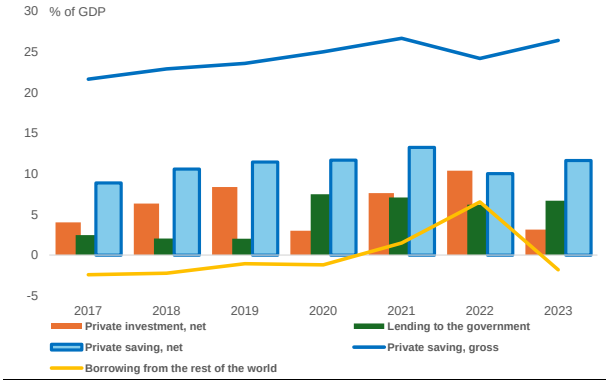

Forrás: AMECO

A nettó külső kötelezettségek a GDP 32 %-ára csökkentek, ami arra utal, hogy Magyarország nettó tőkeimportőr. 2024 harmadik negyedévében Magyarország nettó nemzetközi befektetési pozíciója (NIIP) a GDP –31,8 %-ának felelt meg (lásd az A5.2. ábrát). A nettó nemzetközi befektetési pozíció nagy részét a nettó közvetlen külföldi tőkebefektetések állománya tette ki, amely 2024 harmadik negyedévében elérte a GDP –32 %-át. A jelentős devizatartalék-állomány, amely a GDP 22,4 %-át tette ki, csökkenti a nettó külső kötelezettségeket. A külföldi (eszközoldali) és a magyarországi (kötelezettségoldali) részvényértékelések ingadozása által közvetlenül érintett nettó portfólióbefektetések 2024 harmadik negyedévében negatív tartományban álltak, a GDP –20,7 %-át tették ki. Összhangban voltak az egyéb befektetések nettó állományával, amely 2024 harmadik negyedévében a GDP –1,5 %-át tette ki.

A5.2. ábra: **Magyarország nemzetközi befektetési pozíciója**

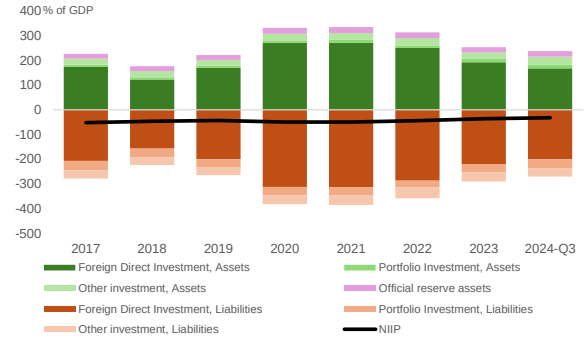

Forrás: EKB

A tőkepiacok szerkezete és a pénzügyi szektor mérete

A magyar gazdaság kis hazai részvénypiaccal rendelkezik. A tőzsdén jegyzett részvények piaci kapitalizációja 2023 végén a GDP 17,5 %-át tette ki (lásd az A5.3. ábrát). A nem pénzügyi vállalatok jellemzően e tőkepiaci kapitalizáció 46 %-át tették ki, ami azt tükrözi, hogy a részvénypiac mekkora mértékben irányul a reálgazdaság nem pénzügyi szegmensének finanszírozására. A hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok állománya 2023 végén elérte a GDP 77,2 %-át. A kormány által kibocsátott kötvények 2023 végén az összes kötvény közel 78,5 %-át tették ki.

A5.3. ábra: **Tőkepiacok és pénzügyi közvetítők Magyarországon**

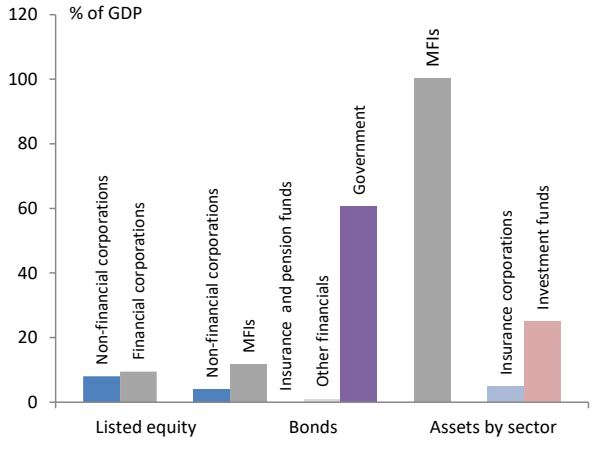

Forrás: EKB, EIOPA, AMECO

Bár Magyarország pénzügyi ágazatának legfontosabb szereplői továbbra is a bankok, a nem banki pénzügyi közvetítők is növekedést mutatnak. A bankszektor a pénzügyi szolgáltatások legnagyobb szegmense: a bankok összes eszköze 2023-ban a GDP 100,2 %-át tette ki, ami azonban jelentősen elmarad a 253,4 %-os uniós átlagtól. 2023-ban a belföldi tulajdonú bankok adták a bankszektor teljes eszközállományának 63,7 %-át. A bankszektor koncentrációja ugyancsak nagyon magas: 2023-ban az öt legnagyobb monetáris pénzügyi intézmény tette ki az ágazat 60 %-át (uniós átlag: 51,1 %). 2023 végén a biztosítási ágazat eszközeinek értéke mindössze a GDP 4,8 %-a volt. 2023-ban a biztosítási ágazatot 26 intézmény alkotta. 2023-ban azonban az öt legnagyobb piaci szereplő a biztosítási piac 63 %-át birtokolta a bruttó díjbevétel alapján[64]. Ebben a szakaszban nem álltak rendelkezésre EKB/EIOPA adatok a nyugdíjpénztári ágazat eszközeiről, míg az OECD arról számolt be, hogy a magyarországi nyugdíjpénztárak teljes eszközállománya 2023 végén a GDP mintegy 4,5 %-át tette ki[65]. A befektetési alapok teljes eszközértéke 2023-ban a GDP 25 %-át tette ki (lásd az intézményi befektetőkről szóló szakaszt).

A bankszektor rezilienciája

A magyar bankrendszer stabil és reziliens. A magyar bankok továbbra is tőkeerősek, teljes tőkemegfelelési mutatójuk 2024 harmadik negyedévében 21 % volt (uniós átlag: 20,1 %). Az elsődleges alapvető tőke (CET1) mutató 2024 harmadik negyedévében 18,8 %-on állt (uniós átlag: 16,6 %) (lásd az A5.1. táblázatot). A bankszektor 2024-ben kiemelkedően nyereséges volt, 21,3 %-os sajáttőke-arányos jövedelmezőséggel (uniós átlag: 10 %); ennek hátterében a volatilis és az egyszeri tételek (az osztalékbevétel növekedése és az extraprofitadó csökkentése) álltak[66]. A kormány bejelentette,

64 MNB (2024): Biztosítási, pénztári, tőkepiaci kockázati és fogyasztóvédelmi jelentés, 21. o.

65 OECD (2024): Pension Markets in Focus (Fókuszban a nyugdíjpiacok) – 2024, 11. o.

66 MNB (2024): Pénzügyi Stabilitási Jelentés, 2024. november, 5. o. A kormány bejelentette, hogy 2024-ben az adó továbbra is esedékes, de a fizetendő összeg a bankok

hogy az extraprofitadót 2024-ben is meg kell fizetni, de annak összege a bankok állampapír-állományának növekedésével összhangban csökkenthető. 2024. július 1-jétől az MNB 0 %-ról 0,5 %-ra emelte a belföldi kitettségekre alkalmazandó anticiklikus tőkepuffer (CCyB) mértékét. Az MNB továbbá úgy határozott, hogy 2025. július 1-jétől 1 %-os pozitív neutrális anticiklikus tőkepufferrátát alkalmaz a belföldi kitettségekre a semleges kockázati környezetben[67]. A növekvő kereskedelmi ingatlanpiaci kockázatok miatt az MNB úgy határozott, hogy 2024. július 1-jétől elővigyázatossági intézkedésként újra aktiválja a rendszerkockázati tőkepuffert (SyRB). A magyar bankok szavatolótőkére és leírható, illetve átalakítható kötelezettségekre vonatkozó összesített minimumkövetelménye (MREL) 2023 végén a kockázattal súlyozott eszközök 24,6 %-át tette ki[68]. 2024. január 1-jén Magyarország valamennyi bankja teljesítette végleges MREL-célját, és megfelelt a (kombinált pufferkövetelményt is magában foglaló) teljes kockázati kitettségérték 23,9 %-ában meghatározott (a kombinált pufferkövetelményt is magában foglaló) kötelező átlagos MREL-célértéknek[69]. A stressztest eredményei alapján a belföldi hitelintézetek még súlyos sokk esetén is megfelelnének a likviditásra és a tőkemegfelelésre vonatkozó szabályozási követelményeknek[70]. Magyarország az EBH iránymutatásaival összhangban információkat tett közzé nemzeti hitelezői feltőkésítési mechanizmusáról[71].

A bankok likviditása magas szinten stabil, kisebb ingadozások mellett. A bankok 2024 augusztusában jelentős, 177 %-os likvideszköz-többlettel teljesítették a likviditásfedezeti követelményt (az elvárt szint 100 % volt)[72]. A bankok a nettó stabil forrásellátottsági rátát is teljesítik, rendszerszintű átlaguk 130 % felett van (az elvárt szint 100 %)[73].

A magyar bankok tovább csökkentették a nemteljesítő hitelek arányát. Ez az arány 2024 harmadik negyedévében 2,3 %-on állt (uniós átlag: 1,9 %). A vállalati hitelek körében a nemteljesítő hitelek aránya 2024 harmadik negyedévében minden eddiginél alacsonyabb, 3,3 %-os szinten stagnált (uniós átlag: 3,5 %). A nemteljesítő háztartási hitelek aránya 2024 harmadik negyedévében 3,4 %-ra csökkent (uniós átlag: 2,2 %). Hasonlóképpen, a nemteljesítő hitelek fedezeti rátája, amely azt tükrözi, hogy a bankok milyen mértékben képesek viselni a jövőbeli veszteségeket, 2024 harmadik negyedévében 60 %-on állt (uniós átlag: 42,1 %).

A nem banki pénzügyi közvetítők rezilienciája

Magyarország biztosítási ágazata tőkeerős, meglehetősen koncentrált, jövedelmezősége azonban csökkenést mutat. Az ágazati szintű tőkearányos jövedelmezőség a 2022. évi 9,5 %-ról 2023-ban 5,4 %-ra csökkent[74]. A biztosítási ágazat jövedelmezősége 2023-ban főként a kormány által a biztosítási ágazatra kivetett (az éves díjbevételen alapuló) extraprofitadó hatása miatt tovább romlott. A bruttó díjelőírást tekintve a nem-életbiztosítási szegmens nagyobb, mint az életbiztosítási szegmens. Az ágazati tőkemegfelelési mutató 2023-ban 197,5 % volt. Az EIOPA 2024. évi eredménytáblája szerint Magyarországon a természeti katasztrófák tekintetében viszonylag alacsony az összesített biztosítási védelmi rés mértéke[75].

A nyugdíjalapok piaca nyereséges és továbbra is stabil, de a tagság csökkenő mértéke komoly kockázatot jelent. Magyarország állami nyugdíjrendszere felosztó-kirovó elven működő, valamennyi munkavállalóra kiterjedő járadékalapú nyugdíjrendszer, míg a

állampapír-állományának növekedésével összhangban csökkenthető.

67 MNB, anticiklikus tőkepuffer (CCyB)

68 EBH MREL-eredménytábla, 2023. IV. negyedév, 13. o.

69 EBH MREL-eredménytábla, 2023. IV. negyedév, 13. o. CBR (kombinált pufferkövetelmény) és TREA (teljes kockázati kitettségérték).

70 MNB (2024): Pénzügyi Stabilitási Jelentés, 2024. november, 5. o.

71 EBH, Iránymutatás a szanálási hatóságoknak a hitelezői feltőkésítési eszköz végrehajtására vonatkozó megközelítésük közzétételéről

72 MNB (2024): Pénzügyi Stabilitási Jelentés, 2024. november, 55. o.

73 MNB (2024): Pénzügyi Stabilitási Jelentés, 2024. november, 55. o.

74 MNB (2024): Biztosítási, pénztári, tőkepiaci kockázati és fogyasztóvédelmi jelentés, 7. o.

75 EIOPA (2024): Összefoglaló a természeti katasztrófákkal szembeni biztosítási védelem eredménytáblájáról

kötelező magánnyugdíjpénztárak 2010-ben megszűntek. A harmadik pillérbe tartozó önkéntes magánnyugdíjalapok i. önkéntes nyugdíjpénztárakba, ii. magánnyugdíjpénztárakba és iii. önkéntes egészség- és önsegélyező pénztárakba vannak sorolva; ezek közül az önkéntes nyugdíjpénztárakban összpontosul az eszközök mintegy 90 %-a. Az önkéntes nyugdíjpénztári szektorban 2023-ban 28 intézmény működött 1,7 milliárd HUF (4,4 millió EUR) működési nyereséggel, ami javulást jelent az előző évhez képest[76]. Az önkéntes nyugdíjpénztárak tagsága 15 éve folyamatosan csökken. 2023 végén 1,1 millió tag rendelkezett önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítással (0,3 millióval kevesebben, mint 2008-ban), mivel az önkéntes pénztárak vonzereje csökkent a fiatalabb generáció körében[77]. Egészség- és önsegélyező pénztárként 16 intézmény működött, ugyancsak nyereségesen. Az egészség- és önsegélyező pénztárak ágazatában a tagok száma 1,1 millióra nőtt, a működési nyereség pedig 1,4 milliárd HUF (3,6 millió EUR) volt 2023-ban[78].

A vállalkozások finanszírozási forrásai és a bankok szerepe

A magyarországi cégek az uniós átlagnál valamivel nagyobb mértékben támaszkodnak a banki finanszírozásra, és az uniós átlagnál jóval kevésbé a tőkepiacra. Konkrétabban, 2023 végén a hiteleken keresztül történő banki finanszírozás a magyar nem pénzügyi vállalatok összes finanszírozási forrásának 31,2 %-át tette ki (uniós átlag: 27,2 %), míg a tőzsdén jegyzett részvények és a kötvények a finanszírozási forrásoknak csupán 6,7 %-át képviselték (uniós átlag: 23,8 %). Magyarországon a nem pénzügyi vállalatok finanszírozásának teljes összege a GDP 164,9 %-ának felelt meg, ami lényegesen alacsonyabb a GDP 230,3 %-át kitevő uniós átlagnál (lásd az A5.4. ábrát).

A magyar cégek európai társaikhoz hasonlóan mindenekelőtt önfinanszírozásra támaszkodnak. Az EBB 2024. évi beruházási felmérése szerint a magyar vállalkozások 67 %-a belső finanszírozásból fedezi beruházási igényeit, ami csaknem megegyezik a 66 %-os uniós átlaggal[79]. Ugyanakkor a magyar cégek 73 %-a véli úgy, hogy az elmúlt három évben megfelelő összegben ruházott be (ez elmarad a 80 %-os uniós átlagtól), míg 18 %-uk szerint beruházási tevékenységük nem volt elégséges (ez meghaladja a 14 %-os uniós átlagot). Összességében tehát elmondható, hogy a legtöbb magyar vállalkozás nem észlel jelentős beruházási hiányt[80].

A5.4. ábra: **A nem pénzügyi vállalatok finanszírozásának összetétele a GDP %-ában**

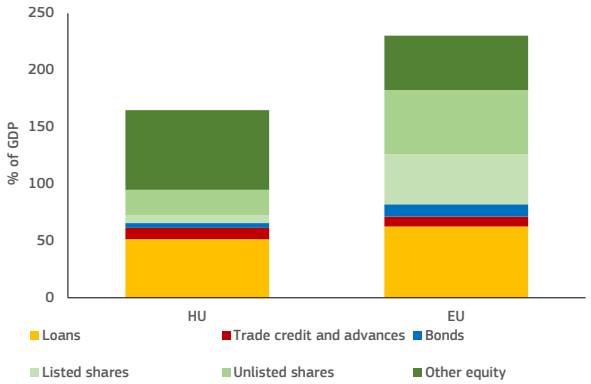

(1) Tárgyidőszak: 2023.
Forrás: Eurostat

A háztartási hitelezés felgyorsult, és ez a trend várhatóan folytatódni fog. A lakossági hitelek kiigazított éves növekedési rátája a 2023. évi 2,7 %-ról 2024 harmadik negyedévében 7,9 %-ra emelkedett. Ez a növekedés az alapvető makrogazdasági tényezők javulásának, a megreformált családtámogatási programnak (CSOK Plusz hitelprogram) és a fogyasztási hitelezés bővülésének tudható be[81]. A Magyar Nemzeti Bank 2024. októberi banki hitelezési felmérése szerint a lakossági szegmensben a fedezetlen hitelek iránti kereslet várhatóan nem fog tovább nőni, míg a lakáshitelek iránti kereslet a következő hat hónapban ismét emelkedhet[82].

76 MNB (2024): Biztosítási, pénztári, tőkepiaci kockázati és fogyasztóvédelmi jelentés, 48. o.

77 MNB (2024): Biztosítási, pénztári, tőkepiaci kockázati és fogyasztóvédelmi jelentés, 47. o.

78 MNB (2024): Biztosítási, pénztári, tőkepiaci kockázati és fogyasztóvédelmi jelentés, 49. o.

79 EBB (2024): 2024. évi beruházási felmérés, 29. o.

80 Ugyanott., 7. o.

81 MNB (2024): Pénzügyi Stabilitási Jelentés, 2024. november, 28. o.

82 MNB (2024): Hitelezési folyamatok – 2024. november.

A vállalati hitelezés lassulásával párhuzamosan a kilátások is visszafogottak maradtak. A nem pénzügyi vállalatok esetében az éves hitelnövekedési ráta a 2023. évi 6,2 %-ról 2024 harmadik negyedévében 3,1 %-ra csökkent (a különösen kkv-kra jellemző) elégtelen kereslet miatt[83]. Az MNB 2024. októberi banki hitelezési felmérése szerint a hazai vállalatok beruházási tevékenységét főként a visszafogott fogyasztói kereslet, az infláció elhúzódó hatásai és a bizonytalanság mérséklik. Ami a következő hat hónapot illeti, a bankok nem számítanak a hosszú lejáratú hitelek (jellemzően beruházási hitelek) iránti kereslet növekedésére[84].

Tőkepiac és a lakossági befektetők részvétele

A magyar tőkepiac továbbra is alulfejlett. Magyarország első számú értéktőzsdéje a Budapesti Értéktőzsde (BÉT), amelyen mintegy 155, tőzsdén jegyzett társaság szerepel[85]. A BÉT minősített többségi tulajdonosa a Magyar Nemzeti Bank. A BÉT teljes éves árbevétele 2024 első félévében 23 %-kal alacsonyabb volt az egy évvel korábbinál[86]. A BÉT legfontosabb szegmense a részvénypiac, amely 2024 első félévében a kereskedési bevételek mintegy 90 %-át tette ki, míg a második legnagyobb kereskedési bevételt a származtatott termékpiac generálta[87]. A BÉT emellett multilaterális kereskedelmi rendszert (MTF) működtet a kkv-k számára BÉT Xtend néven, illetve új másodpiaci szegmenssel – a BÉT Xbond-dal – is rendelkezik, amely a kötvények számára biztosít másodlagos piacot. A kkv-k körében a tőkefinanszírozás aránya rendkívül alacsony: a 2024. évi SAFE-felmérésben a magyar kkv-knak csupán 3 %-a nyilatkozott úgy, hogy a tőkefinanszírozás releváns számára, szemben a 12 %-os uniós átlaggal[88].

Bár a tőkepiac fellendítésére nincs átfogó kormányzati stratégia, a pénzügyi szektor fontos nemzeti szereplőinek jóvoltából bevezetésre került néhány ágazatspecifikus stratégia. A korábbi 2016–2020-as stratégiára[89] építve a BÉT új stratégiát dolgozott ki a 2021–2025-ös időszakra a tőkepiac szerepének további növelése érdekében (pl. a környezeti, társadalmi és irányítási szempontok előmozdítása mind a részvény-, mind a kötvényosztályokban, a közép- és kelet-európai régió együttműködési lehetőségeinek feltárása, valamint az informatikai innováció és biztonság javítása)[90]. 2018-ban az MNB hétpontos stratégiai jelentést fogadott el a magyarországi biztosítási ágazat előmozdítására. A hét pont és cél a következő: i. széleskörű öngondoskodás (pl. az életbiztosítások és az önkéntes nyugdíjpénztári szerződések lefedettségének és a szerződések számának növelése); ii. felzárkózó piacméret (pl. a bruttó díjbevétel GDP-hez viszonyított arányának növelése); iii. versengő piac – erősödő verseny; iv. hatékony értékesítés (pl. innovatív csatornák használata online értékesítés révén); v. mérethatékony intézmények, vi. tisztességes és versenyképes jövedelmezőség; és vii. tőkeerős biztosítók[91]. Az MNB minden évben szorosan nyomon követi, hogy milyen haladást sikerült elérni e hét cél vonatkozásában.

A magyar háztartások megtakarítási rátája magas. A háztartások pénzügyi eszközeik többségét államkötvényekben és befektetési alapokban tartják, de van még tere a további fejlődésnek. A tőkefedezeti kiegészítő nyugdíjrendszerek kiépítésének ösztönzése pozitívan járulna hozzá i. a nyugellátások fenntarthatóságához és megfelelőségéhez; ii. a tőkebefektetésekhez; iii. a finanszírozáshoz való hozzáféréshez; iv. a növekedéshez; és v. az innovációhoz. 2023-ban a magyar háztartások készpénz- és betétállománya az átlagosnál alacsonyabb volt, és a háztartások eszközeinek közel egynegyedét (21,4 %-át) tette ki a 32,3 %-os uniós átlaghoz képest (a betétek egy részét vélhetően a belföldi államkötvények váltották fel,

83 MNB (2024): Pénzügyi Stabilitási Jelentés, 2024. november, 22. o.

84 MNB (2024): Hitelezési folyamatok – 2024. november.

85 BÉT (2024): Féléves jelentés – 2024. június, 2. o.

86 BÉT (2024): Féléves jelentés – 2024. június, 3. o.

87 BÉT (2024): Féléves jelentés – 2024. június, 7. o.

88 Európai Bizottság (2024): Data and Surveys – SAFE, Results by country, T27.

89 BÉT (2015): A Budapesti Értéktőzsde 2016–2020-as stratégiájának fő irányai
.

90 BÉT (2020): BÉT Stratégia 2021–2025.

91 MNB (2018): A biztosítási szektor 10 éves jövőképe 7 pontban; lásd még MNB (2024): Biztosítási, pénztári, tőkepiaci kockázati és fogyasztóvédelmi jelentés, 19. o.

nagy valószínűséggel az e kötvényekre vonatkozó adómentességek miatt). 2023-ban a háztartások pénzügyi eszközeik 37,1 %-át három eszközkategóriában: i. nyugdíjpénztárakban; ii. befektetési alapokban, és iii. közvetlenül pénzügyi befektetési eszközökben[92] tartották. Ez még mindig elmarad a 45,4 %-os uniós átlagtól (lásd az A5.5. ábrát). Magyarországon a háztartások közvetlen és közvetített lakossági befektetései 2022-ben 52 %-ot tettek ki (uniós átlag: 56,2 %), ami meglehetősen magasnak minősül.

A befektetések adóztatása előnyben részesít bizonyos befektetéseket, ami akadályozza a tőkepiacok szélesebb körű fejlődését. 2022-ben a magyar kormány megkezdte az adómentes hosszú lejáratú kötvények kibocsátását a lakossági befektetők számára, miközben (2023 júliusától kezdődően) 15 %-ról 28 %-ra emelte az alapokra és betétekre kivetett forrásadót[93]. A hosszú távú megtakarítások (betétek, befektetési jegyek és egyéb értékpapírok, amelyeket legalább öt évig külön megtakarítási számlán tartanak) szintén adómentesek voltak. Emellett egy új rendelet értelmében 2023 októberétől a bankoknak tájékoztatniuk kell ügyfeleiket arról a potenciális veszteségről, amelyet az államkötvényekbe való befektetés helyett pénzük készpénzben való tartása okozhat[94]. Mindent egybevetve, amíg az államkötvényekhez való közvetlen hozzáférés adómentes, nehéz a lakossági ügyfeleket (egyébként nagy többségben szintén államkötvényekre támaszkodó) biztosítási termékek vagy befektetési alapok felé terelni. Indokolt lehet a lakosság pénzügyi piacokon való részvételét elősegítő ösztönzők szélesebb körű felülvizsgálata is.

A5.5. ábra: **A háztartások pénzügyi eszközeinek összetétele egy főre és a GDP %-ában**

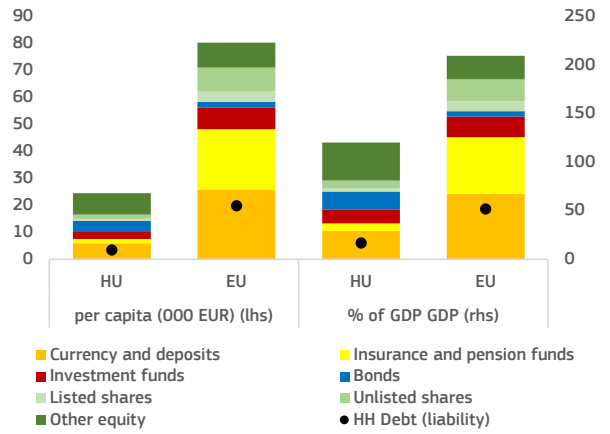

(1) Tárgyidőszak: 2023.
Forrás: Eurostat

A belföldi intézményi befektetők szerepe

A magyar alapkezelői ágazat meglehetősen kis méretű, és az alapkezelők befektetési stratégiája jellemzően konzervatív. 2024 harmadik negyedévében a befektetési alapok nettó eszközértéke Magyarországon 19 611,4 milliárd HUF (49,6 milliárd EUR) volt[95]. 2024 harmadik negyedévében a befektetési alapok eszközértékének legnagyobb része kötvényekben (29,9 %) összpontosult, ezt követték az ingatlanalapok (17,4 %), a magántőkealapok (12,1 %), az abszolút hozamú alapok (9,4 %), a vegyes értékpapíralapok (8 %), a részvényalapok (5,7 %), a pénzpiaci alapok (2,4 %) és a kockázatitőke-alapok (0,1 %)[96]. 2023-ban és 2024-ben a magyar kormány új eszközallokációs szabályokat vezetett be a befektetési alapokra vonatkozóan, így többek között kötelező kvótát írt elő, amely szerint a befektetési alapoknak a portfóliójuk legalább 5 %-át (és bizonyos alapok esetében további 3 %-ot rövid lejáratú

92 A bontás a következő: kötvények 15,5 %, befektetési alapok: 11,7 %, biztosítási és nyugdíjtermékek 6,4 %, tőzsdei részvények: 2,8 %.

93 EFAMA (2024): Household Participation in Capital Markets, 2024. január, 42. o.

94 EFAMA (2024): Household Participation in Capital Markets, 2024. január, 42. o.

95 MNB (2024): Time series of investment funds (A befektetési alapok idősora), 2024. III. negyedév.

96 MNB (2024): Time series of investment funds (A befektetési alapok idősora), 2024. III. negyedév. A 2024. július 1-jén hatályba lépett 55/2024. Korm. rendeletértelmében befektetési alap négy fő típus szerint hozható létre az alábbi elsődleges eszközkategóriák szerint: értékpapíralap, ingatlanalap, kockázati tőkealap és vegyes alap (a négy típuson belül összesen tizennégy befektetésialap-kategória létezik).

értékpapírok formájában) magyar államkötvényekbe kell befektetniük[97].

A magyar biztosítási ágazat kis méretű, és a biztosítók befektetési stratégiája jellemzően konzervatív. 2024 második negyedévében a biztosítási ágazat eszközállományának 43,4 %-át tartotta államkötvényekben (szemben az Európai Gazdasági Térség egészében mért 19 %-kal)[98], míg a készpénz és a betétek 4,7 %-ot tettek ki. A befektetési alapok 42,1 %-ot képviseltek a befektetéseikben (ennek 63,1 %-a részvényalapokba, 0,1 %-a pedig magántőkealapokba került)[99]. A biztosítók befektetési portfóliójának 4,7 %-át részvények, 3,2 %-át vállalati kötvények, 1,5 %-át pedig ingatlanok tették ki. A belföldi eszközök az összes befektetésük 79 %-át képviselték[100].

A belföldi nyugdíjalapok konzervatív befektetési profillal rendelkeznek, és kiemelt hangsúlyt fektetnek a kötvényekre. Mint korábban említettük, Magyarország állami nyugdíjrendszere felosztó-kirovó elven működik és valamennyi munkavállalóra kiterjed, míg a kötelező magánnyugdíjpénztárakat 2010-ben lényegében felszámolták. Ami az önkéntes nyugdíjpénztárakat illeti, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok a nyugdíjpénztárak teljes eszközértékének 54,3 %-át tették ki (ennek közel fele belföldi értékpapír volt), míg a befektetési alapok 32,7 %-ot (a kockázati tőkealapokat is beleértve), a részvények 9,7 %-ot, a bankbetétek pedig 1,6 %-ot képviseltek a befektetésekben[101]. Mindent összevetve egy fejlettebb nyugdíjágazat elősegítené a belföldi tőkepiac további fejlődését.

A nyugdíjpénztárak rendkívül alacsony mértékben finanszíroznak induló innovatív vállalkozásokat és kockázatitőke-befektetőket. A CEPS agytröszt egyik 2024. évi dokumentuma rámutatott arra, hogy a magyar nyugdíjpénztárak magántőke- és kockázatitőke-alapokban való részvétele 2007 és 2023 között a 0 %-hoz közelített, és egyike volt az EU-ban mért a két legalacsonyabb szintnek (lényegesen elmaradva a balti államokban mért 19 %-os vagy a skandináv tagállamokban regisztrált több mint 20 %-os részesedéstől)[102].

Az önkéntes magánnyugdíjpénztárakra vonatkozó közelmúltbeli kormányzati tervek akadályozhatják a tőkepiaci növekedést. 2024 októberében a magyar kormány bejelentette, hogy 2025-ben egyszeri intézkedésként lehetővé kívánja tenni a magánnyugdíj-megtakarítások lakhatási célú adómentes felhasználását. Egy közelmúltbeli javaslattervezet szerint az önkéntes nyugdíjpénztárakból származó megtakarítások teljes összegét felújításra, új jelzáloghitelekhez szükséges önerőre vagy meglévő jelzáloghitelek visszafizetésére lehet majd felhasználni[103]. Ez a terv a nyugdíjpénztári források (a nyugdíjcélú megtakarítások) lakásfelújításra vagy lakásvásárlásra való átcsoportosítását vonhatja maga után.

A kockázatitőke- és növekedésitőke-piac kiterjedtsége

A magyar kockázatitőke- és növekedésitőke-piac nem elég fejlett ahhoz, hogy kielégítse az innovatív vállalkozások finanszírozási igényeit. Az éves magántőke-befektetések nominális GDP-hez viszonyított értéke 2018-ban 0,25 %-ra nőtt, majd 2023-ban 0,05 %-ra csökkent (2023-ban az uniós átlag 0,41 % volt)[104]. Az éves kockázatitőke-befektetések nominális GDP-hez viszonyított értéke 2019-ben 0,10 %-ra nőtt, majd 2023-ban 0,03 %-ra esett vissza (az uniós átlag 0,05 % volt)[105]. Tekintettel a korlátozott magyarországi kockázatitőke- és magántőke-tevékenységre, a tőkét igénylő, korai szakaszban lévő innovatív vállalkozások tekintetében finanszírozási hiány áll

97 208/2023. Korm. rendelet az egyes befektetési alapok befektetési szabályairól és 55/2024. Korm. rendelet.

98 EIOPA, 2024, Biztosítási statisztikák.

99 EIOPA, 2024, Biztosítási statisztikák.

100 MNB (2024): Biztosítási, pénztári, tőkepiaci kockázati és fogyasztóvédelmi jelentés, 22. o.

101 MNB (2024): Time series of pension funds (A befektetési alapok idősora), 2024. III. negyedév.

102 CEPS (2024): Closing the gaping hole in the capital market for EU start-ups – the role of pension funds, 2. o.

103 Reuters, 2024. Hungary seeks housing boost from pensions ahead of 2026 election

104 Európai Bizottság (2024): Overview of CMU Indicators – 2024 Update (A tőkepiaci unió mutatóinak áttekintése – 2024. évi frissítés), 11. mutató.

105 Európai Bizottság (2024): Overview of CMU Indicators – 2024 Update (A tőkepiaci unió mutatóinak áttekintése – 2024. évi frissítés), 16. mutató.

A5.1. táblázat: **Pénzügyi mutatók**

		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024-Q3	EU
Banking sector	Total assets of MFIs (% of GDP)	95,3	92,3	90,4	106,5	109,0	108,2	100,2	96,7	248,4
	Common Equity Tier 1 ratio	14,2	16,7	15,8	15,9	17,7	16,9	17,6	18,8	16,6
	Total capital adequacy ratio	16,2	18,5	18,0	18,3	19,7	18,9	20,1	21,0	20,1
	Overall NPL ratio (% of all loans)	8,4	5,4	4,2	3,6	3,2	3,1	2,4	2,3	1,9
	NPL (% loans to NFC-Non financial corporations)	9,8	4,4	3,8	4,1	3,3	3,6	3,4	3,3	3,5
	NPL (% loans to HH-Households)	12,2	9,8	6,8	6,1	6,0	5,7	3,9	3,4	2,2
	NPL-Non performing loans coverage ratio	59,1	-	-	-	56,5	55,1	56,9	60,0	42,1
	Return on Equity[1]	14,5	14,7	14,3	7,6	12,7	12,1	21,2	21,3	10,0
	Loans to NFCs (% of GDP)	16,5	17,0	17,0	18,5	18,1	17,8	16,7	15,6	30,0
	Loans to HHs (% of GDP)	14,8	14,1	14,6	16,1	16,3	14,6	13,5	13,3	44,5
	NFC credit annual % growth	10,2	13,6	14,1	8,9	10,7	15,2	6,2	3,1	0,8
	HH credit annual % growth	2,6	7,3	16,6	14,3	15,1	8,0	2,7	7,9	0,7
Non-banks sector	Stock market capitalisation (% of GDP)	-	-	-	16,4	17,5	13,0	17,5	18,1	69,3
	Initial public offerings (% of GDP)	0,04	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	-	0,05
	Market funding ratio	35,2	33,1	32,5	35,7	40,1	39,8	37,8	-	49,6
	Private equity (% of GDP)	0,13	0,25	0,12	0,17	0,16	0,15	0,05	-	0,41
	Venture capital (% of GDP)	0,04	0,05	0,10	0,09	0,09	0,05	0,03	-	0,05
	Financial literacy (composite)	-	-	-	-	-	-	44,0	-	45,5
	Bonds (as % of HH financial assets)	12,4	12,7	15,3	15,1	14,5	13,6	15,5	-	2,7
	Listed shares (as % of HH financial assets)	1,7	1,5	1,7	1,8	2,5	2,5	2,8	-	4,8
	Investment funds (as % of HH financial assets)	10,3	9,2	8,2	7,8	8,7	9,3	11,7	-	10,0
	Insurance/pension funds (as % of HH financial assets)	9,3	8,4	8,3	7,8	7,3	6,2	6,4	-	27,8
	Total assets of all insurers (% of GDP)	7,0	6,3	6,3	6,5	5,8	4,5	4,8	5,0	54,8
	Pension funds assets (% of GDP)	-	-	-	-	-	-	-	-	23,4
	1-3 / 4-10 / 11-17 / 18-24 / 25-27	Colours indicate performance ranking among 27 EU Member States.								

(1) Évesített adatok.
A hitelbővülésre és a nyugdíjpénztárakra vonatkozó uniós adatok az euroövezet átlagára vonatkoznak.
Forrás: EKB, ESTAT, EIOPA, a DG FISMA CMU eredménytáblája, AMECO.

fenn (lásd az Innováció és vállalkozások című mellékletet).

Az induló vállalkozások finanszírozásának előmozdítását célozza néhány létező kezdeményezés. A Magyar Kockázati- és Magántőke Egyesület arról számolt be, hogy 2024 első félévében 40 vállalat 32 271 millió HUF-ban (81,6 millió EUR) részesült a kockázatitőke- és magántőkealapokból[106]. A befektetett összeg jelentősen (183,7 %-kal) nőtt, annak ellenére, hogy 2024 első félévében az ügyletek száma 21,6 %-kal alacsonyabb volt, mint 2023 első félévében. A távközlési ágazatban, az ingatlanágazatban, valamint az üzleti és ipari szolgáltatási ágazatban működő vállalatok 2024 első felében a teljes befektetett tőke 69,1 %-ában részesültek[107]. Az MNB innovációs központot hozott létre az innovátorokkal való közvetlen és rugalmas kapcsolattartás fórumaként, valamint szabályozói tesztkörnyezetet alakított ki, ahol az innovatív megoldások könnyebben tesztelhetők[108]. Eltérően azonban más tagállamoktól, nem létezik olyan átfogó jogi keret, amely az induló vállalkozások létrehozásának és növekedésének megkönnyítését célozná.

A zöld átállás finanszírozása

Magyarország zöld átállásának finanszírozási igényei kihívást jelenthetnek. A következő évtizedekben jelentős beruházásokra lesz szükség a klímasemlegesség 2050-ig történő eléréséhez[109]. A pénzügyi szektorban az MNB számos intézkedést hozott a zöld finanszírozás növekedésének előmozdítása érdekében; idetartozik a zöld tőkekövetelmény-kedvezmény program[110], a zöld jelzáloglevél-vásárlási program

106 Venture Capital and Private Equity update Hungary (A kockázati tőke és a magántőke helyzete Magyarországon) – 2024. I. félév

107 Venture Capital and Private Equity update Hungary (A kockázati tőke és a magántőke helyzete Magyarországon) – 2024. I. félév

108 MNB (2023). FinTech és Digitalizációs Jelentés.

109 Innovációs és Technológiai Minisztérium: Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia 2020–2050.

110 Ez a 2020. évi program tőkekövetelmény-kedvezményt biztosít a részt vevő bankok számára a környezeti szempontból fenntartható kitettségek, például zöld hitelek esetében.

és a növekedési hitelprogram zöld otthon programja[111]. Magyarországon a környezeti, társadalmi és irányítási célokat is tartalmazó kötvények kibocsátása 2024 első félévében a teljes kötvénykibocsátás mintegy 13 %-át tette ki, ami meghaladta a mintegy 8 %-os hároméves átlagot, és magasabb volt, mint a legtöbb uniós tagállamban[112].

Magyarország megkezdte a támogató szabályozási környezet megteremtését célzó hazai zöld tőkepiaci stratégia kidolgozását. 2020 júliusában Magyarország az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) és az Európai Bizottság segítségével fenntartható tőkepiaci stratégia kidolgozására irányuló projektet indított. A cél az volt, hogy támogassák a tőkepiacot a környezeti fenntarthatóságot előmozdító beruházások finanszírozásában, és lehetővé tegyék a „zöld" vállalatok számára, hogy kedvezőbb feltételekkel jussanak tőke- vagy kötvényfinanszírozáshoz[113].

Pénzügyi jártasság

Magyarországon az évek során javult a pénzügyi műveltség, amely jelenleg közelít az uniós átlaghoz. A pénzügyi műveltség elengedhetetlen a lakossági befektetők tőkepiaci részvételének előmozdításához, valamint ahhoz, hogy a kkv-k megismerkedjenek a banki finanszírozás alternatíváival. A 2023. júliusi Eurobarométer felmérés szerint a magyarok csupán 16 %-a rendelkezik magas szintű pénzügyi műveltséggel, míg 72 %-uk közepesen, a fennmaradó 12 % pedig alig jártas a pénzügyek terén (az uniós átlag sorrendben 18 %, 64 % és 18 %)[114]. Ennek megfelelően a pénzügyi műveltségre vonatkozó általános mutató (a pénzügyi ismeretekre és a pénzügyi magatartásra vonatkozó mutatók átlaga) 44 %-os, szemben a 45,5 %-os uniós átlagértékkel[115].

Magyarországon a kormány más állami és nem állami pénzügyi piaci szereplők kezdeményezései mellett részt vett a pénzügyi oktatás javításában. 2017-ben a Pénzügyminisztérium[116] 2023-ig tartó stratégiát és cselekvési tervet fogadott el a lakosság pénzügyi tudatosságának javítása érdekében. A pénzügyi piacon működő egyéb állami szervek (például az MNB) és a pénzügyi piacon működő nem állami szervezetek (például a Magyar Bankszövetség) különböző programokon és tevékenységeken keresztül próbálják javítani a pénzügyi tudatosságot. A pénzügyi ismereteket általános és középiskolákban is tanítják[117]. Többet lehetne tenni ugyanakkor a gyakorlati készségek elmélyítése, valamint a kkv-k pénzügyi jártassággal kapcsolatos kezdeményezésekbe való bevonása terén.

[111] Ez a két program az MNB 2021. évi zöld jegybanki eszköztár-stratégiájának részét képezi, és a zöld lakáshitelek támogatását célozza. MNB (2024): Zöld pénzügyi jelentés – 2024. május.

[112] AFME (2024): CMU Key Performance Indicators (A tőkepiaci unió fő teljesítménymutatói), 23. o.

[113] Kandrács Csaba (2023): A fenntartható gazdaság finanszírozása Magyarországon, lehetőségek és kihívások. Pénzügyi Szemle, 2023/1.

[114] Európai Bizottság (2023): , Eurobarométer gyorsfelmérés – Monitoring the level of financial literacy in the EU (A pénzügyi műveltség szintjének nyomon követése az EU-ban) – 2023. július, 17. o.

[115] Európai Bizottság (2024): Overview of CMU Indicators – 2024 Update (A tőkepiaci unió mutatóinak áttekintése – 2024. évi frissítés), 27. mutató.

[116] 2023 januárjában a pénzügyi tudatosság javításának feladatát a Gazdaságfejlesztési Minisztérium vette át.

[117] Hergár, Kovács, Németh (2024): A pénzügyi kultúra helyzete és fejlődése Magyarországon.

Magyarország intézményi kerete befolyásolja az ország versenyképességét. Az ország számára előnyös lenne a jogbiztonság növelése, a szabályozási gyakorlatok javítása, a jogszabályok egyszerűsítése és az adminisztratív terhek csökkentése. A 2024–2030-as időszakra szóló versenyképességi stratégia erre irányuló intézkedéseket tartalmaz. A magyar közigazgatás digitalizálási folyamatának középpontjában a felhasználóközpontúság áll, e folyamat azonban az uniós átlagnál lassabb ütemben halad. További kihívást jelent a magyar közigazgatás alacsony vonzereje. A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv számos reformot tartalmaz a korrupció elleni küzdelem, az igazságszolgáltatás és a jogalkotás minőségének javítása terén. A terv végrehajtása azonban jelentős késedelmet mutat.

Közmegítélés

A6.1. ábra: **Az igazságszolgáltatásba, a regionális/helyi hatóságokba és a kormányzatba vetett bizalom**

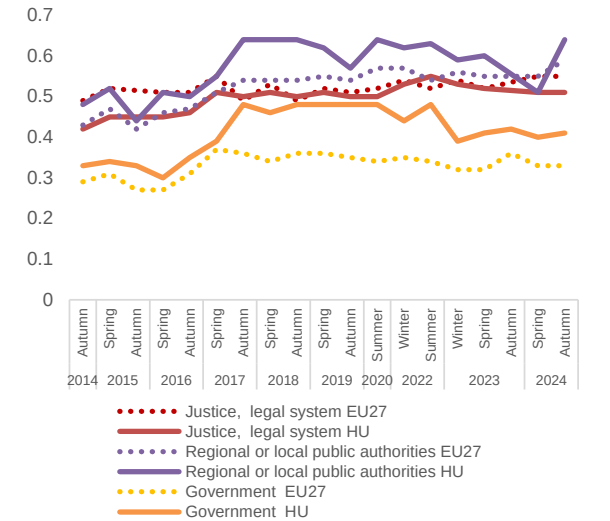

(1) EU-27 2019-től; korábbi EU-28
Forrás: Standard Eurobarométer felmérések

A közintézményekbe vetett bizalom továbbra is az uniós átlag felett maradt. A regionális és helyi önkormányzatok a többi intézményhez képest magasabb pontszámot értek el (A6.1. ábra). A magyar közigazgatásba vetett közbizalom növelésére szolgálna többek között a döntéshozatallal és a közpénzek felhasználásával kapcsolatos átláthatóság növelése, valamint a bürokrácia csökkentése[118]. A kormányzás érzékelt minősége változatlanul az uniós átlag alatti értékeken alakul[119]. A bizalom növelésére és a nyilvánossággal folytatott kommunikáció megkönnyítésére irányuló számos intézkedés végrehajtása van folyamatban. Ezen intézkedések közé tartozik a személyes ügyintézés, a mobilizált kormányablakok és a postahivatalok speciális közszolgáltatásai. Jelenleg zajlik olyan online szolgáltatások bevezetése, mint az elektronikus azonosítást és elektronikus kormányzati szolgáltatásokat kínáló digitális állampolgárság, az elektronikus ingatlan-nyilvántartás, valamint az áfabevallás automatizálása a vállalkozások számára (eÁFA). A 2024-ben elfogadott területfejlesztési törvény[120] célja, hogy kezelje az egyenlőtlenségeket, valamint növelje a regionális és helyi önkormányzatokba vetett bizalmat.

A jogszabályok minősége és a szabályozás egyszerűsítése

Magyarországon a jogszabályok kidolgozására és értékelésére irányuló folyamatok továbbra is elmaradnak az uniós átlagtól. A szabályozási eszközök, például a nyilvános konzultáció, az előzetes hatásvizsgálat és a hatályos szabályok felülvizsgálata terén elért teljesítmény lényegében megegyezik a törvények és a hierarchiában alattuk álló jogszabályok esetében, és kismértékű javulást mutat a 2021–2024-es időszakra nézve. Az érdekelt felek bevonása és a jogszabályok utólagos értékelése ugyanakkor továbbra is elmarad az uniós átlagtól. Javítani kell különösen az elsődleges és a másodlagos jogszabályokkal kapcsolatos nyilvános konzultációk módszertanán, szisztematikus alkalmazásán, átláthatóságán, kontrollján és minőség-ellenőrzésén. Emellett továbbra is jelentős mozgástér mutatkozik arra, hogy növeljék

118 Az európaiak reformszükségletekkel kapcsolatos nézeteinek megismerése – 2023. április – Eurobarométer felmérés, Országismertető.

119 Inforegio – Európai kormányzati minőségindex.

120 https://vehir.hu/cikk/73829-navracsics-tibor-a-kozigazgatas-varhato-fejleszteseirol-beszelt-veszpremben (megtekintve: 2025. január 13.).

A6.1. táblázat: **Magyarország. Az adminisztratív teher csökkentésével és egyszerűsítésével kapcsolatos, kiválasztott mutatók**

	Ex ante impact assessment of legislation		Ex post evaluation of legislation	
When developing new legislation, regulators are required to …	Identify and assess the impacts of the baseline or 'do nothing' option.	◑	Is required to consider the consistency of regulations and address areas of duplication.	●
	Identify and assess the impacts of alternative non-regulatory options.	●	Is required to contain an assessment of administrative burdens.	○
	Quantify administrative burdens of new regulations.	●	Is required to contain an assessment of substantive compliance costs.	○
	Quantify substantial costs of compliance of new regulations.	●	Compares the impact of the existing regulation to alternative options.	○
	Assess macroeconomic costs of new regulations.	●	Periodic ex post evaluation of existing regulations is mandatory.	○
	Assess the level of compliance.	○	Government uses stock-flow linkage rules when introducing new regulations (e.g., one-in one-out).	◑
	Identify and assess potential enforcement mechanisms.	○	A standing body has published an in-depth review of specific regulatory areas in the last 3 years.	●
			In the last 5 years, public stocktakes have invited businesses and citizens to assess the effectiveness, efficiency, and burdens of legislation.	○

● Yes / For all primary laws ◕ For major primary laws ◑ For some primary laws ○ No / Never

(1) Ez a táblázat az iREG-mutatók szabályozási költségekkel foglalkozó részhalmazát mutatja be. A mutatók az elsődleges jogszabályokra vonatkoznak.

Forrás: OECD (2025), Regulatory Policy Outlook 2025 [https://doi.org/10.1787/56b60e39-en] és Better regulation across the European Union 2025 (2025. évi szabályozási politikai kitekintés és Minőségi jogalkotás az Európai Unióban 2025-ben (előkészületben))

a jogszabályok utólagos értékelésének átláthatóságát, gyakoriságát, felügyeletét és minőség-ellenőrzését (lásd az A6.2. ábrát). 2025-

ben hatályba lépett a szabályozási hatásvizsgálat elvégzésére vonatkozó módszertan felülvizsgált változata. Magyarországon ezenfelül a jogszabályok elfogadásának medián ideje láthatóan elmarad az EU-27 országaiban mért

medián időtől (lásd az A6.3. ábrát). A kormány a 2024-es év egészére és egészen 2025

novemberéig ismét meghosszabbította a

veszélyhelyzetet, amely lehetővé teszi a kormány számára, hogy rendeletek útján eltérjen a törvényi rendelkezésektől. Ez korlátozza a nyilvános konzultációt, és gyengíti a jogbiztonságot.

A6.2. ábra: **A szabályozási politikára és a kormányzásra vonatkozó mutatók (iREG)**

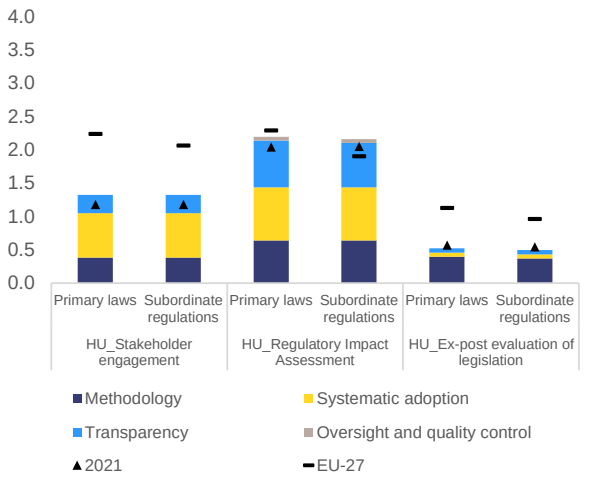

Forrás: OECD (2025), Regulatory Policy Outlook 2025 és Better regulation across the European Union 2025 (2025. évi szabályozási politikai kitekintés és Minőségi jogalkotás az Európai Unióban 2025-ben (előkészületben))

Folytatni kell a szabályozás egyszerűsítésére szolgáló mechanizmusok megerősítését. Így például a jogszabályok utólagos értékelése során nem szükséges foglalkozni a szabályozás következetességének vizsgálatával vagy a

párhuzamosságok kezelésével. A kormány ezenkívül a közelmúltban nem folytatott részletes vizsgálatot, illetve nyilvános értékelést bizonyos szabályozási területek, illetve jogszabályok tekintetében (lásd az A4.1. táblázatot).

A6.3. ábra: **A jogszabályok Országgyűlés általi elfogadásának medián ideje (napokban számítva)**

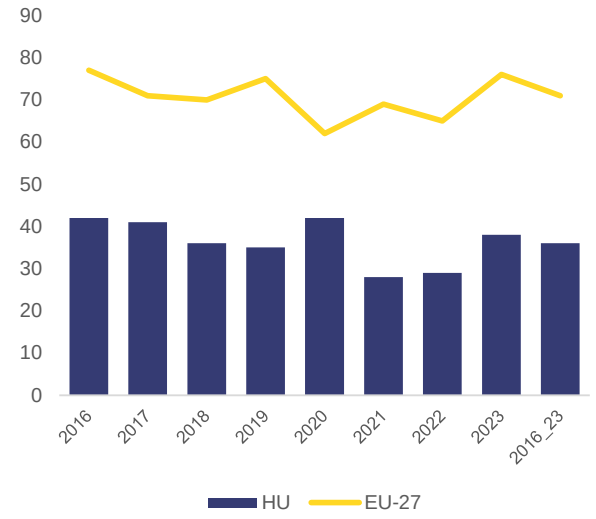

Forrás: Európai Bizottság (a magyar Országgyűlés internetes oldalai alapján)

Az OECD termékpiac-szabályozási mutatójából kitűnik, hogy Magyarország engedélyezési rendszere összhangban van számos – de nem az összes – bevált gyakorlattal. Így bár a kormány naprakész online nyilvántartást vezet az állami szervek által a vállalkozásokkal szemben előírt vagy a vállalkozások számára kibocsátott összes engedélyről, a kormányt egyetlen előírás sem kötelezi annak rendszeres értékelésére, hogy az ilyen engedélyeket továbbra is meg kell-e követelni, vagy azokat vissza kell-e vonni (lásd még a 4. mellékletet). Ezenfelül a B-READY[121] mutatók szerint jelentősen csökkenthető a tulajdonátruházáshoz, valamint az építési és környezetvédelmi engedély megszerzéséhez szükséges idő. 19 más uniós tagállammal ellentétben Magyarország nem rendelkezik a kifejezetten a termelékenységet fokozó szakpolitikákat előmozdító intézménnyel.

[121] Világbank 2024. Business Ready 2024. Washington, DC: Világbank. doi:10.1596/978–1-4648–2021–2.

Szociális párbeszéd

Magyarországon a szociális párbeszéd továbbra is korlátozott, különösen a közszférában. A versenyszféra és a kormány háromoldalú konzultációs fóruma (VKF) átláthatóságával és intézményi keretével kapcsolatban tapasztalt enyhe javulás ellenére továbbra sem kellően stabil a szociális párbeszéd általános kerete (lásd a 10. mellékletet). Ez részben a különböző tagsággal és funkciókkal rendelkező munkáltatói és munkavállalói képviseletek széttöredezettségének tudható be. Ráadásul azáltal, hogy a közalkalmazottak egyes csoportjainak megváltozott a foglalkoztatási jogviszonya, gyengült a kollektív érdekérvényesítési képességük. A munkaerőpiacot és a szociálpolitikákat érintő főbb kihívások és reformok kérdésében egyáltalán nem vagy csak korlátozott mértékben kerül sor a szociális partnerekkel folytatott konzultációra. Az ESZA+ támogatja a szociális partnerek kapacitásépítését[122].

[122] A magyarországi szociális partnerek európai szemeszterrel, illetve Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközzel kapcsolatos nemzeti szintű bevonásának elemzéséről lásd: Eurofound (2025), Az európai szemeszterhez kapcsolódó nemzeti szintű szociális kormányzás és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz.

A6.2. táblázat: **A digitális évtizedre vonatkozó, a digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutatóval nyomon követett célértékek**

		Hungary			EU-27	Digital Decade target by 2030
		2022	2023	2024	2024	EU-27
Digitalisation of public services						
1	**Digital public services for citizens**	**64**	**68**	**73**	**79**	**100**
	Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
2	**Digital public services for businesses**	**74**	**76**	**75**	**85**	**100**
	Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030
3	**Access to e-health records**	**na**	**80**	**86**	**79**	**100**
	Score (0 to 100)	2021	2022	2023	2023	2030

Forrás: A digitális évtized helyzetéről szóló 2024. évi jelentés

Digitális közszolgáltatások

Magyarországon A polgárok és a vállalkozások által igénybe vehető digitális közszolgáltatások elmaradnak az uniós átlagtól, különösen ami a vállalkozásokat illeti (A6.2. táblázat). Magyarország javulást mutat az EU digitális évtizedre vonatkozó, a polgároknak nyújtott digitális közszolgáltatásokkal kapcsolatos célértéke terén. 2023-ban 73 pontot ért el, míg az uniós átlagpontszám ugyanebben az évben 79 volt. A vállalkozásoknak nyújtott digitális közszolgáltatások terén Magyarország 75 pontot ért, szemben a 85 pontos uniós átlaggal. Ami az elektronikus egészségügyi dokumentációhoz való hozzáférést illeti, Magyarország viszonylag jól teljesít: 100 pontból 86 pontot ért el, ami jelentősen meghaladja a 79 pontos uniós átlagot. Ez a siker nagyrészt az EESZT (Elektronikus Egészségügyi Szolgáltatási Tér/EgészségAblak alkalmazás) fejlesztésének tudható be. Az egészségügyi dokumentációhoz hozzáférést biztosító új mobilalkalmazás az ország legelterjedtebb mobiltelefonos digitális közszolgáltatásává vált. Az e-egészségügy terén Magyarország hiányosságai elsősorban abban nyilvánulnak meg, hogy az ország nem tudja biztosítani az (előzetesen) bejelentett elektronikus azonosítással történő hitelesítést, valamint hogy a hozzáférést biztosító szolgáltatás nem felel meg a honlap-akadálymentesítésre vonatkozó iránymutatásoknak.

Az online közszolgáltatások igénybevétele nagyon magas (85 %, a 75,0 %-os uniós átlaggal szemben). Az elektronikus azonosítás használata ugyanakkor továbbra is alacsony. Az elmúlt 12 hónapban a polgárok csupán 31,5 %-a használta az elektronikus személyazonosítóját a magáncélú online szolgáltatásokhoz való hozzáféréshez, ami elmarad a 41 %-os uniós átlagtól[123]. Magyarország mind ez idáig nem hozta létre és nem jelentette be az eIDAS-rendelet szerinti, elektronikus azonosításra szolgáló rendszereket a jogi személyek tekintetében[124]. Ez azt jelenti, hogy a magyar vállalkozások nem tudják hitelesíteni magukat a más tagállamok által nyújtott közszolgáltatások igénybevétele céljából, beleértve az (egységes uniós digitális kapu részét képező) egyszeri adatszolgáltatás technikai rendszere által lehetővé tett szolgáltatásokat is[125].

Magyarország jelenleg véglegesíti az eredeti okmányok és adatok EU-n belüli zökkenőmentes, automatizált cseréjéhez szükséges infrastruktúrát. Magyarországnak további lépéseket kell tennie annak érdekében, hogy technikailag készen álljon az egyszeri adatszolgáltatás technikai rendszeréhez való csatlakozásra[126].

[123] Európai Bizottság. Digitális évtized 2024: Országjelentések.

[124] Európai Bizottság, eIDAS Dashboard.

[125] Európai Bizottság, Az egyszeri adatszolgáltatás elve: Áttörés az EU digitális egységes piaca számára.

[126] Európai Bizottság, Once-Only Technical System Acceleratormeter (Az egyszeri adatszolgáltatás technikai rendszere bevezetésének aktuális állapota).

Közszolgálat

Magyarország köztisztviselői kara viszonylag fiatal, a személyi állományon belül az uniós átlagnál magasabb arányban vannak jelen a 49 éves vagy annál fiatalabb személyek az 50 éves vagy annál idősebb személyekhez viszonyítva[127]. A felsőfokú végzettséggel rendelkező foglalkoztatottak aránya viszonylag alacsony, szemben a köztisztviselők felnőttoktatásban való magas részvételével.

A magyar közigazgatás alacsony vonzereje hatással lehet az általános teljesítményre. Az egyik legnagyobb kihívást az állami és a magánszektor közötti jelentős bérszakadék[128] jelenti, ami hozzájárul a személyzet magas, évi 20–30 %-os rotációjához[129]). A vonzerő hiányát súlyosbítja a távmunka korlátozott lehetősége: e téren Magyarország jóval az uniós átlag alatt teljesít. A probléma kezelését célozza a természetbeni juttatások rendszere. A rendszer a kedvezményes sport- és kulturális szolgáltatások mellett a pályakezdőket támogató és a munkavállalók jóllétére irányuló helyi programokat is magában foglal.

Integritás

Az uniós átlaghoz képest a vállalatok jóval nagyobb hányada tekinti a korrupciót olyan széles körben elterjedt problémának, amely hátráltatja az üzleti tevékenységet, illetve tartja kiemelt fontosságúnak a korrupcióellenes intézkedések időben történő és hatékony gyakorlati alkalmazásának biztosítását. Magyarországon a vállalatok 78 %-a tartja széles körben elterjedtnek a korrupciót (az uniós átlag 64 %), és 41 %-uk véleménye szerint jelent problémát a korrupció az üzleti tevékenység során (az uniós átlag 36 %)[130]. Ezenfelül a cégek pusztán 25 %-a véli úgy, hogy a magas rangú tisztviselő megvesztegetésén kapott személyeket vagy vállalkozásokat megfelelően megbüntetik (az uniós átlag 31 %)[131]. Továbbra sem történt előrelépés a magas szinten elkövetett korrupció elleni fellépéssel kapcsolatos eredmények javítása és a külföldi hivatalos személy megvesztegetésével szembeni jogérvényesítés terén[132]. A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv a korrupcióellenes keret megerősítésére irányuló több intézkedést tartalmaz. Továbbra is alapvető fontosságú ezen intézkedések kellő időben történő és hatékony gyakorlati alkalmazásának biztosítása. Magyarországon ezenfelül a közbeszerzés továbbra is olyan terület, ahol magas a korrupció kockázata. A vállalatok 29 %-a véli úgy (az uniós átlag 27 %), hogy az elmúlt három évben a korrupció miatt nem nyert közbeszerzési pályázaton vagy nem kötöttek vele közbeszerzési szerződést[133]. Az építőipari, egészségügyi, informatikai és kommunikációs szolgáltatások a jelek szerint szintén magas kockázatnak kitett területek[134]. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv a közbeszerzés területére vonatkozóan is számos kötelezettségvállalást tartalmaz.

Magyarország mind ez idáig nem szabályozta átfogó jelleggel a köztisztviselők lobbitevékenységét és a munkaviszony megszűnése utáni kötelezettségeit. A 2024–2025-ös időszakra szóló új Nemzeti Korrupcióellenes Stratégiában és intézkedési tervben a kormány kötelezettséget vállalt arra, hogy az Igazságügyi Minisztérium 2025. november 30-ig a lobbitevékenységről szóló törvényre vonatkozó jogalkotási javaslatot nyújt be, amely a forgóajtó-jelenségre vonatkozó szabályokat is tartalmaz majd. A lobbitevékenységre vonatkozó magyar szabályok továbbra is hiányosak, és nem kerül sor a meg nem felelés eseteinek rendszeres

[127] Eurostat. Employment by sex, age and economic activity (Foglalkoztatás nem, életkor és gazdasági tevékenység szerint).

[128] A hivatalos statisztikák szerint az általános bérszakadék összességében 12 %. Lásd a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) 2024-re vonatkozó adatait a következő internetes oldalakon: itt és itt.

[129] https://kormany.hu/hirek/a-hatekony-kozigazgatashoz-a-regiok-egyuttmukodesere-van-szukseg.

[130] Eurobarométer 543. gyorsfelmérés, Businesses' attitudes towards corruption in the EU (A vállalkozások korrupcióhoz való hozzáállása az EU-ban) (2024).

[131] Uo.

[132] Lásd a 2024. évi jogállamisági jelentés Magyarországra vonatkozó országspecifikus fejezetét, 20. o.

[133] Eurobarométer 543. gyorsfelmérés, Businesses' attitudes towards corruption in the EU (A vállalkozások korrupcióhoz való hozzáállása az EU-ban) (2024).

[134] Lásd a 2024. évi jogállamisági jelentés Magyarországra vonatkozó országspecifikus fejezetét, 25. és 26. o.

nyomon követésére, ami tisztességtelen előnyökhöz juttathat egyes vállalkozásokat. A foglalkoztatási viszony megszűnése utáni korlátozások és várakozási időszakok szabályozása még mindig nagyrészt széttagolt és korlátozott személyi hatályú, a szankciók végrehajtása pedig jórészt továbbra is hatástalan[135].

Igazságügy

Az igazságügyi rendszer összességében továbbra is hatékonyan működik. A polgári és kereskedelmi ügyekben kismértékben nőtt – a 2022. évi 134 napról 135 napra – az elsőfokú bíróságok ügyintézési ideje, de az még mindig a legalacsonyabbak között van az EU-ban. A közigazgatási ügyek elsőfokú elbírálásának becsült ideje tovább csökkent, és az továbbra is a legrövidebbek közé tartozik az EU-n belül (120 nap, szemben a 2022. évi 125 nappal). Az igazságügyi rendszer színvonala – a rendszer digitalizációját is beleértve – összességében kielégítő. A bíróságok számos digitális eszközzel rendelkeznek, többek között elektronikus ügyviteli rendszerrel, távközlési technológiával és biztonságos elektronikus kommunikációval. A béralap közelmúltbeli növekedése ellenére az érdekelt felek aggodalmukat fejezték ki az elfogadási eljárással kapcsolatban. A Bizottság nyomon követi az igazságszolgáltatás függetlenségének megerősítését célzó közelmúltbeli reform végrehajtását[136].

[135] Lásd a 2024. évi jogállamisági jelentés Magyarországra vonatkozó országspecifikus fejezetét, 21. és 22. o.

[136] A magyarországi igazságügyi rendszer teljesítményének részletesebb elemzéséről lásd a közelgő 2025. évi uniós igazságügyi eredménytáblát és a 2024. évi jogállamisági jelentést.

Magyarország jelentős kihívásokkal néz szembe a tiszta iparra való átállás és az éghajlatváltozás mérséklése terén: az akkumulátorgyártás terén elért eredmények ellenére a nettó zéró kibocsátási célt szolgáló szélesebb körű technológiák kapacitása korlátozott, és a meglévő szakpolitikai keret nem nyújt átfogó támogatást. Magyarország nagymértékben függ a kritikus fontosságú nyersanyagok behozatalától, ami jól mutatja az ország stratégiai autonómiával kapcsolatos sebezhetőségeit. Sürgős fellépésre van szükség az ipari kibocsátások kezelése, a hulladékgazdálkodás javítása és a körforgásos gazdasági gyakorlatok javítása érdekében, a közlekedés és az épületek okozta kibocsátások csökkentésére irányuló erőfeszítések mellett. Ez a melléklet áttekinti azokat a területeket, amelyek azonnali figyelmet követelnek Magyarország tiszta iparra való átállása és az éghajlatváltozás mérséklése során.

A zöld átálláshoz szükséges stratégiai autonómia és technológia

A nettó zéró kibocsátási célt szolgáló ipar

Magyarország az akkumulátorgyártás egyik vezető szereplője, de a nettó zéró kibocsátási célt szolgáló más technológiák területén a termelés továbbra sem kielégítő[137]**.** Az ország egyre jelentősebb szereplőként jelenik meg az elektromos járművekben használt akkumulátorok gyártásában: az akkumulátor- és tárolási technológiák tekintetében évi 40 és 42 GWh közötti gyártási kapacitással rendelkezik, ami a teljes uniós kapacitás mintegy 17–18 %-át teszi ki. Olyan kiemelkedő kínai akkumulátorgyártók bővítik tevékenységüket az országban mint az EVE Energy, a CATL és a Sunwoda. A kínai BYD vállalat új elektromosjármű- és akkumulátorgyártó létesítményt hozott létre Szegeden, amely 2025-ben kezdi meg működését.

Az akkumulátor-értékláncon belüli munkaerőhiány miatt a vállalatok egymástól, más értékláncoktól, illetve nem uniós országoktól próbálnak munkavállalókat szerezni. A szakképzési programok nem tudják biztosítani a szükséges készségeket.

Magyarország a hőszivattyú-alkatrészek, így a centrifugális szivattyúk, a hőcserélő egységek és az elektromos áramfejlesztő egységek versenyképes exportőre. Hatalmas lehetőségek rejlenek a belföldi piacban: a kormány célja, hogy 2030-ig legalább 100 000 (400 MW-ot termelő) hőszivattyúrendszert telepítsen. Ezzel szemben a fotovoltaikus napenergia esetében a termelési kapacitás évi 100 és 400 MW között mozog (ez megközelítőleg az uniós kapacitás 1–2 %-a). A napelemmodulok és -cellák kapacitási aránya ezen belül egyenlően oszlik meg.

A nettó zéró kibocsátási célt szolgáló technológiák bővítését támogató szakpolitikai keret az ágazati politikákra korlátozódik. A kormány az akkumulátorágazatot támogató különböző szakpolitikák részeként jelentős adókedvezményeket és támogatásokat nyújt, továbbá kidolgozta a Nemzeti Akkumulátor Iparági Stratégiát[138], amely az európai ellátási lánc kulcsfontosságú szereplőjévé kívánja tenni Magyarországot. Hiányzik ugyanakkor az ágazatot támogató, átfogó szabályozási keret. Nem történt előrelépés az ipari engedélyezés észszerűsítése, a nem árjellegű kritériumok árveréseken és közbeszerzéseken való bevezetése, illetve az innovációt előmozdító ipari klaszterek kialakítása irányában.

Magyarországnak ambiciózus tervei vannak a hidrogéniparral kapcsolatban, az ágazat azonban egyelőre gyerekcipőben jár. A Nemzeti Hidrogénstratégia (2021) felvázolja a hidrogénalapú gazdaság céljait, hangsúlyozva a zöldhidrogén-termelés szerepét az ipar dekarbonizációjában és a fenntartható közlekedésben. A stratégia célja, hogy az ország 2030-ra évi 36 000 tonna hidrogént termeljen. Mindeddig ugyanakkor nem hoztak jelentősebb intézkedéseket, és csupán a legnagyobb ipari fogyasztók és érdekelt felek indítottak kisebb projekteket.

Az autóipar átalakítása

[137] Európai Bizottság: Energiaügyi Főigazgatóság, The Net-zero manufacturing industry landscape across the Member States 2025 (A tagállamok nettó zéró kibocsátási célt szolgáló feldolgozóipari környezete 2025-ben).

[138] https://cdn.kormany.hu/uploads/document/c/c6/c61/c61e79e054c555b6e11fad171e99d0ad691a2b81.pdf.

Magyarország számára kiemelt fontosságú a gépjárműipar, amely a feldolgozóipari termelés jelentős részét és az export 15 %-át teszi ki[139]. Az ágazat 2023-ban mintegy 100 000 személyt foglalkoztatott. Nemzetközi szinten egyre nagyobb érdeklődés mutatkozik az ország iránt, különösen a kínai vállalatok részéről. Az elektromosjármű-gyártás növekedése jelentős beszállítókat vonz, beleértve a világ legnagyobb akkumulátorgyártóit is.

A jövőben jelentős kihívásokat jelentenek majd olyan külső tényezők, mint Magyarország elsődleges piacának, a német gazdaságnak a gyengülése. Az országban gyártott járművek jelentős részét az USA-ba exportálják, ami kiszolgáltatottá teszi az országot a nemzetközi geopolitikai változásokkal szemben.

Versenyképességének megőrzése érdekében a gépjárműipar megpróbál megoldást találni a munkaerő-problémákra. A gépjárműgyártók a munkaerőhiány és a magas munkaerőköltség jelentette kettős kihívással szembesülnek. 2024 harmadik negyedévében az előző év azonos negyedévéhez képest az EU-n belül Magyarországon emelkedtek a harmadik legnagyobb ütemben az órabérköltségek (+14,1 %)[140], folytatva az elmúlt évtizedben megfigyelt tendenciát. Az új gyárak sokszor nehezen találnak megfizethető helyi munkavállalókat, ezért Magyarország más régióiból vagy külföldről toboroznak munkavállalókat.

Magyarország gépjárműparkja elöregedett, a 20 évnél idősebb járművek aránya meghaladja a 20 %-ot[141]. Bár folyamatos az ország elektromos járművekre való átállása, a 2023-ban nyilvántartásba vett új járművek 75,7 %-a még mindig benzinüzemű volt (a hibrideket is beleértve).

Kritikus fontosságú nyersanyagok

Magyarország függ a zöld átállás szempontjából kulcsfontosságú szerepet betöltő, kritikus fontosságú nyersanyagok behozatalától. 2023-ban Magyarország importált nyersanyagoktól való függősége (24,1 %)[142] a közelmúltbeli enyhülés ellenére továbbra is meghaladta az uniós átlagot (22 %). 2018 és 2023 között az átlagos behozatali koncentrációs index[143] 0,2 volt, ami enyhén meghaladta az uniós átlagot (0,18). 2023-ban a nemfém ásványok, illetve a biomassza tekintetében a hazai anyagfelhasználás aránya[144] meghaladta[145] az uniós átlagot (62,4 %, illetve 25,9 %, szemben az uniós 54,4 %-kal, illetve 22,9 %-kal), ami Magyarország gazdaságának e konkrét nyersanyag-kategóriáktól függő helyzetét mutatja. Magyarország anyaglábnyoma[146] 2023-ban 15,7 tonna/főre emelkedett, ami meghaladja az uniós átlagot (14,2 tonna/fő). A perlitgyártásban betöltött vezető szerepe ellenére (az EU második, illetve a világ hatodik legnagyobb gyártója) az ország számos alapvető anyagból szorul behozatalra a belföldi termelés hiánya miatt. A kritikus fontosságú nyersanyagok közül legnagyobb mennyiségben többek között alumíniumot, kokszszént és folypátot importál[147].

A körforgásos gazdaság egyes ágazataiban tovább kell csökkenteni Magyarország kritikus fontosságú nyersanyagoktól való függőségét. Magyarországon az elmúlt évben csökkent az elektromos hulladékok és az elektronikusberendezési hulladékok újrafeldolgozási aránya[148], így az jelenleg némileg elmarad az uniós átlagtól (2022-ben 79,3 %, szemben az uniós 80,7 %-kal). Magyarország számára előnyös lenne az újrafeldolgozás fokozása, valamint a kritikus fontosságú

139 Ipar – Központi Statisztikai Hivatal.

140 Eurostat: Labour cost index – recent trends – Statistics Explained (Munkaerőköltség-mutató – közelmúltbeli tendenciák – Statistics Explained).

141 Newly registered electric cars by country | (Újonnan nyilvántartásba vett elektromos gépjárművek országonként) Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség honlapja.

142 Eurostat, dataset [env_ac_mid], 2024.

143 Concentration in selected raw materials, Import concentration index based on a basket of critical raw materials, based on COMEXT Data (A kiválasztott nyersanyagok koncentrációja, a kritikus fontosságú nyersanyagok kosarán alapuló behozatali koncentrációs index, a COMEXT-adatok felhasználásával).

144 Eurostat, Dataset [env_ac_mfa], 2024.

145 Európai Környezetvédelmi Ügynökség, Hungary 2024 circular economy country profile (Magyarország körforgásos gazdasággal kapcsolatos 2024. évi országprofilja), 2024. december.

146 Eurostat, dataset [cei_pc020], 2024.

147 Nyersanyag-információs rendszer – Országprofilok.

148 Eurostat, Dataset [cei_wm60], 2024.

nyersanyagok behozatalára való támaszkodás csökkentése. A járművek újrafeldolgozási és újrafelhasználási aránya[149] 2022-ben meghaladta az uniós átlagot (96,9 %, szemben 89,1 %-kal).

Az éghajlatváltozás mérséklése

Az ipar dekarbonizációja

A feldolgozóipar az összes üvegházhatásúgáz-kibocsátás kevesebb mint hatodát adja, kibocsátásintenzitása azonban – elsősorban a technológiai kibocsátások miatt – magas. Az ipari kibocsátások Magyarország teljes üvegházhatásúgáz-kibocsátásának 15 %-át adják, ami elmarad a 21 %-os uniós átlagtól[150]. 2022-ben a feldolgozóipar egy euro bruttó hozzáadott értékre vetítve 320 g Co2-egyenértéknek megfelelő üvegházhatású gázt bocsátott ki, ami közel 20 %-kal meghaladja az uniós átlagot. A feldolgozóipari termelés kibocsátásintenzitása 2017 óta 36 %-kal, az EU egészéhez képest (20 %) nagyobb mértékben csökkent. Magyarország ipari kibocsátásainak több mint fele (2022-ben 56 %-a) az ipari folyamatokhoz kapcsolódik (az EU-ban ez az érték 43 %), míg a fennmaradó rész az energiafelhasználással kapcsolatos.

A magyarországi feldolgozóipar technológiai kibocsátásának intenzitása – bár javulást mutat – továbbra is magas. 2017 és 2022 között Magyarországon a feldolgozóipari termelés technológiai és termékekkel kapcsolatos kibocsátásainak intenzitása a 23 %-os uniós átlagot meghaladó mértékben, 28 %-kal javult[151]. Ugyanebben az időszakban az energiafelhasználással kapcsolatos kibocsátások intenzitása 18 %-kal nőtt, ami csupán kismértékben haladja meg a 16 %-os uniós átlagot. Ebből fakadóan a magyarországi feldolgozóipar energiával összefüggő kibocsátásainak intenzitása – a bruttó hozzáadott érték egy eurójára vetített 134 g Co2-egyenértékkel – csaknem megegyezik az uniós adatokkal. A technológiai és a termékfelhasználással kapcsolatos kibocsátások intenzitása (172 g/EUR) továbbra is jóval meghaladja az EU egészében mért 99 g/EUR-t. Magyarországon 2017 és 2022 között 6 százalékponttal nőtt a villamos energia és a megújuló energiaforrások részaránya a feldolgozóipar végsőenergia-fogyasztásában, így 2022-ben ez az arány 46 % volt. A feldolgozóipari termelés energiaintenzitása ugyanakkor 9 %-kal, a bruttó hozzáadott érték egy eurójára vetítve 1,9 GWh-ról 1,8 GWh-ra csökkent.

A7.1. ábra: **A feldolgozóipar és az energiaigényes ágazatok üvegházhatásúgáz-kibocsátási intenzitása, 2022**

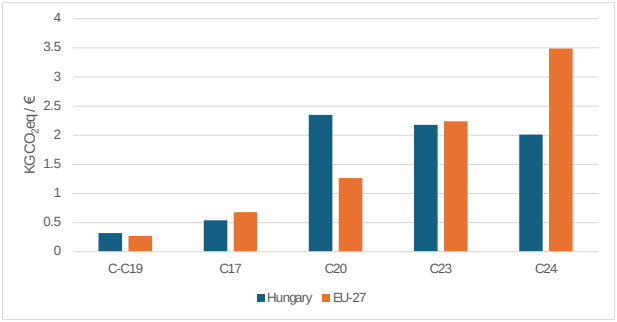

Forrás: Eurostat

Az utóbbi időben nyomás alá kerültek az energiaigényes ágazatok. Az energiaigényes iparágak[152] a magyar feldolgozóipar bruttó

[149] Eurostat, Dataset [env_waselvt], 2024.

[150] 2023-ban. A feldolgozóipar magában foglalja a NACE Rev. 2. (az uniós gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere) „C" nemzetgazdasági ágának valamennyi ágazatát. E szakasz további részében a feldolgozóiparra vonatkozó adatok – eltérő megjelölés hiányában – a NACE C nemzetgazdasági ágának ágazataira (a C19 ágazat – Kokszgyártás, kőolaj-feldolgozás kivételével) és a 2022. évre vonatkoznak. Az ebben a szakaszban szereplő összes adat az Eurostattól származik. Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményének közös jelentéstételi keretét (CRF) követő, az Eurostat által szintén közzétett adatok forrása az Európai Környezetvédelmi Ügynökség.

[151] Az energiafelhasználáshoz, az ipari folyamatokhoz és a termékfelhasználáshoz kapcsolódó bruttó hozzáadott érték üvegházhatásúgáz-kibocsátási intenzitásának számításához az üvegházhatású gázok kibocsátási jegyzékében szereplő, az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményének közös jelentéstételi formátumával összhangban álló adatokat használtuk fel, különösen a CRF1.A.2 – Feldolgozó- és építőipari tüzelőanyag-égetés, valamint a CRF2 – Ipari folyamatok és termékfelhasználás forráságazatok tekintetében. A CRF1.A.2. adatok hozzávetőleg a NACE C és E ágazatainak felelnek meg, a C-19 kivételével. A bruttó hozzáadott értékre vonatkozó adatokat (amelyeket mindkét intenzitás tekintetében a nevező tartalmaz) a fent említett ágazati lefedettséghez igazítottuk. Ezek az adatok tehát nem felelnek meg teljes mértékben az e szakasz más részében hivatkozott adatoknak.

[152] Nevezetesen papír, papírtermék gyártása (NACE C17 ágazat), vegyi anyag, termék gyártása (C20), egyéb nemfém ásványi termékek gyártása (C23; ez az ágazat magában foglalja a mindössze egyetlen ásványi eredetű anyaggal, így

hozzáadott értékének 11 %-át teszik ki. A magyarországi vegyipar bruttó hozzáadott értékre vetített kibocsátásintenzitása viszonylag magas (2,3 kg CO2-egyenérték/EUR-val a hetedik legmagasabb az EU-n belül). A nagy fogyasztók által fizetett villamosenergia-árak nagyon magas szintet értek el Magyarországon, ami nyomás alá helyezte az energiahatékonysági mutatókat[153]. 2024-re akár egyharmadával is csökkent a vegyipari termelés, valamint a fémalapanyagok és nemfém ásványi termékek gyártása. A papírgyártás stabil szinten maradt.

A7.2. ábra: **Feldolgozóipari termelés: összesen és kiválasztott ágazatok, index (2021 = 100), 2017–2023**

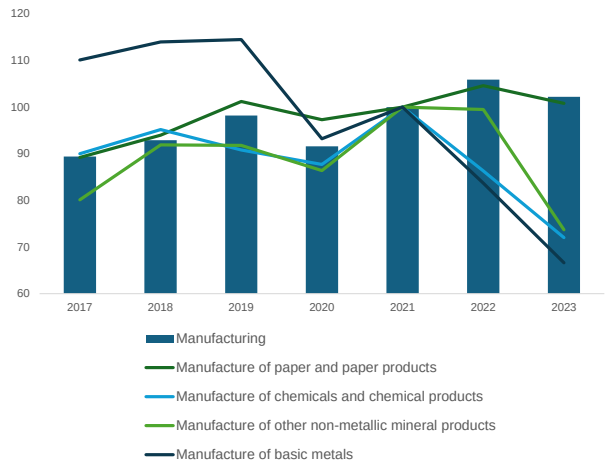

Forrás: Eurostat

Jóllehet Magyarország hozott bizonyos intézkedéseket az ipar dekarbonizációjának támogatására, ennél többre van szükség. Magyarország ösztönzi a megújulóenergia-ellátás és az energiatárolás fejlesztését az ipari parkokban. A villamosenergia-piaci szereplők szintén megkezdték a megújulóenergia-adásvételi megállapodások kidolgozását. Ezeket az intézkedéseket ki kellene egészíteni a gyártási folyamatok energiahatékonyságának javítására és a vállalkozások tisztább technológiákra való átállásának elősegítésére irányuló célzott támogatással, többek között keresleti oldali intézkedések révén.

Kibocsátáscsökkentés a közös kötelezettségvállalás hatálya alá tartozó ágazatokban

Magyarország az előrejelzések szerint teljesíti a 2030-ra vonatkozó, közös kötelezettségvállalás hatálya alá tartozó célját, amennyiben elfogadja és végrehajtja az éghajlatváltozás mérséklésével kapcsolatban tervezett kiegészítő intézkedéseket[154]. 2023-ban Magyarország közös kötelezettségvállalás hatálya alá tartozó ágazatainak üvegházhatásúgáz-kibocsátása várhatóan 14,7 %-kal lesz alacsonyabb a 2005. évi szintnél. A 2030-ra vonatkozó előrejelzések szerint a jelenlegi szakpolitikák 15,2 %-kal csökkentik az említett kibocsátásokat a 2005-ös szinthez képest. A Magyarország végleges aktualizált nemzeti energia- és klímatervében (NEKT) figyelembe vett további szakpolitikák az előrejelzések szerint további 9,8 százalékpontos csökkenést eredményeznek. Magyarország tehát az említett intézkedések elfogadását és végrehajtását követően várhatóan 6,3 százalékponttal túlteljesíti a vállalaselosztási célját (–18,7 %)[155].

Magyarországon különösen nagy szükség van a közlekedés és az épületek dekarbonizációjára irányuló mihamarabbi fellépésre. 2005 és 2023 között a közúti

például üveggel, kerámiatermékekkel, burkolólapokkal, cementtel és gipsszel kapcsolatos feldolgozóipari tevékenységeket), valamint fémalapanyagok gyártása (C24). Ezek az iparágak mind a mai napig – különböző arányokban – energiaigényesek – azaz mind a helyszínen, mind pedig vásárolt villamos energia formájában sok energiát fogyasztanak –, illetve nagy mennyiségben bocsátanak ki üvegházhatású gázokat.

153 A nem háztartási fogyasztók jelenleg Magyarországon fizetik az egyik legmagasabb villamosenergia-árat az EU-ban. Az energiaárak részletes elemzéséről lásd a megfizethető energiára való átállásról szóló 8. mellékletet.

154 A nemzeti üvegházhatásúgáz-csökkentési célértéket az (EU) 2023/857 rendelet (közös kötelezettségvállalási rendelet) határozza meg. Ez a rendelet az épületekre (fűtés és hűtés); a közúti közlekedésre és a mezőgazdaságra; a hulladékokra; valamint a kisiparra (az úgynevezett vállaláselosztási ágazatok) együttesen alkalmazandó.

155 A 2023. évi közös kötelezettségvállalási rendelet hatálya alá tartozó kibocsátások becsült jegyzékadatokon alapulnak. A végleges adatok megállapítására átfogó felülvizsgálatot követően, 2027-ben kerül majd sor. A jelenlegi szakpolitikák (meglévő intézkedések) és a további szakpolitikák (kiegészítő intézkedések) hatásait figyelembe vevő előrejelzések Magyarország aktualizált nemzeti energia- és klímatervének végleges változatában foglaltak szerint.

közlekedésből származó üvegházhatásúgáz-kibocsátás Magyarországon 17 %-kal nőtt, míg az EU egészében 5 %-kal csökkent. Ezekben az ágazatokban az éghajlatváltozás mérséklésére irányuló intézkedések fokozása segítene megvédeni a magyarországi háztartásokat, vállalkozásokat és közlekedési felhasználókat a várható szén-dioxid-kibocsátási ár hatásaitól.

A7.3. ábra: **A közös kötelezettségvállalás hatálya alá tartozó ágazatok üvegházhatásúgáz-kibocsátása 2005-ben és 2023-ban**

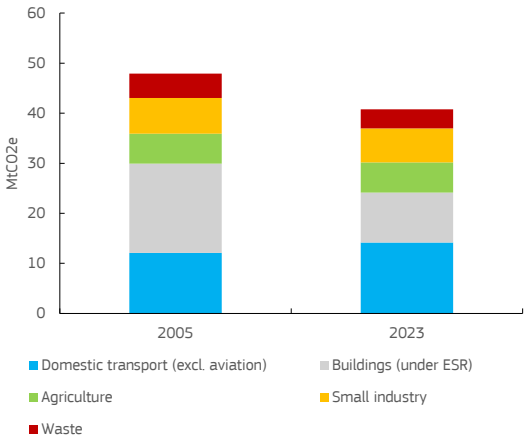

Forrás: Európai Környezetvédelmi Ügynökség

Fenntartható ipar

A körforgásos gazdaságra történő átállás

További szakpolitikák révén fokozni kell a gazdaság körforgásos jellegét. Az erőforrás-termelékenység 2023-ban 1,33 EUR/kg-ra nőtt, de az továbbra is az uniós átlag (2,74 EUR/kg) alatt maradt. A körforgásos anyagfelhasználási arány 2023-ban az uniós átlag alatt maradt (5,9 %, szemben az uniós 11,8 %-kal). 2023 májusában az OECD „Towards a National Circular Economy Strategy for Hungary" (Úton Magyarország körforgásos gazdaságot célzó nemzeti stratégiája felé)[156] című jelentése olyan intézkedéseket javasolt a körforgásos gazdaságra való átállás támogatására, mint a települési biohulladék elkülönített gyűjtésére irányuló további gazdasági ösztönzők biztosítása azáltal, hogy a háztartási hulladékokra vonatkozó díjakat a kidobott hulladék mennyiségén alapuló díjszabás szerint állapítják meg, és növelik a hulladéklerakókra kivetett adókat. Az OECD jelentésében foglalt felhívásnak megfelelően folyamatban van a körforgásos gazdaságra vonatkozó nemzeti stratégia kidolgozása.

Magyarország egyre rosszabb teljesítményt mutat a hulladékgazdálkodás terén. Magyarország kevesebb hulladékot termel, mint az uniós átlag: 2023-ban 429 kg/fő települési hulladék keletkezett (szemben az 511 kg/fő uniós átlaggal), de az ország továbbra is számos negatív tendenciát mutat (lásd az A7.4. ábrát). A települési hulladék újrafeldolgozási aránya a 2019. évi 37,4 %-ról 33,4 %-ra csökkent 2023-ban (míg az uniós átlag 48,7 % volt), a műanyag csomagolási hulladék újrafeldolgozási aránya pedig 28 %-ra csökkent 2022-ben (míg az uniós átlag 41 % volt). Magyarország nem teljesítette a 2020-ra vonatkozó uniós újrafeldolgozási célértékeket, és jelentős erőfeszítésekre lesz szükség a települési hulladék újrahasználatra és újrafeldolgozásra való előkészítésével, valamint a műanyag és üveg csomagolási hulladék újrafeldolgozásával kapcsolatos célértékek eléréséhez, amit 2030-ra halasztottak. Magyarország esetében emellett fennáll a kockázata annak, hogy nem teljesíti a 2035-re kitűzött azon célt, hogy a keletkező települési hulladék legfeljebb 10 %-át helyezzék el hulladéklerakóban (2023-ban ez az arány 54 % volt). Az építési és bontási hulladék újrafeldolgozási aránya[157] 2022-ben kismértékben, 22,2 %-ra nőtt (az uniós átlag 79,8 %).

Magyarország nem eszközöl megfelelő mértékű beruházásokat a körforgásos gazdaságra való átállásba. Magyarországon a körforgásos gazdaságra való átállás – a hulladékgazdálkodást is beleértve – becslések szerint[158] évi összesen legalább 316 millió EUR értékű további beruházást igényelne, ami Magyarország GDP-jének 0,19 %-át, illetve a környezetvédelmi ágazat beruházási igényeinek 12,9 %-át teszi ki. Magyarország számára előnyös lenne a szelektív gyűjtési, válogatási és újrafeldolgozási infrastruktúrába való beruházáshoz szükséges gazdasági eszközök további végrehajtása.

[156] OECD, Towards a National Circular Economy Strategy for Hungary (Úton Magyarország körforgásos gazdaságot célzó nemzeti stratégiája felé), OECD Publishing, Párizs, 2023.

[157] A következő adatok alapján: Eurostat, dataset [env_wastrt__custom_13270296], 2024.

[158] A környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálata, 2025.

Szennyezőanyag-mentes ipar

Magyarország a légszennyezés egészségügyi hatásai által leginkább érintett tagállamok közé tartozik. A légszennyezés egészségügyi hatásai[159] miatt elveszett életévek száma 2022-ben 90 032 volt. Becslések szerint ([160]) minden évben mintegy 8 600 haláleset vezethető vissza a finomrészecskékre ($PM_{2.5}$), 1 300 a nitrogén-dioxidra (NO_2) és 2 000 a talajközeli ózonra (O_3). A légszennyezés fő forrásai között említhetők az ipari folyamatok és a kapcsolódó tevékenységek (közlekedés, energiatermelés és hulladékkezelés), valamint a fűtési rendszerek. Magyarország számára előnyösek lennének az energiahatékonyságot a légszennyezés mérséklésével összekapcsoló intézkedések. Az ipari tevékenységből származó légszennyező anyagok kibocsátásának intenzitása az uniós átlagnál nagyobb mértékben okozott egészségkárosodást és környezetkárosítást Magyarországon: 2021-ben a kár 1 000 EUR bruttó hozzáadott értékre (GVA) vetítve 37,8 EUR volt[161], szemben az 1 000 EUR GVA-ra vetített 27,5 EUR uniós átlaggal.

A7.4. ábra: **A települési hulladék kezelése**

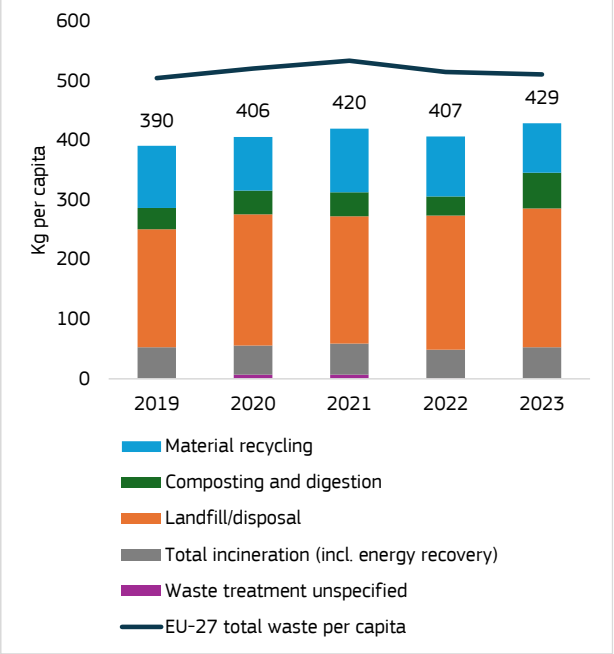

Forrás: Eurostat

A levegőminőség komoly aggodalomra ad okot, miközben az ipar továbbra is nagy mennyiségben bocsát ki szennyező anyagokat. Annak ellenére, hogy egyes szennyező anyagok esetében kedvező irányú folyamatok figyelhetők meg, a helyzet számos anyag esetében romlott. 2010 és 2022 között a PM_{10} ipari kibocsátása 174 %-kal, a kadmium (Cd), a higany (Hg) és az ólom (Pb) kibocsátása pedig 449 %-kal nőtt. Ezzel az összes tagállam közül Magyarországon volt a legnagyobb a növekedés. Magyarország nem teljesíti a 2020-2029-es időszakra vonatkozó kibocsátáscsökkentési kötelezettségvállalásait[162] az ammónia (NH_3) és a $PM_{2.5}$ tekintetében, továbbá az előrejelzések szerint a 2030-on túli időszakra vonatkozóan nem fogja teljesíteni az NO_x-re, a nem metán illékony szerves vegyületekre, az NH_3-ra és a $PM_{2.5}$-re vonatkozó kötelezettségvállalásait. Becslések szerint[163] összesen legalább évi 512 millió EUR összegű további beruházásra van szükség a környezetszennyezés megelőzésével és csökkentésével kapcsolatos környezetvédelmi célkitűzések eléréséhez, ami Magyarország GDP-jének 0,30 %-át képviseli.

159 Eurostat, Dataset [hlth_cd_iap], 2025.

160 Európai Környezetvédelmi Ügynökség, Hungary – air pollution country fact sheet 2024 (Magyarország – Tájékoztató a magyarországi légszennyezésről, 2024), 2024. december.

161 Európai Környezetvédelmi Ügynökség, Industrial emission intensity indicators (Ipari kibocsátásintenzitási mutatók), 2021.

162 Európai Környezetvédelmi Ügynökség, Hungary – air pollution country fact sheet 2024 (Magyarország – Tájékoztató a magyarországi légszennyezésről, 2024), 2024. december.

163 Európai Bizottság, Környezetvédelmi Főigazgatóság, *Környezetvédelmi beruházási igények és hiányok értékelési programja,* 2025. évi frissítés. 2022-es árakon kifejezve.

Az ipari eredetű vízszennyezés a nehézfémek kibocsátásának kivételével csökkenést mutat. 2010 és 2022 között a szennyező anyagok vízbe történő ipari kibocsátása 25 %-kal csökkent az összes nitrogén, 25 %-kal az összes szerves szén és 26 %-kal az összes foszfor tekintetében. A nehézfémek (Cd, Hg, Pb és nikkel) kibocsátása azonban 38 %-kal nőtt[164]. A vizek ipari eredetű szennyezésének elsődleges forrása a hulladékgazdálkodás[165], kisebb mértékben pedig a vegyipar, az energiatermelés, valamint a cellulóz- és papíripar.

[164] Európai Környezetvédelmi Ügynökség, Industrial releases of pollutants to water and economic activity in the EU-27 (A vízszennyezés ipari forrásai és gazdasági tevékenység az EU-27-ben), 2024. szeptember.

[165] Industrial Reporting under the Industrial Emissions Directive 2010/75/EU and European Pollutant Release and Transfer Register Regulation (EC) No 166/2006 - ver. 12.0 Sep. 2024 (Az ipari kibocsátásokról szóló 2010/75/EU irányelv szerinti ipari jelentéstétel és az Európai Szennyezőanyag-kibocsátási és -szállítási Nyilvántartás létrehozásáról szóló 166/2006/EK rendelet - 12. kiadás, 2024. szeptember) (Táblázatos adatok).

A7.1. táblázat: **A tiszta iparral és az éghajlatváltozás mérséklésével kapcsolatos fő mutatók: Magyarország**

Strategic autonomy and technology for the green transition					Hungary					EU-27
Net zero industry										
Operational manufacturing capacity 2023										
- Solar PV (c: cell, w: wafer, m: module), MW	200 (c), 200 (m)				- Electrolyzer, MW	-				
- Wind (b: blade, t: turbine, n: nacelle), MW	-				- battery, MWh	40000-42000				
Automotive industry transformation	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**		**2018**	**2021**
Motorisation rate (passenger cars per 1000 inhabitants), %	357	375	393	406	418	426	435	↗	539	561
New zero-emission vehicles, electricity motor, %	0.64	0.95	1.16	2.38	3.53	4.22	5.38	↗	1.03	8.96
Critical raw materials	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**		**2018**	**2021**
Material import dependency, %		29.5	27.1	26.8	27.9	29.7	24.1	↘	24.2	22.6

Climate mitigation					Hungary			Trend		EU-27
Industry decarbonisation	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**		**2017**	**2022**
GHG emissions intensity of manufacturing production, kg/€	0.44	0.44	0.42	0.43	0.4	0.32	0.31	↘	0.34	0.27
Share of energy-related emissions in industrial GHG emissions	58.6	59.3	58.8	58.8	60.2	58.3	56.1	↘	44.8	42.5
Energy-related GHG emissions intensity of manufacturing and construction, kg/€	163.0	164.1	154.9	158.7	154.9	134.4	-	↘	158.4	132.9
Share of electricity and renewables in final energy consumption in manufacturing, %	39.4	39.9	41.5	41.5	42.5	45.7	47.3	↗	43.3	44.2
Energy intensity of manufacturing, GWh/€	1.94	1.94	1.90	2.02	2.03	1.77	1.71	↘	1.29	1.09
Share of energy-intensive industries in manufacturing production						10.7				7.3
GHG emissions intensity of production in sector [...], kg/€										
- paper and paper products (NACE C-17)	0.70	0.61	0.62	0.58	0.53	0.54	0.47	-	0.73	0.68
- chemicals and chemical products (NACE C20)	1.97	1.94	2.09	2.20	2.28	2.35	2.74	-	1.25	1.26
- other non-metallic mineral products (NACE C23)	2.54	2.54	2.56	2.55	2.34	2.18	2.15	-	2.53	2.24
- basic metals (NACE C24)	2.04	2.06	2.04	2.39	1.82	2.01	1.08	-	2.79	3.49
Reduction of effort sharing emissions		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**		**2018**	**2023**
GHG emission reductions relative to base year, %					-3.6	-8.1	-14.7			
- domestic road transport		14.9	21.8	4.3	15.5	24.7	17.2	↗	1.4	5.2
- buildings		-30.8	-32.8	-29.5	-25.3	-35.2	-44.2	↘	21.4	32.9
	2005				**2021**	**2022**	**2023**	**Target**	**WEM**	**WAM**
Effort sharing: GHG emissions, Mt; target, gap, %	47.8				46.1	44.0	40.8	-18.7	-3.5	6.34

Sustainable industry					Hungary			Trend		EU-27
Circular economy transition		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**		**2018**	**2021**
Material footprint, tonnes per person		15.5	16.5	14.4	14.5	14.3	15.7	↗	14.7	15.0
Circular material use rate, %		6.9	5.5	5.1	5.0	4.9	5.9	↘	11.6	11.1
Resource productivity, €/kg		0.9	0.9	1.0	1.1	1.3	1.3	↗	2.1	2.3
Zero pollution industry										
Years of life lost due to PM2.5, per 100,000 inhabitants		1,377	988	1,032	1,124	1,350	-	↗	702	571
Air pollution damage cost intensity, per thousand € of GVA					37.8					27.5
Water pollution intensity, kg weighted by human factors per bn € GVA						0.6				0.9

Forrás: **A nettó zéró kibocsátási célt szolgáló ipar:** Európai Bizottság: The net-zero manufacturing industry landscape across Member States final report (A nettó zéró kibocsátású feldolgozóipari környezet a tagállamokban: zárójelentés), 2025. **A gépjárműipar átalakítása:** Eurostat. **Kritikus fontosságú nyersanyagok:** Eurostat. **Az éghajlatváltozás mérséklése:** Lásd „Az éghajlatváltozás mérséklése" című szakasz lábjegyzeteit; a közös kötelezettségvállalás hatálya alá tartozó kibocsátások csökkentése: EEA greenhouse gases data viewer (Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség üvegházhatású gázokra vonatkozó adatmegjelenítője); Európai Bizottság, 2024. évi Éghajlat-politikai eredményjelentés. **Fenntartható ipar:** A PM2.5 miatt elvesztett életévek: Eurostat és Európai Környezetvédelmi Ügynökség, Harm to human health from air pollution in Europe: burden of disease status (A légszennyezés okozta egészségkárosodás Európában: a betegségteher szerinti helyzet), 2024. A légszennyezés okozta károk: Európai Környezetvédelmi Ügynökség, EU large industry air pollution damage costs intensity (A nagyipari tevékenységek okozta károk költségintenzitása az Unióban), 2024. Érintett kibocsátások: As, benzol, Cd, Cr, Hg, NH3, Ni, NMVOC, NOX, Pb, dioxinok, PM10, PAH, SOX. A vízszennyezés intenzitása: Európai Környezetvédelmi Ügynökség, EU large industry air pollution damage costs intensity (A nagyipari tevékenységek okozta vízszennyezés intenzitása az Unióban), 2024. Kadmium, ólom, higany és nikkel vízbe történő kibocsátása. Egyéb mutatók: Eurostat.

Ez a melléklet az energiaipar versenyképességének és az energia megfizethetőségének a nettó zéró kibocsátásra való átállás előmozdításával egyidejűleg történő javítása terén elért eredményeket, illetve jelenlegi kihívásokat vázolja fel. Megvizsgálja a 2030-ra vonatkozó aktualizált nemzeti energia- és klímatervek végleges változatára irányuló tervezetben javasolt intézkedéseket és célokat.

A fotovoltaikus napenergia ágazata jelentős bővülést mutatott az elmúlt években, a szabad hálózati kapacitás és a rendszer rugalmasságának hiánya azonban akadályozza a megújuló energia további térnyerését. A fogyasztók szerepvállalása továbbra is nagyon korlátozott, és a fogyasztók csak csekély mértékben vagy egyáltalán nem férnek hozzá a dinamikus árképzéshez és a beszerzési közösségek szolgáltatásaihoz. A rendszer szintjén jelentős költségeket okoznak a szabályozott háztartási energiaárak, mivel növelik a vállalkozásokra nehezedő, az általuk fizetett magas árak okozta terhet. A villamos energia és a gáz árának egymáshoz viszonyított meglehetősen kedvezőtlen aránya miatt lassabb ütemben halad a vállalkozások villamosítása. Magyarország továbbra is jelentős mértékben függ az orosz fosszilis tüzelőanyagoktól, és csekély előrelépés történt az ellátás diverzifikálása terén.

Energiaárak és -költségek

A8.1. ábra: **A háztartási és nem háztartási fogyasztók által fizetett kiskereskedelmi energiaárak összetevői, 2024**

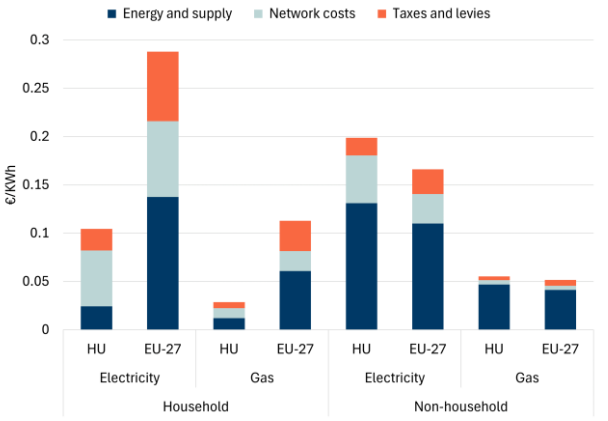

i. A háztartási fogyasztókra vonatkozóan a villamos energia esetében a DC, a gáz esetében pedig a D2 fogyasztási sávot vettük figyelembe. A feltüntetett adók és illetékek az áfát is tartalmazzák.
ii. A nem háztartási fogyasztókra vonatkozóan a villamos energia esetében az ID, a gáz esetében pedig az I4 fogyasztási sávot vettük figyelembe. A feltüntetett adók és illeték nem tartalmazzák az áfát és a visszaigényelhető költségeket, mivel ezeket a vállalkozások rendszerint visszaigénylik.
Forrás: Eurostat

Magyarországon 2024-ben csökkent a háztartási villamos energia és gáz kiskereskedelmi ára, és az a kormány által bevezetett árplafon miatt az Unión belüli legalacsonyabb szinten maradt. A hálózati költségek áron belüli aránya a gáz, illetve a villamos energia esetében egyaránt az uniós átlag kétszerese (55,4 %, illetve 27,2 %). Az adók lényegesen alacsonyabbak az uniós átlagnál, mivel a villamos energiára az áfán felül semmilyen, a gázra pedig csak nagyon alacsony jövedéki adó alkalmazandó.

Az ipari fogyasztók által fizetett kiskereskedelmi energiaárak szintén csökkentek, és bár továbbra is az uniós átlag felett maradnak, 2023-hoz képest jelentősen csökkent a különbség. A magyar nem háztartási fogyasztók az uniós átlagárakkal összehasonlítva továbbra is 26 %-kal többet fizetnek a villamos energiáért, és 16 %-kal többet a gázért. Az ipari felhasználók esetében az adók és illetékek (áfa nélkül) a villamosenergia-árak csupán 9,2 %-át, illetve a gázárak mindössze 6,9 %-át teszik ki, ami

jelentősen elmarad a 11 %-os, illetve 9 %-os uniós átlagtól.

Magyarországon 2024-ben az EU-n belüli hatodik legmagasabb, átlagosan 101 EUR/MWh[166] volt a villamos energia nagykereskedelmi ára. A földgázköltségek visszaesése miatt az év elején csökkentek az árak Magyarországon, azonban tavasszal és a nyár folyamán, majd télen ismét emelkedtek, eltérést mutatva a közép- és nyugat-európai (CWE) piacoktól. E növekedés mögött a fogyasztást és a termelést egyaránt befolyásoló tényezők álltak. Az elhúzódó nyári hőhullámok és a hideg tél miatt megnőtt a régió fogyasztása, egyes összekapcsolt piacok megnövekedett exportigénye és a nem fosszilis energiaforrások korlátozott rugalmassága pedig tovább súlyosbította a kereslet és a kínálat közötti szakadékot, különösen a csúcsidőszakokban. E szakadék áthidalására elsősorban a költséges, földgáztüzelésű energiatermelés – amely a nyár során az esti órákban, télen pedig valamennyi napszakban nőtt – és a (főként Szlovákiából és Ausztriából származó) magasabb behozatal szolgált. Következésképpen az említett körülmények – 2023-hoz képest fokozott mértékben – koncentrált áremelkedést okoztak – különösen a nyár folyamán – az esti órákban (18–21 óra) a napenergia-termelés csökkenése és a kereslet növekedése miatt. Másrészt a nappali órákban 2023-mal összehasonlítva alacsonyabbak voltak az átlagos árak, valószínűleg a napenergia-termelés magyarországi (2024-ben 37 %-os növekedés), illetve szomszédos piacokon való térnyerése miatt[167].

A8.2. ábra: **A másnapi nagykereskedelmi villamosenergia-árak havi átlagai és az európai referencia-földgázárak (holland TTF)**

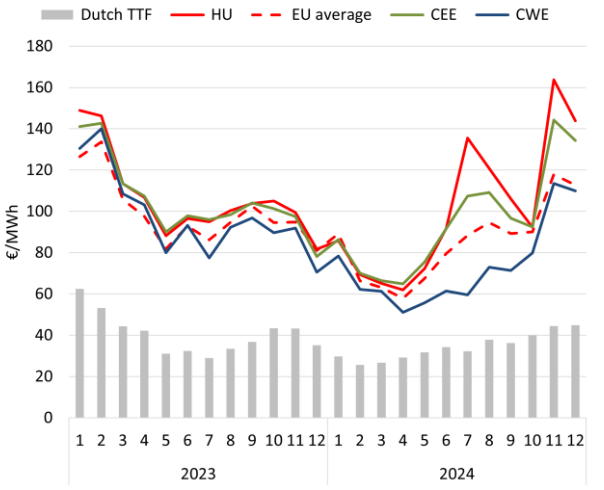

i. a Title Transfer Facility (TTF) egy virtuális földgázkereskedelmi pont Hollandiában, amely a legfontosabb referencia az európai földgázárak tekintetében.
ii. a CWE, illetve a CEE a közép- és nyugat-európai (Belgium, Franciaország, Németország, Luxemburg, Hollandia és Ausztria), illetve közép- és kelet-európai (Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Szlovénia és Románia) piacra vonatkozó referenciaértékeket nyújt.
Forrás: S&P Platts és ENTSO-E

Rugalmasság és villamosenergia-hálózatok

Magyarország a Core[168] kapacitásszámítási régió része. E régión belül általános az a Magyarországra is jellemző tendencia, hogy csökken a kereskedésre rendelkezésre álló határkeresztező kapacitás. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a határkeresztező műszaki kapacitás legalább 70 %-a kereskedés céljára elérhető legyen. Magyarország a villamosenergia-hálózat megerősítésére irányuló cselekvési tervet dolgozott ki. Emellett a meglévő, határokon átnyúló infrastruktúra használatának optimalizálása révén továbbá növelhetné az övezetközi, különösen az Ausztriával folytatott villamosenergia-kereskedést. Magyarország ezenfelül elfogadta az új magyar-román

[166] Fraunhofer (ENTSO-E adatok).
[167] Éves villamosenergia-adatok, Ember (a bekezdésben található energiatermelési és -fogyasztási adatok).

[168] A Core kapacitásszámítási régió a következő európai országokra terjed ki: Ausztria, Belgium, Csehország, Németország, Franciaország, Horvátország, Magyarország, Hollandia, Lengyelország, Románia, Szlovénia, Szlovákia és a csatlakozását követően Írország. A kapacitásszámítási régiót alkotó országok csoportja együtt számítja ki a határkeresztező villamosenergia-kereskedelmi forgalmat.

határkeresztező villamosenergia-szállító vezetékre vonatkozó hálózatfejlesztési tervet. A vezeték kiépítése a tervek szerint 2026 januárjában kezdődik majd.

Fel kell gyorsítani a hálózattal kapcsolatos jogszabályok végrehajtását és a hálózati fejlesztéseket. 2024-ben minden eddiginél nagyobb számú, 10 GW-ot meghaladó igénybejelentést nyújtottak be a megújuló energiaforrások hálózati csatlakoztatására irányulóan, ami további korlátozásokat eredményezett az új hálózati csatlakozások tekintetében. Az átvitelirendszer-üzemeltető és az elosztórendszer-üzemeltetők a szabad kapacitások bejelentésére szolgáló eseményeket szerveztek, hogy felmérjék a projektgazdák csatlakozási pontok iránti érdeklődését. A céljuk az volt, hogy a fejlesztési és beruházási igények azonosításával enyhítsék a hálózatra nehezedő nyomást. Az átvitelirendszer-üzemeltető biztosítékot kért a projektgazdáktól, és lehetővé tette, hogy a projektek a tervezettnél korábban csatlakozzanak, ezzel megakadályozva a spekulációt és támogatva az ágazat folyamatos növekedését.

Az 54/2024. Korm. rendelet a megújulóenergia-projektek többsége tekintetében ténylegesen szünetelteti az új hálózati csatlakozásokat, elutasítva a korábban benyújtott kapacitási kérelmeket, mivel azok együttesen meghaladták a 10 GW-ot. A 2030 utáni hálózati csatlakozásra vonatkozó kapacitáskérelmeket szisztematikusan elutasították. A rendelet értelmében 2025 elejétől kezdődően **új hálózati csatlakozási kapacitásallokációs rendszert** vezetnek be, ami a közeljövőben valószínűtlenné teszi az időjárástól függő megújulóenergia-kapacitások hálózati betáplálását. Ez azonban nem érinti a helyszíni (kizárólag önellátást biztosító) erőműveket.

A hálózati csatlakozás tekintetében a magyar kormány felülről lefelé irányuló megközelítést alkalmaz, amely szerint az új csatlakozások helyét és a szükséges kapacitástípust egyaránt az átvitelirendszer-üzemeltető határozza meg. A kormány szerint ez javítaná a szélenergia, a geotermikus energia, valamint a nem fosszilis energia tárolási kilátásait, ami hasznosnak bizonyulhat a napenergia-termelés közelmúltbeli növekedésének kiegyensúlyozása szempontjából. Az intézkedések – jóllehet a megújuló energiaforrások növekedésének a hálózatbővítéssel való összehangolására irányulnak – bizonytalanságot teremtenek a befektetők körében, potenciálisan lassítják az új projekteket, és a már meglévő, biztos hálózati hozzáféréssel rendelkező fejlesztéseket részesítik előnyben. A közüzemi méretű fotovoltaikus rendszerek csatlakoztatásának ideje az iparági becslések szerint jelenleg körülbelül hat év, ami lényegesen hosszabb, mint a négy év körüli uniós átlag[169]. Ami a szélenergiát illeti, 2029 előtt nem várható az első szélerőműpark hálózati csatlakoztatása. Mindez jól mutatja, hogy a hálózatra nehezedő nyomás a jövőbeli növekedés akadályát képezi.

A villamosenergia-rendszerben rejlő jelentős rugalmassági potenciál jelenleg kiaknázatlan. Az aktualizált nemzeti energia- és klímaterv tervezetében Magyarország nem ad számot a telepített nem fosszilis rugalmassági kapacitásról. Ennek ellenére Magyarország kötelezettséget vállalt arra, hogy jogalkotási és pénzügyi ösztönzők együttes alkalmazásával előmozdítja a villamosenergia-tárolók telepítését, beleértve a szivattyús energiatároló erőművek kapacitásait is. Magyarország célul tűzte ki a keresletoldali válasz előmozdítását. Ennek elérésére Magyarország rugalmas díjszabási struktúrák létrehozását, valamint olyan szabályozási környezet kialakítását jelölte meg, amely támogatja a beszerzésiközösség-szolgáltatók létrehozását. A kormány azon törekvése ellenére, hogy 2030-ra 1 GW tárolókapacitást érjen el, jelenleg a teljes kapacitás csupán 0,02 GW körül mozog. Az Unióban csupán Dánia és Litvánia rendelkezik kevesebb kapacitással. A rendszer rugalmasságának hiánya és az időszakosan rendelkezésre álló napenergia fokozódó térnyerése egyre többször eredményez negatív árakat (2023-ban 74, 2024-ben pedig 53 alkalommal).

A rugalmas erőforrások fejlesztése továbbra is a magyarországi szabályozási keretből fakadó akadályokba ütközik. A keresletoldali válasz nem rendelkezik hozzáféréssel a nagykereskedelmi piachoz, a kiegészítő szolgáltatások piacához való hozzáférést pedig gátolják az elosztási szinten telepített eszközökkel kapcsolatos külön akadályok. Az intelligens

[169] EU Market Outlook for Solar Power 2023–2027 (Az uniós napenergiapiac kilátásai a 2023–2027-es időszakban), SolarPowerEurope.

fogyasztásmérők bevezetésének lassú üteme hatással van a dinamikus kiskereskedelmi szerződések elérhetőségére.

A fogyasztói szabadság továbbra is korlátozott. A magyarországi villamosenergia-fogyasztók kizárólag teljesen szabályozott ajánlatokhoz férnek hozzá, ami a háztartások esetében szabályozott rögzített árakat és szabályozott változó árakat, a nem háztartási fogyasztók esetében pedig szabályozott rögzített árakat jelent[170]. A 73 %-os uniós átlaggal szemben Magyarországon 100 %-ban rögzített áras szerződéseket alkalmaznak[171]. 2023-ban a magyar fogyasztóknak nem volt lehetőségük arra, hogy dinamikus árat tartalmazó szerződést kössenek. Ugyanebben az évben a háztartási fogyasztók 2022-höz képest 0,4 %-kal kisebb arányban váltottak villamosenergia-szolgáltatót[172]. A nem háztartási fogyasztók szolgáltatóváltási arányáról nem érkezett adat. Magyarországon 2023-ban a fogyasztók csupán 9 %-a rendelkezett intelligens fogyasztásmérővel[173], szemben a mintegy 63 %-os uniós átlaggal. A fogyasztóknak emellett nincs lehetőségük a közel valós idejű fogyasztási adatok megismerésére. Az intelligens fogyasztásmérők tekintetében az EU 2030-ra vonatkozóan 80 %-os lefedettségi célértéket határozott meg.

Magyarország első energiaközösségét 2023-ban vették nyilvántartásba. A magyar energiastratégia biztosítani kívánja, hogy 2030-ra Magyarország 175 mikrorégiójának mindegyikében működjön legalább egy megújulóenergia-közösség. Az elégtelen hálózati hozzáférés, valamint a szabályozási és pénzügyi akadályok ugyanakkor gátolják az energiaközösségek létrejöttét. Magyarország a közelmúltban a megújulóenergia-közösségek engedélyezését egyszerűsítő jogszabályt fogadott el. E célból Magyarország 2024-ben 12,7 millió EUR összegű finanszírozási programot indított. Magyarországon mindössze három energiaközösség működik, és a háztartások 3,2 %-a termel villamos energiát[174].

2023-ban a villamos energia Magyarország végsőenergia-fogyasztásának 20,9 %-át tette ki. Ez az arány, amely elmarad a 22,9 %-os uniós átlagtól, lényegében nem változott az elmúlt évtized során[175]. A villamos energia a végsőenergia-fogyasztás 20,1 %-át teszi ki a háztartások és 37,7 %-át az ipari fogyasztók tekintetében (lásd még a 7. mellékletet). Magyarországon az ipari villamosenergia-ár csaknem négyszerese az ipari gázárnak, ami meghaladja az EU többségében mért arányt. A háztartások több mint háromszor annyit fizetnek a villamos energiáért, mint a gázért. Ez jelentős mértékben akadályozza a magyar gazdaság villamosítását. A közlekedési ágazat végső fogyasztásában továbbra is elhanyagolható, 2,3 %-os szinten maradt a villamos energia részaránya. A gazdaság költséghatékony dekarbonizációja, valamint a kedvező árú megújulóenergia-termelés előnyeinek a fogyasztókhoz való eljuttatása érdekében fokozni kell a különböző ágazatok villamosítását[176].

170 https://www.acer.europa.eu/sites/default/files/documents/Publications/ACER-CEER_2024_MMR_Retail.pdf.

171 Uo.

172 Uo.

173 Uo.

174 Uo.

175 2013 és 2023 között a kumulált éves növekedési ráta 1,2 %, a minimális/maximális részesedés pedig 18,4 %, illetve 20,9 % volt.

176 Az elemzés a 2024 második félévére vonatkozó Eurostat-adatokon alapul. A háztartási fogyasztókra vonatkozóan a villamos energia esetében a DC, a gáz esetében pedig a D2 fogyasztási sávot vettük figyelembe. Ezek a közepes méretű fogyasztókra vonatkoznak, és betekintést nyújtanak a megfizethetőségbe. A nem háztartási fogyasztókra vonatkozóan a villamos energia esetében az ID, a gáz esetében pedig az I4 fogyasztási sávot vettük figyelembe. Ezek a nagy méretű fogyasztókra vonatkoznak, és betekintést nyújtanak a nemzetközi versenyképességbe (a számításnál figyelembe vett ár nem tartalmazza az áfát és az egyéb visszaigényelhető adókat/illetékeket/díjakat, mivel a nem háztartási fogyasztók rendszerint vissza tudják igényelni az áfát és bizonyos más adókat).

Megújuló energiaforrások és hosszú távú szerződések

A8.3. ábra: **Magyarország telepített megújulóenergia-kapacitása (bal oldal) és villamosenergia-termelési szerkezete (jobb oldal)**

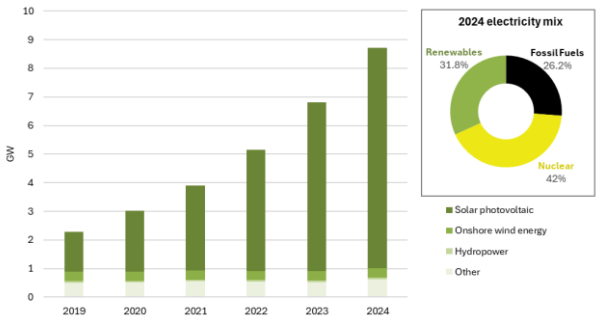

Az „Egyéb" kategória magában foglalja a megújuló települési hulladékot, a szilárd és folyékony bioüzemanyagokat, valamint a biogázt.
Forrás: IRENA, Ember

2024-ben a teljes telepített fotovoltaikus napenergia-kapacitás 30 %-kal növekedett az előző évihez képest, ezzel elérve a 7,7 GW-ot, és meghaladva a korábban 2030-ra kitűzött nemzeti célt (6 GW). Ami a szárazföldi szélenergiát illeti, a szabályozási akadályok felszámolása terén elért bizonyos pozitív fejlemények ellenére a teljes kapacitás 10 éve 0,3 GW-os szinten stagnál, és a 2030-ra kitűzött 1 GW-os cél továbbra sem kellően ambiciózus. Ez különösen azért figyelemreméltó, mert a kormány elismeri a szélenergia szerepét a villamosenergia-szerkezet diverzifikálásában, valamint a rendszer- és kiegyenlítő költségek csökkentésében. 2023-ban a megújuló energiaforrások végsőenergia-fogyasztáson belüli részaránya – a megújulóenergia-irányelv módszertanát alkalmazó számítások szerint – az EU-n belül az egyik legalacsonyabb szintű, 17 %-os volt, ami jelentősen elmarad a 24,5 %-os uniós átlagtól.

Magyarországon 2024-ben a villamos energia 32 %-át állították elő megújuló energiaforrásokból, ami elmarad az Unió egészében mért 47 %-os részesedéstől[177]. A villamos energia 25 %-a származott napenergiából, ami az EU-n belüli legmagasabb arány. Az energiaszerkezeten belül továbbra is főként a fosszilis tüzelőanyagok (68 %) dominálnak, és a megújuló energiaforrások 2023-ban a bruttó belföldi energiafogyasztás mindössze 14 %-át fedezték (míg az uniós összesített érték 20,1 % volt).

Magyarország számos fontos lépést tett a megújuló energiaforrások engedélyezésére vonatkozó jogi keret javítása terén, így többek között i. a megújulóenergia-közösségek engedélyezését egyszerűsítő jogszabályt fogadott el, ii. a hálózattervezés javítására irányuló erőfeszítések részeként előírta az üzemeltetőknek, hogy határozzanak meg a csatlakozási pontokra kiírt pályázati időszakokat, valamint iii. biztosíték fizetését írta elő annak érdekében, hogy csökkenjen a megvalósulatlan projektek száma. További előrelépésekre van szükség az emberi erőforrások terén, át kell alakítani a meglévő létesítményeket, és szabályozói tesztkörnyezetet kell létrehozni az innovatív megújulóenergia-projektek számára.

Magyarország a végleges aktualizált nemzeti energia- és klímatervében megduplázta a fotovoltaikus napenergiára vonatkozó célértékét. Magyarország 2030-ra 12 GW fotovoltaikus napenergia-kapacitással kíván rendelkezni. E fejlesztés támogatása érdekében Magyarország 2024-ben elindította a Napenergia Plusz programot, amely a napelemes rendszereket és energiatároló berendezéseket telepíteni kívánó lakossági ügyfelek számára a beruházási költségek legfeljebb 66 %-át kitevő, vissza nem térítendő állami támogatást nyújt. Az intézkedés keretében mintegy 25 000 háztartás jut majd támogatáshoz. Magyarország ugyanakkor 2024 végéig nem tett közzé új ütemtervet az uniós megújulóenergia-fejlesztési platformon a megújuló energiaforrások támogatásának várható elosztására vonatkozóan, és a szélenergiára vonatkozó európai cselekvési terv keretében sem tett vállalást.

A villamosenergia-vásárlási megállapodások magyarországi piaca egyelőre a fejlődés nagyon korai szakaszában tart, és az eddig kötött szerződések csupán néhány tucat megawatt kapacitásra vonatkoznak. Magyarországon az első vállalati villamosenergia-vásárlási megállapodást 2022 elején írta alá az ID Energy Group és a Lafarge egy 26 MW fotovoltaikus kapacitású vállalati napelemparkra vonatkozóan. A villamosenergia-vásárlási megállapodásokra kedvezőtlenebb szabályok

[177] Éves villamosenergia-adatok, Ember.

vonatkoznak, mint a különbözeti ügyletekkel kapcsolatos árverésekre, mivel az energiatermelőknek kiegészítő nyereségadót kell fizetniük, míg a különbözeti ügyletekben résztvevők mentességben részesülnek. Ez a szabály 2024 elején némileg módosult, mivel egy új rendelet mentesíti az erőműveket az említett adó megfizetése alól, amennyiben a kapacitásuk meghaladja az 5 MW-ot, a megvalósításukra helyszíni villamosenergia-vásárlási megállapodás keretében kerül sor, és nem táplálnak be energiát a villamosenergia-hálózatba. Ami a különbözeti ügyleteket illeti, 2022 márciusa óta nem írtak ki pályázatot új megújulóenergia-projektekre, állítólag a hálózati csatlakozási kapacitások hiánya miatt. A rendszer lehetővé teszi az ellentételezés-fizetési rendszerbe való késleltetett belépést, ezzel lehetőséget biztosítva a termelőknek arra, hogy kedvezőbb piaci feltételek esetén rövid távú energiavásárlási megállapodásokat kössenek (vagy más kereskedelmi megoldásokat alkalmazzanak), és ezáltal magas villamosenergia-árak esetén elkerüljék a visszafizetéseket.

Energiahatékonyság

Magyarország előrelépést ért el a 2030-ra vonatkozó uniós energiahatékonysági célok teljesítése terén. 2023-ban a primerenergia-fogyasztás (PEC) 7,3 %-kal, 22,12 Mtoe-re csökkent. A végsőenergia-fogyasztás (FEC) 7,6 %-kal, 16,76 Mtoe-re csökkent. 2022-vel összehasonlítva a FEC a főbb ágazatok mindegyikében csökkent: az ipari ágazatban 7,4 %-kal, a közlekedésben 5,5 %-kal, a lakossági ágazatban 7,9 %-kal, a szolgáltatások ágazatában pedig 14,2 %-kal. Az átdolgozott energiahatékonysági irányelv ((EU) 2023/1791 irányelv) értelmében Magyarországnak törekednie kell a 23,35 Mtoe PEC és a 16,17 Mtoe FEC 2030-ig való elérésére.

Magyarország az energiahatékonysági irányelv 25. cikkének (1) bekezdésével összhangban benyújtotta a Bizottságnak a fűtésre és hűtésre vonatkozó átfogó értékelését, amelyben azonosította a nagy hatásfokú kapcsolt energiatermelés és a hatékony távfűtés/távhűtés alkalmazásában rejlő potenciált.

Hosszú távú korszerűsítési stratégiájának részeként Magyarország 2030-ra 20 %-os megtakarítást kíván elérni a lakásállomány energiafelhasználása terén. A végleges aktualizált nemzeti energia- és klímatervben Magyarország bejelentette, hogy a hamarosan elkészülő (tervezet szintjén 2025-ben várható) nemzeti épületenergetikai cselekvési terv ambiciózusabb célokat határoz meg az épületállomány tekintetében. Emellett a kapcsolódó intézkedések felülvizsgálatára is sor fog kerülni. A háztartások végsőenergia-fogyasztása 2022 és 2023 között 7,8 %-kal csökkent, az éghajlati korrekcióval kiigazítva azonban e fogyasztás többé-kevésbé állandó maradt[178]. Magyarországnak ezért fokoznia kell az épületek energiahatékonyságának javítására irányuló erőfeszítéseit, amennyiben érdemben hozzá kíván járulni az építőipari ágazat energiafogyasztásának csökkentésére vonatkozó, 2030-ra kitűzött célhoz.

2022-ben a fűtés és a hűtés az ország lakossági végsőenergia-fogyasztásának 85 %-át tette ki (szemben a 78 %-os uniós átlaggal), és ezen belül 23 % származott megújuló energiaforrásokból (szemben a 26 %-os uniós átlaggal). 2023-ban megközelítőleg 12 000 hőszivattyút értékesítettek, ami 25 %-os csökkenést jelent az előző évihez képest. Magyarország a felújítási költségek legfeljebb 50 %-át fedező felújítási támogatást nyújt, amely a családok esetében legfeljebb 3 000 000 HUF (7 300 EUR) projektértéknek felel meg. Ez a támogatás hőszivattyúkra is fordítható. Magyarországon a villamos energia 2023-ban 3,4-szer, 2024 első felében pedig 4,0-szer annyiba került, mint a gáz. Ez azt jelenti, hogy a fűtéshez hőszivattyút igénybe vevő végfelhasználók hiába takarítanak meg energiát, ez nem jelenti azt, hogy jelentősen kevesebbet fizetnének az energiáért. A villamos energia és a gáz lakossági árának aránya az elmúlt öt évben 7 %-kal nőtt, ami csökkentette a hőszivattyúk pénzügyi vonzerejét.

Magyarország támogató nemzeti finanszírozási keretet alkalmaz, amely előmozdítja az energiahatékonysági beruházásokat. Ez a keret vissza nem térítendő és egyéb támogatásokból, valamint

[178] Az éghajlati korrekciót a háztartások teljes végsőenergia-fogyasztására alkalmazzák úgy, hogy e fogyasztást megszorozzák a 2006–2023-as időszak átlagos fűtési foknapjaival, majd elosztják az adott évi átlagos fűtési foknapokkal.

a magánberuházások fellendítésére alkalmas releváns pénzügyi eszközökből áll. Magyarország 2024-ben folytatta számos releváns finanszírozási intézkedés, köztük mindenekelőtt a Baross Gábor hitelprogram (Baross Gábor Újraiparosítási Zöld Beruházási Hitel) végrehajtását. Magyarország az energiahatékonyságot támogató nemzeti finanszírozási keret részeként megfelelően alkalmazza az energiahatékonyságot célzó pénzügyi eszközöket. Ezek magukban foglalják az energiahatékonyságra és az épületállomány megújuló energiaforrásokon alapuló korszerűsítésére irányuló lakáshitel-programot (*Lakossági Energiahatékonysági Hitelprogram),* valamint az adójóváírásokat. Az energiahatékonysági kötelezettségi rendszerek a vállalkozások energiahatékonyságát kívánják támogatni, eredményességüket azonban aláássa a kötelező éves megtakarítás alacsony szintje, illetve a meg nem felelés esetén alkalmazandó enyhe szankciók. Ami a támogatott ágazatokat illeti, Magyarország nemzeti finanszírozási kerete elsősorban a köz- és lakóépületekre helyezi a hangsúlyt.

Ellátásbiztonság és diverzifikáció

Az Ukrajna elleni orosz invázió óta Magyarország megerősítette az Oroszországgal fennálló energiaügyi kapcsolatait. 2023-ban és 2024-ben Magyarország jelentős mennyiségű orosz gázt importált az évi 4,5 milliárd m^3-es hosszú távú szerződésen felül, így a 2024. évi behozatal megközelítette a 7 milliárd m^3-t.

2023-ban az orosz nyersolaj az olajimport mintegy 74 %-át tette ki. Magyarország a horvátországi Janaf/Adria gázvezeték nagyobb mértékű kihasználásával ellensúlyozni tudná a Barátság kőolajvezeték esetleges fokozatos kivezetését.

Magyarország továbbra is teljes mértékben az orosz nukleáris fűtőanyagtól függ, de tett bizonyos lépéseket az ellátásbiztonság garantálása érdekében. Konkrétabban, 2024 októberében a Paksi Atomerőmű üzemeltetője megállapodást kötött egy alternatív üzemanyag-szállítóval (Framatome) a 2027-től kezdődő szállításokra vonatkozóan. Magyarország számára fontos, hogy a 2025. május 6-án elfogadott REPowerEU ütemtervben előírtaknak megfelelően nemzeti tervet dolgozzon ki az orosz nukleáris üzemanyagtól való függőségének maradéktalan felszámolására.

A fosszilis tüzelőanyagok támogatása

2023-ban Magyarország GDP-jének[179] 1,01 %-át[180] (a 0,49 %-os súlyozott uniós átlagot meghaladó hányadát) fordították a környezetre káros[181] olyan fosszilis tüzelőanyagok támogatására, amelyeknek nem tervezték a 2030 előtti kivezetését. E támogatási volumen 89 %-át jövedelempótlás és ártámogatás, 10 %-át adóintézkedések, 1 %-át pedig közvetlen támogatások formájában nyújtották. A közüzemi költségcsökkentési program, a földgázzal történő távfűtésre alkalmazandó áfa csökkentése, valamint a dízelüzemanyag mezőgazdasági felhasználására vonatkozó jövedékiadó-visszatérítés útján anélkül támogatták a fosszilis tüzelőanyagokat, hogy előirányozták volna azok 2030 előtti fokozatos kivezetését, vagy célzottan kezelték volna az energiaszegénységet vagy az energiabiztonsággal kapcsolatos valós aggodalmakat. Emellett Magyarország 2023-ra vonatkozó tényleges szén-dioxid-terhelési rátája[182] egy tonna szén-dioxidra vetítve átlagosan 50,6 EUR volt, ami elmarad a 84,806 EUR uniós súlyozott átlagtól.

[179] 2023. évi piaci áron számított bruttó hazai termék, Eurostat.

[180] A számlálóban szereplő mennyiségeket összevetettük a magyar hatóságok adataival. Ezek a mennyiségek valamennyi tagállam esetében magukban foglalják a fosszilis tüzelőanyagokra vonatkozó állami K+F kiadásokat a Nemzetközi Energia Ügynökség által nyilvántartott adatok szerint (energiatechnológiai K+F költségvetések), és a módszertani következetesség érdekében nem tartalmazzák az EU-27-eken belüli légi forgalomban felhasznált kerozin jövedéki adó alóli mentességét.

[181] A fosszilis tüzelőanyagok közvetlen támogatása, amely ösztönzi a fosszilis tüzelőanyagok rendelkezésre állásának fenntartását vagy növelését és/vagy a fosszilis tüzelőanyagok használatát.

[182] A tényleges szén-dioxid-terhelési ráta a szén-dioxid-adóknak, az ETS-engedélyek árainak és az üzemanyagok jövedéki adóinak az összege, amely a kibocsátások után fizetett összesített tényleges szén-dioxid-terhelési rátát képviseli.

A8.1. táblázat: **Fő energiamutatók**

	Hungary				EU			
	2021	**2022**	**2023**	**2024**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Household consumer - Electricity retail price (EUR/KWh)	**0.1005**	**0.0975**	**0.1141**	**0.1044**	**0.2314**	**0.2649**	**0.2877**	**0.2879**
Energy & supply [%]	34.2%	27.6%	26.3%	23.4%	36.6%	54.3%	55.6%	47.8%
Network costs	44.5%	51.2%	52.4%	55.4%	26.7%	25.3%	24.8%	27.2%
Taxes and levies including VAT	21.3%	21.2%	21.3%	21.3%	36.7%	20.3%	19.6%	25.0%
VAT	21.3%	21.2%	21.3%	21.3%	14.5%	13.4%	13.8%	14.6%
Household consumer - Gas retail price	**0.0306**	**0.0301**	**0.0335**	**0.0286**	**0.0684**	**0.0948**	**0.1121**	**0.1128**
Energy & supply	53.6%	51.5%	34.6%	42.3%	43.7%	61.0%	64.5%	53.9%
Network costs	25.2%	27.2%	44.2%	36.4%	22.5%	17.3%	17.1%	18.3%
Taxes and levies including VAT	21.2%	21.3%	21.2%	21.3%	33.8%	21.7%	18.4%	27.8%
VAT	21.2%	21.3%	21.2%	21.3%	15.5%	11.6%	10.2%	13.6%
Non-household consumer - Electricity retail price	**0.0931**	**0.2014**	**0.2525**	**0.1987**	**0.1242**	**0.1895**	**0.1971**	**0.1661**
Energy & supply	54.2%	67.7%	55.4%	52.9%	43.0%	66.5%	63.0%	55.8%
Network costs	19.9%	11.5%	21.3%	20.0%	15.8%	10.7%	11.9%	15.5%
Taxes and levies excluding VAT	7.2%	-0.8%	3.2%	9.2%	30.4%	9.9%	11.2%	15.4%
Non-household consumer - Gas retail price	**0.0398**	**0.0859**	**0.0834**	**0.0552**	**0.0328**	**0.0722**	**0.0672**	**0.0517**
Energy & supply	57.7%	73.9%	68.4%	67.0%	66.2%	77.3%	77.3%	68.7%
Network costs	5.1%	2.7%	6.1%	6.3%	7.7%	3.8%	5.3%	7.1%
Taxes and levies excluding VAT	20.1%	2.7%	5.4%	6.9%	12.5%	6.1%	7.3%	11.6%
Wholesale electricity price (EUR/MWh)	113.4	270.9	107.1	100.7	111.0	233.2	99.1	84.7
Dutch TTF (EUR/MWh)	*n/a*	*n/a*	*n/a*	*n/a*	46.9	123.1	40.5	34.4

	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Gross Electricity Production (GWh)	**32,915**	**32,067**	**34,291**	**34,930**	**36,120**	**35,802**	**35,546**	-
Combustible Fuels	15,407	14,725	15,429	15,358	15,301	14,392	11,704	-
Nuclear	16,098	15,733	16,288	16,055	15,990	15,812	15,918	-
Hydro	220	222	219	244	212	178	222	-
Wind	758	607	729	655	664	610	646	-
Solar	349	629	1,497	2,459	3,796	4,732	6,925	-
Geothermal	1	12	18	16	12	4	16	-
Other Sources	82	139	111	143	145	73	115	
Gross Electricity Production [%]								
Combustible Fuels	46.8%	45.9%	45.0%	44.0%	42.4%	40.2%	32.9%	-
Nuclear	48.9%	49.1%	47.5%	46.0%	44.3%	44.2%	44.8%	-
Hydro	0.7%	0.7%	0.6%	0.7%	0.6%	0.5%	0.6%	-
Wind	2.3%	1.9%	2.1%	1.9%	1.8%	1.7%	1.8%	-
Solar	1.1%	2.0%	4.4%	7.0%	10.5%	13.2%	19.5%	-
Geothermal	0.0%	0.0%	0.1%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-
Other Sources	0.2%	0.4%	0.3%	0.4%	0.4%	0.2%	0.3%	-
Net Imports of Electricity (GWh)	**12,878**	**14,348**	**12,584**	**11,677**	**12,754**	**12,152**	**11,099**	-
As a % of electricity available for final consumption	32.1%	35.1%	30.4%	28.2%	29.1%	28.2%	26.2%	-
Electricity Interconnection [%]	**58.3%**	**58.8%**	**53.1%**	**35.3%**	**32.5%**	**41.4%**	**48.0%**	**41.7%**
Share of renewable energy consumption - by sector [%]								
Electricity	7.5%	8.3%	10.0%	11.9%	13.7%	15.3%	19.5%	-
Heating and cooling	19.9%	18.2%	18.2%	17.7%	17.9%	20.2%	22.3%	-
Transport	7.7%	7.7%	8.1%	11.6%	6.2%	7.8%	7.6%	-
Overall	13.6%	12.5%	12.6%	13.9%	14.1%	15.1%	17.1%	-

	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Import Dependency [%]	**56.6%**	**54.1%**	**64.2%**	**62.1%**	**57.5%**	**55.5%**	**62.5%**	**58.3%**
of Solid fossil fuels	43.7%	38.5%	41.4%	24.9%	35.8%	37.2%	45.9%	40.8%
of Oil and petroleum products	87.1%	86.9%	89.4%	89.0%	96.8%	91.7%	97.8%	94.5%
of Natural Gas	75.6%	67.2%	99.1%	98.6%	83.6%	83.6%	97.6%	90.0%
Dependency from Russian Fossil Fuels [%]								
of Natural Gas	95.0%	95.0%	82.4%	78.1%	41.0%	40.9%	20.7%	9.3%
of Crude Oil	61.0%	58.2%	85.7%	77.4%	25.7%	25.2%	18.4%	3.0%
of Hard Coal	21.7%	18.1%	7.3%	0.0%	49.1%	47.4%	21.5%	1.0%

	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Gas Consumption (in bcm)	**10.7**	**10.3**	**10.4**	**10.9**	**11.4**	**9.7**	**8.6**
Gas Consumption year-on-year change [%]	7.0%	-3.6%	0.7%	4.2%	5.1%	-14.9%	-10.9%
Gas Imports - by type (in bcm)	**9.8**	**7.7**	**11.7**	**7.9**	**7.5**	**9.3**	**8.2**
Gas imports - pipeline	9.8	7.7	11.7	7.9	7.5	9.3	8.2
Gas imports - LNG	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Gas Imports - by main source supplier [%]							
Russia	95.0%	95.0%	95.0%	95.0%	95.0%	82.4%	78.1%
Romania	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	11.5%
United States	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	4.9%

Forrás: Eurostat, ENTSO-E, S&P Platts

Az éghajlatváltozás és a környezetszennyezés komoly veszélyt jelent Magyarország lakosságára, környezetére és gazdaságára nézve. Az ország egyre inkább ki van szolgáltatva a szélsőséges éghajlati eseményeknek, és kihívásokkal néz szembe a felkészültségi stratégiák végrehajtása során, különösen a vízgazdálkodás rezilienciája tekintetében. Magyarország egyre nagyobb mértékben ki van téve az aszály- és árvízveszélynek, amint azt a 2024. szeptemberi áradások is mutatják. Sürgős intézkedésekre van szükség a fenntartható vízgazdálkodási stratégiák végrehajtásához, a hangsúlyt a zöld infrastruktúrákra helyezve, valamint az ökoszisztéma-szolgáltatásokra támaszkodó ágazatok hosszú távú fenntarthatóságának biztosításához. Tovább romlott a természet és az ökoszisztémák állapota, ami jelentős kockázatot jelent Magyarország gazdaságára és versenyképességére nézve. Az országnak célzott intézkedéseket kell hoznia a további állapotromlás hatékony megelőzése, a természet védelmének javítása, valamint az ökoszisztémák helyreállítására irányuló elégséges mértékű beruházások végrehajtása érdekében. E célból Magyarországnak a fenntarthatóbb mezőgazdasági gyakorlatokra való átállást biztosító további lépéseket kell tennie.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és az éghajlatváltozásra való felkészültség

Az éghajlatváltozás magyarországi hatásait illetően a közelmúltban előtérbe került az aszályok és a villámárvizek problémája. Az elmúlt században az átlaghőmérséklet-emelkedés Magyarországon (1,2 °C az 1901 és 2018 közötti időszakban) lényegesen magasabb volt, mint a 0,9 °C-os becsült világszintű számadat. Az átlaghőmérséklet emelkedésének tendenciája különösen az 1980-as évektől figyelhető meg. Ez egybeesik az egyre hosszabb és intenzívebb aszályokkal. Egyes régiók ugyanazon az éven belül egyszerre tapasztalnak vízhiányt és vízbőséget. Gyakoribbá váltak a heves esőzések, és a csapadék éves eloszlásának átrendeződése folytán a csapadék egy része várhatóan a vegetációs időszakon kívülre fog esni[183].

A mezőgazdaság különösen ki van téve az éghajlatváltozás hatásainak, ezért fenntartható vízgazdálkodási stratégiákra van szükség. 2022-ben Magyarország területének 27 %-át érintette aszály, pusztító károkat okozva a mezőgazdaságban[184]. Magyarország harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási terve szerint a közelmúltbeli aszályok hatással voltak a növénytermesztésre és az állattenyésztésre, a belvízi hajózásra és a lakossági vízellátásra. Magyarország mezőgazdasága az éghajlatváltozással kapcsolatos kockázatok között az aszályokon és az árvizeken túl ki van téve a talajeróziónak, a szélviharoknak, valamint a korai vagy késői fagyoknak. Ezek a kockázatok a terméshozam csökkenéséhez, erdőtüzekhez, valamint új kártevők és betegségek elterjedéséhez vezethetnek. 2019-ben Magyarország aszálykezelési tervet fogadott el, amely az aszályok hatásainak mérséklésére irányuló számos intézkedést tartalmaz. Nem részletezi azonban sem ezen intézkedések várható hatásait, sem pedig azt, hogy azok miként kapcsolódnak a vízhiánykezelési területekhez. A vízkivétel és a vízhiány kezelése tekintetében összességében nem történt jelentős változás a víz-keretirányelv magyarországi végrehajtásában. A Dunát érintő éghajlati, illetve társadalmi-gazdasági változásokra tekintettel Magyarország számára előnyös lenne a vízkivétel és a vízhiány terén folytatott nemzetközi együttműködés megerősítése, többek között a meglévő nemzetközi keretek, például a Duna régióra vonatkozó uniós stratégia, a Nemzetközi Duna-védelmi Bizottság és a kétoldalú vízügyi bizottságok révén.

Magyarországon a zöld infrastruktúrákon alapuló további felkészültségi intézkedésekre van szükség. A gyakoribb aszályok, a magasabb hőmérséklet és a párolgás miatt nő a mezőgazdaság vízigénye. Ez nyomást gyakorol a felszín alatti vizekre és a vízellátó rendszerekre. Az elmúlt években Magyarország a

[183] Lásd az Országos Meteorológiai Szolgálat modellkísérleteit.

[184] 2022-ben a 3 millió főt meghaladó lakossággal rendelkező uniós tagállamok közül csak Belgiumot, Franciaországot, Horvátországot és Portugáliát érintették nagyobb területekre kiterjedő aszályok.

mezőgazdasági termelékenység növelése érdekében az öntözés fejlesztésére összpontosított. Ezzel összefüggésben Magyarországnak átfogó intézkedésekre lesz szüksége ahhoz, hogy reziliens és víztakarékos mezőgazdaságot alakítson ki. A mezőgazdasági gyakorlatok megváltoztatása hozzájárulna az éghajlatváltozáshoz való jobb alkalmazkodáshoz, és segítene elkerülni az egyre megbízhatatlanabb csapadékhullástól és vízhozamtól való függőséget[185]. Magyarország KAP stratégiai terve támogatja a természetes vízmegtartást és az erőforrás-hatékonyságot célzó beruházásokat és agroökológiai gyakorlatokat, és várhatóan 1 millió hektár mezőgazdasági földterületen javítja majd a vízegyensúlyt. A második árvízkockázat-kezelési terv értelmében[186] Magyarország hosszú távon az árterek hasznosításán keresztül kívánja természetes úton megelőzni az árvizeket, de árvízvédelmi stratégiája továbbra is főként a strukturális vízmegtartó projektekre és a szürke infrastruktúrákra támaszkodik. Az árvízvédelemmel kapcsolatos, határokon átnyúló koordináció fokozása szintén előnyös lenne Magyarország számára.

Bár a nem biztosított kockázatok alacsonynak tűnnek, az éghajlatváltozás hatásai miatti potenciális veszteségek nem hagyhatók figyelmen kívül Magyarországon. 2022-ben az éghajlattal kapcsolatos gazdasági veszteségek a bruttó hazai termék (GDP) mintegy 1,4 %-át tették ki[187]. Magyarország éghajlatváltozással szembeni biztosítási védelmi rése – jóllehet az aszályok figyelembevétele nélkül – összességében viszonylag alacsony, bár az árvizek esetében enyhén magasabb. Az Európai Bizottság költségvetési fenntarthatósági jelentésében (2021) szereplő stressztest megállapítja, hogy az éghajlatváltozással kapcsolatos lehetséges veszélyek nem elhanyagolható költségvetési hatásokkal járnak Magyarországra nézve, még az 1,5 °C-os és a 2 °C-os forgatókönyv esetében is[188].

Magyarországnak meg kell erősítenie az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra irányuló szakpolitikáinak intézményi és adminisztratív vonatkozásait. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás elsősorban az Energiaügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik, amely egyes feladatokat más minisztériumokkal és közigazgatási szervekkel közösen lát el. Magyarország 2018. évi nemzeti éghajlat-politikai stratégiájának éves cselekvési tervek révén történő nyomon követésére mindeddig nem került sor. A helyi önkormányzatok jogilag nem kötelesek klímastratégiákat készíteni, de valamennyi megye, továbbá 132 település is klímastratégiát dolgozott ki, amelyek az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás kérdésére is kitérnek. A NATéR-t, az éghajlatváltozáshoz való hazai alkalmazkodást támogató szakpolitikai támogatási eszközt, amely az éghajlatváltozás hatásaira vonatkozó adatokat, előrejelzéseket és információkat szolgáltat, 2020 óta nem fejlesztették tovább, ami csökkenti a jövőbeli hasznosságát. Többek között szubnacionális szinten is szükség van az alkalmazkodással kapcsolatos kapacitásépítésre. E célból, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással és az integrált vízgazdálkodással kapcsolatos közigazgatási kapacitás megerősítése érdekében Magyarország oktatási programot és képzési anyagokat kíván kidolgozni.

[185] Bizottsági szolgálati munkadokumentum, Third river basin management plans, second flood hazard and risk maps and second flood risk management plans, Member State: Hungary (Harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek, második árvízveszély és -kockázati térképek és második árvízkockázat-kezelési tervek, Tagállam: Magyarország), 2025. február 4.

[186] Bizottsági szolgálati munkadokumentum, Third river basin management plans, second flood hazard and risk maps and second flood risk management plans, Member State: Hungary (Harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek, második árvízveszély és -kockázati térképek és második árvízkockázat-kezelési tervek, Tagállam: Magyarország), 2025. február 4.

[187] Forrás: Eurostat. Ez a nagyságrend ugyanakkor mostanáig kivételes volt; az ilyen veszteségek makrogazdasági szinten eddig rendszerint elhanyagolhatóak voltak.

[188] Nevezetesen az adósság GDP-hez viszonyított arányának 3–4 százalékpontos növekedését okozhatják. A jelentés megállapítja, hogy a globális hőmérséklet 3 °C-os növekedése váratlanabb és nem lineárisan viselkedő hatásokat eredményezne. Az elemzés csak a szélsőséges eseményeket veszi figyelembe, a lassú éghajlatváltozási folyamatok összetett hatásait azonban nem. Figyelmeztet arra, hogy az eredmények valószínűleg alábecsülik a várható költségvetési hatásokat. Lásd: Európai Bizottság, 2021, *Jelentés az államháztartások fenntarthatóságáról, 2.rész,* 2. fejezet.

A vízgazdálkodás rezilienciája

Javítani kell Magyarország vízgazdálkodási rezilienciáját. A víztermelékenység[189] az elmúlt években kismértékben nőtt Magyarországon[190]: ez az érték 2022-ben egy m^3 kinyert vízre vetítve 30 EUR volt. A vízkitermelési index plusz (WEI+) a 2021. évi 1,4 %-ról 2022-ben kismértékben, 1,7 %-ra nőtt, de továbbra is elmarad az uniós átlagtól (amely 2021-ben 3,6 % volt). A csökkenő tendencia ellenére Magyarországon továbbra is az energiaágazat fogyasztja a legtöbb vizet[191]: 2022-ben az említett ágazat a nettó vízfogyasztás 72 %-át tette ki (az összesen 1 446 millió m^3-ből 1 043 millió m^3-t). A nettó vízfogyasztás ugyanakkor 2010 és 2022 között jelentősen, 136 %-kal nőtt a feldolgozóiparban, 29 %-kal a közüzemi vízellátásban és 11 %-kal a mezőgazdaságban. Magyarországnak emellett növelnie kell a vízügyi ágazat közigazgatási kapacitását. A Belügyminisztérium hatásköreinek átcsoportosításával a vízgazdálkodás, az árvízvédelem és a víziközművek 2024 óta elsősorban az Energiaügyi Minisztérium hatáskörébe tartozik. A vízügyi irányítás ugyanakkor továbbra is a Mezőgazdasági Minisztériummal megosztott hatáskörbe tartozik, különösen a mezőgazdaság vízellátását illetően, valamint a Belügyminisztériummal az ivóvíz minősége tekintetében.

A mezőgazdaság, az ipar és a települések által a víztestekre rótt jelentős nyomás miatt a vízminőség komoly kihívást jelent Magyarország számára. Magyarország harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási terve szerint a felszíni víztestek csupán 11,3 %-a rendelkezik jó ökológiai állapottal/potenciállal, ami messze elmarad az uniós átlagtól (37,3 %), főként a mezőgazdaságból származó diffúz tápanyagszennyezés miatt. Kémiai állapotuk a második terv értékelése óta nem javult: a felszíni víztestek csupán 46 %-a rendelkezik jó kémiai állapottal, főként a nehézipari kibocsátásokból és az égési folyamatokból származó szennyezés miatt[192]. Ami a felszín alatti víztesteket illeti, a jó mennyiségi állapotú felszín alatti víztestek aránya továbbra is 80 %, ami elmarad az uniós átlagtól (90 %). Emellett a jó mennyiségi állapotú felszín alatti víztestek 17,3 %-áról megállapították, hogy fennáll a kockázata annak, hogy 2027-re rossz állapotba kerülnek. A jó kémiai állapotú felszín alatti víztestek aránya enyhén, 80,5 %-ra emelkedett. A jó kémiai állapotú felszín alatti víztestek 10,8 %-áról azonban megállapították, hogy fennáll a kockázata annak, hogy 2027-re rossz állapotba kerülnek. A felszín alatti víztesteket főként a kezeletlen szennyvíz, a mezőgazdaságból származó tápanyagok, a városi lefolyások, az ipari szennyvíz és a régi ipari területekről származó szennyeződés érinti. A harmadik terv hangsúlyozza, hogy a mezőgazdaság, az ipar és a települések jelentős nyomást gyakorolnak a vizekre Magyarországon.

Bizonyos előrelépések ellenére a szennyvíztisztítás továbbra is komoly aggodalomra ad okot Magyarországon. A szennyvíztisztítás a vizek egyik fő szennyezési forrása: a települési szennyvízkibocsátás jelentősen hozzájárul a magyarországi rossz vízminőséghez, különösen a folyók és a felszín alatti víztestek esetében. Magyarország egyike azon tagállamoknak, amelyeknek a legnagyobb nehézséget okozta a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv átültetése. A 2018 óta megfigyelhető javulás ellenére 2020-ban Magyarország mindössze 59 %-ban felelt meg az irányelvnek[193], ami messze elmaradt az uniós átlagtól (76 %); emiatt 2023-ban az Európai Unió Bírósága elmarasztalta az országot. A magyar hatóságok elismerték, hogy számos működő üzem felújítására vagy korszerűsítésére van szükség.

Az irányelvnek való megfelelés érdekében Magyarországnak további intézkedéseket

[189] A 2010. évi GDP-hez viszonyított láncindexált volumen az összes kitermelt felszíni víz köbméterben kifejezett mennyiségéhez viszonyítva.

[190] 2018-ban ez az érték egy m^3 kinyert vízre vetítve 28 EUR volt.

[191] Az Európai Környezetvédelmi Ügynökség által a 2010 és 2022 közötti időszakra vonatkozóan szolgáltatott adatok alapján.

[192] A jó kémiai állapot elérésének elmaradása főként néhány perzisztens, bioakkumulatív és mérgező (PBT) anyagnak (polibrómozott difenil-éterek, higany, többgyűrűs aromás szénhidrogének, perfluoroktán-szulfonsav és származékai, valamint heptaklór és heptaklór-epoxid) és a nem PBT-anyagoknak (az arzén mellett a kadmium, az ólom és a nikkel, valamint a fluorantén) tudható be.

[193] Európai Bizottság, 2020, UWWTD National Summary Chapter 2020 Hungary (A települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelv végrehajtásának országonkénti helyzete 2020-ban – Magyarország).

kell hoznia. A vízvédelemmel és vízgazdálkodással kapcsolatos beruházási szükségletek fedezésére Magyarország eddig 659 millió EUR-t mozgósított nemzeti és uniós forrásokból. Ennek ellenére jelentős hiány mutatkozik a vízvédelemmel és a vízgazdálkodással kapcsolatos beruházási szükségletek (A9.2. ábra) terén (2027-ig évi 610 millió EUR, azaz Magyarország GDP-jének 0,36 %-a). E hiány több mint fele a szennyvízgazdálkodással kapcsolatos kielégítetlen finanszírozási igényeknek tudható be (évi 313 millió EUR). A beruházási hiányból évi 40 millió EUR az ivóvízzel, évi mintegy 255 millió EUR pedig a víz-keretirányelv egyéb vonatkozásaival függ össze. Az infrastruktúra-fejlesztés hozzájárulna a szennyvízgyűjtés és -tisztítás, valamint a víz-újrafelhasználás javításához, továbbá a hálózati szivárgások és az általános vízellátási veszteségek csökkentéséhez. A beruházások növelését különösen fontossá teszi, hogy egyrészt az uniós jogalkotók 2024-ben felülvizsgálták és megerősítették a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelvet[194], másrészt Magyarország több vízigényes ipari üzem létesítését tervezi az elkövetkező években. A magyar hatóságok így például akkumulátorgyártó-üzemek építését jelentették be Nyíregyházán és Debrecenben, ami a víz- és az energiaigényt egyaránt növelni fogja, és felveti a lehetséges szennyezés kérdését, növelve a szennyvíztisztítás iránti szükségleteket. További beruházásokra van szükség az adminisztratív kapacitások növelése, a víz-keretirányelvnek és a települési szennyvíz kezeléséről szóló irányelvnek való teljes körű megfelelés elérését célzó hatékony intézkedések végrehajtása, a víztestek szennyezésmentesítése, valamint az árvízmegelőzéssel és a folyók helyreállításával kapcsolatos természetalapú megoldások támogatása érdekében is. A víz-keretirányelv célkitűzéseinek elérése érdekében emellett előnyös lenne Magyarország számára a határokon átnyúló együttműködés megerősítése.

Biológiai sokféleség és ökoszisztémák

A biológiai sokféleség és a természet állapotának romlására tekintettel meg kell erősíteni Magyarországon az élőhelyek és fajok helyreállítására irányuló intézkedéseket. A rendelkezésre álló legfrissebb adatok szerint az ország élőhelyeinek csupán 13,3 %-ának jó az állapota, ami alacsonyabb a 14,7 %-os uniós átlagnál. Ehhez hasonlóan a fajok védettségi helyzete is aggodalomra ad okot: 35 %-uk rendelkezik jó védettségi állapottal (ez alig haladja meg a 27 %-os EU-28 átlagot). Az erdei élőhelyek kevesebb, mint 8 %-ának[195] kedvező a védettségi állapota. Magyarország erdőinek állapota összességében az uniós átlagnál nagyobb ütemben romlott: 2018-ban az erdők egészségi állapotának mutatója 0,58 volt (szemben a 0,62-es uniós átlaggal). Emellett az adatok az előző jelentéstételi időszakhoz képest romló tendenciát mutatnak az élőhelyek és a fajok tekintetében. Ez a helyzet súlyos következményekkel jár Magyarország környezeti, illetve az éghajlatváltozás hatásaival szembeni rezilienciájára nézve, mivel a biológiai sokféleség csökkenése rontja az ökoszisztémák olyan szolgáltatások nyújtására való képességét, amelyek segítenek enyhíteni az éghajlatváltozás hatásait (például a vízkörforgás szabályozása, a talajegészség fenntartása, szénmegkötés), illetve az éghajlatváltozással összefüggő események, például az árvizek, tüzek és aszályok hatásait.

A természetromlás jelentősen veszélyezteti a versenyképességet, mivel Magyarország gazdasága ökoszisztéma-szolgáltatásokra támaszkodik. Magyarország ökoszisztéma-szolgáltatásoktól való függősége összességében az uniós átlaghoz közeli szinten, a bruttó hozzáadott érték 44 %-án áll, ami magas szintű függőséget mutat. Magyarország a tagállamok közül a 13. helyen áll. Számos ágazat, így a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás, a halászat, a bányászat és a fémipar, az építőipar, a vízi közművek és az egészségügyi ellátás (lásd az A9.1. ábrát) különösen nagy mértékben függ az ökoszisztéma-szolgáltatásoktól. Ezen ágazatok bruttó hozzáadott értékének 100 %-a közvetlenül az ökoszisztéma-szolgáltatásoktól függ. Ez azt jelenti, hogy amennyiben nem tartják fenn az ökoszisztémák szolgáltatásnyújtási képességét, az jelentős költségekkel járhat, és akár a termelés leállásához is vezethet ezekben az ágazatokban. A kulcsfontosságú ökoszisztémák védelme és

[194] 2024. november 27-i 2024/3019 irányelv. Az átültetés határideje 2027. július 31.

[195] Az élőhelyvédelmi irányelv 17. cikke szerinti jegyzéken szereplő erdei élőhelyekre vonatkozóan elvégzett vizsgálatok.

helyreállítása biztosítaná ezen és más gazdasági ágazatok hosszú távú versenyképességének megőrzését.

A9.1. ábra: **A 2022. évi bruttó hozzáadott érték ökoszisztéma-szolgáltatásoktól (2) való közvetlen függősége (1) gazdasági ágazatonként**

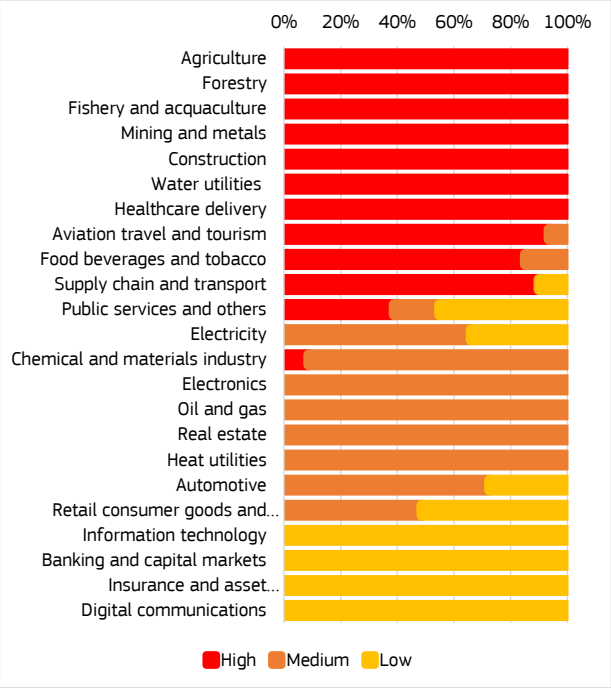

(1) Az ágazat saját műveletein alapuló függőség, az országokon belüli és a nemzetközi értékláncokon belüli értéklánc-műveletek kivételével. A nagymértékű függőség a természettel kapcsolatos sokkhatásoknak vagy romló tendenciáknak való nagy fokú potenciális kitettséget jelez, ami azt jelenti, hogy az ökoszisztéma-szolgáltatás zavara a termelés leállásához és súlyos pénzügyi veszteséghez vezethet.
(2) Ökoszisztéma-szolgáltatások alatt az ökoszisztémák hozzájárulását értjük a gazdasági és egyéb emberi tevékenységek során felhasznált előnyökhöz. Ilyen tevékenységek az ellátó szolgáltatások (pl. biomassza-ellátás vagy vízellátás), a szabályozási és állapot-fenntartási szolgáltatások (pl. talajminőség-szabályozás vagy beporzás), valamint a kulturális szolgáltatások (pl. szabadidős tevékenységek).
Forrás: Hirschbuehl et al., 2025, The EU economy's dependency on nature (Az uniós gazdaság természettől való függése)

Magyarország természet-helyreállítási céljainak eléréséhez célzott természetvédelmi és -helyreállítási intézkedésekre van szükség. 2022-ben Magyarország területének 22,2 %-a volt védett földterület. Ez az arány elmarad az uniós átlagtól, és az elmúlt néhány évben nem változott. Magyarországnak ezért még van mit tennie annak érdekében, hogy teljesítse a védett területek bővítésére és a meglévő védett területek megőrzésének javítására vonatkozó, 2030-ra szóló politikai kötelezettségvállalását, a Biológiai sokféleség megőrzésének 2030-ig szóló nemzeti stratégiájában foglaltaknak megfelelően[196]. Magyarországon 2006 és 2012 között a talajfedés miatt 12 %-kal csökkent az árvízvédelmi ökoszisztéma-szolgáltatásokat nyújtó talajok kiterjedése[197]. Magyarországnak emellett további intézkedéseket kell hoznia az élőhelyvédelmi irányelv I. mellékletében felsorolt 5 029 km^2 élőhely helyreállítására, amely az ország területének 5,4 %-át teszi ki[198]. Magyarországnak évente 1 482 milliárd EUR összegű beruházásra van szüksége a természeti tőkéjének hatékony megőrzéséhez és helyreállításához, az éghajlatváltozás hatásainak enyhítéséhez és az ország gazdag biológiai sokféleségének megőrzéséhez (lásd az A9.2. ábrát). Magyarországon a biológiai sokféleségre és az ökoszisztémák megőrzésére fordított finanszírozás jelenlegi szintje évi 482 millió EUR, ami 1 milliárd EUR összegű finanszírozási hiányt jelent. Ez a hiány veszélyezteti az ország biológiai sokféleségre vonatkozó globális megállapodásokban vállalt kötelezettségeinek a tiszteletben tartását, és aláássa a hosszú távú gazdasági és társadalmi fejlődését.

[196] Magyarország Kormánya, 2023, A biológiai sokféleség megőrzésének 2030-ig szóló nemzeti stratégiája.

[197] Európai Bizottság, Európai Környezetvédelmi Ügynökség (2021), Accounting for ecosystems and their services in the European Union (Az ökoszisztémák és szolgáltatásaik elszámolása az Európai Unióban).

[198] Európai Bizottság (2022), Impact assessment accompanying the proposal for a Regulation on nature restoration (A természet helyreállításáról szóló rendeletre irányuló javaslatot kísérő hatásvizsgálat).

A9.2. ábra: **2022-es állandó árakon kifejezett beruházási szükségletek és hiányok (millió EUR)**

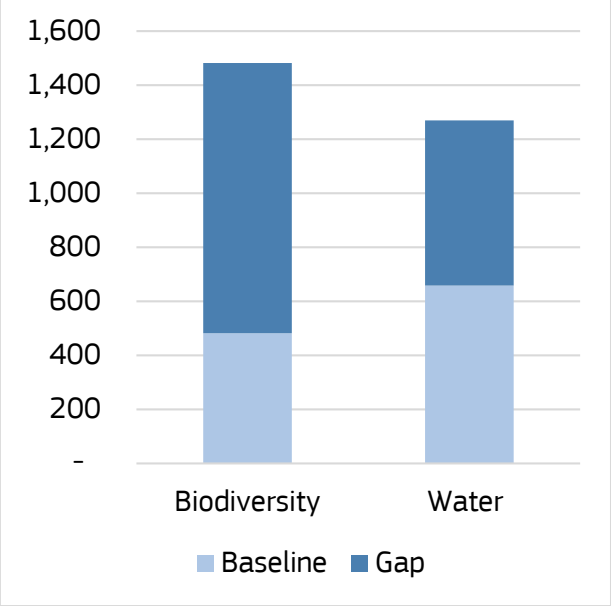

Forrás: Európai Bizottság, Környezetvédelmi Főigazgatóság, Környezetvédelmi beruházási igények és hiányok értékelési programja, 2025. évi frissítés

Fenntartható mezőgazdaság és földhasználat

Magyarországon a szén-dioxid-eltávolítás elmarad a földhasználatra, földhasználat-változtatásra és erdőgazdálkodásra (LULUCF) vonatkozó 2030-as cél eléréséhez szükséges ambíciószinttől. 2018 óta alig tapasztalható javulás a LULUCF-ágazaton belüli szén-dioxid-eltávolítás terén. A 2030-ra vonatkozó LULUCF-céljainak elérése érdekében további –0,9 millió tonna CO_2-egyenértéknek (CO_2eq) megfelelő mennyiségű szén-dioxid eltávolítására van szükség[199]. A rendelkezésre álló legutóbbi előrejelzések szerint a 2030-ra vonatkozó cél elérése tekintetében a hiány 0,1 millió tonna CO_2eq-nek felel meg[200]. A 2030-as cél eléréséhez ezért további intézkedéseket kell végrehajtani.

A magyar mezőgazdaság egyre nagyobb környezeti hatást gyakorol a levegőre, a vízre és a talajra. Magyarország 2022-ben 5 millió hektárnyi mezőgazdasági hasznosítású területtel rendelkezett. 2018 és 2021 között jelentősen nőtt a tápanyagveszteség (a mezőgazdasági hasznosítású terület egy hektárjára vetítve 43 kg-ról 56,1 kg nitrogénre), ami jelentős környezeti aggályokat vet fel, és veszélyezteti az emberi egészséget. A nitrátirányelv adatai szerint Magyarországon a felszín alatti vizeket ellenőrző állomások 7,27 %-a regisztrált 50 mg/l feletti átlagos nitrátkoncentrációt 2016 és 2019 között, ami meghaladja az emberi fogyasztásra vonatkozó egészséges küszöbértéket. Az állatállomány-sűrűségi mutató 2020-ban 0,43 volt, ami elmarad a 0,75-ös uniós átlagtól. A mezőgazdaságból származó ammóniakibocsátás az elmúlt évtizedben növekvő tendenciát mutatott: 2022-ben a teljes mezőgazdasági kibocsátás 92,8 %-át tette ki, ami meghaladja az uniós átlagot (89,8 %). Magyarország csak néhány ellenőrző állomáson (és csak a folyóknál) mérte a peszticidszennyezés szintjét. Az ellenőrzés alacsony szintje ellenére 2021-ben a felszíni víztestek 60 %-a esetén állapították meg a peszticidekre vonatkozó küszöbértékek túllépését.

Magyarországnak folytatnia kell a fenntartható élelmiszerrendszerre való átállásra irányuló erőfeszítéseit, és folytatnia kell a mezőgazdaság környezeti hatásának csökkentésére irányuló szakpolitikák végrehajtását. A mezőgazdaság Magyarország egyik kulcsfontosságú gazdasági ágazata. A biológiai termékek előállítását és feldolgozását magában foglaló biogazdaság 2021-ben 10,75 milliárd EUR hozzáadott értékkel járult hozzá az ország bruttó hazai termékéhez[201]. Ez a hozzájárulás 2018 óta növekvő tendenciát mutat. A mezőgazdaság mintegy 5,1 milliárd EUR-val, az italágazat 477 millió EUR-val, az élelmiszeripar pedig mintegy 2,4 milliárd EUR-val járult hozzá Magyarország GDP-jéhez. A fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok segíthetnek enyhíteni a mezőgazdaság környezeti hatásait, és biztosíthatják az ágazat hosszú távú versenyképességét. Magyarország KAP stratégiai terve a vidékfejlesztési finanszírozás 71 %-át kitevő 1,2 milliárd EUR-val, illetve a közvetlen kifizetések 15 %-át képviselő 1 milliárd EUR-val támogatja a szén-dioxid-tárolás javítását, a természeti erőforrások védelmét, a biológiai

[199] A tagállamok nemzeti LULUCF-céljai az (EU) 2023/839 rendelettel összhangban.

[200] 2024. évi éghajlat-politikai eredményjelentés, COM(2024) 498.

[201] Jobs and wealth in the EU bioeconomy (Munkahelyek és jólét az uniós biogazdaságban).

sokféleség megőrzését, valamint az egyéb éghajlat-politikai és környezetvédelmi célkitűzések megvalósítását célzó intézkedéseket. Folytatni kell ugyanakkor a fenntartható gyakorlatok előmozdítását. 2022-ben[202] Magyarország mezőgazdasági földterületeinek mindössze 6,3 %-án folytattak a műtrágyák és növényvédő szerek használatát csökkentő biogazdálkodást, amely arány elmarad a 2020. évi 9,10 %-os uniós átlagtól.

[202] D'Andrimont, R. et al., 2024, Estimation of the share of landscape features in agricultural land based on the LUCAS 2022 survey (A tájképi elemek mezőgazdasági földterületen belüli részarányára vonatkozó becslés a 2022. évi LUCAS felmérés alapján).

A9.1. táblázat: **Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, az éghajlatváltozásra való felkészültség és a környezetvédelem terén elért eredmények fő mutatói**

Climate adaptation and preparedness:	Hungary						EU-27	
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2021
Drought impact on ecosystems *[area impacted by drought as % of total]*	0	0.77	0.25	1.78	26.19	0	6.77	2.76
Forest-fire burnt area (1) *[ha, annual average 2006-2023]*	715	715	715	715	715	715		
Economic losses from extreme events *[EUR million at constant 2022 prices]*	8	14	11	34	2 430	30	24 142	62 981
Insurance protection gap (2) *[composite score between 0 and 4]*	-	-	-	-	0.88	0.88		
Heat-related mortality (3) *[number of deaths per 100 000 inhabitants in 2013-2022]*	32	32	32	32	32			
Sub-national climate adaptation action *[% of population covered by the EU Covenant of Mayors for Climate & Energy]*	44	53	55	56	56	59	41	44

Water resilience:	Hungary						EU-27	
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2021
Water Exploitation Index Plus, WEI+ (4) *[total water consumption as % of renewable freshwater resources]*	1.3	1.4	1.4	1.4	1.7	-	4.5	4.5
Water consumption *[million m^3]*	1 337	1 407	1 441	1 507	1 446	-		
Ecological/quantitative status of water bodies (5) *[% of water bodies failing to achieve good status]*								
Surface water bodies	-	-	-	84%	-	-	-	59%
Groundwater bodies	-	-	-	20%	-	-	-	93%

Biodiversity and ecosystems:	Hungary						EU-27	
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2021
Conservation status of habitats (6) *[% of habitats having a good conservation status]*	13.3	-	-	-	-	-	14.7	-
Common farmland bird index *2000=100*	80.7	81.0	81.3	77.3	75.7	-	72.2	74.4
Protected areas *[% of protected land areas]*	-	-	-	22	22	-	-	26

Sustainable agriculture and land use:	Hungary						EU-27	
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2018	2021
Bioeconomy's added value (7) *[EUR million]*	9 452	9 744	9 681	10 750			634 378	716 124
Landscape features *[% of agricultural land covered with landscape features]*	-	-	-	-	4	-		
Food waste *[kg per capita]*	-	-	93	91	84	-		
Area under organic farming *[% of total UAA]*	3.9	5.7	6.0	5.8	6.3		7.99	-
Nitrogen balance *[kg of nitrogen per ha of UAA]*	43.0	40.7	49.9	56.1	-	-		
Nitrates in groundwater (8) *[mgNO_3/l]*	-	-	-	-	-	-		
Net greenhouse gas removals from LULUCF (9) *[Kt CO_2-eq]*	- 4 806	- 5 382	- 7 106	- 7 195	- 6 803	-	- 256 077	- 240 984

(1) Az adatok a 2006–2023-as időszak átlagát mutatják az EFFIS (európai erdőtűz-információs rendszer) alapján.
(2) Skála: 0 (nincs védelmi rés) – 4 (nagyon nagy rés). EIOPA, 2024, Dashboard on insurance protection gap for natural Catastrophes (A természeti katasztrófák biztosítási védelmi résének eredménytáblája).
(3) van Daalen, K. R. et al., 2024, The 2024 Europe report of the Lancet Countdown on health and climate change: unprecedented warming demands unprecedented action. The Lancet Public Health.
(4) Ez a mutató a teljes vízfogyasztást az adott területen és időszakban rendelkezésre álló megújuló édesvízkészletek százalékában méri. A 20 %-ot meghaladó értékeket általában vízhiány jelének tekintik, míg a 40 %-os vagy azt meghaladó értékek súlyos vízhiányra utalnak.
(5) Európai Bizottság, 2024 – A Bizottság hetedik jelentése a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a víz-keretirányelv (2000/60/EK) és az árvízvédelmi irányelv (2007/60/EK) végrehajtásáról (Harmadik vízgyűjtő-gazdálkodási tervek és Második árvízkockázat-kezelési tervek).
(6) E mutató esetében az uniós átlag az EU-28-akra vonatkozik, így az Egyesült Királyság adatait is tartalmazza.
(7) Európai Bizottság, 2023, EU Bioeconomy Monitoring System dashboards (Az uniós biogazdasági monitoringrendszer eredménytáblái).
(8) A nitrátok hosszú ideig a felszín alatti vizekben maradhatnak, és az emberi eredetű forrásokból (főként a mezőgazdaságból) származó nitrogénbevitel miatt magas szinten felhalmozódhatnak. Az ivóvízre vonatkozó uniós előírások 50 mg NO_3/L határértéket állapítanak meg az emberi egészség veszélyeztetésének elkerülése érdekében.
(9) A nettó elnyelés negatív számadatként, a nettó kibocsátás pedig pozitív számadatként szerepel. Az itt feltüntetett adatok az üvegházhatást okozó gázok kibocsátására vonatkozó 2024. évi jegyzékben bejelentett adatokon alapulnak. A nettó üvegházhatásúgáz-elnyelés értéke 2030-ban az (EU) 2023/839 rendelet IIa. melléklete szerint.
Forrás: Eurostat, Európai Környezetvédelmi Ügynökség

10. MELLÉKLET: MUNKAERŐPIAC

Az elmúlt években Magyarország munkaerőpiaca jól teljesített és jelentős javulást mutatott. Az ország azonban továbbra is strukturális kihívásokkal néz szembe, amelyek káros hatással vannak versenyképességére és potenciális gazdasági növekedésére. E kihívások közé tartozik a tartósan alacsony termelékenység, a jelentős regionális egyensúlyhiány, az aktív munkaerőpiaci intézkedések alacsony és gyengülő hatása, valamint az integrált szolgáltatásnyújtás hiánya, amint az bizonyos csoportok – különösen a roma közösségek, az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők és a fogyatékossággal élő személyek – jelentős munkaerőpiaci alulreprezentáltságában is tükröződik. Miközben Magyarország a foglalkoztatási rátára vonatkozó 2030-as cél elérésére törekszik, a stabilabb és befogadóbb munkaerőpiac és a virágzó gazdaság megvalósítása érdekében olyan fő kihívásokkal kell szembenéznie, mint az alulreprezentált csoportokban rejlő potenciál kiaknázása és a szociális párbeszéd hatékonyságának javítása.

Magyarország munkaerőpiaci eredményei stabilak és minden eddiginél magasabb szinten állnak, de a némileg növekedésnek induló munkanélküliségi ráták figyelmet igényelnek. A foglalkoztatási és az aktivitási ráta (a 20–64 éves korcsoportban, illetve a 15–64 éves korcsoportban) 2024-ben történelmi csúcsokat ért el (81,1 %, illetve 78,6 %). 2024-ben mindkét arány jóval meghaladta az uniós átlagot (75,8 % és 75,4 %). A 2030-ra célként kitűzött, 85 %-os foglalkoztatási ráta megvalósíthatónak tűnik, de a kiszolgáltatott csoportok tartósan alacsony foglalkoztatási rátája megnehezítheti a cél elérését. Lassul a foglalkoztatás növekedése, és 2021 óta folyamatosan nő a másodállást vállalók száma. A teljes munkanélküliségi ráta a 2022. évi 3,6 %-ról 2023-ban 4,1 %-ra, majd 2024-ben 4,5 %-ra emelkedett. A tartós munkanélküliség 2023-ban 0,2 százalékponttal, 1,4 %-ra emelkedett, majd 2024-ben elérte az 1,5 %-ot. 2024-ben Pest kivételével valamennyi régióban nőtt a munkanélküliség, és a négy legkevésbé fejlett régió közül háromban 7 % körül volt. E regionális különbségek a vidéki térségekben megfigyelhető alacsonyabb iskolázottsági szintre és kevesebb munkahelyre vezethetők vissza (lásd: 17. melléklet).

A fiatalok közül sokan továbbra is igen nehezen találnak munkát. 2024-ben a 15–24 év közötti fiatalok 15,2 %-a volt munkanélküli, ami 2022-höz képest 4,6 százalékpontos növekedést jelent. Az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok sokkal nagyobb arányban voltak munkanélküliek Magyarországon és az EU többi részén egyaránt (29,2 %, szemben a 2023-as 19,8 %-kal). Magas a fiatalok munkanélküliségi rátája azokban a régiókban, ahol mindig is alacsonyabb volt az iskolázottság szintje: 2024-ben például 22,8 %-os arányt mértek a Dél-Dunántúlon, ahol a 15–29 év közötti fiatalok 4,2 %-a legalább 12 hónapig munkanélküli volt. Ezekben az adatokban megmutatkozik az iskolai lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás negatív hatása is (lásd: 12. melléklet). A nem foglalkoztatott, oktatásban és képzésben nem részesülő fiatalok (a továbbiakban: NEET-fiatalok) aránya továbbra is az uniós átlag körül van a 15–29 évesek körében (2024-ben 10,9 % volt, szemben az uniós 11,0 %-kal).

A10.1. ábra: **Munkanélküliségi ráta (%)**

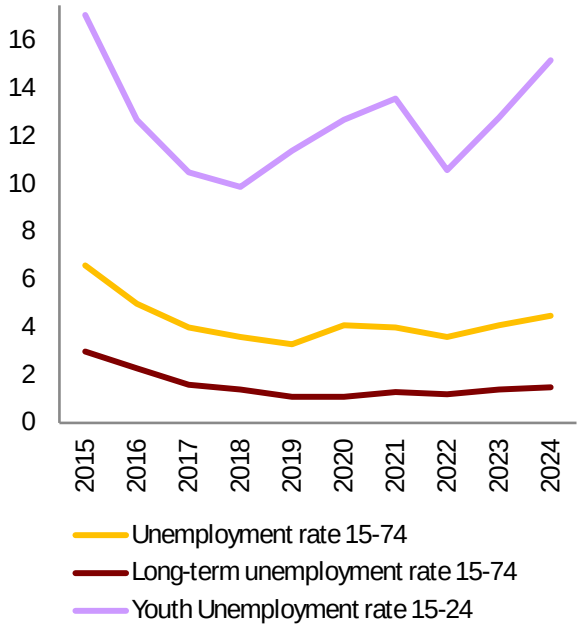

Forrás: Eurostat.

A 2021–2027-es időszakban az ESZA+ az ifjúsági garancia egyetlen finanszírozási forrása. Ezen alap célja a NEET-fiatalok munkaerőpiaci integrációjának támogatása, amihez jelentős, 526 millió EUR összegű költségvetés áll rendelkezésére. 2024 óta Magyarország országos feltérképezési stratégiák és tájékoztatási tervek kidolgozásával próbál segítséget nyújtani a kiszolgáltatottabb fiataloknak, különösen az inaktívaknak. A hosszú

távú foglalkoztathatóság növelése érdekében fejleszteni kell az ifjúsági garanciával kapcsolatos képzések minőségét és választékát. 2025-től a 17–25 éves fiatalok legfeljebb 4 millió HUF (körülbelül 10 000 EUR) összegű kamatmentes, szabad felhasználású kölcsönt (*munkáshitel*) vehetnek igénybe. A hitelre azok jogosultak, akik a futamidő ideje alatt legalább heti 20 órás munkaviszonnyal rendelkeznek vagy heti 20 órában önálló vállalkozói tevékenységet folytatnak – kivételt képeznek a felsőoktatásban részt vevő hallgatók és a diplomások. A munkáshitel célja, hogy pénzügyi ösztönzőkkel gyorsítsa a fiatalok munkába állását. Ez az intézkedés azonban kevésbé hatékony lehet az alacsony képzettségű fiatalok esetében, akiknek inkább átképzésre vagy továbbképzésre van szükségük, ami hosszú távon növeli a foglalkoztathatóságukat, de hátráltatja a felsőoktatásban való részvételüket. **A kiszolgáltatott csoportok, például az alacsonyan képzett felnőttek, a romák és a fogyatékossággal élő személyek is akadályokkal szembesülnek a munkaerőpiaci integráció terén.** Magyarországon szoros összefüggés figyelhető meg a foglalkoztatás és az iskolázottsági szint között. A legfeljebb alsó középfokú végzettséggel rendelkezők (59,9 %) foglalkoztatási rátája 2024-ben több mint 20 százalékponttal alacsonyabb volt, mint a felső középfokú vagy a posztszekunder végzettséggel rendelkezők esetében. A 15–64 évesek körében 2023-ban a romáknak mindössze 48,7 %-a állt foglalkoztatásban[203], szemben a nem roma közösségekből származók 75,5 %-ával, továbbá a romák 20,6 %-a munkanélküli volt (szemben a nem romák 3,8 %-ával). A fogyatékossággal élők foglalkoztatási különbsége 2024-ben 2,4 százalékponttal csökkent, de továbbra is magas volt, 27,2 százalékpont. A fogyatékossággal élő fiatalok közel 40 %-a NEET-fiatal (2022)[204]. A helyzet javítása érdekében Magyarország a közelmúltban foglalkoztatási célt tűzött ki a fogyatékossággal élő személyekre vonatkozóan.

A kiszolgáltatott csoportok tagjai általában hosszabb ideig munkanélküliek. Az állami foglalkoztatási szolgálatról szóló 2021-es jogszabály bevezetése óta az aktív munkaerőpiaci intézkedések a bértámogatások révén az újrafoglalkoztatásra összpontosítottak, és korlátozott az átképzési és továbbképzési intézkedésekhez való hozzáférés, ami biztosíthatná a hosszú távú munkaerőpiaci integrációt. A közelmúltbeli, 2024-es jogszabály-módosítás lehetővé teszi az állami foglalkoztatási szolgálat számára, hogy jelentősebb szerepet töltsön be a munkaerőpiaci képzések nyújtásában. Láthatólag kihívást jelent a minőségi képzést nyújtó szolgáltatók hiánya. Tekintettel arra, hogy a foglalkoztatásba visszakerülő tartósan munkanélküli személyek kevesebb mint egyharmada marad hat hónapnál tovább foglalkoztatásban, javítani kell a személyre szabott, összetett szolgáltatásokat, például a transzverzális készségfejlesztést[205], az egészségügyi és pszichológiai szolgáltatásokat, valamint a tartósan munkanélküli személyek szükségleteinek kielégítéséhez nyújtott álláskeresési támogatást. A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz) keretében Magyarország az ESZA+ forrásaiból 787 millió EUR-t (295 milliárd HUF) különített el munkaerőpiaci intézkedésekre, amelynek 40 %-át a 30 év felettiek, 60 %-át pedig a 30 év alattiak kapják. A tervezett intézkedések 2024-ben indultak azzal a céllal, hogy 300 000 embernek segítsenek munkát találni, és elsősorban a kiszolgáltatott csoportokra és a tartósan munkanélküliekre irányulnak.

[203] Központi Statisztikai Hivatal. A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia mutatói, 2024.

[204] Európai összehasonlító adatok a fogyatékossággal élő személyekről – 2022. évi adatok – Európai Bizottság

[205] Az olyan transzverzális készségek, mint a kritikus gondolkodás, a csapatmunka és a tanulási készségek alapvető fontosságúak a munka, a tanulás és a mindennapi élet szempontjából. E készségek fejlesztése és elismerése fontos szerepet játszik a fenntartható gazdasági növekedés, a társadalmi befogadás és a versenyképesség előmozdításában.

A10.2. ábra: **Munkaerőpiaci pangás**

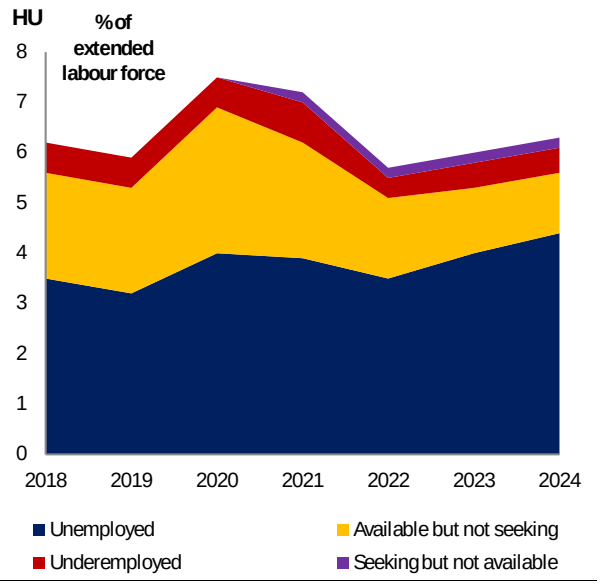

Forrás: Eurostat.

2022 óta emelkedni kezdtek az addig folyamatosan, soha nem látott mértékben csökkenő munkanélküliségi ráták, de a munkaerőpiac pangása összességében még mindig alacsony. A munkanélküliségi ráta Magyarországon 2024-ben 4,5 % volt, és így – mint 2012 óta folyamatosan – elmaradt az uniós átlagtól (5,9 %), azonban 2022 óta nő, szemben az EU-ban megfigyelhető nagyjából stabil tendenciával. A munkaerőpiaci pangás[206] a 2023. évi 6 %-ról 2024-ben 6,3 %-ra emelkedett, de továbbra is jóval a 11,7 %-os uniós átlag alatt maradt. Ezt az enyhe emelkedést a munkanélküliség növekedése okozta, ugyanakkor a többi összetevő stabil maradt. Magyarországon a részmunkaidőben dolgozó alulfoglalkoztatott személyek aránya az egyik legalacsonyabb az EU-ban. A munkaerő-tartalék több mint tízszer akkora, mint a betöltetlen álláshelyek száma Magyarország három legkevésbé fejlett vármegyéjében. A kormány 2024-ben sürgős intézkedéseket jelentett be a mintegy 300 000 fő kiaknázatlan munkaerő-potenciál aktivizálása érdekében, de konkrét részleteket még nem közöltek.

[206] A munkaerőpiaci pangás az összes kielégítetlen foglalkoztatási igényre utal, vagyis arra, hogy a munkaerő-kínálat milyen mértékben haladja meg rövid távon a munkaerő-keresletet. Négy összetevőt foglal magában: a részmunkaidőben dolgozó alulfoglalkoztatott személyeket, a munkanélkülieket, a munkát kereső, de azonnal rendelkezésre nem álló személyeket, valamint az inaktív, de munkát nem kereső személyeket.

Bizonyos ágazatokban továbbra is kihívást jelent a munkaerőhiány. A betöltetlen álláshelyek aránya 2022 óta csökkenő tendenciát mutat. 2024-ben 2,1 % volt, tehát elmaradt a világjárvány előtti szinttől (2019-ben 2,5 % volt), és valamivel az uniós átlag (2,4 %) alatt maradt. A betöltetlen álláshelyek száma leginkább a magánszektorban csökkent, míg az adminisztratív, az egészségügyi, a szociális, a közigazgatási és a védelmi ágazatban továbbra is magas. 2024-ben a betöltetlen álláshelyek aránya ezen ágazatok mindegyikében 3 % és 4 % között volt. A közszektorban és az egészségügyi ágazatban a munkaerőhiány részben az alacsony fizetéseknek és a munkakörülményeknek tudható be (lásd: 11. melléklet). A Cedefop és az EURES legfrissebb adatai[207] szerint a munkáltatók jelezték, hogy több irodai asszisztensre, irodai szakemberre, kutatóra és mérnökre van szükség. 2024 októberében a szolgáltatási ágazatban (33,5 %, szemben az uniós 26,8 %-kal) és az építőiparban (29,3 %, szemben az uniós 28,0 %-kal) viszonylag magas volt azon munkáltatók aránya, akik a munkaerőhiány miatt a termelésük korlátozására számítanak[208].

Egyre nagyobb szükség van képzett munkavállalókra a zöld és digitális átállás szempontjából kulcsfontosságú feltörekvő ágazatokban. 2024-ben az ország energiaigényes iparágaiban a foglalkoztatás a teljes foglalkoztatás 5,0 %-át tette ki, a zöld gazdaságban azonban korlátozott maradt a foglalkoztatás bővülése. 2022-ben a környezetvédelmi iparban a foglalkoztatás a legalacsonyabbak között volt az EU-ban, a teljes foglalkoztatás 1,0 %-ának felelt meg (szemben az uniós 3,3 %-kal). Ugyanakkor a feldolgozóiparban, a villamosenergia-, a gáz- és a vízellátásban – a zöld átállás szempontjából kulcsfontosságú ágazatokban – a betöltetlen álláshelyek aránya meghaladta az uniós átlagot. A zöld átállás terén elért előrelépést tükrözi, hogy javult a magyar munkaerő kibocsátásintenzitása: a 2015. évi 12,2 tonna/főről 2023-ban 9,7 tonnára csökkent (szemben az uniós 12,3 tonnával).

Ezzel szemben az IKT-ágazat továbbra is fejletlen: az IKT-szakemberek 2024-ben a teljes foglalkoztatás 4,5 %-át tették ki,

[207] EURES – Országok és foglalkozások | Cedefop

[208] Forrás: Európai vállalati és fogyasztói felmérések.

szemben az uniós 5,0 %-kal. Ez részben az IKT-szakembereket képző felsőoktatási programok magas lemorzsolódási arányára (lásd: 12. melléklet), valamint arra vezethető vissza, hogy az IKT területén végzett szakemberek nem Magyarországon helyezkednek el. A nők különösen alulreprezentáltak, az IKT-szakemberek mindössze 15,2 %-át teszik ki (szemben az uniós 19,5 %-kal). A legalább alapvető digitális készségekkel rendelkező népesség aránya 2023-ban 10 százalékponttal, 58,9 %-ra nőtt az 55,6 %-os uniós átlaghoz képest (lásd: 12. melléklet). Ez az arány azonban sokkal alacsonyabb az inaktívak[209] (25–64 évesek, a diákok kivételével) (32,4 %), az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők (33,4 %) és a munkanélküliek (44,1 %) esetében. Ez azt jelzi, hogy azok, akik kiszolgáltatottabbak a munkaerőpiacon, jelentősen le vannak maradva a digitális készségek terén, ami tovább akadályozza a munkakeresést.

Összességében Magyarországon az elmúlt évtizedben csaknem a felére csökkent a strukturális munkaerőhiány. A makrogazdasági strukturális munkaerőhiány[210] a 2013. évi 30,0-ről 2023-ra egyenletesen 17,5-re csökkent, majd 2024-ben kismértékben, 17,7-re nőtt. 2024-ben, noha a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók aránya összességében alacsony, 14,5 %-ukat felsőfokú végzettséget nem igénylő munkakörben foglalkoztatták; az uniós átlag ugyanebben az évben 21,5 % volt. A túlképzettségi arány az olyan ágazatokban a legmagasabb, mint a szálláshely-szolgáltatás és a vendéglátás, a mezőgazdaság, az erdészet és a halászat, a közlekedés, valamint az adminisztratív és a támogató szolgáltatási tevékenységek. Azonban ezek az értékek elmaradnak az uniós szintektől.

Magyarországon erőteljes bérnövekedés volt megfigyelhető. A nominális bérek 2025-ben várhatóan 7,8 %-kal nőnek, miután 2022-ben a legmagasabb növekedési rátát (17,2 %) érték el az EU-ban, valamint 2023-ban (14,4 %) és 2024-ben (12,5 %) is a legmagasabbak között maradtak. Magyarország nominális bérnövekedése a 2022–2024 közötti kiugró időszakot követően várhatóan vissza fog esni az uniós átlagszintre (3,4 %). A nominális bérekkel párhuzamosan a reálbérek is gyors (de volatilis) ütemben növekedtek: 2024-ben 8,5 %-kal, míg 2025-ben a növekedés üteme várhatóan 4,0 % lesz. Ez szintén jelentősen meghaladja az uniós átlagot. A reálbérek 2022-ben emelkedtek (3,7 %), de 2023-ban[211] 2,1 %-kal csökkentek. A reálbérek emelkedése a nominális bérek tartós növekedésének és a meredek dezinflációnak tudható be (a 2023. évi 17,0 %-kal szemben 2024-ben 3,8 %). A jogszabályban meghatározott minimálbér 2022 januárja és 2025 januárja között több mint 45,4 %-kal nőtt, ami reálértéken körülbelül 5,1 %-os növekedést jelent. A minimálbér azonban továbbra is alacsonyabb, mint az uniós tagállamok többségében.

A10.3. ábra: **Fajlagos munkaköltség és termelékenység**

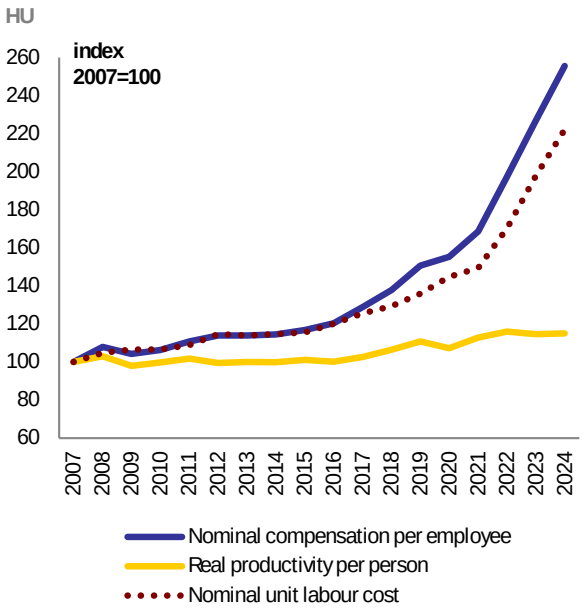

Forrás: Eurostat.

[209] Gazdaságilag inaktívnak az a személy tekintendő, aki nem foglalkoztatott, és nem is munkanélküli, azaz nem végez fizetett munkát és nem keres állást. Ide tartoznak többek között a nyugdíjasok, a háztartásbeliek és a diákok. E munkaerőpiacon kívüli személyeket „inaktív népességnek" is nevezik.

[210] A makrogazdasági strukturális munkaerőhiány mutatója a készségcsoportok foglalkoztatási rátáinak szórását méri (ahol a készségcsoportokat képesítési szintekkel fejezik ki: ISCED 0–2: alacsony; 3–4: közepes és 5–7: magas).

[211] A nominálbér-növekedés meghatározásához az egy munkavállalóra jutó fizetést kell figyelembe venni. Ennek összetevői: i. a pénzben vagy természetben fizetendő bérek és keresetek; valamint ii. a munkáltatók által fizetendő társadalombiztosítási járulékok. A bruttó reálbérek meghatározásához a HICP-deflátort használják. Az e deflátort használó reálbérek eltérhetnek az AMECO adatbázisban kimutatott reálbérektől, amely lakossági fogyasztási deflátort használ. A 2024-re és 2025-re vonatkozó adatok az Európai Bizottság 2024. őszi gazdasági előrejelzésén alapulnak.

A bérek gyors növekedése, valamint a fajlagos munkaköltség jelentős növekedése alááshatja a versenyképességet, ha azt nem kíséri a termelékenység növekedése. A 2014–2022-es időszakban a bérek növekedése valamivel elmaradt attól, ami a szokásos magyarországi makrogazdasági tényezők[212] alakulása alapján várható volt. Ezzel szemben a bérnövekedés 2023-ban és 2024-ben meghaladta a várt szintet. Az elmúlt években a fajlagos munkaköltség jelentősen nagyobb mértékben nőtt, mint a legtöbb uniós tagállamban: 2022-ben 14,2 %-kal, 2023-ban 15,7 %-kal, 2024-ben pedig 12,2 %-kal, és az előrejelzések szerint 2025-ben 6,0 %-kal nő majd. Bár az exportpiaci részesedés az elmúlt években (pl. a 2021–2023-as időszakban) továbbra is nőtt, a bérek folyamatos és erőteljes növekedése egyre inkább csökkentheti a versenyképességet, amennyiben nem növekszik a termelékenység.

A szociális párbeszéd továbbra is korlátozott, különösen a közszférában. Továbbra is gyenge a szociális párbeszéd általános kerete a különböző tagsággal és funkciókkal rendelkező munkáltatói és munkavállalói képviseletek széttagoltsága miatt. Az aktív munkaerőpiaci intézkedések megvitatására létrehozott ad hoc csoport 2023-as felállítását követően a kormány 2024 őszén elfogadta a magánszektorban működő háromoldalú fórum (a Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fóruma, a továbbiakban: VKF) intézményi keretének jogalapját[213]. A VKF tanácsadási jogkörrel rendelkezik a minimálbérrel és a nemzeti háromoldalú tárgyalásokkal kapcsolatos kérdésekben, a minimálbérről szóló irányelvvel és annak magyar jogba való átültetésével összhangban. Ez javulás a korábbi rendszerhez képest: miközben a VKF-et korábban csak a felek által aláírt eljárási szabályzat szabályozta, immár átláthatóbb és jogilag kötelező erejű keret jött létre.

Ezzel párhuzamosan a közszférában az elmúlt években fokozatosan gyengültek a munkavállalói jogok, többek között korlátozták a tanárok sztrájkhoz való jogát és felszámolták a hadsereg szakszervezetét. Azáltal, hogy a közalkalmazottak egyes csoportjainak megváltozott a foglalkoztatási jogviszonya, gyengült a kollektív érdekeik védelmére irányuló képességük: egyes esetekben a kollektív szerződések semmissé váltak, és újra kellett tárgyalni őket. A közszféra két érintett csoportja gyakorlatilag nem létezik, és az egyetlen ülést az Országos Közszolgálati Érdekegyeztető Tanács (OKÉT) tartotta 2024 októberében. Szinte egyáltalán nem folyik konzultáció a szociális partnerekkel a munkaerőpiacot és a szociálpolitikát érintő főbb kihívásokról és reformokról, például a nyugdíjakról vagy a foglalkoztatást helyettesítő támogatásról. Magyarország támogatja a szociális partnereket a kapacitásépítésben, főként az ESZA+ révén, a keret 0,32 %-át kitevő, 17 millió EUR összegű ESZA+ finanszírozással.

[212] A bérekre vonatkozó referenciaértékeket az infláció, a termelékenység, a kereskedelmi mérleg és a munkanélküliségi ráta alakulása alapján jelzik előre.

[213] A 308/2024. (X. 25.) Korm. rendelet 2024. október 26-án lépett hatályba: https://njt.hu/jogszabaly/2024-308-20-22.2#SZ10@BE0@POB

Annak ellenére, hogy Magyarországon az elmúlt évtizedben javultak az általános szociális feltételek, egyes kiszolgáltatott csoportok sokkal kevésbé részesültek ebből, és továbbra is jelentős kihívásokkal néznek szembe a szegénység és a társadalmi kirekesztődés terén. Az alapvető árucikkek árának emelkedése, a szociális ellátás évtizedes elégtelensége és a célzott általános szociálpolitikai intézkedések hiánya miatt megnőtt, és várhatóan tovább fog nőni a szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázata. A szociálisan hátrányos helyzetű személyek, például a romák, a fogyatékossággal élő személyek és az alacsony képzettségűek akadályokba ütköznek a minőségi oktatáshoz, a munkaerőpiachoz és általában a társadalmi mobilitáshoz való hozzáférés terén. A szociális védelmi rendszer korlátozott kapacitása és a minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlőtlen hozzáférés Magyarország fenntartható és inkluzív növekedésére nézve is kockázatot jelent.

Egy évtizednyi javulás után Magyarországon ismét növekszik a szegénység és a társadalmi kirekesztődés. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya 2015 és 2022 között fokozatosan csökkent, majd két egymást követő évben is emelkedett: 2023-ban 1,3 százalékponttal, 19,7 %-ra, 2024-ben pedig további 0,5 százalékponttal, 20,2 %-ra, de 2024-ben továbbra is a 21,0 %-os uniós átlag alatt maradt. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek arányának növekedését főként a súlyos anyagi és szociális nélkülözés magas aránya okozza – amely 2023-ban nőtt, 2024-ben viszont csökkent (1,1 százalékponttal 9,3 %-ra, szemben az uniós 6,4 %-kal) –, valamint a szegénység kockázatának kitettek aránya, amely (bár továbbra sem éri el az uniós átlagot) 1,6 százalékponttal, 14,7 %-ra emelkedett, szemben az uniós 16,2 %-kal. **Megállt a szegénység csökkentésére vonatkozó 2030-as cél felé tett előrelépés.** A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek száma 2024-ben további 42 000 fővel emelkedett a 2023. évi 122 000 fős növekedést követően. A jelenlegi ütemben (2019 óta mindössze 9 000 fős csökkenés) fennáll annak kockázata, hogy Magyarország nem éri el azt a 2030-ra kitűzött célját[214], hogy 292 000 fővel csökkentse a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számát. Magyarországnak további lépéseket kellene tennie a szegénység elleni küzdelem érdekében, tekintve hogy a szegénység mélysége itt az egyik legjelentősebb az EU-ban. A szegénység kockázatának kitettek medián jövedelme és a nemzeti szegénységi küszöb közötti különbség alapján a szegénység mélységének százalékos értéke 2024-ben 29,7 % volt. A gyermekekre vonatkozó szegénységi rés 2023-ban az egyik legmagasabb volt az EU-ban, miután 343 %-kal (49,8 százalékponttal), 64,3 %-ra nőtt úgy, hogy 2022-ben még az egyik legalacsonyabb volt, majd 2024-ben 28,2 %-ra esett vissza.

A11.1. ábra: **A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett népesség aránya és összetevői**

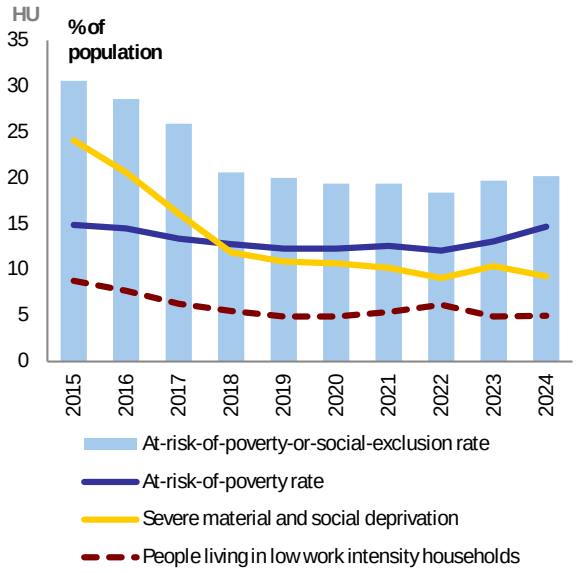

Forrás: Eurostat.

A vidéki területek és egyes meghatározott csoportok különösen érintettek a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés által. 2024-ben a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya a vidéki térségekben 11,37 százalékponttal magasabb (25,8 %) volt, mint a városi területeken. Jelentős különbségek figyelhetők meg a régiók között a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának

[214] Magyarország a szegénység csökkentésére vonatkozó 2030-as nemzeti célját az anyagi és szociális nélkülözésben élő gyermekes családok arányának 13 %-ra való csökkentésében határozza meg,

ami 2030-ra a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számának 292 000 fővel

való csökkentésének felel meg.

kitettek aránya tekintetében, ami részben az urbanizáció mértékével függ össze. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya 2024-ben a Közép-Dunántúlon 11,6 %, Észak-Magyarországon pedig 29,9 % volt. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya nőtt a fogyatékossággal élő személyek körében (2,4 százalékponttal 32,4 %-ra, szemben az uniós 28,8 %-kal), és 18 százalékponttal magasabb volt, mint a nem fogyatékossággal élő személyek esetében. Ennek oka a fogyatékossággal élők alacsonyabb foglalkoztatási aránya és magas foglalkoztatási különbsége (lásd: 10. melléklet). 2023-ban a romák több mint háromszor nagyobb valószínűséggel voltak kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, mint a nem romák (61,7 %, szemben a 18,7 %-kal)[215]. 2024-ben a három vagy több gyermeket nevelő háztartásokat (28,1 %) és az egykeresős háztartásokat (több mint 30 %), különösen az egyedülálló szülőket, az egyedül élő időseket és az egyetlen nőből álló háztartásokat is sokkal jobban érintette a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés. A társadalmi kirekesztődés és a nélkülözés kezelése érdekében Magyarország 2024-ben módosította a 2021–2030-as időszakra szóló Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiát, amelynek fő célja a szegregáció megelőzése és az ellene való küzdelem. A stratégia 2021–2024-re szóló (2025 júniusáig meghosszabbított) cselekvési tervét a szegregált területek feltérképezésére és a szociális lakások kínálatának nyomon követésére irányuló intézkedések egészítik ki. Folyamatban van a 2025–2027-es időszakra vonatkozó új stratégiai intézkedések előkészítése. Az új intézkedések és a nyomonkövetési keret hozzájárulhat az intézkedések átláthatóságának és eredményességének javításához.

Az iskolai végzettség és a foglalkoztatási státusz fontos szerepet játszik a szegénységi kockázatok meghatározásában. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya az alacsony képzettségűek körében – 2017 óta a legnagyobb mértékben, az uniós átlagot meghaladva – 2023-ban 4,6 százalékponttal, 45,6 %-ra, 2024-ben pedig további 0,9 százalékponttal 46,5 %-ra nőtt. Ez a jövedelmi szegénység növekedésére vezethető vissza (31,6 %). 2024-ben az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező felnőttek körében a dolgozói szegénység aránya is meghaladta az uniós átlagot (24,3 %, szemben az uniós 17,4 %-kal), miközben a legalább középfokú végzettséggel rendelkezők körében ez az arány valamivel az uniós átlag alatt maradt és kis mértékben csökkent. A nem foglalkoztatottak[216] (18–64 évesek) háromszor (27,1 %), a munkanélküliek pedig hétszer (47,1 %) nagyobb valószínűséggel voltak kitéve a szegénység kockázatának, mint a foglalkoztatottak (6,5 %).

A gyermekek körében a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázata egy erőteljes növekedést követően 2024-ben némileg az uniós átlag alá esett vissza. 2023 és 2024 között a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek aránya 3,3 százalékponttal, 21,1 %-ra csökkent, ami alacsonyabb az uniós átlagnál (24,2 %). A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező szülők gyermekei körében 2024-ben 7,5 százalékponttal, 67,9 %-ra csökkent, és továbbra is meghaladta az uniós átlagot (61,2 %). Magyarország nem határozott meg kiegészítő célt a gyermekszegénység csökkentésére. A gyermekszegénység hatásának enyhítése érdekében Magyarország a 2023. májusi cselekvési terve keretében végrehajtja az európai gyermekgaranciát. A 2024. évi eredményjelentés bizonyos területeken előrelépést mutat, többek között a közlekedés megfizethetőségének javítása és a felzárkózó településeken végzett ingyenes szemészeti szűrések terén. A gyermekek korai fejlődése és szüleik munkaerőpiachoz való hozzáférése szempontjából előnyös lenne, ha további erőfeszítéseket tennének annak biztosítása érdekében, hogy a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett gyermekek jobban hozzáférjenek a minőségi koragyermekkori neveléshez és gondozásához. Az európai gyermekgarancia végrehajtását az uniós kohéziós politikai alapok és a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz támogatják, többek között bölcsődék létrehozásával, a leginkább rászoruló gyermekek és családjaik anyagi támogatásával, valamint a 300 leghátrányosabb helyzetű településen oktatási, lakhatási és szociális segítségnyújtási szolgáltatásokkal kapcsolatban. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és a

[215] Helyzetkép | 2023

[216] Nem foglalkoztatottak: munkanélküliek, nyugdíjasok és egyéb inaktív személyek.

társadalmi kohéziós politika keretében nyújtott finanszírozás összesen 413 millió EUR-t tesz ki.

A közelmúltbeli jelentős jövedelemnövekedés ellenére nőttek a jövedelmi egyenlőtlenségek. Jól szemlélteti az elmúlt években bekövetkezett erőteljes bérnövekedést, hogy a háztartások rendelkezésre álló bruttó reáljövedelme a 2008-as szint 161,0 %-a, szemben az uniós 113,6 %-kal. A lakosság leggazdagabb 20 %-ának jövedelme azonban 2024-ben 4,3-szor magasabb volt, mint a legszegényebb 20 %-é (szemben az uniós 4,7-tel), míg 2023-ban ez az arány 4,5 volt. Ez arra enged következtetni, hogy az alacsonyabb jövedelmi ötödök kevésbé profitáltak a közelmúltbeli jövedelemnövekedésből, mint a magasabb jövedelmi ötödökbe tartozók. A legalacsonyabb jövedelmi decilisek jövedelmi részesedése 2023-ban az uniós átlag alá csökkent, és 2024-ben 3,0 %-os maradt. Az elmúlt években az adók és a szociális ellátások Magyarországon sokkal kisebb mértékben csökkentették a jövedelmi egyenlőtlenséget, mint a legtöbb uniós országban (2024-ben 34 %-kal, szemben az uniós 49 %-kal). A 2024. évi nemzeti adatok szerint az egy főre jutó bruttó átlagos szociális jövedelem a legalacsonyabb jövedelmi ötödben 421 000 HUF, míg a legmagasabb jövedelmi ötödben 1 269 millió HUF volt.

Az egyenlőtlenségeket befolyásoló fő tényezők közé tartozik a gyenge szociális ellátórendszer, az alacsony jövedelmű háztartásokat célzó célzott támogatási intézkedések hiánya, valamint a legkiszolgáltatottabb helyzetben lévők munkaerőpiacra való belépésének akadályai (lásd: 10. melléklet)**.** A 2022-ben és 2023-ban mért rendkívül magas inflációs ráta és a (még 2024-ben is) tartósan magas élelmiszerárak jelentősen érintették és továbbra is érintik az alacsony jövedelmű háztartásokat, amelyek költségvetésük nagyobb részét költik élelmiszerre, mint a magasabb jövedelmű háztartások. További fontos tényező a minőségi oktatáshoz való elégtelen hozzáférés, különösen a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű családok, köztük a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett családok körében. Javítani lehetne az adók és a szociális transzferek által az egyenlőtlenségek csökkentésére [217] gyakorolt hatásokat.

Tovább romlott a szociális védelem megfelelősége. A szociális védelmi kiadások összege az egyik legalacsonyabb az EU-ban (2023-ban a GDP 12,3 %-a, szemben az uniós 19,2 %-kal), különösen a szociális ellátások és a munkanélküli ellátások esetében. 2022-ben a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülő háztartások nettó jövedelme a szegénységi küszöbnek csupán 18,9 %-át, az alacsony bérezésű munkavállalók nettó jövedelmének pedig csupán 7,8 %-át tette ki (szemben az uniós 55,6 %-kal, valamint 46,1 %-kal). A foglalkoztatást helyettesítő támogatás megfelelősége ezért az egyik legalacsonyabb az EU-ban (59 %), sőt tovább csökken, mivel névértéke (28 500 HUF, azaz 74 EUR/hó) 2012 óta nem változott, miközben a fogyasztói árak azóta 75 %-kal emelkedtek. Hasonlóképpen a munkanélküli ellátás megfelelősége is az egyik legalacsonyabb az EU-ban (lásd: 10. melléklet).

Mivel a rendszer csak korlátozott mértékben képes enyhíteni a szegénység kockázatát, vannak még további lehetőségek a szociális transzferek hatékonyságának és eredményességének növelésére. A szociális transzfereknek (kivéve: nyugdíjak) a szegénység csökkentésére gyakorolt hatása a 2021. évi uniós átlag feletti értékről (50,6 %, szemben a 37,1 %-kal) 2022-ben meredeken, 36,7 %-ra csökkent, majd a 2023. évi további csökkenést követően 2024-ben viszonylag stabil maradt, megközelítve az uniós átlagot (35,0 %, szemben az uniós 34,4 %-kal). A szociális transzfereknek a gyermekek szegénységének csökkentésére gyakorolt hatása a 2021. évi 70,2 %-ról 2023-ban 36,1 %-ra csökkent (szemben az uniós 43,1 %-kal), majd 2024-ben 48,4 %-ra emelkedett. A szociális transzferek kevésbé eredményesek a szegénység enyhítése terén a leghátrányosabb helyzetű régiókban, például az Észak-Alföldön (30,2 %). Hozzájárulna a megfelelőség biztosításához, valamint csökkentené a súlyos anyagi és szociális nélkülözésben élők magas arányát, ha a minimumjövedelem-rendszerek

[217] Economic inequalities in the EU – Key trends and policies (Gazdasági egyenlőtlenségek az EU-ban – fő tendenciák és szakpolitikák), 33. o., Kiadványkatalógus – Foglalkoztatás, szociális ügyek és társadalmi befogadás – Európai Bizottság.

megfelelőségét a minimálbérhez vagy az inflációhoz igazítanák.

A11.2. ábra: **A szociális transzferek hatása a szegénység csökkentésére (%)**

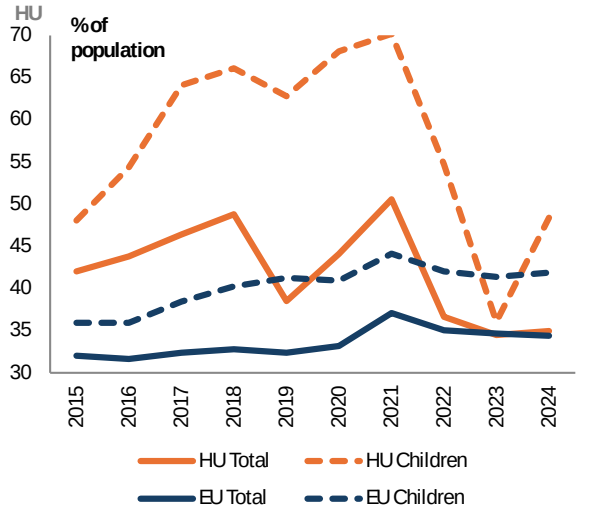

Forrás: Eurostat.

Hiányosságok tapasztalhatók a szociális védelmi rendszer lefedettsége terén is. Az atipikus foglalkoztatási formákban foglalkoztatott munkavállalók (beleértve az alkalmi munkavállalókat, az idénymunkásokat, a gyakornokokat és a tanulószerződéses tanulókat) nem részesülnek betegségi és rokkantsági ellátásban. Az önfoglalkoztatók és a határozott idejű szerződéssel rendelkező munkavállalók kisebb valószínűséggel részesülnek szociális ellátásban, mint az EU többi részén (7,9 %, valamint 18,0 %, szemben az uniós 12,7 %-kal és 39,2 %-kal). A kapcsolódó 2019. évi tanácsi ajánlással[218] összhangban további intézkedésekre van szükség a szociális védelemhez való hozzáférés javítása érdekében.

Az elmúlt évtizedben jelentősen emelkedtek a lakásárak, és továbbra is erőteljes növekedést mutatnak. A lakásárak 2015 óta meredeken, 160 %-kal emelkedtek. A magasabb kamatkörnyezet ellenére 2022-ben több mint 20 %-kal, 2023-ban pedig 7 %-kal nőttek. 2024-ben további emelkedés történt (2024 harmadik negyedévében az előző év azonos időszakához képest 13 %-kal). A jelzáloghitel-kamatok a 2021. évi 4,2 %-ról 2023-ban 9,8 %-ra emelkedtek. A magasabb kamatlábakhoz való alkalmazkodás miatt csökkent a lakóingatlan-ügyletek és -építkezések száma. A lakóingatlan-ügyletek száma 2022-ben 9,9 %-kal, 2023-ban pedig 27,0 %-kal csökkent, míg az építési engedélyek száma 2023-ban meredeken, közel 40 %-kal esett vissza, aminek következtében a jövőben a kínálat szűkülésére, és emiatt tartós árnyomásra lehet számítani. A lakóingatlan-ügyletek számának visszaesése ellenére 2023-ban nőtt a lakáscélú jelzáloghitelek száma, miután 2022-ben némileg stagnált a jelzáloghitel-támogatási programok és az alacsonyabb hitelkamatlábak miatt.

Összességében megállapítható, hogy az erőteljes kereslet és a korlátozott kínálat miatt romlott a lakások megfizethetősége. Az elmúlt évtizedben a lakásárak gyorsabban emelkedtek, mint a jövedelmek, továbbá 2015 és 2022 között meredeken nőtt a standardizált lakásár/jövedelem-mutató, amely 2023-ban ugyan csökkent, de 2015 óta összességében 15 %-kal nőtt. A lakások száma 2015 óta 4 %-kal nőtt, miközben kismértékben csökkent a népesség. Így az egy főre jutó lakások aránya 2015 óta 6 %-kal nőtt, de más uniós országokhoz képest továbbra is alacsony. Az egy főre jutó lakásépítések aránya 2015 óta erőteljesen nőtt, de uniós összehasonlításban továbbra is alacsony. A közelmúlt fejleményei arra utalnak, hogy továbbra is fennáll a kereslet és a kínálat közötti eltérés. Mivel korlátozott a kínálat, a keresleti oldalra összpontosító nagyvonalú lakáspolitikák miatt tovább emelkednek a lakásárak. Ugyanakkor a jelzáloghitel-költségeknek köszönhetően az elmúlt évtizedben nagyjából stabil maradt a háztartások hitelfelvételi képessége. Míg a bérleti piac meglehetősen szűk, az új bérleti díjak jövedelemhez viszonyított aránya nőtt az elmúlt évtizedben, különösen a városközpontokban. A bérleti díjak 85 %-kal nőttek (csak 2021 és 2023 között 25 %-kal).

A magas lakhatási költségek negatív hatással vannak az életszínvonalra. 2024-ben a lakhatási költségek a lakosság 8,5 %-a esetében (EU: 8,2 %) meghaladták a háztartások teljes rendelkezésre álló jövedelmének 40 %-át, ami 2023-hoz képest 0,2 százalékpontos növekedést jelent. A megfizethető lakhatáshoz való korlátozott hozzáférés miatt a szegénység kockázatának kitettek körében az elmúlt években meredeken nőtt a lakásköltség-túlterheltségi arány, és 2024-ben 33,5 %-kos értékkel meghaladta az uniós átlagot (EU: 31,1 %). A bérleti díjak erőteljes növekedése részben megmagyarázza a piaci áron

[218] A Tanács a megfelelő minimumjövedelemről szóló ajánlást fogadott el – Foglalkoztatás, szociális ügyek és társadalmi befogadás – Európai Bizottság.

lakást bérlők rendkívül magas lakásköltség-túlterheltségi arányát 2024-ben (40,5 %). A rossz lakhatási körülmények széles körben elterjedtek a marginalizált közösségekben. Magyarországon széles körben elterjedt a közlekedési szegénység, különösen azokban a vidéki régiókban, ahol nincs vasút, más tömegközlekedési lehetőségek korlátozott mértékben vagy egyáltalán nem állnak rendelkezésre, és minden negyedik lakos ki van téve a társadalmi kirekesztődés kockázatának. Hiányzik a közlekedési szegénységgel foglalkozó nemzeti politika, és továbbra sem elégségesek a strukturális intézkedések. A vidéki mobilitás szempontjából előnyös lenne a megfizethető, kibocsátásmentes busz- és vasúti szolgáltatások bővítése, valamint a multimodális kapcsolatok javítása.

Az alacsony jövedelmű háztartások csak korlátozottan férnek hozzá a rendelkezésre álló lakástámogatási intézkedésekhez. Az elmúlt években Magyarország nagyvonalú pénzügyi hozzájárulással támogatta a családokat az otthonteremtésben, gyakran azzal a feltétellel, hogy a jövőben kötelezzék el magukat a gyermekvállalás mellett. Ezek a támogatások többnyire hitelek, és önerő mellett vehetők igénybe. Az alacsony jövedelmű háztartások általában nem kapják meg ezeket a hiteleket, mivel a bankok magas kockázatú ügyfeleknek tekintik őket. Bár az elmúlt években az uniós források támogatták a szociális lakások létrehozását és felújítását, a magyarországi szociális lakások teljes száma 2023-ban 59 000-ről 38 000-re, azaz a teljes lakásállomány 1,3 %-áról 0,9 %-ára csökkent. A szociális lakások elérhetőségének csökkenése a kormányzati politika hiányának, valamint annak tudható be, hogy az önkormányzatokat nem ösztönözték a szociális lakásállományuk fenntartására. Az önkormányzatoknak láthatóan több lehetőségük van lakásállományuk piaci áron történő bérbeadására. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből a 2026-ig tartó időszakra vonatkozóan finanszírozást különítettek el 400 új szociális lakás építésére, valamint 1 000 meglévő lakás felújítására a 300 leghátrányosabb helyzetű településen. Emellett 2024-ben a kormány intézkedéseket jelentett be a megfizethető lakhatás előmozdítása érdekében. Ennek a tervnek csak néhány eleme került bemutatásra, többek között az az intézkedés, amelynek célja, hogy szűkítse a fiatal családok saját otthonhoz jutását célzó, folyamatban lévő nagyszabású ösztönzők feltételeit (korhatár). Emellett bejelentették egy 20–30 milliárd HUF összegű, bérlakások és kollégiumok építésére irányuló új program létrehozását. Ennek allokációja azonban korlátozottabb a nem rászorultság alapján nyújtott, saját otthonhoz jutást célzó támogatás 300–400 milliárd HUF összegű 2025-ös költségvetéséhez képest, és pontos részletei még nem ismertek.

Az energiaszegénység és a környezeti egyenlőtlenségek kihívást jelentenek a méltányos zöld átállás szempontjából. A gáz- és villamosenergia-árakra vonatkozó, 2013 óta érvényben lévő árplafon miatt a 2012. évi 15 %-ról 2022-ben 4,7 %-ra csökkent a lakosság azon hányada, amely nem tudja megfelelően melegen tartani otthonát. Az árplafon 2022 közepén történő részleges kivezetését követően azonban az energiaszegénység 2023-ban több mint 50 %-kal, 7,2 %-ra emelkedett (bár továbbra is elmarad a 10,6 %-os uniós átlagtól), de 2024-ben 6,1 %-ra csökkent. A szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek esetében azonban 16,8 % azoknak az aránya, akik nem engedhetik meg maguknak, hogy megfelelően fűtsék az otthonukat. Kétsávos árképzést vezettek be a lakossági fogyasztókra vonatkozóan: az árplafonok az átlagos fogyasztás szintjéig maradtak meg (a földgázra vonatkozóan ennél magasabb szintig a nagycsaládok esetében). A gázárak 62 %-kal, a tűzifa ára pedig 90 %-kal nőtt 2021 és 2023 között, majd 2024-ben kismértékben csökkent. A szénlábnyom terén a népesség leggazdagabb és legszegényebb 20 %-a közötti egyenlőtlenség az egyik legmagasabb az EU-ban (2,3 az uniós 1,9-cel szemben).

Magyarország még nem foglalkozott a legszegényebb háztartások energiaszegénységének kiváltó okaival. Magyarország számos, többek között az energiahatékonyságra és a megújulóenergia-projektek támogatására irányuló intézkedést fogadott el. A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési tervben szereplő jelentős kezdeményezések magukban foglalják többek között a lakossági napelemek telepítésének és a fűtés korszerűsítésének támogatását, valamint a kiszolgáltatott helyzetben lévő háztartásoknak nyújtott pénzügyi támogatást. Emellett Magyarország az energiahatékonyság javítására törekszik a hátrányos helyzetű területeken, különös tekintettel a vidéki és keleti régiókra. Az energiaszegénység kiváltó okainak kezelését célzó strukturális intézkedések azonban továbbra is

korlátozottak. A szabályozott energiaárakra és a fogyasztóvédelmi rendszerekre vonatkozó nemzeti szakpolitikák jelenleg is folytatódnak, bár Magyarország számára előnyös lenne, ha átfogóbb és célzottabb intézkedéseket hozna az energiahatékonyság és a társadalmi befogadás szélesebb körű kezelése érdekében.

Magyarország versenyképességét hátrányosan befolyásolja a korai iskolaelhagyás, az alapkészségek és az iskolai végzettség alacsony szintje, valamint a szakemberhiány. A minőségi oktatás biztosításával kapcsolatos kihívások, valamint az oktatásban tapasztalható számottevő egyenlőtlenségek miatt minden második hátrányos helyzetű tanuló alacsony szintű alapkészségekkel rendelkezik, ami gyakran korlátozza továbbképzési lehetőségeiket, életük későbbi szakaszaiban pedig rontja foglalkoztatási kilátásaikat. Ezenkívül a korai iskolaelhagyók magas száma és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők viszonylag alacsony száma nem elégíti ki a munkáltatók magas szintű képzettséggel rendelkező munkavállalók iránti igényét. A természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika (a továbbiakban: TTMM) területén végzettek alacsony aránya tovább súlyosbítja a szakemberhiányt, és akadályozza Magyarország kutatási és innovációs, termelékenység-növekedési és versenyképességi potenciálját. Fontos lehetőséget jelentene a munkaképes korú népesség átképzésére és továbbképzésére, és biztosítaná a foglalkoztathatóságot, ha a felnőttek nagyobb arányban vennének részt képzéseken. A kiszolgáltatott csoportok azonban különös figyelmet igényelnek.

Az óvodai nevelésben és gondozásban részt vevő gyermekek aránya megfelel az uniós átlagnak, de a személyzet képesítésére vonatkozó követelmények csökkentése befolyásolja az alapkészségek megalapozásához szükséges szolgáltatások minőségét. Hároméves kortól a gyermekek 92,6 %-a vesz részt koragyermekkori nevelésben és gondozásban (szemben az uniós 93,3 %-kal). Az óvodák regionális lefedettsége továbbra is egyenlőtlen: 2022-ben a települések 31 %-a nem rendelkezett óvodával[219]. A kormány 2020-ban módosította az óvodákban alkalmazandó foglalkoztatási feltételeket, csökkentve a szakképzett nevelő személyzet előírt létszámát. 2024 januárjától tovább enyhítették a képesítési követelményeket, lehetővé téve a középiskolai óvodapedagógusi szakképzésben végzettek számára, hogy a koragyermekkori nevelés és gondozás területén dolgozzanak, ami korábban csak felsőfokú diplomával volt lehetséges.

[219] Varga, J. (szerk.): A közoktatás indikátorrendszere 2023.

Jelentős egyenlőtlenségek tapasztalhatók az oktatási eredmények terén, a lakosság jelentős része tehát lemaradásban van. A társadalmi-gazdasági eloszlás alsó negyedéből származó diákok több mint fele alulteljesít a matematika területén (54,9 %, szemben az uniós 48,0 %-kal). Az egyenlőtlenségek az oktatási rendszer felépítésében gyökereznek: az EU összes diákja közül a hátrányos helyzetű diákok Magyarországon járnak a leggyakrabban az előnyösebb helyzetű társaiktól elkülönülten iskolákba. A hátrányos helyzetű diákok bizonyos iskolákban való koncentrálódása és a gyengén teljesítő diákok elégtelen támogatása szintén a teljesítményen alapuló nagy fokú elkülönüléshez vezet. Az EU országai közül Magyarországon a második legnagyobb az alulteljesítő és a jól teljesítő diákok elkülönülésének aránya. A teljesítményalapú kiválasztás 10 éves korban kezdődik, amikor a legjobban teljesítő diákok nyolcosztályos gimnáziumba jelentkezhetnek.

A tanárhiány sürgető problémát jelent. 2018-ban az OECD nemzetközi tanulói teljesítménymérésében (PISA-felmérés) részt vevő magyar iskolák egyharmada számolt be a képzett tanárok hiányáról, de ez az arány 2022-re több mint 40 %-ra nőtt. Magyarországon a tanárhiány a vidéki térségekben a legjelentősebb, a hátrányos helyzetű iskolákban pedig 2–3-szor magasabb a szakképesítés nélküli pedagógusok aránya, mint a normál profilú iskolákban[220]. Egyre több hallgató kerül be a pedagógusképzésekre viszonylag alacsony jelentkezési pontszámmal. Egy közelmúltbeli felmérésben a tanárok az alacsony béreket, a magas munkaterhet, a szakmai autonómia hiányát, a tanterv összetételét és az adminisztratív terheket jelölték meg a legnagyobb problémaként munkájuk során[221]. Nem létezik a tanári kínálat és kereslet előrejelzésére szolgáló rendszer, amely támogathatná a tervezést. A pedagógusállomány idősödik: 2021-ben a tanárok 29,5 %-a 55 éves vagy annál idősebb volt (EU: 24,5 %).

További erőfeszítésekre van szükség egy olyan magasan képzett tanári munkaerő kiépítéséhez, amely fejleszteni tudja a fiatalok készségeit. Magyarország 2024-ben

[220] Varga, J. (ed): A közoktatás indikátorrendszere 2023.

[221] Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézete: Pedagóguskutatás 2023 – Gyorsjelentés. Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézete: Pedagóguskutatás 2023 – Gyorsjelentés.

megkezdte a tanárok fizetésének jelentős reformját, amelyet az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) társfinanszírozott, a tanári szakma vonzóbbá tételét célzó program részeként. 2022-ben az alsó középfokú oktatásban dolgozó tanárok tényleges fizetése az egyéb felsőfokú végzettséggel rendelkezők fizetésének mindössze 57 %-át tette ki[222]. A reform célja, hogy ezt az arányt 2025 januárjára legalább 80 %-ra növeljék, és legalább 2030 decemberéig ezen a szinten tartsák. Első lépésként 2024 januárjában 32 %-os átlagos emelést hajtottak végre, amelyet 2025 januárjában 21 %-os növekedés követett. Ezenfelül a hátrányos helyzetű településeken vagy a hátrányos helyzetű tanulókat magas arányban oktató iskolákban dolgozó és inkluzív módszereket alkalmazó tanárokat 20 %-os bérkiegészítésben részesítik. A kezdő tanárok fizetése még gyorsabban nőtt, 2023 és 2025 között legalább 10 százalékponttal.

A korai iskolaelhagyás és az alapkészségek hiánya a fiatalok körében a későbbiekben a készségfejlesztés fő akadálya. 2023-ban a 14 évesek 4,1 %-a és a 15 évesek 3,4 %-a nem járt iskolába, ami jóval meghaladja az 1,7 %-os, illetve a 2,6 %-os uniós átlagot. A korai iskolaelhagyás két egymást követő évben, 2023-ban és 2024-ben csökkent, és jelenleg 10,3 %-on áll, ami még mindig meghaladja a 9,3 %-os uniós átlagot. Ez az arány 2024-ben magasabb volt a falvakban (16,9 %), a legkevésbé fejlett régiókban (Észak-Magyarországon + 3,1 százalékpont, 21,6 %), a fogyatékossággal élő személyek esetében (41,2 %, az egyik legmagasabb arány az EU-ban) és a romák körében (58,7 %; 2023-ban a nem romák esetében: 9,3 %)[223]. A továbbra is fennálló kihívások, valamint a nemzeti kompetenciatesztek és az iskolai lemorzsolódás megelőzésére szolgáló korai jelzőrendszerek révén gyűjtött, a diákok teljesítményére vonatkozó kiterjedt adatok ellenére nincsenek olyan hatékony, széleskörű programok, amelyek támogatnák az alacsony teljesítményű általános és középiskolákat az iskolai lemorzsolódások számának csökkentése vagy az oktatási eredmények javítása érdekében. Emellett a 15 évesek alacsony szintű alapkészségei továbbra is aggodalomra adnak okot[224]. A 2022. évi PISA-felmérésben a magyar diákok mintegy egyharmada alulteljesített a matematika, egynegyede pedig az olvasás és a természettudományok területén.

2012 óta a legjobban teljesítő tanulók aránya nem változott jelentősen, ami korlátozza az innovatív tehetségek körét. Annak ellenére, hogy a korábbi PISA-felmérések során az uniós átlag alatt volt, az országban a matematika területén legjobban teljesítő diákok aránya jelenleg megegyezik az uniós átlaggal, és valamivel elmarad az átlagtól a természettudományok és az olvasás területén. Ez azonban csak azért van így, mert az uniós átlag mindhárom területen fokozatosan csökkent, miközben Magyarország teljesítménye változatlan maradt.

Az iskolai kiválóság hiánya az egyik fő oka annak, hogy a felsőoktatásban alacsony a részvétel a TTMM területén, illetve továbbra is az egyik fő akadálya a versenyképesség és a gazdaság innovációs kapacitása növelésének. A nyolcadik osztályos tanulók 37 %-a gyengén teljesített a számítástechnikai és informatikai műveltség terén, ami elmarad a 43 %-os uniós átlagtól, de jóval meghaladja a 15 % alatti uniós célt. Ez többek között a tantervekből, a tanárok digitális készségeiből és a digitális oktatási infrastruktúrából eredő kihívásokra vezethető vissza. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz és a kohéziós politikai programok finanszírozást nyújtanak a tanulók digitális berendezéseihez, és céljuk, hogy speciális képzés révén fejlesszék a tanárok digitális készségeit és pedagógiai készségeit a digitális környezetben.

[222] OECD: A tanárok és az iskolaigazgatók tényleges fizetése a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalók jövedelméhez viszonyítva, korcsoport és nem alapján.

[223] Magyarország Kormánya: Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030. 2024. évi adatok.

[224] 2012-höz képest a gyengén teljesítő tanulók aránya 29,5 %-ra nőtt a matematika területén (EU: 29,5 %), 25,9 %-ra az olvasás területén (EU: 26,2 %) és 22,9 %-ra a természettudományok területén (EU: 24,2 %).

A12.1. ábra: **Alulteljesítés a matematika, az olvasás és a természettudományok területén a diákok társadalmi-gazdasági háttere szerint (%)**

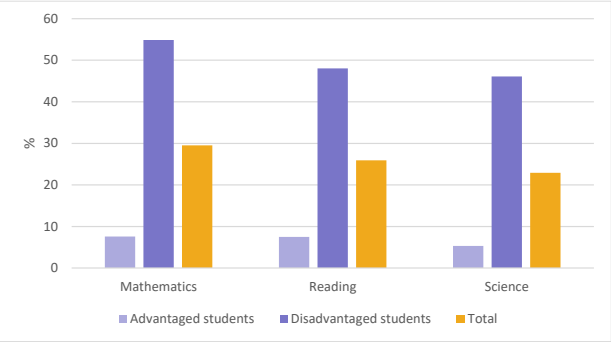

Forrás: PISA 2022

Egyre többen vesznek részt szakképzésben, de a hároméves szakképzésben részt vevők számára különösen nehéz a felsőfokú végzettség elérése. A kormánynak a szakképzés előmozdítására irányuló szándékával összhangban az elmúlt években nőtt a felső középfokú szakképzésben való részvétel: 2023-ban a tanulók mintegy 50,9 %-a vett részt középfokú szakképzési programokban (3 százalékponttal kevesebb, mint 2022-ben). Ennek okai a következők: i. a fiatalok magasabb arányban iratkoznak be az olyan ötéves szakképzési programokba, amelyek végén megszerezhetik a felsőoktatásba való bejutáshoz szükséges érettségi bizonyítványt; és ii. a második szakképzési képesítés ingyenes megszerzésének lehetősége, amely több felnőttet vonz a szakképzésbe (2023/2024-ben a szakképzésben részt vevő tanulók több mint egynegyede felnőttképzési státuszban tanult). 2022-ben Magyarországon a középfokú szakképzésben részt vevő tanulók mintegy negyede (25,1 %) végezte tanulmányait a TTMM területén (EU-szerte 36,2 %). Bár számuk csökken, a szakképzésbe beiratkozott tanulók közel 25 %-a (és az összes felső középfokú nappali tagozatos tanuló 13 %-a) vett részt olyan hároméves szakképzési programokban, amelyek nem biztosítanak közvetlen hozzáférést további iskolarendszerű, nappali tagozatos tanulmányokhoz.

A szakképzésben részt vevők az alapkészségek területén általában az átlagosnál gyengébb teljesítményt nyújtanak, ami kihívást jelent a munkaerőpiac számára. A 2022. évi PISA-felmérésben Magyarországon mérték az egyik legjelentősebb különbséget az általános és a szakképzési programokban részt vevő tanulók átlagos matematikai teljesítménye tekintetében, nagyrészt az iskolák eltérő társadalmi-gazdasági háttere miatt. A gyengébb oktatási eredmények ellenére a szakképzésben frissen végzett 20–34 évesek foglalkoztatási rátája 2023-ban 84,2 % volt, ami meghaladta az uniós átlagot, és feszes munkaerőpiacra utal. Az alapkészségekre fordított tanítási idő növelése, valamint az ESZA+ társfinanszírozása révén az alacsonyan teljesítő tanulók folyamatos mentorálása és további pedagógiai támogatása segítheti Magyarországot abban, hogy kezelje a szakképzésben részt vevő tanulók alacsony teljesítményének kihívását.

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának csökkenése szakemberhiányhoz vezet. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők iránti növekvő kereslet ellenére 2024-ben a 25–34 éves magyaroknak csupán 32,3 %-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel (szemben az uniós 44,2 %-kal). A friss diplomások foglalkoztatási rátája (94,7 %) meghaladja az uniós átlagot (87,7 %), ami magas keresletre utal.

Az alacsony iskolázottsági arányt súlyosbítja a generációk közötti alacsony oktatási mobilitás[225]. A 2011 és 2018 között regisztrált adatok szerint az OECD-országok között Magyarországon a negyedik legalacsonyabb az első generációs diplomások aránya. A felsőfokú végzettséggel nem rendelkező szülők gyermekei kisebb valószínűséggel szereznek felsőfokú diplomát, mint azok, akiknek szülei diplomával rendelkeznek: 27 százalékpontos különbséget állapítottak meg a két arány között. 2023-ban a 15–24 éves romák kevesebb mint 1 %-a vett részt a felsőoktatásban[226]. Az adatok azt mutatják, hogy nagy az összefüggés a teljes nettó kereset és a diplomások aránya között. A települések közötti 61 %-os bérszakadék a diplomások arányára vezethető vissza[227]. Ezért az oktatásban való részvétel méltányosságának javítása előmozdíthatja a társadalmi mobilitást és növelheti a jövedelmi szinteket.

[225] Első generációs diplomások Magyarországon. In: Szabó-Morvai, Á. & Pető, R. (Eds.). Munkaerőpiaci Tükör 2022. Társadalmi egyenlőtlenség és mobilitás.
[226] Magyarország Kormánya: Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030. 2024. évi adatok.
[227] Gazdaságkutató Zrt.: A települési jövedelmek közötti különbségek főleg a diplomások eltérő arányára vezethetők vissza

A TTMM területén felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma a szakpolitikai erőfeszítések ellenére továbbra is alacsony. A pályakövetési adatok azt mutatják, hogy a TTMM területén felsőfokú végzettséggel rendelkezők – különösen az IKT-szakemberek és a mérnökök – körében magas a foglalkoztatási ráta, és jelentősen többet keresnek, mint a más területeken végzettek[228]. Magyarország számos intézkedést hajtott végre a TTMM kiemelt területein való részvétel növelése érdekében. 2022-ben azonban az összes felsőfokú tanulmányokat folytató hallgatónak csak 24,1 %-a tanult ezeken a területeken (szemben az uniós 27,1 %-kal). Az IKT-szakos hallgatók aránya (8,3 %) azonban jóval meghaladta az uniós átlagot (5,2 %). Az IKT-tárgyak területén beiratkozott női hallgatók aránya alacsony, 15,3 %-os volt (szemben az uniós 20,2 %-kal). A tanítási órák alacsony száma és a tanárhiány[229] hozzájárul ahhoz, hogy a diákok nem a TTMM területén tanulnak tovább.

Egyes ágazatokban jelentős szakemberhiány figyelhető meg. Uniós társaikkal szemben a magyar kis- és középvállalkozások (kkv-k) nagyobb arányban állították, hogy a szakemberhiány akadályozta általános üzleti tevékenységüket. A digitális készségek hiánya hátráltatta a digitális technológia hatékony használatát az üzleti életben, és a készséghiány miatt akadályokba ütköztek a környezetbarátabb munkavégzési módra való átállás során is[230]. Csökkent a betöltetlen álláshelyek aránya, és jelenleg elmarad az uniós átlagtól (2024-ben 2,1 % volt, szemben az uniós 2,4 %-kal). Bár ez részben a gazdasági lassulásnak tudható be, a betöltetlen álláshelyek aránya egyes ágazatokban magas, például az egészségügyi ágazat, a szociális munka, az adminisztratív és támogató szolgáltatások, valamint a közigazgatás területén. Magyarország készségigény-előrejelzési eszközöket fejlesztett ki, amelyek azonban koordináció nélkül, egymástól függetlenül működnek. Emellett korlátozottak a közzétett adatok, és nem megfelelő a szociális partnerek bevonása az eszközök kezelésébe.

[228] https://www.diplomantul.hu/adminisztrativ-adatbazisok-egyesitese.
[229] Varga, J. (szerk.): A közoktatás indikátorrendszere 2023.
[230] Az Eurobarometer 2023. évi felmérése: Skills_shortages_recruitment_retention_trategies_in_SMEs_fl_529_factsheet_HU_hu.pdf.

A felnőttek alacsony szintű alapkészségei és a tartós egyenlőtlenségek komoly kihívást jelentenek a versenyképesség szempontjából. A 2022-es Nemzetközi Felnőttkompetencia-értékelési Program kutatása, amely a felnőttek írástudását, valamint számolási és problémamegoldási készségeit méri, azt mutatta, hogy a magyar felnőttek valamennyi területen az uniós átlag alatt teljesítenek. Azok a 16–24 évesek, akik még mindig iskolarendszerű oktatásban vesznek részt, vagy nemrégiben fejezték be azt, jelentősen elmaradtak az átlagtól, ami rámutat az oktatás minőségével kapcsolatos potenciális problémákra. A felnőttek közel egynegyede gyengén teljesít mind a számolási készségek, mind az írástudás területén (24,1 %, szemben az uniós 21,8 %-kal), és a család tanulmányi háttere a felnőttkorban is meghatározó. Az iskolai végzettség jelentősen befolyásolja a munkaerőpiaci eredményeket és a béreket is.

A12.2. ábra: **A felnőttoktatásban való részvétel és egyes kiszolgáltatott csoportok digitális készségei**

Forrás: Eurostat; 2022. évi felnőttoktatási felmérés (kivéve a munka közbeni irányított képzést).

A felnőtt lakosság digitális készségeinek szintje meghaladja az uniós átlagot, de egyes kiszolgáltatott csoportok lemaradásban vannak. 2023-ban a lakosság 58,9 %-a rendelkezett legalább alapszintű digitális készségekkel, ami meredek emelkedést jelent a 2021. évi 49,1 %-hoz képest, és meghaladja az 55,6 %-os uniós átlagot. A munkaerőpiacon a legkiszolgáltatottabbak – nevezetesen a munkaerőpiacon kívüli személyek, az alsó középfokú vagy annál alacsonyabb végzettséggel rendelkező felnőttek és a munkanélküliek – még mindig elmaradnak az átlagtól (29,4 %, 33,4 %,

illetve 44,1 %). A mezőgazdaságban, az erdészetben és a halászatban dolgozók, valamint a fizikai dolgozók szintén jóval az országos átlag alatt vannak (41,4 %, illetve 45,5 %). Ami a magas szintű digitális készségeket illeti, az IKT-diplomások aránya Magyarországon meghaladta az uniós átlagot, többek között a nők körében (6,8 % és 1,2 %, szemben az uniós 4,5 %-kal és 1,0 %-kal). A foglalkoztatott IKT-szakemberek alacsony aránya (2023-ban 4,2 %, szemben az uniós 4,8 %-kal), és a női informatikai szakemberek körében megállapított egyik legalacsonyabb uniós arány, arra enged következtetni, hogy a magyar munkaerőpiac nem képes megtartani a magasan képzett informatikai szakértőket.

A magyar gazdaság magas energiaintenzitása jelentős átképzési és továbbképzési beruházásokat tesz szükségessé a méltányos zöld átállás biztosítása érdekében. 2024-ben Magyarországon több olyan foglalkozás – többek között hulladékválogatók, szigetelők és vegyes növénytermesztők – esetében jelentettek munkaerőhiányt, amelyek a zöld átálláshoz szükséges speciális készségeket igényelnek[231]. Az energiaigényes iparágak területén oktatásban és képzésben részt vett munkavállalók aránya kismértékben, a 2022. évi 6,3 %-ról 2024-ben 8,4 %-ra nőtt, de továbbra is elmaradt a 11,7 %-os uniós átlagtól. Mindazonáltal sok magyar úgy véli, hogy készségei lehetővé teszik számára, hogy hozzájáruljon a zöld átálláshoz (66 %, szemben az uniós 54 %-kal)[232].

A felnőttképzésben való magas részvételi arány fenntartása lehetőséget jelenthet a magyar munkaerő versenyképességének növelésére, de a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportoknak célzott támogatásra van szükségük. 2022-ben Magyarország a legjobban teljesítők közé tartozott az EU-ban a felnőttképzésben részt vevők aránya terén: a korábbi évben a felnőttek 62,2 %-a vett részt felnőttképzésben, szemben a 39,5 %-os uniós aránnyal. Ez magasabb, mint a 2030-ra kitűzött 60 %-os nemzeti cél. Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező felnőttek, a munkanélküliek és a munkaerőpiacon kívüli személyek kisebb arányban vesznek részt felnőttképzésben (42,1 %, 20,7 %, illetve 18,6 %). 2024 végén rendeletet tettek közzé a mikrotanúsítványok megszerzését lehetővé tevő rövid tanfolyamokról és azok igazolásáról a szakemberhiány kezelése érdekében, és bejelentették az egyéni tanulási számlák 2025 és 2027 közötti kísérleti bevezetését. A felnőttképzésről szóló törvény és annak végrehajtási rendelete meghatározza a (2027-től működő) új felnőttoktatási alap főbb elemeit, amelynek célja a szakpolitikai fejlesztés, a munkaerőpiaci előrejelzés és nagyszabású képzések finanszírozása. A finanszírozás forrása még nem ismert, ahogy az sem, hogy az egyének – különösen a legkiszolgáltatottabbak – hogyan részesülhetnek az alapból.

[231] Forrás: Az Európai Munkaügyi Hatóság *2024. évi munkaerőhiányról és -többletről szóló EURES-jelentése*, 2025, az EURES nemzeti koordinációs iroda által benyújtott adatok alapján. A készségekre és ismeretekre vonatkozó követelmények összhangban vannak a zöld átálláshoz szükséges készségekre vonatkozó ESCO-taxonómiával, ennek alátámasztása példák elemzésével történt, amihez a készségek, kompetenciák, képesítések és foglalkozások európai osztályozásának (ESCO) zöldintenzitás-indexét használták.

[232] Eurobarométer – 97.4.

A13.1. táblázat: **Szociális eredménytábla – Magyarország**

Social Scoreboard for Hungary		
Equal opportunities and access to the labour market	Adult participation in learning (during the last 12 months, excl. guided on the job training, % of the population aged 25-64, 2022)	62,2
	Early leavers from education and training (% of the population aged 18-24, 2024)	10,3
	Share of individuals who have basic or above basic overall digital skills (% of the population aged 16-74, 2023)	58,9
	Young people not in employment, education or training (% of the population aged 15-29, 2024)	10,9
	Gender employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2024)	7,9
	Income quintile ratio (S80/S20, 2024)	4,26
Dynamic labour markets and fair working conditions	Employment rate (% of the population aged 20-64, 2024)	81,1
	Unemployment rate (% of the active population aged 15-74, 2024)	4,5
	Long term unemployment (% of the active population aged 15-74, 2024)	1,5
	Gross disposable household income (GDHI) per capita growth (index, 2008=100, 2023)	161,0
Social protection and inclusion	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate (% of the total population, 2024)	20,2
	At risk of poverty or social exclusion (AROPE) rate for children (% of the population aged 0-17, 2024)	21,1
	Impact of social transfers (other than pensions) on poverty reduction (% reduction of AROP, 2024)	35,0
	Disability employment gap (percentage points, population aged 20-64, 2024)	27,2
	Housing cost overburden (% of the total population, 2024)	8,5
	Children aged less than 3 years in formal childcare (% of the under 3-years-old population, 2024)	16,5
	Self-reported unmet need for medical care (% of the population aged 16+, 2024)	1,0

Critical situation | To watch | Weak but improving | Good but to monitor | On average | Better than average | Best performers

(1) Frissítve: 2025. május 5-én. A tagállamokat a Foglalkoztatási Bizottsággal (EMCO) és a szociális védelemmel foglalkozó bizottsággal (SPC) egyeztetett módszertan alapján sorolják be a szociális eredménytáblába. A módszertan részleteit lásd a 2025. évi együttes foglalkoztatási jelentés mellékletében (https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/joint-employment-report-2025-0).

Forrás: Eurostat

Magyarország egészségügyi rendszere jelentős kihívásokkal néz szembe. Ezekkel foglalkozni kell, ha az ország javítani akarja a lakosság egészségi állapotát és a társadalmi méltányosságot, és ezzel párhuzamosan a gazdaság versenyképességének fokozására törekszik. E kihívások közé tartozik az alacsony várható élettartam, amely a kezelhető és megelőzhető halálozás magas szintjére vezethető vissza, valamint az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés földrajzi egyenlőtlenségei. Mindkét probléma azzal függ össze, hogy a költséghatékonyság és az egészségügyi rendszer finanszírozása elmarad az optimálistól, nem kap kiemelt figyelmet a betegségmegelőzés és a járóbeteg-szakellátás, és nincs elegendő egészségügyi dolgozó.

A születéskor várható átlagos élettartam visszakerült a Covid19-járványt megelőző szintre, de 2023-ban még mindig a legalacsonyabbak között volt az EU-ban. A nők várható élettartama 6,5 évvel meghaladja a férfiakét. Ugyanakkor a férfiakhoz képest csak körülbelül 2,6 évvel élnek többet jó egészségi állapotban. A megelőzhető és kezelhető okok miatti halálozási arány az egyik legmagasabb az EU-ban, ami az egészségügyi rendszer rossz hatékonyságát jelzi (lásd: 15. melléklet).

A14.1. ábra: **Születéskor várható átlagos élettartam (év)**

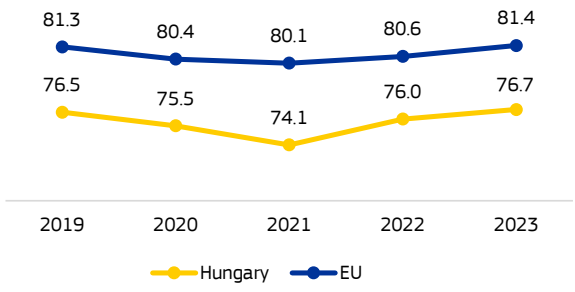

Forrás: Eurostat (demo_mlexpec)

Az egészségügyi rendszer hatékonyságával kapcsolatos problémák a munkaerő-állományt, a termelékenységet és a versenyképességet is negatívan befolyásolják. Magyarországon a munkaképes korú lakosság mortalitása a teljes halálozáshoz viszonyítva jelentősen meghaladja az uniós átlagot, ami súlyosbítja a népesség elöregedése által a munkaerő csökkenésére gyakorolt hatást. A nem fertőző betegségek, például a daganatos, valamint a szív- és érrendszeri betegségek miatt potenciálisan kieső, munkával töltött életévek aránya uniós összehasonlításban magas[233]. Magyarország részt vesz számos, az uniós egészségügyi cselekvési program keretében finanszírozott közös fellépésben, amelyek célja a szív- és érrendszeri betegségek, a rák, a cukorbetegség és a légzőszervi betegségek okozta terhek csökkentése. Az előrejelzés szerint 2022 és 2040 között Magyarország munkaképes korú népessége az alacsonyabb születési ráta miatt évente 0,4 %-kal fog csökkenni (az Unióra vonatkozó előrejelzés 0,3 %).

A14.2. ábra: **Kezelhető halálozás**

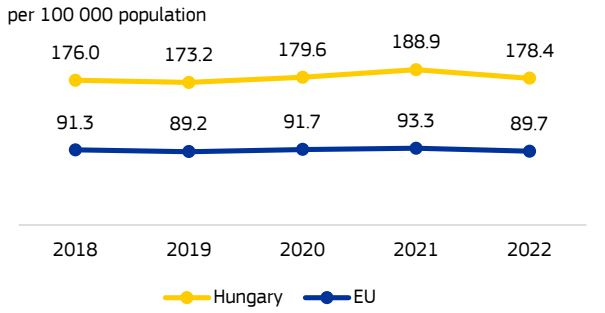

Standardizált halálozási arányszám **(az optimális színvonalú egészségügyi rendszer révén elkerülhető mortalitás)**
Forrás: Eurostat (hlth_cd_apr)

Magyarország egészségügyi rendszere erősen kórházcentrikus. 2022-ben az egy főre jutó egészségügyi kiadás az egyik legalacsonyabb volt az EU-ban, és a kiadások túlnyomó részét (az egészségügyi összkiadás mintegy 34 %-át) kórházi ellátásra fordították. Mindez, a kórházi ágyak magas számával együtt (2022-ben 100 000 lakosra vetítve 590, ami jóval meghaladja az uniós átlagot), jól szemlélteti Magyarország erősen kórházcentrikus ellátási modelljét. Az egészségügyi rendszeren belül a kórházi ellátás túlzott mértékű igénybevétele akadályozhatja az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, ezért szükség lenne a költséghatékony erőforrás-elosztás optimalizálására. Magyarországon az igénybe vevő által közvetlenül fedezett ellátási költségek aránya az egészségügyi kiadásokon belül meghaladja az

[233] A „Health at a Glance: Europe 2016" (Egészségügyi pillanatkép: Európa – 2016) (OECD, 2016) elemzési adatainak 2022-es aktualizálása.

uniós átlagot[234]. Az igénybe vevő általi közvetlen fizetések több mint felét a járóbetegek gyógyszerköltségei teszik ki. A magyar egészségügyi rendszer hagyományosan alulfinanszírozott: mind a GDP-arányosan évi 0,2 %-os tőkekiadás (az uniós átlag 2016–2022 között 0,5 %), mind az egészségügyi ellátásra fordított közkiadás aránya (72,6 %) a legalacsonyabbak között van az EU-ban (az uniós átlag 81,3 %). Emiatt korlátozottan érhetőek el a kulcsfontosságú diagnosztikai technológiák: Magyarországon uniós összevetésben az egyik legalacsonyabb az egy főre jutó orvosi képalkotó eszközök száma. A magyar helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében körülbelül 1,3 milliárd EUR-t irányoznak elő egészségügyi reformra és beruházástámogatásra. A

helyreállítási és rezilienciaépítési terv mellett a 2021–2027-es időszakban az uniós kohéziós politikai alapok keretében is jelentős összeget (154 millió EUR-t) terveznek az egészségügyre fordítani. Az említett alapokból kapott

támogatással a tervek szerint megerősítik és korszerűsítik a fekvőbeteg-szakellátást és annak infrastruktúráját, továbbá bővítik a kórházi hálózat által nyújtott szolgáltatásokat, valamint – háziorvosi praxisközösségek kialakítása révén – erősítik az alapellátás és a megelőző ellátás

integrációját.

Magyarország nem összpontosít kellőképpen a betegségmegelőzésre. Az erre fordított kiadások alacsonyak, 2022-ben az összes egészségügyi kiadás 2,9 %-át tették ki, ami jóval kisebb az 5,5 %-os uniós átlagnál. A fő halálokok továbbra is a szív- és érrendszeri betegségek, valamint a daganatos megbetegedések, az e betegségekhez kapcsolódó mortalitás az egyik legmagasabb az EU-ban. 2022-ben az emlő-, a méhnyak- és a vastagbélrák szűrési aránya 30 % alatt volt[235]. Az elmúlt időszakban csökkent az öngyilkossági arány Magyarországon, de az uniós tagállamok adatait tekintve még mindig az egyik legmagasabb. Felmérések szerint a hosszú várólisták miatt késedelmes a mentális egészségügyi szolgáltatásokhoz és egyéb típusú ellátáshoz való hozzáférés. A halálozás jelentős mértékben vezethető vissza magatartási kockázati tényezőkre. Az alkoholfogyasztás meghaladja az uniós átlagot, a dohányzók aránya a legmagasabbak között van az Unióban, a gyümölcs- és zöldségfogyasztás és a szabadidős testmozgás mértéke pedig a legalacsonyabbak

A14.1. táblázat: **Fő egészségügyi mutatók**

	2019	2020	2021	2022	2023	EU average* (latest year)
Cancer mortality per 100 000 population	327.7	320.9	309.9	312.2	n.a.	234.7 (2022)
Mortality due to circulatory diseases per 100 000 population	714.8	731.4	722.8	732.1	n.a.	336.4 (2022)
Current expenditure on health, purchasing power standards, per capita	1 483	1 689	1 866	1 867	n.a.	3 684.6 (2022)
Public share of health expenditure, % of current health expenditure	68.7	70.8	72.5	72.6	71.5	81.3 (2022)
Spending on prevention, % of current health expenditure	3.2	3.7	7.6	2.9	n.a.	5.5 (2022)
Available hospital beds per 100 000 population**	606	601	601	590	n.a.	444 (2022)
Doctors per 1 000 population*	3.5	3.1	3.3	3.5	n.a.	4.2 (2022)*
Nurses per 1 000 population*	4.2	4.2	4.3	4.4	n.a.	7.6 (2022)*
Mortality at working age (20-64 years), % of total mortality	21.1	19.9	21.0	19.1	18.6	14.3 (2023)
Number of patents (pharma / biotech / medical technology)	12	25	5	8	8	29 (2023)***
Total consumption of antibacterials for systemic use, daily defined dose per 1 000 inhabitants****	14.4	11.2	11.9	14.4	14.2	20.0 (2023)

*Az uniós átlag minden mutató esetében súlyozott, kivéve az 1 000 lakosra jutó orvosok és ápolók arányát, amely esetében egyszerű átlagot számítanak a 2022. évi (vagy a legutolsó 2021. évi) adatok alapján, kivéve Luxemburgot (2017-es adatok). Az orvosellátottságra vonatkozó adatok minden ország esetében a praktizáló orvosokra vonatkoznak, kivéve Görögországot és Portugáliát (működési engedéllyel rendelkező orvosok) és Szlovákiát (szakmai tevékenységet végző orvosok). Ápolóellátottság: az adatok a legtöbb országban a gyakorló ápolókra vonatkoznak (az Unióban elismert képesítéssel rendelkezők), kivéve Franciaországot és Szlovákiát (szakmai tevékenységet végző ápolók), valamint Görögországot (csak kórházban dolgozó ápolók). **A „rendelkezésre álló kórházi ágyak száma" a szomatikus ellátásra vonatkozik, a pszichiátriaira nem. ***Az uniós medián a szabadalmakra vonatkozik.

Forrás: Eurostat adatbázis; Európai Szabadalmi Hivatal; ****Európai Betegségmegelőzési és Járványvédelmi Központ (ECDC, Stockholm), 2023-ra vonatkozóan

[234] OECD/European Commission (2024), Health at a Glance: Europe 2024:State of Health in the EU Cycle (Egészségügyi pillanatkép: Európa – 2024: Az egészségügyi rendszerek állapota az EU-ban (186. oldal) OECD/Európai Bizottság (2024).

[235] Health at a Glance: Europe 2024 (Egészségügyi pillanatkép: Európa – 2024), 162. o.

közé tartozik[236]. Elkészült a 2023–2033-as időszakra vonatkozó népegészségügyi politikai stratégia, amelyben meghatározták a fő célkitűzéseket és feladatokat.

Az egészségügyben tartósan fennálló szakemberhiány korlátozza az egészségügyi ellátást. Magyarországon az orvosellátottság (2021-ben 3,5 fő 1 000 lakosra vetítve) évek óta nem éri el az uniós átlagot (1 000 lakosra vetítve 4,2). Az Unión belül Magyarországon az egyik legalacsonyabb a háziorvosok aránya (12 %, szemben a 21 %-os uniós átlaggal). Emellett az orvosok egyenlőtlen földrajzi eloszlása jelentősen megnehezíti az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést a peremterületeken (lásd: 17. melléklet). A magyar kormány azzal ösztönözte az orvosokat a közszférabeli munkavállalásra, hogy három év alatt (2021 és 2023 között) 120 %-os béremelést biztosított számukra[237], és megtiltotta a paraszolvenciát.

Magyarországon 2022-ben 1 000 lakosra mindössze 4,4 gyakorló ápoló jutott, ami az egyik legalacsonyabb arány az EU-ban (az uniós átlag: 1 000 főre vetítve 7,6); ez komoly kihívást jelent az egészségügy és általánosságban az ápolási-gondozási rendszer számára (lásd 10. és 12. melléklet)[238]. Magyarországon a 25–34 éves ápolók aránya a legalacsonyabb, a 45 és 54 év közötti ápolóké pedig a legmagasabb, ami aggályokat vet fel az egészségügyi szolgáltatások hosszú távú hozzáférhetőségével kapcsolatban. A magyar kormány az elmúlt években jelentősen javította az ápolók javadalmazását, hogy növelje a szakma vonzerejét és megtartóképességét. 2024-ben újabb – nominális értéken 20 %-os – béremeléseket jelentett be. A cél az, hogy az ápolók átlagos alapilletménye elérje az orvosok alapilletményének 37 %-át[239]. Mindazonáltal 2020 első negyedéve és 2024 harmadik negyedéve között az egészségügyi ellátásban foglalkoztatottak száma 3,4 %-kal csökkent (míg az Unióban 11,4 %-kal nőtt). Magyarország részt vesz az uniós egészségügyi cselekvési program keretében megvalósuló HEROES együttes fellépésben[240], amely révén az uniós tagállamok megosztják egymással az egészségügyi munkaerő-tervezéssel kapcsolatos ismereteiket és tapasztalataikat.

Magyarország nem aknázza ki teljes mértékben az egészségügyi rendszerben rejlő innovációs potenciált, és azokat a lehetőségeket, amelyek révén előmozdíthatná az iparfejlesztést az uniós egészségügyi ágazatban. Magyarország azon uniós országok közé tartozik, amelyek a beszámolójuk szerint a legkevesebb közkiadást fordítják egészségügyi kutatásra és fejlesztésre. Ezt tükrözi, hogy 2023-ban csekély számú európai szabadalmat jegyeztettek be: a gyógyszeripar, a biotechnológiák és az orvostechnikai eszközök terén együttesen nyolcat (míg az uniós szintű medián 29)[241]. Magyarországon mérsékelt számú klinikai vizsgálatot végeznek[242].

Magyarország az uniós programok keretében kapott támogatással fokozni kívánja egészségügyi rendszerének digitalizációját. 2020-hoz képest 2024-ben nőtt a személyes egészségügyi dokumentációjukhoz online hozzáférő személyek és a személyes konzultációk helyett online egészségügyi szolgáltatásokat (a telefon kivételével) igénybe vevő személyek aránya, de további fejlesztésekre van szükség (lásd: 6. melléklet). Emellett a betegek társadalmi-gazdasági hátterétől függően jelentős különbségek figyelhetők meg az igénybevétel terén. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv keretében jelentős beruházásokat terveznek a magyarországi egészségügyi ágazat digitális átalakulásának élénkítése céljából. Az intézkedések a következőkre összpontosítanak: i. az információtechnológiai infrastruktúra fejlesztése az egészségügyi intézményekben; ii. távorvoslási megoldások kidolgozása; ii. továbbfejlesztett mobilegészségügyi alkalmazások elterjesztése; valamint iv. az idősek ellátásában alkalmazott távgondozási rendszer. Magyarország az uniós

[236] Health at a Glance: Europe 2024 (Egészségügyi pillanatkép: Európa – 2024), 4. fejezet.

[237] Health at a Glance: Europe 2024 (Egészségügyi pillanatkép: Európa – 2024) 190. o.

[238] Az Eurostat által az ápolókra vonatkozóan újonnan elfogadott (a szakmai képesítések elismeréséről szóló 2005/36/EK irányelvnek megfelelő) fogalommeghatározás alapján az ápolóellátottság sokkal alacsonyabb, mint az átfogóbb, például az OECD egészségügyi statisztikáiban használt fogalommeghatározás alkalmazásával kapott adat.

[239] Health at a Glance: Europe 2024 (Egészségügyi pillanatkép: Európa – 2024), 196. o.

[240] JA HEROES | Egészségügyi munkaerő-tervezési projekt.

[241] Európai Szabadalmi Hivatal, letölthető adatok | epo.org.

[242] EMA (2024) – Monitoring the European clinical trials environment (Európai Gyógyszerügynökség – Az európai klinikai vizsgálati környezet nyomon követése (2024)) 9. o.

egészségügyi cselekvési program által finanszírozott számos projektben részt vesz, amelyek segítik az európai egészségügyi adattér megvalósítását és megerősítik a digitális infrastruktúrát Magyarországon[243].

[243] DQ4HDAB – Enhancing Data Quality for Use by the Health Data Access Body (az egészségügyi adatokhoz való hozzáférés tekintetében illetékes szerv által felhasznált adatok minőségének javítása), Xt-EHR – Extended EHR@EU Data Space for Primary Use (Kibővített EMR@EU adattér elsődleges használatra), EHDS2 Pilot – Pilot for a European Health Data Space on secondary use of health data (az európai egészségügyi adattérrel kapcsolatos kísérleti projekt: az elektronikus egészségügyi adatok másodlagos felhasználása), TEHDAS2 – Second Joint Action Towards the European Health Data Space („Úton az európai egészségügyi adattér felé" második együttes fellépés).

Ez a melléklet a versenyképes fenntarthatóság négy dimenziója: a versenyképesség, a fenntarthatóság, a társadalmi méltányosság és a makrogazdasági stabilitás mentén értékeli a fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén elért magyar eredményeket. A 17 fenntartható fejlődési cél és az azokhoz kapcsolódó mutatók szakpolitikai keretet biztosítanak az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendjéhez. A menetrend célja a szegénység valamennyi formájának felszámolása, az egyenlőtlenségek elleni küzdelem, valamint az éghajlatváltozás és a környezeti válság kezelése a „senkit nem hagyunk hátra" elv érvényesítése mellett. Az EU és tagállamai elkötelezettek e történelmi jelentőségű globális keretmegállapodás mellett, és aktív szerepet vállalnak a fenntartható fejlődési célok terén elért eredmények maximalizálásában. Az alábbi ábra a fenntartható fejlődési célokra vonatkozó uniós mutatókészleten alapul, amelyet azért dolgoztak ki, hogy segítségével nyomon követhető legyen a fenntartható fejlődési célok megvalósítása az EU-ban.

Ami a *versenyképességre* vonatkozó fenntartható fejlődési célokat illeti, Magyarország javuló teljesítményt mutat, de mindegyik esetében fel kell zárkóznia az uniós átlaghoz (4., 8. és 9. fenntartható fejlődési cél). Az ország vegyes eredményeket ért el az ipar, innováció és infrastruktúra terén (9. fenntartható fejlődési cél): jól teljesít a fenntartható infrastruktúra tekintetében, de lemaradt a K+F mutatókat illetően, különösen az Európai Szabadalmi Hivatalhoz benyújtott szabadalmi bejelentések (2024-ben egymillió lakosra 29; az EU-átlag: 156) és a K+F-kiadások terén (2023-ban a GDP 1,38 %-a; az EU-átlag: 2,24 %). A beruházások GDP-hez viszonyított

A15.1. ábra: **A fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén elért eredmények Magyarországon**

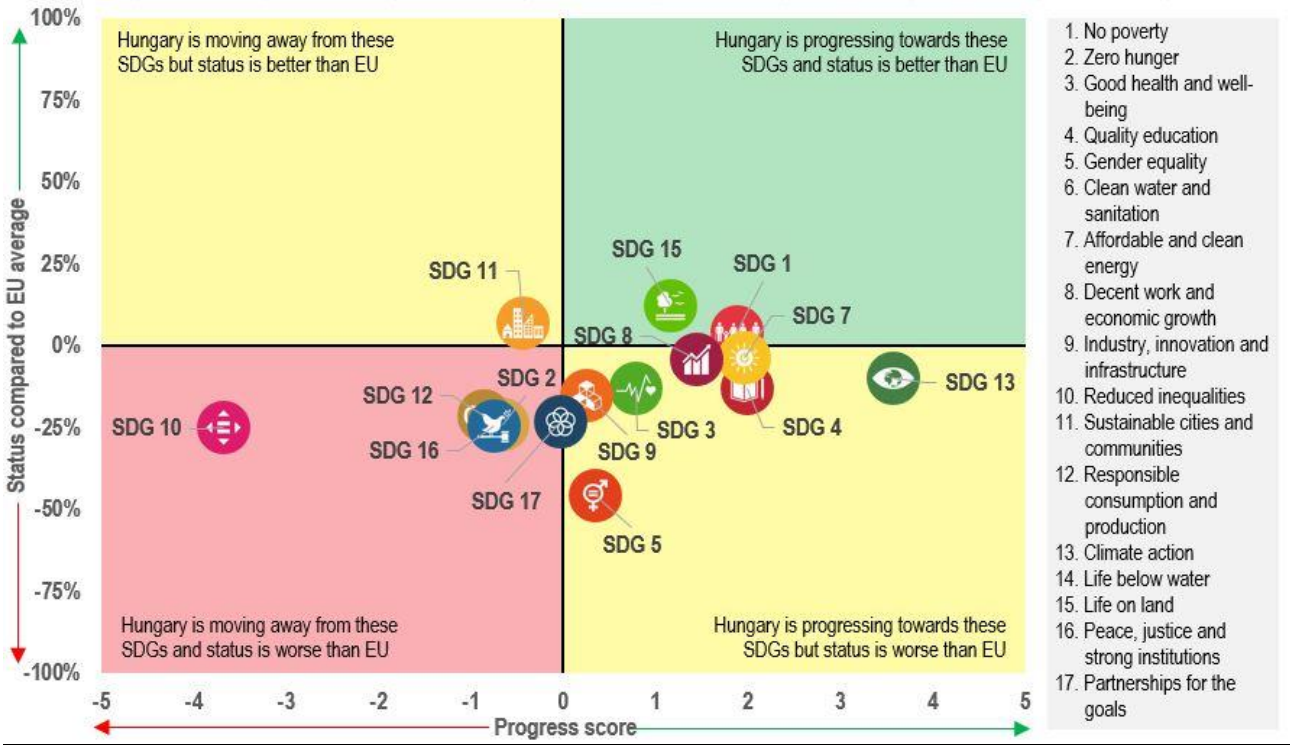

Az egyes fenntartható fejlődési célokkal kapcsolatban részletes adatkészletekért lásd a „Fenntartható fejlődés az Európai Unióban" című éves Eurostat-jelentést, a tagállamok rövid távú előrehaladására vonatkozó átfogó országspecifikus adatokért pedig a fenntartható fejlődési mutatókkal kapcsolatos fő megállapításokat tartalmazó Eurostat-weboldalt. A magas eredmény nem azt jelenti, hogy egy ország közel van az adott fenntartható fejlődési cél eléréséhez, hanem azt, hogy az uniós átlagnál jobban teljesít. A haladási pontszám ezzel szemben konkrét mérőszámként a mutatók alakulásának elmúlt öt évi trendjét jelzi. A kiszámítása során nem vesznek figyelembe célértékeket, mivel a legtöbb uniós szakpolitikai cél csak az összesített uniós szinten érvényes. Az egyes célokra vonatkozó adatok rendelkezésre állásától függően nem minden országnál látható mind a 17 fenntartható fejlődési cél.

Forrás: Eurostat, legutóbbi frissítés: 2025. április 28. Az adatok főként a 2018–2023-as vagy a 2019–2024-es időszakra vonatkoznak. A fenntartható fejlődési célokkal kapcsolatos adatok a jelentésben és annak mellékleteiben a különböző határidők miatt eltérhetnek.

aránya (8. fenntartható fejlődési cél; 2023-ban 25,6 %) továbbra is meghaladja az uniós átlagot (21,7 %). A nemek közötti különbség kivételével Magyarország az összes foglalkoztatási mutató (8. fenntartható fejlődési cél) tekintetében felülmúlja az uniós átlagot, de a tisztességes munkára vonatkozó mutatók közül csökkentenie kell a halálos munkahelyi balesetek arányát (2022-ben 100 000 munkavállalóból 1,70). A helyreállítási és rezilienciaépítési terv magában foglal olyan intézkedéseket, amelyek támogatják a K+F-együttműködés fejlesztését, továbbá felgyorsítják a digitalizációt az oktatásban, a közigazgatásban, valamint az egészségügyi, a közlekedési és az energiaágazatban.

Míg Magyarország a környezeti *fenntarthatósághoz* kapcsolódó egyes fenntartható fejlődési célok megvalósítása terén javuló teljesítményt mutat (7., 9., 13. és 15. fenntartható fejlődési cél) vagy jól teljesít (15. és 11. fenntartható fejlődési cél), más céloktól távolodik (2., 11. és 12. fenntartható fejlődési cél) és fel kell zárkóznia az uniós átlaghoz (2., 7., 9., 12. és 13. fenntartható fejlődési cél). A 12. fenntartható fejlődési cél tekintetében (felelős fogyasztás és termelés) Magyarország tovább távolodik az uniós átlagtól. A körforgásos gazdaságra vonatkozó cél kapcsán még van teendő, mivel a körforgásos anyagfelhasználási arány alacsony (HU: 5,9 %, EU: 11,8 %; lásd még: 9. melléklet), és a 2018. évi 6,9 %-hoz képest csökkent. A környezeti ipar csekély mérete, a személygépkocsik kibocsátása (amely az uniós átlagnál lassabban csökken) és az alacsony energiatermelékenység ugyancsak rontja Magyarország teljesítményét. Kedvező fejlemény, hogy a nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás (13. fenntartható fejlődési cél; 2023-ban 5,1 tonna/fő) továbbra is az uniós átlag (6,8 tonna/fő) alatt van. Emellett a földhasználatból és az erdőgazdálkodásból származó nettó üvegházhatásúgáz-kibocsátás csökkent, és továbbra is jóval az uniós átlag alatt marad. A helyreállítási és rezilienciaépítési tervben előirányzott egyes intézkedések elősegítik a megújuló energia fejlesztését, valamint javítják a közlekedés, a vízgazdálkodás és a körforgásos gazdaság fenntarthatóságát.

Ami a *társadalmi méltányosságot* illeti, Magyarországnak valamennyi fenntartható fejlődési cél tekintetében fel kell zárkóznia az uniós átlaghoz (3., 4., 5., 7., 8. és 10. fenntartható fejlődési cél), kivéve az 1. fenntartható fejlődési célt, amely esetében az eredménye csak kis mértékben, de meghaladja az uniós átlagot. Bár az ország távolabb került a 10. fenntartható fejlődési cél megvalósításától, teljesítménye a méltányosságra vonatkozó számos fenntartható fejlődési cél tekintetében javulást mutat (1., 3., 4., 5., 7. és 8. fenntartható fejlődési cél). Miközben Magyarország az 1. fenntartható fejlődési célhoz (A szegénység felszámolása) kapcsolódó legtöbb mutatóját javította, az anyagi, szociális és lakáskörülmények tekintetében súlyosan depriváltak aránya még mindig rosszabb az uniós átlagnál. A 3. fenntartható fejlődési cél tekintetében (egészség és jóllét) Magyarországnak elsősorban az elhízási ráta és az elkerülhető halálozás csökkentése terén kell felzárkóznia. Míg a nemek közötti, kiigazítatlan bérszakadék (5. fenntartható fejlődési cél) átlagosan a férfiak átlagos bruttó órabérének 12,0 %-ára csökkent az EU egészében, Magyarországon a 2023-at megelőző öt évben 3,6 százalékponttal, 17,8 %-ra nőtt. Emellett Magyarország továbbra is messze elmarad az uniós átlagtól a vezető pozíciókban (felső vezetőként vagy parlamenti képviselőként) dolgozó nőkre vonatkozó mutatók tekintetében. A 10. fenntartható fejlődési cél (az egyenlőtlenségek csökkentése) megvalósítása terén mutatkozó visszaesést főként az egyenlőtlenségek országon belüli súlyosbodása okozza, ami abból is kitűnik, hogy a szegénység vagy a társadalmi kirekesztés kockázata tekintetében nőtt a városi és a vidéki területek közötti különbség. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv támogatja a hátrányos helyzetű települések társadalmi fejlődését, emellett elősegíti a felsőoktatás és a szakképzés javítását, valamint az egészségügyi ágazat korszerűsítését.

A *makrogazdasági stabilitáshoz* kapcsolódó fenntartható fejlődési célokat tekintve Magyarország csak a 8. fenntartható fejlődési cél terén mutatott fel eredményt, a többi cél kapcsán (8., 16., 17. fenntartható fejlődési cél) még nem sikerült elérni az uniós átlagot. A 16. fenntartható fejlődési céllal kapcsolatban (béke, igazság és erős intézmények) a bíróságokra fordított államháztartási összkiadások, valamint az igazságszolgáltatási rendszer érzékelt függetlensége és a korrupcióérzékelési index terén érdemi javulásra

van szükség ahhoz, hogy az ország fel tudjon zárkózni az EU többi részéhez. A 17. fenntartható fejlődési cél tekintetében (partnerség a célok eléréséért) Magyarország továbbra is elmarad a globális partnerségi mutatók uniós átlagától. A helyreállítási és rezilienciaépítési terv tartalmaz olyan reformokat, amelyek az államháztartás javítására, a jogállamisággal és a korrupcióellenes kerettel kapcsolatos intézkedésekre, valamint az igazságszolgáltatás függetlenségének megerősítésére irányulnak.

Mivel a fenntartható fejlődési célok átfogó keretet alkotnak, a releváns fenntartható fejlődési célokkal való összefüggéseket a többi mellékletben is kifejtjük vagy grafikusan jelezzük.

Az európai szemeszter keretében Magyarországnak címzett országspecifikus ajánlások számos szakpolitikai területet érintenek, amelyek kapcsán az ország strukturális kihívásokkal néz szembe. Az ajánlások kiterjednek többek között a költségvetési keretre, a nyugdíjrendszer hosszú távú fenntarthatóságára, az üzleti környezetre, az adózásra, az energiahatékonyságra, a megújulóenergia-termelésre, a fosszilis tüzelőanyagok támogatására, a vízgazdálkodás rezilienciájára, az oktatásra, a készségekre, a szociálpolitikára, az egészségügyre és a lakhatásra.

A Bizottság értékelése áttekinti a Magyarország által a 2019–2024 közötti országspecifikus ajánlásokra válaszul eddig hozott szakpolitikai intézkedéseket, valamint a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben foglalt kötelezettségvállalásokat. A jelenlegi szakaszban Magyarország az országspecifikus ajánlások 20 %-a terén legalább „némi haladást” [244], 65 %-uk terén pedig „korlátozott haladást” ért el (A16.2. táblázat).

Az uniós finanszírozási eszközök – beruházások és strukturális reformok támogatása révén – jelentős forrásokat biztosítanak Magyarország számára a versenyképesség, a környezeti fenntarthatóság és a társadalmi méltányosság erősítéséhez, és segítik az országspecifikus ajánlásokban azonosított kihívások kezelését is. A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből 2021 és 2026 között rendelkezésre álló 6,5 milliárd EUR összegű vissza nem térítendő támogatás és 3,9 milliárd EUR összegű hitel mellett az uniós kohéziós politikai alapok[245] keretében 21,7 milliárd EUR-t[246] (ez a nemzeti társfinanszírozással együtt 26,1 milliárd EUR-t jelent) különítettek el Magyarország számára[247] a 2021–2027 közötti időszakra a regionális versenyképesség és a növekedés fellendítésére. Az említett eszközök révén biztosított támogatás együttesen az ország 2024. évi GDP-jének mintegy 16,25 %-át teszi ki[248]. Az említett eszközök különböző szakpolitikai célkitűzésekhez való hozzájárulását az A16.1. és A16.2. ábra mutatja be. Ez a jelentős támogatás kiegészíti a 2014–2020-as időszakra vonatkozó többéves pénzügyi keret alapján Magyarországnak nyújtott finanszírozást, amely 2023-ig finanszírozott projekteket, és jelentős előnyökkel járt a gazdaság és a magyar társadalom számára. A 2021–2027-es kohéziós politikai programok keretében jól halad előre a projektek kiválasztása, mindazonáltal jelentős nagyságrendű beruházásokat kell még mozgósítani. A finanszírozáshoz való hozzáférést korlátozza a feljogosító feltételeknek való megfelelés hiánya, valamint a kondicionalitási eljáráshoz kapcsolódó, függőben lévő problémák. E lezáratlan kérdések megoldása kulcsfontosságú a kohéziós politikai programok sikeres magyarországi végrehajtásához. Magyarország még mindig nem teljesítette az Alapjogi Chartával kapcsolatos horizontális feljogosító feltételt a tudományos élet szabadsága, az úgynevezett gyermekvédelmi törvényhez kapcsolódó LMBTI-kérdések, valamint a menedékkérők kezelése tekintetében. A kifizetéseket megakadályozza az is, hogy Magyarország három tematikus feljogosító feltételnek továbbra sem tesz eleget.

[244] A 2019–2024 közötti országspecifikus ajánlások 2–2 %-át teljes mértékben, illetőleg jelentős mértékben végrehajtották, és az ajánlások 16 %-ánál értek el némi haladást.

[245] A 2021–2027-es időszakban a kohéziós politikai alapok közé tartozik az Európai Regionális Fejlesztési Alap, a Kohéziós Alap, az Európai Szociális Alap Plusz és az Igazságos Átmenet Alap. A kohéziós politikára vonatkozóan a mellékletben foglalt információk a 2025. május 5-ig elfogadott programokon alapulnak.

[246] A Magyarország számára biztosított kezdeti uniós allokáció – a 2022. december 22-én elfogadott határozatoknak megfelelően – 21,7 milliárd EUR. Ez az összeg 1,04 milliárd EUR-val csökkent azon, 2022-ben felfüggesztett kötelezettségvállalások miatt, amelyeket 2024 végéig nem lehetett beállítani az EU általános költségvetésébe. Ennek oka a 2022. december 15-i (EU) 2022/2506 tanácsi végrehajtási határozat 2. cikke (1) bekezdésének alkalmazása, összhangban az uniós költségvetés védelmét szolgáló általános feltételrendszerről szóló (EU, Euratom) 2020/2092 rendelet 7. cikkének (3) bekezdésével, mivel Magyarország nem tett korrekciós intézkedéseket. A 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó kohéziós politikai programok keretében 2025. január 1-jétől Magyarország rendelkezésére álló uniós finanszírozás teljes összege 20,7 milliárd EUR.

[247] Az európai területi együttműködési (ETC) programok nem szerepelnek a számadatban.

[248] Az RRF-ből nyújtott finanszírozás adott esetben vissza nem térítendő támogatásokat és hiteleket egyaránt magában foglal. A GDP-adatok az Eurostat 2024. évi adatain alapulnak.

Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési terve 93 beruházást és 73 reformot tartalmaz, amelyek célja a fenntartható növekedés ösztönzése, valamint a társadalmi és regionális megosztottság kezelése. Egy évvel a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz rendelkezésre állásának vége előtt még nem került sor folyósításra, és a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben foglalt egyetlen mérföldkő vagy cél elérését sem jelentették be[249]. Az előrelépést akadályozza mindenekelőtt az, hogy nincsenek hatékony mechanizmusok az uniós pénzügyi érdekek védelmére, tartósan problémák állnak fenn a korrupcióellenes kerettel kapcsolatban, hiányosságok vannak az ellenőrzési eljárások és a közbeszerzési verseny terén, nem egyértelműek a beruházási célkitűzések, valamint sok a bizonytalanság és késedelem a beruházások végrehajtása során. Magyarországnak sürgősen fokoznia kell az erőfeszítéseit, hogy biztosítani tudja a helyreállítási és rezilienciaépítési tervben foglalt intézkedések befejezését 2026. augusztus 31-ig.

Magyarország több más uniós eszközből, köztük az A16.1. táblázatban felsorolt eszközökből is részesül finanszírozásban. Ezek közül a legjelentősebb a közös agrárpolitika keretében a 2023–2027-es időszakra szóló KAP stratégiai terv alapján Magyarország számára biztosított 8,5 milliárd EUR összegű uniós hozzájárulás[250]. Az InvestEU eszköz keretében 1,1 milliárd EUR összegű[251], uniós garanciával fedezett műveletet írtak alá, így Magyarországnak több lehetősége van arra, hogy kockázatosabb műveletek végrehajtása céljából forráshoz jusson.

A16.1. ábra: **A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszközből származó finanszírozás megoszlása Magyarországon szakpolitikai területek szerint**

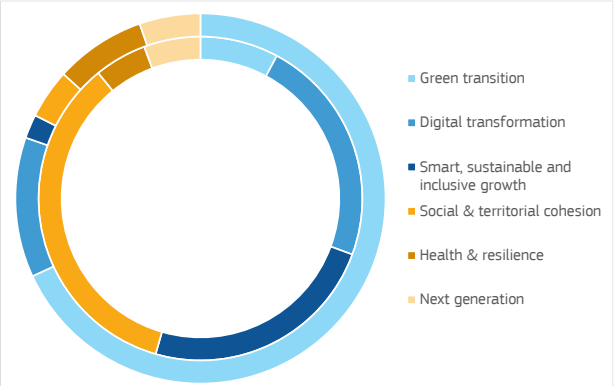

(1) A helyreállítási és rezilienciaépítési terv minden egyes intézkedése az RRF hat szakpolitikai pillére közül kettő céljainak eléréséhez járul hozzá. Az elsődleges hozzájárulást a külső kör, míg a másodlagos hozzájárulást a belső kör mutatja. Mind a külső, mind a belső kör az RRF forrásainak 100 %-át képviseli. Ezért az ábrán szereplő összes pillérhez való teljes hozzájárulás az RRF elkülönített forrásainak 200 %-át teszi ki.
Forrás: Európai Bizottság

A16.2. ábra: **A kohéziós politikai finanszírozás megoszlása a szakpolitikai célkitűzések között Magyarországon**

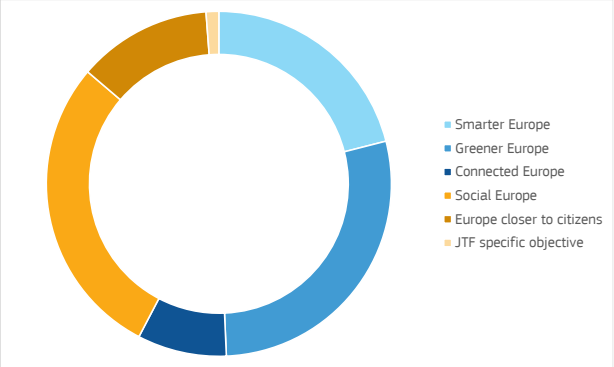

Forrás: Európai Bizottság

A kohéziós politikai alapok célja a magyar vállalkozások termelékenységének és versenyképességének fokozása, valamint az üzleti környezet javítása. Az Európai Regionális Fejlesztési Alapból (ERFA) 6 600 kis- és középvállalkozás (kkv) kap támogatást termelőeszközökre és immateriális javakra irányuló beruházásokhoz; ez a támogatás 560 millió EUR összegű magánberuházást mozgósít. A 2024-ben indított jelentős beruházási hitelprogramokat vissza nem térítendő támogatások egészítik ki. Az ERFA emellett – 2024-ben közzétett pályázati felhívások révén – akár 2 500 kkv innovációs tevékenységét támogathatja, beleértve a kisléptékű szervezeti és

[249] Magyarország 2025. május közepéig még nem nyújtott be kifizetési kérelmet.

[250] Az EU közös agrárpolitikájának nemzeti szintű végrehajtására irányuló, hivatalosan jóváhagyott magyar stratégia áttekintése itt található: https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans/hungary_hu

[251] Az adatok a 2024. december 31-i helyzetet tükrözik.

folyamatinnovációt is. Ezt célzott – többek között fejlett technológiákra irányuló – pályázati felhívások és hitelprogramok egészítik ki, amelyek segítik a kkv-k digitális átalakulását, ezáltal javítva digitális intenzitásuk szintjét. Az Európai Szociális Alap Plusz (ESZA+) mintegy 1 milliárd EUR összegű támogatást nyújt a munkaerőpiacra való belépéshez, a leginkább rászorulókat és a fiatalokat megcélozva. A források képzésre, bértámogatásra, munkahelyi biztonsági intézkedésekre és egészségügyi szűrésre fordíthatók, ezáltal segítve a kkv-kat és az egyéneket az alkalmazkodásban. Különös hangsúlyt kap a zöld és digitális átálláshoz szükséges készségek fejlesztése. A forrásokat többek között a szakképzés minőségének javítására fordítják a korai iskolaelhagyás csökkentése, a kulcskompetenciák fejlesztése, a tanártovábbképzés korszerűsítése és az új ágazati képzési központokban biztosított tanulószerződéses gyakorlati képzések előmozdítása révén.

Többek között nyílt pályázati felhívások révén más alapok is hozzájárulnak a versenyképesség javításához Magyarországon. Az Európai Hálózatfinanszírozási Eszköz keretében biztosított finanszírozással stratégiai beruházásokra került sor többek között a transzeurópai közlekedési hálózat (TEN-T) mentén a konnektivitás, a fenntarthatóság és a hatékonyság javítása, vagy például a vasúti infrastruktúra, valamint az alternatív üzemanyagok infrastruktúrájának fejlesztése terén; továbbá olyan infrastrukturális projektekre, amelyek lehetővé teszik az energiapiaci integrációt, az energiarendszer dekarbonizációját és az energiaellátás biztonságát, valamint a földgázforrások és -útvonalak diverzifikálását Magyarországon; valamint előmozdítják az intelligens közösségeket szolgáló 5G kiépítését és elterjedését. A Horizont Európa – a tudományos áttöréstől kezdve az innovációk fejlesztéséig – támogatja a kutatást és innovációt a Magyarország által kiemeltként kezelt számos területen, mint az éghajlat, energiaügy és mobilitás, élelmiszerek, biogazdaság, természeti erőforrások, mezőgazdaság és környezet. A Technikai Támogatási Eszköz keretében 2024-ben a következőkhöz nyújtottak támogatást: az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást célzó intézkedések felgyorsítása a vízkészlet-gazdálkodás terén, az áfával kapcsolatos digitális adatszolgáltatási követelmények kiigazítása, a bankszanálási transzferstratégiák elindítása, a kórházi ellátás költség- és finanszírozási paramétereinek felülvizsgálata, az adatállomány-kezelés bevezetése az adó- és vámigazgatás terén, valamint az online szerencsejátékokkal és játékokkal összefüggésben a fiatalok mentális egészségének javítása.

Emellett Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési terve ambiciózus intézkedéseket tartalmaz az üzleti környezet és a versenyképesség javítására. Intézkedésekre kerül sor a korrupcióellenes keret és az igazságszolgáltatás függetlenségének megerősítése céljából, és reformokkal segítik a közbeszerzési verseny fokozását, valamint a döntéshozatal minőségének és átláthatóságának javítását.

A jelenlegi hétéves uniós költségvetés (többéves pénzügyi keret) időszakában az uniós alapok jelentős szerepet játszanak Magyarországon a környezeti fenntarthatóság és a zöld átállás előmozdításában. Az ERFA keretében kapott támogatás a fenntarthatóság és a környezetvédelem javítása révén transzformatív eredményekkel jár majd. Az árvízvédelem megerősítése több mint 313 000 lakos javát szolgálja, és több százezer ember számára biztosít jobb vízellátást és szennyvíztisztítást Magyarországon. Emellett az ERFA keretében nyújtott finanszírozás segíteni fogja a természetes élőhelyek védelmét, és a támogatás nyomán több mint 0,5 millió tonnával fog csökkenni az üvegházhatásúgáz-kibocsátás, ami egyértelművé teszi az uniós finanszírozás jelentős hatását. Továbbá a 2023–2027 közötti időszakra vonatkozó KAP stratégiai terv hozzájárulása révén 1 millió hektárnyi mezőgazdasági földterületen javul majd a vízháztartás egyensúlya. A terv 1,2 milliárd EUR-t különít el a vidékfejlesztés terén környezetvédelmi és éghajlat-politikai célkitűzésekre (EMVA), 1 milliárd EUR-t pedig a közvetlen kifizetések révén finanszírozott agrár-ökológiai programokra (EMGA).

Magyarország REPowerEU-fejezetet is magában foglaló helyreállítási és rezilienciaépítési terve átfogó reform- és beruházáscsomagot irányoz elő a zöld átállás érdekében. A szabályozási akadályok felszámolását és a hálózatfejlesztésbe való beruházást célzó intézkedésekre kerül sor a megújuló energia használatának előmozdítása, a

magán- és középületek energiahatékonyságának javítása, valamint a fenntartható közlekedés előmozdítása érdekében. A terv a rendelkezésre álló források 67,1 %-át irányozza elő éghajlat-politikai célkitűzéseket támogató intézkedésekre.

Magyarország az uniós finanszírozás felhasználása során kulcsfontosságú prioritásként kezeli a méltányosság és a társadalmi kohézió előmozdítását, valamint az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítását. Az ERFA-támogatás kiterjed a „Felzárkózó települések" programra, amely az ország 300 leghátrányosabb helyzetű településén segíti az alap- és oktatási szolgáltatások fejlesztését. A támogatás révén 8 900 új férőhely jön létre a leghátrányosabb helyzetű régiókban, ami jelentősen hozzájárul a bölcsődei férőhelyek elérhetőségének és minőségének javításához. Ez segíteni fogja a lakosság, különösen a fiatalok és a családok megtartását az említett régiókban. Fontos elem, hogy az ESZA+ támogatást biztosít a pedagógusi fizetések célzott emeléséhez, kiemelten kezelve az említett hátrányos helyzetű vidékeket, a veszélyeztetett diákokat és azokat a területeket, amelyeken jellemző a szakemberhiány, mint például a természettudományok, a technológia, a műszaki tudományok és a matematika. Emellett Magyarország az ESZA+ forrásaiból 1,3 milliárd EUR-t (25 %) fordít a társadalmi befogadásra, 285 millió EUR-t (5,6 %) pedig a gyermekszegénység csökkentésére. Ez 250 000 hátrányos helyzetű személy, köztük 100 000 gyermek számára jelent támogatást. Közel 1,8 milliárd EUR-t fordítanak majd a minőségi oktatás támogatására azáltal, hogy vonzóbbá teszik a pedagógusi szakmát. A kiemelt kezdeményezés 300 olyan, leginkább rászoruló településre irányul, ahol sok a gyermek és nagyarányú a roma népesség; a cél helyi szinten integrált szociális, oktatási, foglalkoztatási és egészségügyi intézkedések végrehajtása.

Magyarország helyreállítási és rezilienciaépítési terve számos reformot és beruházást tartalmaz a méltányosság és a szociálpolitika terén. Folyamatban van az egészségügyi infrastruktúra és berendezések korszerűsítését, valamint az egészségügyi szolgáltatásnyújtás javítását célzó intézkedések végrehajtása. A terv olyan intézkedéseket is tartalmaz, amelyek előmozdítják a hátrányos helyzetű diákok többségi oktatáshoz való hozzáférését, javítják a tanárok munkakörülményeit, és hozzájárulnak a kisgyermekkori gyermekgondozási férőhelyek számának növeléséhez. A terv más intézkedései javítják a nyugdíjak megfelelőségét az alacsonyabb jövedelmű nyugdíjasok esetében.

A16.1. táblázat: **Kiválasztott uniós alapok – az elfogadott allokációkra vonatkozó összefoglaló adatok (millió EUR)**

Selected EU funds with adopted allocations - summary data (million EUR)			
Instrument/policy	**Allocation 2021-2026**		**Disbursed since 2021 (1)**
RRF grants (including the RepowerEU allocation)	6 511.7		140.1
RRF loans	3 918.3		779.5
Instrument/policy	**Allocation 2014-2020 (2)**	**Allocation 2021-2027**	**Disbursed since 2021 (3)** (covering total payments to the Member State on commitments originating from both 2014-2020 and 2021-2027 programming periods)
Cohesion policy (total)	22 529.7	21 730.1	11 293.7
European Regional Development Fund (ERDF)	11 380.7	13 568.2	5 443.0
Cohesion Fund (CF)	6 025.4	2 602.2	2 710.3
European Social Fund (ESF, ESF+) and the Youth Employment Initiative (YEI)	5 123.6	5 298.7	3 059.3
Just Transition Fund (JTF)		261.1	81.0
Fisheries			
European Maritime, Fisheries and Aquaculture Fund (EMFAF) and the European Maritime and Fisheries Fund (EMFF)	38.4	37.7	23.1
Migration and home affairs			
Migration, border management and internal security - AMIF, BMVI and ISF (4)	114.6	224.8	70.4
The common agricultural policy under the CAP strategic plan (5)	**Allocation 2023-2027**		**Disbursements under the CAP Strategic Plan (6)**
Total under the CAP strategic plan	8 454.9		2 773.1
European Agricultural Guarantee Fund (EAGF)	6 819.8		2 418.5
European Fund for Agricultural Development (EAFRD)	1 635.1		354.6

(1) A Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz keretében teljesített kifizetésekre vonatkozó adatok zárónapja 2025. május 31.
(2) A kohéziós politikához kapcsolódó 2014–2020-as előirányzatok tartalmazzák a 2021–2022-ben lekötött REACT-EU-előirányzatokat.
(3) Ezek az összegek csak a 2021-től kezdődő folyósításokhoz kapcsolódnak, és nem foglalják magukban a tagállam részére 2021 előtt teljesített kifizetéseket. Vagyis a számadatok nem tartalmazzák a 2014–2020 közötti allokációnak megfelelő összes kifizetést. Az ETHAA és az ETHA keretében folyósított kifizetésekre vonatkozó adatok zárónapja 2025. április 29. A kohéziós politikai alapok, valamint a MMIA, HAVE és BBA keretében teljesített kifizetésekre vonatkozó adatok zárónapja 2025. május 5.
(4) MMIA – Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap; HAVE – Határigazgatási és Vízumeszköz; BBA – Belső Biztonsági Alap.
(5) A KAP stratégiai terven kívüli kiadások nem tartoznak ide.
(6) Az EMVA-kifizetésekre vonatkozó adatok zárónapja 2025. május 5. Az EMGA-kifizetésekkel kapcsolatos információk a tagállamok 2025 márciusáig benyújtott nyilatkozatain alapulnak. Az EMGA közvetlen kifizetési rendszeréhez kapcsolódó folyósítások 2024-ben kezdődtek.
Forrás: Európai Bizottság

A16.2. táblázat: **Összefoglaló táblázat a 2019–2024. évi országspecifikus ajánlásokról**

Hungary	Assessment in May 2025	Relevant SDGs
2019 CSR 1		
Ensure compliance with the Council Recommendation of 14 June 2019 with a view to correcting the significant deviation from the adjustment path towards the medium-term budgetary objective.	Not relevant anymore	SDG 8, 16
2019 CSR 2	**Limited progress**	
Continue the labour market integration of the most vulnerable groups, in particular through upskilling, and	Limited progress	SDG 4, 8, 10
improve the adequacy of social assistance and unemployment benefits.	Limited progress	SDG 1, 2, 10
Improve education outcomes and increase the participation of disadvantaged groups, in particular Roma in quality mainstream education.	Limited progress	SDG 4, 8, 10
Improve health outcomes by supporting preventive health measures and strengthening primary healthcare.	Limited progress	SDG 3, 16
2019 CSR 3	**Limited progress**	
Focus investment-related economic policy on research and innovation,	Limited progress	SDG 9, 10, 11
low-carbon energy,	Some progress	SDG 7, 9, 10, 11, 13
transport infrastructure, and	Some progress	SDG 10, 11
waste management and	Limited progress	SDG 6, 10, 11, 12, 15
energy and resource efficiency, taking into account regional disparities.	Limited progress	SDG 6, 7, 10, 11, 12, 15
Improve competition in public procurement.	Limited progress	SDG 9
2019 CSR 4	**Limited progress**	
Reinforce the anti-corruption framework, including by improving prosecutorial efforts and access to public information, and	Limited progress	SDG 16
strengthen judicial independence.	Some progress	SDG 16
Improve the quality and transparency of the decision-making process through effective social dialogue and engagement with other stakeholders and through regular, appropriate impact assessments.	Limited progress	SDG 8, 16
Continue simplifying the tax system, while strengthening it against the risk of aggressive tax planning.	Limited progress	SDG 8, 10, 12, 16
Improve competition and regulatory predictability in the services sector.	No progress	SDG 9, 16
2020 CSR 1	**Limited progress**	
Take all necessary measures, in line with the general escape clause of the Stability and Growth Pact, to effectively address the COVID-19 pandemic, sustain the economy and support the ensuing recovery. When economic conditions allow, pursue fiscal policies aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions and ensuring debt sustainability, while enhancing investment.	Not relevant anymore	SDG 8, 16
Address shortages of health workers and ensure an adequate supply of critical medical products and infrastructure to increase the resilience of the health system.	Some progress	SDG 3
Improve access to quality preventive and primary care services.	Limited progress	SDG 3
2020 CSR 2	**Limited progress**	
Protect employment through enhanced short-time working arrangements and effective active labour-market policies and extend the duration of unemployment benefits.	Limited progress	SDG 1, 2, 8, 10
Improve the adequacy of social assistance and ensure access to essential services and	Limited progress	SDG 1, 2, 10
quality education for all.	Limited progress	SDG 4
2020 CSR 3	**Some progress**	
Ensure liquidity support to SMEs.	Substantial progress	SDG 8, 9
Front-load mature public investment projects and	Some progress	SDG 8, 16
promote private investment to foster the economic recovery.	Substantial progress	SDG 8, 9
Focus investment on the green and digital transition, in particular clean and efficient production and use of energy,	Limited progress	SDG 7, 9, 13
sustainable transport,	Some progress	SDG 11
water and waste management,	Limited progress	SDG 6, 12, 15
research and innovation, and	Limited progress	SDG 9
digital infrastructure for schools.	Some progress	SDG 4, 9, 16
2020 CSR 4	**No progress**	
Ensure that any emergency measures be strictly proportionate, limited in time and in line with European and international standards and do not interfere with business activities and the stability of the regulatory environment.	No progress	SDG 16
Ensure effective involvement of social partners and stakeholders in the policy-making process.	No progress	SDG 8, 16
Improve competition in public procurement.	Limited progress	SDG 9
2020 CSR 5	**Limited progress**	
Strengthen the tax system against the risk of aggressive tax planning.	Limited progress	SDG 8, 16
2021 CSR 1	**Not relevant anymore**	
In 2022, maintain a supportive fiscal stance, including the impulse provided by the Recovery and Resilience Facility, and preserve nationally financed investment.	Not relevant anymore	SDG 8, 16
When economic conditions allow, pursue a fiscal policy aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions and ensuring fiscal sustainability in the medium term.	Not relevant anymore	SDG 8, 16
At the same time, enhance investment to boost growth potential. *Pay particular attention to the composition of public finances, on both the revenue and expenditure sides of the national budget, and to the quality of budgetary measures in order to ensure a sustainable and inclusive recovery. Prioritise sustainable and growth-enhancing investment, in particular investment supporting the green and digital transition.*	Not relevant anymore	SDG 8, 16
Give priority to fiscal structural reforms that will help provide financing for public policy priorities and contribute to the long-term sustainability of public finances, including, where relevant, by strengthening the coverage, adequacy and sustainability of health and social protection systems for all.	Not relevant anymore	SDG 8, 16

(Folytatás a következő oldalon)

Táblázat (folytatás)

2022 CSR 1	**Limited progress**	
In 2023, ensure that the growth of nationally financed primary current expenditure is in line with an overall neutral policy stance, taking into account continued temporary and targeted support to households and firms most vulnerable to energy price hikes and to people fleeing Ukraine. Stand ready to adjust current spending to the evolving situation.	Not relevant anymore	SDG 8, 16
Expand public investment for the green and digital transitions, and for energy security taking into account the REPowerEU initiative, including by making use of the Recovery and Resilience Facility and other Union funds.	Not relevant anymore	SDG 8, 16
For the period beyond 2023, pursue a fiscal policy aimed at achieving prudent medium-term fiscal positions.	Not relevant anymore	SDG 8, 16
Improve the long-term sustainability of the pension system, while preserving adequacy in particular through addressing income inequalities.	Limited progress	SDG 8
2022 CSR 2		
Swiftly finalise the negotiations with the Commission on the 2021–2027 cohesion policy programming documents with a view to starting their implementation.	Progress on the cohesion policy programming documents is monitored under the EU cohesion policy.	
2022 CSR 3	**Limited progress**	
Continue the labour-market integration of the most-vulnerable groups, in particular through upskilling, and extend the duration of unemployment benefits.	Limited progress	SDG 1, 2, 4, 8, 10
Improve the adequacy of social assistance and ensure access to essential services and adequate housing for all.	Limited progress	SDG 1, 2, 10
Improve education outcomes and increase the participation of disadvantaged groups, in particular Roma, in quality mainstream education.	Limited progress	SDG 4, 8, 10
Improve access to quality preventive and primary care services.	Limited progress	SDG 3
2022 CSR 4	**Limited progress**	
Reinforce the anti-corruption framework, including by improving prosecutorial efforts and access to public information, and	Limited progress	SDG 16
strengthen judicial independence.	Some progress	SDG 16
Improve the quality and transparency of the decision-making process through effective social dialogue, engagement with other stakeholders and regular impact assessments.	Limited progress	SDG 16
Continue simplifying the tax system.	Limited progress	SDG 8, 10, 12
Improve regulatory predictability and competition in the services sector, in particular in retail and utilities, and apply competition scrutiny systematically in business transactions.	No progress	SDG 9
Improve competition in public procurement.	Limited progress	SDG 9
2022 CSR 5	**Limited progress**	
Promote reform and investment on sustainable water and waste management and the circularity of the economy,	Limited progress	SDG 6, 12, 15
the digitalisation of businesses,	Some progress	SDG 9
green and digital skills, and	Limited progress	SDG 4
research and innovation.	Limited progress	SDG 9
2022 CSR 6	**Some progress**	
Reduce overall reliance on fossil fuels	Limited progress	SDG 7, 9, 13
by accelerating the deployment of renewables, in particular by streamlining the permitting procedures	Some progress	SDG 7, 8, 9, 13
and the upgrading of the electricity infrastructure.	Limited progress	SDG 7, 9, 13
Diversify imports of fossil fuels by, inter alia, strengthening interconnection with the participation of other countries.	Limited progress	SDG 7, 9, 13
Reduce the dependency on fossil fuels in buildings and transport by stepping up efforts on energy-efficiency measures for all, especially in residential houses	Some progress	SDG 7, 9, 13
and on sustainable transport, in particular through electrification.	Some progress	SDG 7, 9, 13
2023 CSR 1	**Limited progress**	
Wind down the emergency energy support measures in force, using the related savings to reduce the government deficit, as soon as possible in 2023 and 2024. Should renewed energy price increases necessitate new or continued support measures, ensure that such support measures are targeted at protecting vulnerable households and firms, are fiscally affordable and preserve incentives for energy savings.	Limited progress	SDG 8, 16
Ensure prudent fiscal policy, in particular by limiting the nominal increase in nationally financed net primary expenditure in 2024 to not more than 4.4 %.	Some progress	SDG 8, 16
Preserve nationally financed public investment and ensure the effective absorption of grants under the Facility and of other Union funds, in particular to foster the green and digital transitions.	No progress	SDG 8, 16
For the period beyond 2024, continue to pursue a medium-term fiscal strategy of gradual and sustainable consolidation, combined with investments and reforms conducive to higher sustainable growth, in order to achieve a prudent medium-term fiscal position.	No progress	SDG 8, 16
Pursue effective coordination and clear demarcation of macroeconomic policies in order to ensure fiscal and external sustainability.	Limited progress	SDG 8, 16
Phase out price and interest-rate caps in order to reduce distortive effects and to facilitate the smooth transmission of monetary policy.	Limited progress	SDG 8
Target support measures in the housing sector to low-income households.	Limited progress	SDG 8, 10, 1
Strengthen the medium-term budgetary framework, align the preparation of annual budgets with the budgetary year and limit discretion in the implementation of annual budgets.	Limited progress	SDG 8, 16

(Folytatás a következő oldalon)

Táblázat (folytatás)

2023 CSR 2		
Urgently fulfil the required milestones and targets related to strengthening judicial independence and safeguarding the protection of the financial interests of the Union in order to allow for a swift and steady implementation of its recovery and resilience plan. Swiftly finalise the REPowerEU chapter with a view to rapidly starting the implementation thereof. Proceed with the speedy implementation of	RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets, to be reflected in the country reports. Progress on the	
2023 CSR 3	**Limited progress**	
Improve the adequacy of the social assistance system, including unemployment benefits.	Limited progress	SDG 1, 2, 10
Improve access to effective active labour market measures, in particular upskilling opportunities for the most disadvantaged groups,	Limited progress	SDG 8, 4, 10
and ensure effective social dialogue.	Limited progress	SDG 16
Improve the regulatory framework and competition in services by avoiding selective and arbitrary administrative interventions and the use of tailor-made legislation providing undue advantage or disadvantage to specific companies,	No progress	SDG 9, 16
by applying competition scrutiny systematically to business transactions and by reducing the use of emergency measures to what is strictly necessary, in line with the principles of the single market and of the rule of law.	No progress	SDG 9, 16
2023 CSR 4	**Limited progress**	
Reduce overall reliance on fossil fuels	Limited progress	SDG 7, 9, 13
by accelerating the deployment of renewables, including wind energy, geothermal and sustainable biomethane, in particular by streamlining permitting procedures, while conducting regular environmental impact assessments, and by creating a supportive and predictable regulatory environment.	Some progress	SDG 7, 8, 9, 13
Phase out subsidies for fossil fuels.	No Progress	SDG 12, 13
Reform the rules on the balancing of the energy market and tariff setting in order to allow for cost recovery and an optimum use of the grid.	Limited progress	SDG 7, 8, 9
Where necessary, upgrade the electricity infrastructure, including grid and storage capacities.	Limited progress	SDG 7, 8, 9
Diversify imports of fossil fuels in order to significantly decrease dependence on Russia, including by strengthening cooperation with other Member States, including, where necessary, on infrastructure.	Limited progress	SDG 7, 8, 9
Improve energy efficiency, in particular in buildings, and continue efforts to reduce overall gas consumption.	Limited progress	SDG 7, 8, 9
Adjust the current system of regulated energy prices in order to encourage energy saving while providing targeted support for low-income households.	Limited progress	SDG 7, 13, 1, 10
Step up policy efforts aimed at the provision and acquisition of skills and competences needed for the green transition.	Limited progress	SDG 4, 7, 13
2024 CSR 1	**Some progress**	
Submit the medium-term fiscal-structural plan in a timely manner.	Full Implementation	SDG 8, 16
In line with the requirements of the reformed Stability and Growth Pact, limit the growth in net expenditure 26 in 2025 to a rate consistent with, inter alia, putting the general government debt on a plausibly downward trajectory over the medium term and reducing the general government deficit towards the 3% of GDP Treaty reference value.	Full Implementation	SDG 8, 16
Wind down the emergency energy support measures before the 2024/2025 heating season.	Limited progress	SDG 8, 16
Pursue effective coordination and clear demarcation of macroeconomic policies to ensure fiscal and external sustainability.	Limited Progress	SDG 8, 16
Phase out remaining price and interest rate caps to reduce distortive effects and facilitate the smooth transmission of monetary policy.	Limited progress	SDG 8
Target support measures in the housing sector to low-income households.	Limited progress	SDG 1, 8, 10
Strengthen the medium-term budgetary framework, align the preparation of annual budgets with the budgetary year and limit discretion in the implementation of annual budgets.	Limited progress	SDG 8, 16
2024 CSR 2		
In light of prolonged delays, significantly accelerate the implementation of cohesion policy programmes and the recovery and resilience plan, including the REPowerEU chapter, ensuring completion of reforms and investments by August 2026, by swiftly implementing the necessary measures to ensure the protection of the EU's financial interests and resolving pending issues on enabling conditions. In the context of the mid-term review of cohesion policy programmes, continue focusing on the agreed priorities, taking action to better address poverty, focusing on energy poverty and the least developed districts and municipalities, and improve the smart specialisation strategy, while considering the opportunities provided by the Strategic Technologies for Europe Platform initiative to improve competitiveness.	RRP implementation is monitored through the assessment of RRP payment requests and analysis of the bi-annual reporting on the achievement of the milestones and targets. Progress on the cohesion policy is monitored in the context of the Cohesion Policy of the European Union.	
2024 CSR 3	**Limited progress**	
Improve the regulatory framework and enhance competition in product markets and services by avoiding arbitrary administrative interventions and the selective use of tailor-made legislation providing undue advantage or disadvantage to specific companies,	No progress	SDG 9, 16
by applying competition scrutiny systematically to business transactions and by reducing the use of emergency measures to what is strictly necessary, in line with the principles of the single market and the rule of law.	No progress	SDG 9, 16
Improve the adequacy of social assistance and unemployment benefits.	Limited progress	SDG 1, 2, 10
Improve educational attainment levels as well as access to effective active labour market measures, in particular upskilling and reskilling opportunities for the most disadvantaged groups, and	No progress	SDG 4, 8, 10
ensure effective social dialogue.	Limited progress	SDG 16
2024 CSR 4	**Limited progress**	
Reduce overall reliance on fossil fuels, accelerate the diversification of gas supply towards non-Russian sources, and	Limited progress	SDG 7, 8, 9
take steps to phase out fossil fuel subsidies.	No progress	SDG 12, 13

Forrás: Európai Bizottság

Bár Magyarországon tartósan fennálló regionális különbségek figyelhetők meg, mind a növekedési, mind a regionális konvergencia terén jelentős fejlesztési lehetőségek vannak, amennyiben pozitív változások következnek be az üzleti és intézményi környezetben. Számos régió ígéretes potenciállal rendelkezik a csúcstechnológiai ágazatokban és a tudásintenzív szolgáltatások terén, beleértve az elektromobilitást, a gyógyszergyártást és az IKT-t, és egyes régiók jó helyzetben vannak ahhoz, hogy kiaknázzák a zöld technológiák – többek között a geotermikus energia – nyújtotta lehetőségeket. Ehhez azonban további beruházásokra van szükség az oktatás, a digitális transzformáció, a K+F, az energiaágazat és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén, és ezzel párhuzamosan ki kell használni a régiók szakosodását.

Az elmúlt évtizedben tapasztalt növekedés ellenére a főváros és a többi régió közötti szakadék jelentős és tartósan fennáll. 2023-ban Budapesten az egy főre jutó reál-GDP az uniós átlag 168 %-ának felelt meg, míg az összes többi NUTS 2 régióban 70 % alatt maradt. Észak-Alföld és Észak-Magyarország továbbra is az ország legszegényebb régiói: az egy főre jutó GDP 49 és az uniós átlag 48 %-a.

Noha 2014 és 2023 között az összes régióban gyorsabb volt a növekedés az EU-27 átlagánál, a belső konvergencia lassú. Budapest és Pest vármegye kivételével a többi régió növekedése elmarad az országos átlagtól. Ebből megállapítható, hogy nemcsak a fővárosi régióhoz viszonyított szakadék növekszik, hanem a különböző nem fővárosi régiók közötti különbségek is egyre nagyobbak.

Versenyképesség

A regionális gazdasági egyenlőtlenségek elsősorban a vármegyék termelékenységi mutatói közötti különbségekre vezethetők vissza. Míg Budapesten és Pest vármegyében az egy ledolgozott órára jutó termelékenység elérte az uniós átlag 75–80 %-át, más régiókban az országos átlag alatt volt, és az észak-alföldi régióban jelentősen elmaradt attól. A különbségek ellenére a 2013 utáni időszakban a termelékenységnövekedési ráta a legtöbb megyében meghaladta az uniós átlagot, a dél-alföldi régió és Pest pedig különösen jól teljesített, míg a Dél-Dunántúlon és az Észak-Alföldön alacsonyabb volt a teljesítmény.

A humán tőke[252], az innovációs kapacitások, valamint a digitális és technológiai átalakulás terén mutatkozó regionális különbségek jelentősen befolyásolják a termelékenység alakulását Magyarországon.

Magyarországon a csúcstechnológiai ágazatokban a foglalkoztatás általában meghaladja az uniós átlagot. Budapesten a foglalkoztatottak 13,0 %-a csúcstechnológiai ágazatokban dolgozik, és Pest vármegyében (8,5 %), a Közép-Dunántúlon (6,6 %), Észak-Magyarországon (5,0 %) és az Észak-Alföldön (4,7 %) is magasabb az arány az uniós átlagnál (5,2 %) vagy megközelíti azt; az adatokból kitűnik, hogy e régiók erős pozícióban vannak az említett ágazatokban.

A tudásintenzív szolgáltatások terén a foglalkoztatás elmarad az uniós átlagtól, de a négy legkevésbé fejlett régióban még mindig közel van az országos átlaghoz (37,2 %), ami ígéretes növekedési lehetőségekre utal. Emellett az oktatásban és képzésben való részvétel is meghaladta az országos átlagot a négy legkevésbé fejlett régióban, ami hozzájárulhat versenyképességük javításához.

[252] A humán tőke kiterjed a tudásra, a készségekre és a kompetenciákra, rávilágítva az oktatás, a képzés és a tapasztalat fontosságára a gazdasági növekedést, az innovációt és a termelékenységet ösztönző munkaerő bővítésében.

A17.1. ábra: **Egy ledolgozott órára jutó munkatermelékenység**

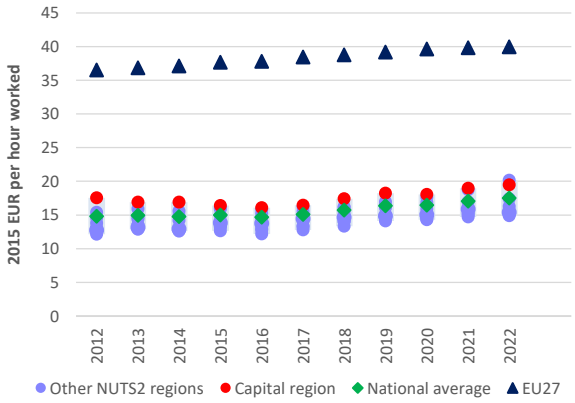

Mértékegység: egy ledolgozott órára jutó reál-GDP (EUR, 2015-ös árakon)
Forrás: ARDECO (JRC)

Az elért eredmények ellenére 2024-ben Budapesten és Pest vármegyén kívül a 25–64 év közötti lakosság kevesebb mint 25 %-a rendelkezett felsőfokú végzettséggel (EU: 36,1 %). Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők száma az észak-magyarországi, az észak-alföldi és a dél-dunántúli régióban jelentősen meghaladta az országos átlagot, ami a termelékenységjavulás terén fennálló problémákra utal. Ez azt jelzi, hogy az említett régiókban az oktatásra és a készségekre irányuló célzott beruházásokra van szükség, ami megteremtené versenyképességük javításának alapjait.

Ami a vállalkozások digitális átállását illeti, noha a régiók többsége elmarad az uniós átlagtól, a fejlett digitális technológiákat használó vállalkozások aránya bizonyos területeken elérte vagy meghaladta az uniós átlagot. Idetartozik az adatelemzés valamennyi régióban, és a mesterséges intelligencia használata a dél- és a közép-dunántúli régióban. Emellett a széles sávú kapcsolathoz való hozzáférés magas aránya országszerte lehetőséget kínál a digitális technológiákon alapuló növekedésre, többek között a szolgáltatások terén is.

Budapest volt az egyetlen olyan régió, ahol 2022-ben az uniós átlagnál (2,28 %) magasabb volt a K+F-beruházások aránya (a GDP 2,3 %-a). A K+F kiadások a Közép-Dunántúlon és a Dél-Alföldön is jelentősebbek voltak, mint a többi régióban, ami azt jelzi, hogy ezekben a régiókban megvan a potenciál az innováció által vezérelt növekedésre. A másik öt régió jelentős lemaradásban van a K+F kiadások tekintetében, ami visszafogja növekedési potenciáljukat.

A régiók versenyelőnyeire építve ki lehetne használni a regionális szintű specializációban rejlő komoly lehetőségeket. Komárom-Esztergom, Fejér, Győr-Sopron-Moson, Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyékben az ipar már most is az átlagot jóval meghaladó mértékben

A17.1. táblázat: **Kiválasztott regionális szintű mutatók Magyarországon**

	GDP per head (PPS)	Productivity - GDP per hour worked (PPS)	Real productivity growth (per hour worked)	Employment in high-technology sectors	Population growth	Participation in lifelong learning	Population with low educational attainment	At-risk-of-poverty or social exclusion
	Index EU-27 = 100	Index EU-27 = 100	Average annual % change	% of total employment	Average annual change per 1000 residents	% of population aged 25-64	% of population aged 25-64	% of total population
	2023	2022	2013-2022	2024	2014-2023	2024	2024	2024
European Union (27 MS)	100	100	0.9	5.2	1.7	13.3	19.6	21.0
Hungary	77	70	1.7	6.7	-2.7	11.8	11.9	20.2
Budapest	168	75	1.1	13.0	-2.8	15.5	3.3	12.7
Pest	65	80	2.8	8.5	9.1	10.8	8.0	20.3
Közép-Dunántúl	67	65	1.7	6.6	-1.2	9.3	12.1	11.6
Nyugat-Dunántúl	68	68	1.8	4.0	0.2	7.4	10.0	13.4
Dél-Dunántúl	51	65	1.4	3.3	-7.3	11.2	16.8	23.3
Észak-Magyarország	48	64	1.9	5.0	-8.2	12.3	20.1	29.9
Észak-Alföld	49	62	1.5	4.7	-5.6	12.0	17.9	26.8
Dél-Alföld	54	64	2.3	2.6	-6.9	13.0	13.1	24.8

Forrás: Eurostat és JRC

járul hozzá a regionális bruttó hozzáadott értékhez (az arány 33 % és 42 % között mozog, szemben az uniós 20,1 %-kal). Ez pozitívan befolyásolhatja a reáltermelékenység növekedését, feltéve, hogy az említett régiók ezekben az ágazatokban el tudnak mozdulni a magasabb hozzáadott értéket képviselő tevékenységek, fejlett technológiák felé, valamint ösztönözni tudják az üzleti kutatás-fejlesztést és az innovációt.

Egyes vármegyékben (Pest, Csongrád-Csanád, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar, Baranya és Borsod-Abaúj-Zemplén) van lehetőség arra, hogy tudásalapú tevékenységeken – többek között az ökoszisztémák fejlesztésén és a nemzetköziesítésen – alapuló növekedési pályákat alakítsanak ki. Idetartozik az elektromobilitás (többek között Győr-Moson-Sopron vármegyében), a gyógyszeripar és a mezőgazdaság (Hajdú-Bihar vármegyében), az egészségügyi és biotechnológiai ipar (Csongrád-Csanád vármegyében) és az IKT (Veszprém vármegyében). A többi vármegyében a kis- és középvállalkozások innovációs tevékenységeinek előmozdítása megalapozhatja termelékenységük javítását.

Számos régióban a zöld technológia lehet a növekedés mozgatórugója, és – az említett régiók természeti erőforrásainak, valamint humán és technológiai kapacitásainak kiaknázásával – lehetőséget kínálhat a kapacitásbővítésre az egységes piacon. Nyugat-Dunántúl és Közép-Dunántúl kivételével valamennyi régió világszinten egyedülálló potenciállal rendelkezik a geotermikusenergia-termelés és a kapcsolódó tevékenységek terén, ami stratégiai lehetőséget jelent. Az Észak-Alföld – csakúgy, mint Dél-Alföld, Dél-Dunántúl – viszonylag nagyobb szerepet játszik a zöld átállásban, Pest vármegye pedig a digitális átállásban, ami azt jelzi, hogy e régiók kiemelten kezelik az említett területekre irányuló beruházásokat. Emellett számos régióban – például Észak- és Dél-Alföldön – ígéretesek a zöld mezőgazdaság és az energiatechnológia terén működő vállalatok által elért eredmények, és ugyanez jellemző a környezetvédelmi technológiával (például hulladék- vagy vízgazdálkodással) foglalkozó vállalatokra Budapesten, Pest vármegyében és a Közép-Dunántúlon.

Mindazonáltal az egyoldalú specializációnak kockázatai is vannak, például az ágazatspecifikus válságoknak való jelentős kitettség, különösen ami az autóipart illeti, és a környezetre gyakorolt nyomás esetleges növekedése, ahogy az látható a nemrég üzembe helyezett akkumulátorgyárak esetében, különösen az Észak-Alföldön, Pest régióban és a Nyugat-Dunántúlon. Ez kiemeli az érintett régiók diverzifikációjának fontosságát.

A demográfiai tendenciák közötti különbségek is befolyásolják a régiók növekedési potenciálját. Pest vármegye kivételével 2014 és 2023 között valamennyi régióban csökkent a népesség, az alábbi régiókban jelentősen: 1 000 lakosra vetítve Észak-Magyarországon 8,2 fővel, Dél-Dunántúlon 7,3 fővel, Dél-Alföldön 6,9 fővel, Észak-Alföldön pedig 5,6 fővel.

A17.1. térkép: **Regionális versenyképességi mutató 2.0 – 2022. évi kiadás**

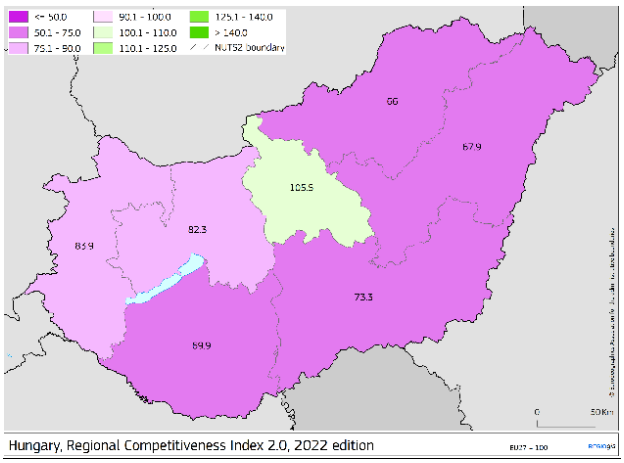

Forrás: Regionális és Várospolitikai Főigazgatóság (DG REGIO), JRC az Eurostat adatai alapján).

Az intézmények színvonala jóval az uniós átlag alatt marad (az európai kormányzási minőség mutatója – 2024[253]**), különösen Észak-Magyarországon és az Észak-Alföldön.** Ez tükröződik a regionális szintű üzleti környezetet érintő kihívásokban is[254], különösen ami a közműszolgáltatásokat és a hatályos

[253] Az európai kormányzási minőség mutatója – 2024| Göteborgi Egyetem

[254] Világbank. 2024. *„Subnational Business Ready in the European Union" 2024: HUNGARY*. Washington, DC: Világbank. Licenc: Creative Commons Attribution CC BY 3.0 IGO.

szabályozások hatékony végrehajtását illeti. Emellett az önkormányzatoknak – autonómiájuk szűkítése miatt – sokkal kevesebb a lehetőségük arra, hogy helyi szinten versenyképes üzleti környezetet teremtsenek.

A versenyképesség tekintetében Budapest kivételével egyik régió sem éri el az EU-27 átlagát. Ami a tágabb értelemben vett versenyképességet illeti, Magyarország – a regionális versenyképességi mutató 2.0 alapján – elmarad európai versenytársaitól, beleértve a kormányzás minőségét és más tényezőket is. Azonban a Közép-Dunántúl és Nyugat-Dunántúl nyugati területei felülmúlják a többi régiót, ami a lakosság jellemzően magasabb iskolai végzettségére és a munkaerőpiaci hatékonyságra vezethető vissza.

Társadalmi méltányosság

A munkaerőpiaci feltételek általában minden magyar régióban felülmúlják az uniós átlagot vagy hasonlóak ahhoz. 2024-ben a munkanélküliségi ráta 2,6 % (Budapest) és 7,3 % (Dél-Dunántúl) között volt. A regionális ifjúsági munkanélküliségi ráta 2024-ben a 7,9 % (Közép-Dunántúl) és 22,8 % (Dél-Dunántúl) közötti tartományban volt. Emellett a munkanélküliségi és az ifjúsági munkanélküliségi ráták a város és a vidék közötti megosztottságot is tükrözik.

A szegénység és a társadalmi kirekesztődés kockázata régiónként eltérő, és a vidéki területeken jóval nagyobb (lásd: 11. melléklet). 2024-ben Észak-Magyarország lakosságának 29,9 %-a volt kitéve a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának, és ez az arány az Észak-Alföldön (26,8 %) és Dél-Dunántúlon (23,3 %) is jóval meghaladta az országos átlagot (20,2 %). Nyugat-Magyarországgal és Pest vármegyével összehasonlítva az említett régiókban 4–5-ször magasabb azoknak a száma, akik gyermekek után járó, rendszeres ellátásban részesülnek.

Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés nagymértékben korlátozott a vidéki területeken; a vidéki lakosságnak csupán 12 %-a éri el 10 percen belül a legközelebbi kórházat. A minőségi alapszolgáltatásokhoz – szociális, oktatási, egészségügyi és gyermekgondozási szolgáltatásokhoz – való hozzáférés terén mutatkozó különbségek befolyásolják a vidéki területek népességmegtartó képességét[255], különösen a fiatalok és a családok esetében; ez mindenekelőtt Észak-Magyarországot és Észak-Alföldet, valamint a belső peremterületeket érinti.

A lakásköltség-túlterheltség előfordulása 2021 óta egyre gyakoribb. 2021 óta a nagyvárosokban megnégyszereződött azoknak a háztartásoknak az aránya, amelyek jövedelmük több mint 40 %-át költik lakbérre (2024-ben 8,5 % volt), a városokban és elővárosokban, valamint a vidéki területeken pedig megháromszorozódott. A lakhatás és az életkörülmények minősége a legalacsonyabb jövedelmi ötödök körében – különösen a romák esetében – a legrosszabb. Emellett a megfizethető lakások kínálata nem tud lépést tartani a gazdasági tevékenység növekvő koncentrációjával, ami nyomást gyakorol a regionális lakáspiacokra és növeli az ingázók számát.

A 2023-as és 2024-es adatok alapján valamennyi régióban nőtt az energiaszegénységben élők aránya. Magyarországon összességében a 2022. évi 4,7 %-ról 2023-ra 7,2 %-ra nőtt azon lakosság aránya, amely nem megfelelő fűtésű lakásban él, majd 2024-ben ez az arány 6,1 %-ra mérséklődött. Az elmúlt két évben Észak-Magyarországon (11,7 %) és Észak-Alföldön (9,0 %) voltak a legrosszabbak a mutatók, és ezekben a régiókban következett be a legjelentősebb romlás.

Lassú a fenntartható közlekedés elterjedése, különösen a vasúti személyszállítás terén. Budapesten és Pest vármegyén kívül egy 120 km sugarú kört tekintve az ott élő lakosság kevesebb mint 10 %-a érhető el vonattal 1,5 órán belül. Ez rávilágít arra, hogy az ország nagymértékben ráutalt az autós közlekedésre, és jelentős beruházásokra lenne szükség a tömegközlekedés terén.

[255] Field Consulting Services Zrt (2020): A helyi életminőség javulása terén elért eredmények értékelése.

Fenntarthatóság

A magyar régiók sajátos kihívásokkal szembesülnek a fenntarthatóság terén, de van lehetőség a fejlesztésre. Valamennyi régió, de – az átalakulóban lévő ágazatok, például a mezőgazdaság túlsúlya miatt – különösen Észak-Alföld, Dél-Alföld és Dél-Dunántúl esetében magas a zöld átállás miatti kiszolgáltatottság mutatója. Az éghajlatváltozás regionális GDP-re gyakorolt hatása mindenekelőtt a Dél-Alföldön és Baranya vármegyében jelentős. Észak- és Dél-Alföldön egyre gyakoribbak az aszályok, és a helyzetet tovább súlyosbítja a vízmegtartást célzó megfelelő intézkedések hiánya. A dél-alföldi Homokhátság területe különösen sérülékeny, vízhiánnyal küzdő régió, ami számos gazdasági és társadalmi problémát okoz[256] többek között azért, mert nincsenek átfogó intézkedések. A nagyobb városokban városi hőszigethatás érzékelhető. Magyarországon gyakran fordulnak elő árvizek, különösen a Duna és a Tisza mentén, a dombos és hegyvidéki területeken – többek között Észak-Magyarországon – pedig villámárvízek jellemzők. Az éghajlatváltozás a négy legkevésbé fejlett régióban megnövekedett arányú mortalitással párosul.

A természetes ökoszisztémák számos régióban veszélyben vannak. Ennek oka az élőhelyek széttöredezettsége és a biológiai sokféleség csökkenése, ami a városszétfolyásnak, a fenntarthatatlan mezőgazdasági gyakorlatoknak – bár a mezőgazdasági termelők alkalmaznak integrált növényvédelmet – és az újraiparosításnak tudható be. A Natura 2000 területek és a védett területek, például az Észak-Alföldön található Hortobágyi Nemzeti Park, nyomásnak vannak kitéve, míg a Dráva folyó mentén található vizes élőhelyeket a vízhozam csökkenése fenyegeti.

Magyarországon a levegőminőség az uniós átlag alatt van. Az éves átlagos szállópor-koncentráció (PM 2,5 és 10) valamennyi régióban meghaladta az uniós átlagot, és a legnagyobb Budapesten, Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Heves vármegyében, ami a közúti fuvarozásra, valamint arra vezethető vissza, hogy nagymértékű a szilárd tüzelőanyagok ipari tevékenységhez és lakossági fűtéshez való felhasználása.

Számos régióban kiaknázatlan lehetőségek rejlenek a megújulóenergia-termelés terén. Az észak-alföldi, a dél-alföldi és a dél-dunántúli régió településein jelentős lehetőségek lennének napenergia-termelésre, más régiókban pedig – például a Nyugat-Dunántúlon, ahol kedvezőbb a szélkapacitás – a szélenergia-termelést lehetne fejleszteni.

[256] Kovács András & Farkas Jenő & Vasárus Gábor & Lennert József (2024): A duna-tisza közi Homokhátság terület- és vidékfejlesztési kihívásai. Földrajzi Közlemények. 148., 1. o.